

P. O. rel.
1507 e

P. o. rel.

1507 l

Antoniades

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΩ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ,

Γυμνασιάρχου ἐν Πειραιῇ,

Η ΜΑΝΝΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΥ,

ΒΡΑΒΕΥΘΕΙΣΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΦΙΛΟΓΕΝΟΥΣ

Ι. Γ. ΒΟΥΤΣΙΝΑ

τῇ 5 Ἰουνίου 1877,

ΚΑΙ

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ Ο ΜΕΔΙΟΛΑΝΩΝ,

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΑ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

(Ὀδὸς Περικλέους, ἀριθ. 14.)

—
1878.

ΤΟΙΣ

ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΙΣ

ΤΑ

ΕΠΙΚΑ ΤΑΥΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΦΙΕΡΟΥΝΤΑΙ.

1801

THE FIRST OF JANUARY

ALPHABETICALLY

1

THE FIRST OF JANUARY

THE FIRST OF JANUARY

Η ΜΑΝΝΑ

ΤΟΥ

ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΥ.

Α'.

Μιά ξεμαλλιάρα, μια τρελλή 'ς τὸν Ὀλυμπο γυρίζει
τρώει τὰ χόρτα ποῦ 'ς τὴ γῆς μονάχα τους φυτρώνουν
καὶ πίνει μὲ τὴ φούχτα τῆς νερὸ ἀπὸ τῆς βρύσας·
λίγαις φοραῖς τὰ μάτια τῆς τὴ νύχτα κλεῖ ὁ ὕπνος·
κι' ὅποιος τὴν βλέπει σκοτεινὰ ντυμένη μὲ κουρέλια
κι' ἀδύναμη σὰν σκέλεθρο βγαλμένο ἀπὸ μνημα,
πῶς εἶνε φάντασμα θαρρεῖ, τῆς τρίχες τῆς τρομάζει,
ποῦ στέκουν 'ς τὸ κεφάλι τῆς ἀπάνω σὰν ἀγκάθια·
ἀνθρώπου δὲ μιλεῖ ποτέ, καὶ φεύγει σὰν τὴν ὁῦνε,
κιὰ τὴν φωνάζουν σπλαχνικὰ πονετικοὶ διαβάταις·

μόν' σάν ἰδῇ καμμιὰ φορὰ μικρὸ παιδί κοντά της,
ρίχνει τὸ ξύλο ποῦ κρατεῖ, νὰ διώχνη τὰ θηρία,
ὁποῦ συχνὰ τὴν κυνηγοῦν, σάν θάλασσα μερώνει,
ὁποῦ τὴν ἔδαιρνε προτοῦ βορειᾶς ἀγριεμμένος,
παίρνει μ' ἀγάπη τὸ παιδί, 'ς τὰ γόνατα τὸ βάννει,
καὶ τὸ χαϊδεύει, τὸ φιλεῖ χίλιαις φοραῖς, τοῦ λέει
παινέματα· μὲ λούλουδα μὲ ρόδα τὸ στολίζει
κ' ὕστερ' ἀρχίζει νὰ γελά, μονάχη νὰ χορεύη,
νὰ τραγουδῇ, π' ἀηδονιοῦ φωνὴ θαρρεῖς πῶς ἔχει.
Μὰ 'ξάφνου στέκει· φοβερὰ τὰ μάτια της στηλώνει,
κι' ἀρχίζουνε 'ς τὰ μάγουλα τὰ δάκρυα νὰ τρέχουν·
μπήγει σκληρὸ ξεφωνητό, κι' ἀρχίζει μυρολόγι,
ποῦ γύρω γύρω τὰ βουνὰ θαρρεῖς καὶ κεῖνα κλαῖνε.

Πῶς ἔπαθεν ἡ δύστυχη γυναῖκα τέτοια τρέλλα,
ποῦ σάν ἰδῇ μικρὸ παιδί βουρκώνεται καὶ κλαίει;
Μονάχη της ἐσκότωσε, μονάχη τὸ παιδί της,
ὁποῦταν τὸ καμάρι της, ὁποῦταν ἡ χαρὰ της.
Ἦταν ἡ πρώτη 'ς τὸ χωριὸ Λιτόχωρο· χιλιάδες
μετροῦσε γιδοπρόβατα, κι' ὀλόχρυσά φοροῦσε
φορέματα π' ἀπ' τὰ φλουριὰ ἀστράφταν σάν τὸν ἥλιο.
Εἶχε μιὰ κόρη μοναχὰ 'ς τὸν κόσμον ξακουσμένη
γιὰ ὠμορφιά καὶ λεβεντιά· τὴν λέγαν τούτη Μόσχω·
καὶ χίλιοι τὴν ζητήσανε ἀπ' τὸ χωριὸ κι' ἀπόξω
ἀπ' τὰ βουνὰ 'ς τὸν Ὀλυμπο ὁ πρῶτος καπετάνιος,
ὁ Φλῶρος, εἶχ' ἑπτὰ φοραῖς προξενητάδες στείλει.
Κ' ἡ κόρη τῷθελε πολὺ νὰ πάρη καπετάνιο·
μὰ ἡ δόλεια μάνα ἔτρεμε τὰ γόρι της μὴν πάρουν
οἱ Τοῦρκοι, ὅπου μοναχὸ τὸ εἶχε κι' ἀκριβούλη·
κι' ἐθάρριε πῶς ἂν προεστῶ κάμῃ γαμπρό, θὰ ἔχῃ
μιὰ προστασία, καὶ μπορεῖ τὰ γόρι νὰ γλυτώσῃ·
κ' ἔτσι σὲ δημογέροντα τὴν ἔδωκε, 'ς τὸν Τόσκα,
ὁποῦταν ἄρχοντας κι' αὐτὸς καὶ πρῶτος εἰς τὸν τόπον.

Μᾶρθε καιρὸς κ' εὐρέθηκε πολὺ μετανιωμένη,
γιατὶ δὲ θέλησε γαμπρὸ ἄρματωλὸ νὰ κάμῃ.

Καλλιᾶτανε ἀπὸ βουνὸ εἰςὲ βουνὸ νὰ τρέχη,
παρὰ τὴ μαύρη συμφορὰ ποῦ πέρασε νὰ πάθῃ.
Κονιάροι μὲ στρατέμματα ἐζῶσαν τὸ χωριό της,
κ' ἓνας τελάλης ἀψηλὸς διαλαλεῖ καὶ λέει·
α'Οποῦχει' ἀγόρι, γλήγορα μονάχος νὰ τὸ φέρῃ,
ποῦ θὰ τὸ πάρ' ὁ βασιλεῖᾶς γενίτσαρος νὰ γείνῃ.
Μὴν γελαστῇ ᾽πὸ σᾶς κανεῖς καὶ κρύψῃ τὸ παιδί του,
γιατὶ θὰ πέσῃ σίδερο, φωτιὰ μέσ' ᾽ς τὸ χωριό σας,
καὶ δὲ θὰ μείνῃ πουθενὰ πέτρα σὲ πέτρ' ἀπάνω.»
Ἔτσ' ὁ τελάλης ἔλεγε, κ' ἐκλαίγαν ἡ μαννάδες
κ' ἐδαίρουνταν· κι' ἀκούγονταν βοή πολλή καὶ θρῆνος,
σάν ὅταν πέσῃ φοβερὸ ἀστροπελέκι ᾽πάνω
᾽ς τὸν Ὀλυμπο, καὶ σπάσουνε ἡ ἀψηλαῖς κορφαῖς του,
κι' ὅλη τραντάζεται ἡ γῆς ἀπὸ τὸ μεγάλο χτύπο.

Σάν καὶ τῆς ἄλλαις ἄκουσε κ' ἡ δόλια ἡ Χρυσά_ἰδω,
ὅποῦ τὴ λέν τώρα τρελλή, τὸ λόγο τοῦ τελάλη.
Καὶ πρῶτα τῆς ἐφάνηκε πῶς ἄξαφνα τὸ σπίτι
γkreμίσθη καὶ τὴν πλάκωσε· τόσο κἀνένα λόγο
τὰ χεῖλη της, ποῦ ἔγειναν σάν τὸ σεντόνι ἄσπρα,
νὰ βγάλουν δὲν μπορούσανε· μὰ ὕστερα σάν ἓνας
ὅποῦ τὸν πάρουν γιὰ νεκρό, τὸν βάλουνε ᾽ς τὸ μνημα,
καὶ νοιώσῃ τὰ μεσάνυχτα ᾽ς τὸ στρῶμα πῶς δὲν εἶνε,
σκουλήκια πῶς τὸν τριγυρνοῦν σάν νᾶν' ἀποθαμμένος,
δαίρνεται, σκούζει καὶ μαδεῖ μ' ἀπελπισιὰ τῆς τρίχες·
ἔτσι σάν τὸ καλώννοισε πῶς θέλουνε οἱ Τοῦρκοι
νὰ πάρουν τὸ ἀγόρι της ἡ δύστυχη Χρυσά_ἰδω,
στηθοχτυπιέται καὶ μαδεῖ τὰ ξέπλεγα μαλλιά της,
ποῦ πέφταν ὡς τὰ γόνατα σάν ὠμορφο μετὰξι.
Καὶ τί νὰ κάμῃ; τί μπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ σπουργίτι,
ὅταν παιδιὰ τὸ τυραγνοῦν, σκοτώνουν τὰ μικρά του;
Στέκει, ᾽ς τὸν τοῖχο τρεῖς φορὰς χτυπάει τὸ κεφάλι,
παίρνει μαχαίρι, μελετᾷ νὰ σκοτωθῇ μονάχη.
Μὰ πάλι κι' ἂν μαχαιρωθῇ, οἱ Τοῦρκοι δὲ θάρθοῦνε
νὰ πάρουν τὸ παιδάκι της; ξεραίνεται καὶ πέφτει

κρύα, σάν νάτανε νεκρή· μὰ πάλι μοναχή της
ἀρχίνισεν ὑπομονὴ νὰ κάνη καὶ νὰ λήη·
«Ποῖός ξέρει ; ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ κάμῃ ἡλεημοσύνη
᾿ς τὴ χήρα ποῦ δὲν ἔχει πειὰ ᾿ς τὸν κόσμον μιὰν ἐλπίδα,
σάν χάσῃ τὸ ἀγόρι της. Τί μέλλουνταν νὰ πάθω ;
Ἄχ, τὰ σκυλιά ! μοῦ σκότωσαν τὸν ὡμορφό μου ἄντρα,
γιατὶ προδότης τοῦ χωριοῦ δὲν ἤθελε νὰ γείνη,
καὶ τώρα θὰ τουρκέψουνε τὸ μοναχὸ παιδί μου !
Δὲν ἔχω πάρα μιὰ μικρὴ βαρκούλα μὲ σπασμένο
κουπὶ καὶ μέσ' ᾿ς τὸ πέλαγος εἶνε βουνὸ τὸ κύμα·
μὰ θὲ νὰ κάμ' ὅ,τι μπορῶ· θὰ πάω ᾿ς τὸ γαμπρό μου,
κ' εἰς τὸ σπαχῇ, ποῦ ταχτικά τοῦ δίνω κάθε χρόνο
χίλιους παράδες καὶ πολλὰ κοιλὰ καλὸ σιτάρι,
γιὰ νὰ τὸν ἔχω ᾿ς τοὺς καιροὺς τοὺς τέτοιους προστασία·
ἴσως μπορέσουνε κ' οἱ δυὸ μαζί καμμιὰ βοήθεια
νὰ δώσουνε, κι' Ἀγαρηνὸς δὲν γείνη τὸ παιδί μου.
Ἄχ ! νὰ τὸ ἴδῃ γενίτσαρο, τὴν πίστι μας νὰ βρίζῃ,
καὶ μὲ σαρίκι πράσινο νὰ σφάζῃ τοὺς Ῥωμαίους !
καλλίτερα νὰ τὸ ἴδῃ ᾿ς τὴν κλίνη νεκρωμένο,
καλλίτερα μὲ σάβανο πικρὸ νὰ τὸ στολίσω,
νὰ τὸ σκοτώσω μόνη μου . . . Ἄχ ! τεῖπα ἢ κακομοίρα ;
Μοῦ φάνηκε ζεματιστὸ νερὸ μὲ περιχοῦνε,
καὶ γύρω γύρω σχίζουνε τῆς σάρκες μου τσεγκέλια.
Μὰ πάω, πάω δὲ μπορῶ νὰ στέκω πειὰ ἴδῃ πέρα.»

Ἔτσι ἔλεγεν ἡ ἄμοιρη μητέρα φρενιασμένη
ἀπὸ τὸν πόνο τὸν πολὺ, ἀπ' τὴ μεγάλη λύπη·
καὶ τὸν γαμπρό της πᾶ ναύρῃ τὸν προεστὼ τὸν Τόσκα.
Ἄμ. κεῖνος τὸ κατάλαβε, πῶς κᾶτι τέτοιον θάρθη
ἢ πεθερά του κλαίοντας νὰ τὸν παρακαλέσῃ·
κ' ἐντρέπονταν γιατί πολλαῖς τῆς ἐχρωστοῦσε χάρες,
σάν ἦτανε ᾿ς τῆς δόξαις της ἡ ἄμοιρη Χρυσάϊδω.
Καὶ τότες ποῦ τοῦ ἔδωκε τὴν ἀκριβὴ της κόρη,
τὸν φόρτωσε διαμαντικὸ καὶ μάλαμμα κι' ἀσῆμι,
προικιά ποῦ δὲν ἐδόθησαν σὲ ἄλλη ᾿ς τὸ χωριὸ της,

καὶ τοῦπε· «Τόσκα, κύτταξε τί λυγερὴ σοῦ δίνω !
τριάντα μοῦχουν προξενεῖαις σταλμέναις ὡς τὰ τῶρα,
λεβένταις, ἀρχοντόπουλα μὲ πλούτη καὶ μὲ δόξα·
μὰ γῶθελα καλὸ γαμπρὸ ἀπ' τὸ χωριό μου μέσα,
γιὰ νὰ τὸν ἔχω 'ς τὰρφανὸ τὸ Φῶτο προστασία·
τὸ λόγο τοῦτο κύτταξε νὰ θυμηθῇς μιὰ μέρα.»
Ἔτσι τοῦ εἶπ' ἡ δύστυχη 'ς τῆς κόρης τῆς τὸ γάμο,
κι' ὁ Τόσκας δὲν τὸ ξέχασε, μὰ τί νὰ κάμ' ὁ μαῦρος ;
Καλλιᾶτον κλέφτης καὶ αὐτὸς εἰς τὰ βουνὰ νὰ τρέχῃ,
καθὼς τοῦ εἶπε μιὰ φορὰ ὁ καπετὰν 'Ρομφαίης·
«Τόσκα μου, θὰ σὲ σφάζουνε οἱ Τοῦρκοι νὰ σοῦ πάρουν
τὸ βιό σου, μόν' 'ς τὰ ἔλατα ἔλα μ' ἐμᾶς νὰ ζήσης.»
Ἐτοῦτα τὰ θυμώτανε, μὰ τί μπορεῖ νὰ κάμῃ ;
Καμώθη πῶς ἀρρώστησε, καὶ πέφτει τοῦ θανάτου·
δὲν ἔχει λόγο, δὲ μιλεῖ· τοῦ κάκου τοῦ φωνάζει
ἡ Μόσχω ἡ γυναῖκά του· καθόλου δὲν ἀκούει.
Ὡς κι' ὁ ἰατρὸς ὁποῦρθε 'κεῖ μὲ βότανα σὲ σάκκο
ἀπὸ τὸ στόμα του μιλιὰ δὲ μπόρεσε νὰ πάρῃ·
μόνο βογγοῦς· ὁ ἄμοιρος, τοῦ πιάστηκε ἡ γλῶσσα.

Σὰν φάντασμα ποῦ βλέπουνε σὰν εἶν' γιὰ νὰ πεθάνῃ
ὁ ἀρρώστος, ὁποῦ βαρεῖα ἔχει 'ς τὸ στρῶμ' ἀγῶνα,
τὸ ἴδιο κ' ἡ Χρυσάϊδω κατὰμαυρα ντυμένη
καὶ μὲ τὰ χέρια σταυρωτὰ ἐστάθηκε 'ς τὴν πόρτα
τοῦ Τόσκα· καὶ σὰν ἄκουσε πῶς ἦταν εἰς τὸ στρῶμα,
τὰπείκασε πῶς ἀρρωστιὰ θεωτικὴ δὲν ἦταν,
μονῶταν γιὰτ' ἀπηλογιὰ δὲν εἶχε νὰ τῆς δώσῃ.
Δὲν ξέρει τί νὰ τοῦ εἰπῇ· τὸ χέρι του ἀρπάζει,
τὰφίνει πάλι· σὰν νεκρὸ τὸ ἔρριξεν ἐκεῖνος
νὰ πέσῃ κάτω. «Πονηρή, καταραμένη γέννα
εἶστ' ὅλοι σεῖς οἱ προεστοὶ καὶ οἱ κοτσαμπασίδες»,
φωνάζει· «μοῦ τὸ ἔλεγε καλὰ τὸ γεραντάκι
ποῦ εἶχα 'ς τὰ χωράφια μου πιστάτη καὶ 'ς τὰμπέλια·
Τοῦρκοι μισοί, τὰ στρήφετε στενοχωριὰ σὰ 'δῆτε.»
Ἔτσι φωνάζει, κ' ἡ φτωχὴ γυναῖκά του τοῦ κάκου

τῆς λέγει νὰ μὴν πολεμᾷ τὸν ἄρρωστο νὰ βλάψῃ.
Ἐκείνη πρῶτα σιωπᾷ, τὰ χέρια τῆς σταυρώνει
᾽ς τὸ στῆθός τῆς, καὶ ᾽ς τὰ ψηλὰ τὸ κόνισμα κυττάζει,
ποῦχε τὴ μάνα τοῦ Χριστοῦ μὲ τῶμορφο παιδί τῆς.
Μὰ σὲ κομμάτ' ἀρχίσανε τὰ δάκρυα τῆς νὰ τρέχουν,
καὶ ξεφωνίζει μιὰ φωνή, καὶ λέει μιὰ κατάρρα·
«Νὰ μὴ γενῇ νὰ σηκωθῇς ἀπὸ αὐτὸ τὸ στρῶμα·
αὐτοῦ νὰ ρέψῃς, ζωνταναὶς τῆς σάρκες σου νὰ φᾶνε
σκουλήκια ποῦ ᾽ς τὰ μνήματα τοὺς πεθαμμένους τρῶνε.
Μὰ πάλι κι' ἂν θὰ σηκωθῇς ᾽ς τὰ πόδια σου σὰν πρῶτα,
γιατὶ δὲν ἔχεις ἄρρωστιᾶ θεωτική, τὸ ξέρω,
ἀπὸ τοῦ Τούρκου τὸ σπαθί, τ'Αγαρηνοῦ τὴ μπάλλα
νὰ μὴ γλυτώσῃς· νὰ καῇ καὶ σένα ἡ καρδιά σου,
ὅπως καὶ μένα καίγεται τὴ μαύρη τούτην ὥρα·
᾽ς τὸ σπίτι σου ξεκληρισμός, θανατικὸ νὰ πέσῃ!

Ἔτσ' εἶπ' ἡ μαύρη κ' ἔφυγε· τοῦ κάκου τῆς φωνάζει
ἡ κόρη τῆς· «μαννούλα μου! πάρ' τὴν κατάρρα πίσω,
γιατὶ καὶ τᾶλλό σου παιδί Τούρκου σπαθὶ θὰ φάῃ».
Μέσα ᾽ς τὰ στήθη τῆς φωτιά, μεγάλη λαύρα καίει·
καὶ σὰν ὁ στῦλος τοῦ σπιτιοῦ θὰ γύρῃ καὶ θὰ πέσῃ,
ᾶς γκρεμισθῇ μαζὶ μ' αὐτὸν κι' ὀλάκερο τὸ σπίτι.
Δὲν θέλει κόσμος νὰ θωρῇ, θὰ μπῇ σὲ τάφο μόνη.
Ἐφυγε, πάει ᾽ς ἐρημιᾶ, ἐκεῖ ποῦ πᾶν οἱ λύκοι.
Στέκεται, συλλογίζεται, καὶ πάλι ξαναρχίζει
νὰ τρέχῃ σὰν βρουκόλακας, ποῦ τὸ σταυρὸ τοῦ δείξουν,
καὶ φεύγει γλήγορα νάμπῃ ᾽ς τὸ σκοτεινὸ του μνήμα.
Θέλει νὰ πάῃ ᾽ς τοῦ σπαχῆ· τὸ ξέρει, δὲ θὰ κάμῃ
κ' ἐκεῖνος τίποτα, γιατὶ τοὺς ἄλλουνοὺς φοβᾶται
Ἄγαρηνοὺς, μὴν τὸν εἰποῦν ᾽ς τὸ βασιλεῖᾶ πῶς εἶνε
παρήκοος. «Ἀπ' τὰ μαλλιά πῶς πιάνετ' ὁ πνιγμένος»,
λέει, «θὲ νὰ πιαστῶ κ' ἐγώ» ᾽ς τὸ σπίτι τῆς γυρίζει·
τὸ Φῶτο κρύβει σὲ μιὰ θειᾶ, ὅπου τὸν πολυαγάπα.
Τὸ ξέρει πῶς κι' ἀπ' τὴν κρυψιᾶ δὲν ἔχει νὰ ἐλπίσῃ·
μὰ θέλει νὰ μὴν τῆς εἰπῇ κανεὶς, ὅπου θαρρεύει

πῶς ἔχει γνῶσι πειρὸ πολλή· ἀδὲν τῶκρυβες, καϋμένη !
Τέλος θὰ πάη 'ς τοῦ σπαχῆ· πολλᾶχε καμωμένα
'ς αὐτὸν καὶ 'ς τὸ χαρέμι του καλὰ σὲ χρόνους ἄλλους.

Δόλεια μαννούλα ! ποῦ θαρρεῖς πῶς ὅποιος εἶν' χορτάτος
πιστεύει κεῖνον ποῦ πεινᾷ, γυρίζει καὶ τὸν γλέπει.
Εἰς τὸ σοφὰ ἐκάθουνταν μὲ πόδια σταυρωμένα,
καπνίζοντας τὸ μακρὸ τσιμποῦκί του ὁ Τοῦρκος·
καὶ σὰν τὴν εἶδε, μονομιᾶς σηκώθηκε 'ς τὰ πόδια,
κ' ἀέλα, καλὴ χριστιανή, καλὴ Ῥωμη_ά,» τῆς εἶπε·
ἀκάτσε κοντά μου· σ' ἀγαπῶ, γιατί' ἔχεις καλὴ γνώμη,
καὶ πάντα μὲ χαρούμενο τὸ πρόσωπο σὲ βλέπω.
Μὲν' σήμερα... ἐχάθηκεν ἡ γελαστή σου ὄψι.
Τί ἔπαθες; ῬΑ ! πωπωπῶ, καϋμένη ! δίκη_ο τῶχεις·
θὰ πάρουν τὸ ἀγόρι σου, 'ς τὴν Πόλι νὰ τὸ πᾶνε.
Μὰ μὴ σὲ μέλη ! τίποτα κακὸ δὲ θελὰ πάθῃ·
τοῦ βασιλεῖᾶ μας γλήγορα θὰ γείνη καπετάνιος,
γιατί 'ναι ὠμορφο παιδί, καὶ ξέρει γραμματάκια·
ἐπήγαινε 'ς τὸ δάσκαλο· πολλαῖς φοραῖς τὸ εἶδα.»
Τὰ μάτια τῆς Χρυσαῖδως βουρκώσανε νάκούῃ
τὰ λόγια τοῦτα· μπρούμυτα πέφτει 'ς τὴ γῆς καὶ κλαίει·
πιάνει τὰ πόδια τοῦ σπαχῆ καὶ μὲ φωνὴ πνιγμένη
'πὸ στεναγμοὺς καὶ βογγητὸ τοῦ λέει τέτοια λόγια·
«ὦχου, σπαχῆ μ' ! ἄλλο παιδί δὲν ἔχω ἢ καϋμένη
παρηγοριὰ 'ς τὰ γηρατειᾶ, ποῦ γλήγορα θαρθοῦνε·
καὶ σὺ τὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ δοκιμασμένα ἔχεις,
σὰν ἔπεσε 'ς τὸν ποταμὸ ἓνα βαρὺ χειμῶνα
ὁ γιός σου ὁ μονάκριβος, καὶ κάϋλα μεγάλη
τὸν ἔπιασε, ποῦ βολετὸ δὲν ἦταν 'ς τὸ κρεβάτι
νὰ μένῃ, μὲν' σηκώνουνταν συχνὰ σὰ φρενιασμένος·
τότ' ἢ καντίνα ἢ φτωχὴ τὰ ἔχασε, καὶ σένα
τὰ μάτια δὲν μπορούσανε νὰ στήσουνε τὰ δάκρυ_α·
κ' ἐγῶρθα, τοῦπα μυστικὰ εἰς τὸ αὐτὶ δυ_ὸ λόγια,
καὶ τᾶϊ Γε_ώργη κρέμασα 'ς τὸν τοῖχο τὴν εἰκόνα·
καὶ μονομιᾶς ἡσύχασε τὸ ἀκριβὸ παιδί σας,

καὶ μὲ χαρούμενη καρδιά τὸ εἶδετε νὰ γιαίνει.
 Γιὰ δέες, σπαχῆ μου, κύτταξε ! ἂν ἔρθουν καὶ σοῦ ᾿ποῦνε
 νὰ δώσης τὸ Σελήμη σου τὴν πίστι του νὰλλάξῃ,
 καὶ νὰ τὸν πᾶνε μακρὰ, ποῦ πειὰ δὲ θὰ τὸν βλέπῃς ..— »
 « Ὅ,τι κι' ἂν πῇ ὁ βασιλεῖᾶς, καλὴ γειτόνισσά μου, »
 κεῖ ποῦ μιλοῦσε ἔκοψε τὸ λόγο της ὁ Τοῦρκος,
 « θὰ γείνῃ δὲ μπορεῖ ποτὲ ὁ Μουσουλμάνος « ὄχι »
 νὰ πῇ, γιὰτὶ τῆς πίστες του ὁ νόμος εἶναι τέτοιος.
 Μὰ μὴ σὲ νοιάζῃ ! δύνεσαι κι' ἄλλα παιδιὰ νὰ κάμῃς,
 γιὰτὶ ᾿σαι νέα καὶ γερὰ κι' ἀφράτῃ σὰν τὸ μῆλο·
 κ' ἐγὼ, Χρυσάϊδω, σ' ἀγαπῶ, καὶ θὰ σοῦ βρῶ ἄντρα
 νὰ παντρευτῇς, τῆς πίκραις σου αὐταῖς νὰ λησμονήσης.
 Ἔχω διαμάντια, μάλαμμα πολὺ, ποῦ μαζεμμένο
 τῶχῳ ἐκεῖ ποῦ κοῦρσευα, ᾿ς τὸν πόλεμο σὰν ἤμουν·
 καὶ θὰ σοῦ δώσω ἀπ' αὐτὰ προικιὰ σὰν γείνης νύφη. »
 Ἔτσ' ἔλεγε κ' ἐχάδευε μὲ τὸ δεξιὸν χέρι
 ἐκείνη ποῦ τοῦ γλύτωσε τὸ ἀκριβὸν παιδί του,
 γιὰτὶ δὲν ἦτανε κακὸς οὔτ' ἀσπλαχνος ὁ Τοῦρκος.
 Μὰ ἡ δόλεια μάννα τ' ἄπρεπα νὰκούῃ τοῦτα λόγια,
 τὴν ζώνναν φίδια, καὶ φωτιαῖς τὰ σπλάχνα της ἐκαίγαν·
 δὲ μπόριε λόγο νὰ τοῦ πῇ, ἐπιάστηκ' ἡ φωνὴ της·
 ἀργὰ πολὺ ἐτρέζανε τὰ μάτια της ποτάμι,
 κ' ἀρχίνισε ξεφωνητὸ νὰ κᾶνῃ καὶ νὰ λέρῃ·
 « Ἀχ ! τί μοῦ λές νὰ παντρευτῶ ἡ δόλεια ἡ χηρεμμένη,
 ὅπου δὲν τῶχομεν αὐτὸ νὰ παντρευῶντ' ἡ χήραις ;
 κι' ὅταν τὸν ἄντρα βάζουμε ᾿ς τὸ μνήμα, τὰ μαλλιὰ μας
 ἀπὸ τὴ ρίζα κόβομε, τὰ ρίχνουμε μέσ' ᾿ς τ' ἄνθη
 ὅπου στολίζουν τὸ νεκρὸ, καὶ λέμε πειὰ στεφάνι
 νὰ μὴ στολίσῃ νυφικὸ κεφάλι χηρεμμένο·
 καὶ τώρα ᾿γὼ νὰ παντρευτῶ, κι' ἄλλο παιδί νὰ κάμω !
 τοῦτο, σπαχῆ μ', δὲ γίνεται, μὲν θὰ μὲ φά' τὸ κλᾶμμα,
 ἂν θὰ μοῦ πάρουν τὸ παιδί· σὰν τὸ κερί θὰ λυῶσω,
 ἀπὸ γκρεμνὸ θὰ γκρεμιστῶ, τοὺς τάπους νὰ μὴ βλέπω,
 ὅπου μὲ κόπο τάρφανὰ ἀνάθρεφα παιδί μου.
 Κάμε, γιὰ ὄνομα Θεοῦ ! ὅ,τι κι' ἂν ἔχω δίνω,

τὰμπέλια, τὰ χωράφια μου, τὰ σπίτια, τ'ἀλογά μου,
τὰ ρούχα, τὸ διαμαντικό· ἀφῆστέ με ζητιάνα
μὲ τὸ παιδάκι μου μαζί νὰ τρέχω νὰ ζητεύω.
Ἄχ! σὰν τὸ βλέπω, ἄγγελος μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι,
ποῦ ὁ Θεὸς μοῦ τῶστειλε ἀπ' τὸ ψηλὸ του θρόνο·
δὲν τὴ θυμοῦμαι τὴ χηρεία, τὴν πίκρα, σὰν χαδεύω
τὸ ὠμορφο τ'ἀγόρι μου ποῦ μοιάζει τοῦ ἀντρός μου·
καὶ τώρα νὰ μοῦ 'ποῦν μακρὰ θὰ ξορισθῇ, θὰ φύγῃ,
καὶ μὲ τουφέκι 'ς τῆς φωτιαῖς θὰ τρέχῃ τοῦ πολέμου,
νὰ τρέμουν τῆς καρδούλας μου τὰ φύλλα κάθε ὥρα,
μήπως μοῦ 'ποῦνε ἄξαφνα ὀχτροὶ πῶς τὸ σκοτῶσαν!
ὦχου, σπαχῇ μου! σήκωσε καλλίτερα μαχαίρι
καὶ σφάζε με, τὰ μάτια μου μὴ 'δοῦνε τέτοιαν ὥρα.
Ποῦν' ἡ καντίνα; δὲν τῆς λές νάρθῃ ὅπου τὴ θέλω;
νὰ 'δοῦμε τὸ Σελίμη της ἐκείνη τόνε δίνει
νὰ τὸν ξορίσουν μακριά, ἐλπίδα νὰ μὴν ἔχῃ
νὰ τὸν ἰδῇ, 'ς τὸν κόρφο της γλυκὰ νὰ τὸν φιλήσῃ;...»
Ἔτσ' ἔλεγ' ἡ Χρυσάϊδω· μὰ πειὰ τὰ γονατὰ της
δὲν τὴν κρατοῦσαν, ἔπεσε σὰν κυπαρίσσι κάτω,
ὅπου βαστάει σὰν φουσᾶ ὁ δυνατὸς ἀγέρας,
μὰ σὰν θολός' ὁ οὐρανὸς ἀπὸ βροχὴ κι' ἀντάρα,
λυγίζει καὶ ξαπλόνεται 'ς τῆς ρευματιᾶς τὴν ἄμμο.
Ἔτσ' ἔπεσε χάμω 'ς τὴ γῆς ἡ δύστυχη μητέρα·
κι' ὅσω κι' ἂν ἦτανε σκληρὸς ὁ Τοῦρκος, ἀρχινίταν
νὰ τρέχουνε 'ς τὰ μάγουλα τὰ ληοκαμμένα δάκρυα.
Μὰ ὕστερα τὴν καρδιὰ κρατεῖ, τὴν πιάν' ἀπὸ τὸ χέρι,
καὶ τὴ σηκώνει· σούρφانو τὸ πρόσωπό της ἦταν·
μὲ λίγο τὴν ξελίγωσαν ἀνθόνερο οἱ δοῦλοι,
καὶ πάλι τῆς γλυκομιλεῖ, παρηγοριὰ νὰ δώσῃ·
«Ἔτσι προστάζ' ὁ βασιλεῖᾶς, κ' ἐμεῖς ἐκείνου σκλάβοι
λογούμεστε· δὲ γίνεται, καλὴ γειτονισσά μου,
παρήκοι νὰ γένωμε· μόν' ἄκουσε νὰ φήσῃς
νὰ πάῃ 'ς τὴ γενιτσαργιὰ ὁ Φῶτος μὲ τοὺς ἄλλους·
κ' ἐγὼ θὰ γράφω, κ' εἰδῇσι συχνὰ θενὰ μᾶς φέρνουν,
γιὰ νὰ μαθαίνης τὸ παιδί πῶς εἶνε 'ς τὴν ὑγιά του.

Καὶ γιὰ τὰ σένα θ᾿ ἄχω ᾿γὼ φροντίδα, θενὰ στέλνω
τὴ μάννα τοῦ Σελήμη μου ᾿ς τὸ σπίτι νὰ σὲ βρίσκη,
νὰ σοῦ μιλή, νὰ σὲ ᾿ρωτᾷ, τί θέλεις, τί σοῦ λείπει·
γιατί ᾿χεις δίκη, οἱ μοναχὴ καὶ δίχως ἄντρα εἶσαι.
Μὰ σήκω, σήκω! κάθισε καὶ μίλησε· τί στέκεις
ἀκίνητη σὰν τοῦ τζαμιοῦ ἡ ἄσπραις ἡ κολόνναις ; »
Ἔτσι ἔλεγε, κ' ἡ ἄμοιρη μαννούλα ἓνα λόγο
δὲν μπόρεσε νὰ τοῦ εἰπῇ, ἀπηλογιὰ νὰ δώσῃ·
τὴν πνίξανε τὰ δάκρυα, τὸ πρόσωπο σκεπάζει
μ' ἓνα μαντήλι, κ' ἔφυγε σὰν ν᾿ ἄχασε τὰ φρένα.
Τοῦ κάκου τῆς ἐφώναζε ὁ Τοῦρκος νὰ μὴ φύγῃ·
ἐκείνη πίσω νὰ ἰδῇ διόλου δὲ γυρίζει,
μόν πάει, κ' εἰς τὸ σπίτι τῆς ἀρρωστημένη πέφτει,
βαρεῖα σὰν ν᾿ ἄχε λοιμικὴ καὶ ἀρρωστιὰ μεγάλη.
Τὸ ἔρμιο τὸ παιδάκι τῆς, ὁποῦρθε μὲ τὴ θειά του,
σὰν εἶδε τὴ μητέρα του ᾿ς τὸ σπίτι νὰ γυρίζῃ,
τρομάζει κ' ἡ μαννούλα του φοβᾷται μὴν πεθάνῃ.
Μαζόνοντ' ἡ γειτόνισσαις, κ' ἡ κόρη τῆς ἡ Μόσχω
τὸν ἄντρα τῆς τὸν ἀρρωστο ἀφίνει καὶ προφτάνει
νὰ ᾿δῇ τί ᾿παθ' ἡ μάννα τῆς, γιατί φωνάζ' ὁ Φῶτος.
Τὴν ἄμοιρη Χρυσαῖδω φωναῖς δὲν τὴν ξυπνίζουν·
σὲ βύθος πέφτει, ποῦ θαρρεῖς ἀνάσα πῶς δὲν παίρνει.
Μὰ δὲν ἐβάσταξε πολὺ ὁ ψεύτικος ὁ ὕπνος·
σηκώνετ' ἄξαφν' ἄξαφνα, ᾿ς τὴν κλίνη τῆς καθίζει·
« ποῦ εἶναι τὸ παιδάκι μου, ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου ; »
φωνάζει, ἀποῦ τὸ ἔβλεπα ᾿ς τὸν ὕπνο μου, πῶς εἶχε
ἓνα σωκάρδι κόκκινο εἰς τὴν καρδιά τ' ἀπάνω ! »
Ἄχ ! γλήγορο ᾿ν' τὸ κόκκινο· τί συμφορὰ θὰ πάθω ;
ποῦ εἶναι τὸ παιδάκι μου ; ποῦ εἶναι τὸ παιδί μου ; »
— « Ἐδῶ ᾿νε τὸ παιδάκι σου, μαννούλα μου, » τῆς λέει
ἡ κόρη τῆς· παράκαιρα μὴ θλίβεσαι· ποῖός ξέρει ;
« ἔχει ὁ Θεὸς κ' ἡ Δέσποινα, κοντά σου νὰ πομεῖνῃ. »
Ἔτσι τῆς εἶπ' ἡ κόρη τῆς, κ' ἐσήκωσε τὸ Φῶτο
καὶ τὸν ἀπόθεσε σιγὰ ᾿ς τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας·
κ' ἐκεῖ ἡ δόλεια σὰ νογᾷ πῶς ἔχει τὸ παιδί τῆς

ἔς τὰ γόνατά της, ἄρχισε νὰ λέη μυρολόγι,
ὅπου κ' ἡ πέτραις τοῦ σπιτιοῦ σοῦ φαίνονταν πῶς κλαίγαν·
«Ἀχ! ποῦ θὰ πᾶς, παιδάκι μου; παιδί μ', ποῦ θὰ σὲ πᾶνε;
νὰ πιῆς νερὸ τῆς Ἀρνησιᾶς, νὰ παρνηθῇς τὴ μάννα,
τὸ μῦρον ὅπου σοῦ βάλε ἔς τὸ βάφτισμ' ὁ νοννός σου!
καὶ σὰν σοῦ λέν χριστιανὸς πῶς ἦσουν μιὰν ἡμέρα,
μὲ ἅγιο δισκοπότηρο θὰ πίνης τὸ σερμπέτι!»
Ἔτσ' ἔλεγε κι' ἀρχίνισε καὶ τὸ παιδί νὰ κλαίῃ·
κ' ἐκλαίγανε μαζί μ' αὐτὸ κ' ἡ ἄλλαις ἢ γυναῖκες,
ὅπου ταῖς εἶχανε προτοῦ παιδιὰ παρμέν' οἱ Τοῦρκοι.
Μὰ ξάφνου παύει μοναχὴ τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι
τοῦ Φῶτ' ἢ μάννα· «πάρετε τὸ Φῶτο μου,» φωνάζει,
«γειτόνισσαι! πηγαίνετε· θὰ μείνω μὲ τὴ Μόσχῳ,
ὁποῦχω μία μυστικὴ παραγγελιὰ νὰ κάμω.»
Εἶπε τὸ λόγο κ' ἔλαμψε ἔς τὴ θλιβερή της ὄψι
σὰ μιὰν ἀχτὶν' ἀπὸ χαρά· σὰν ὅταν χειμωνιάζῃ,
σκεπάζουνε τὸν οὐρανὸ τὰ σύννεφα, καὶ κάπου
σὲ μιὰ μικρὴ χαραμματιὰ ἀνάμεσα ἔς τὰ νέφη
φαίνεται ὁ ἥλιος μιὰ στιγμὴ κι' ἀναγαλλιᾶζ' ὁ κόσμος.

Σὰν φύγαν ἡ γειτόνισσαις ἀντάμα μὲ τὸ Φῶτο,
ἔτσ' ἄρχισεν ἡ δύστυχη Χρυσάϊδω νὰ λέῃ·
«Θὰ κάμης, Μόσχῳ, τὴν καρδιὰ ἀτσάλι καὶ τὰ πόδια
σὰν τὸ ἀγρίμι ποῦ πηδᾷ ἔς τῆς ἀψηλαῖς ῥαχούλαις,
γιὰ νὰ γλυτώσῃς σήμερα τὸ μοναχὸ ἀδερφό σου.—»
«Λέγε, μαννούλα μ', γλήγορα, γιὰ πέ μου τί νὰ κάμω;»
ἀπηλογιέτ' ἡ κόρη της κ' ἡ μάννα παραγγέλλει·
«Τὸ ξέρεις πῶς σ' ἀγάπαγε ὁ Φλῶρος δύο χρόνια.
Μιὰ ἡμέρα σ' εἶδε ἔς τὴ μονὴ τᾶγίου Διονυσίου,
ποῦ πήγαινες νὰ νασπαστῇς μαζί μου τῆς εἰκόνες,
καὶ δὲν ἐτύχαινε ποτὲ νὰ ἔβγωμ' ἀπὸ τότε
νὰ πᾶμε σὲ κανέν χωρὶ, χωρὶς μπροστά μας νᾶνε.
Κ' ἐγὼ ποῦ τῶξεραι ἢ φτωχὴ πῶς τοῦτ' οἱ προεστοί μας
ἔχουν καρδιὰ ὑπὸ τὸ λαγό, γαμπρὸ νὰ τόνε κάμω;
ὅπου μοῦ λέν πῶς τρεῖς φορὰς ἐδιώξανε τοὺς Τούρκους

οἱ κλέφταις, καὶ δὲν ἄφησαν Ῥωμηνοῦ παιδί νὰ πάρῃ!
Καὶ τώρα, Μόσχω μ', κύτταξε νὰ στολιστῇς, νὰλλάξῃς
ὑπαράλλαχτα πῶς ἤσουνε τὴν ὥρα ποῦ σὲ εἶδε
ὁ Φλωρος ὑπάνω ὅς τὴ μονή ὅς τὸν Ὀλυμπο θῶνέβῃς,
ἐκεῖ ποῦ λημεριάζουνε οἱ κλέφταις, καὶ θὰ πέσῃς
ὅς τὰ πόδια του, μὲ δάκρυα νὰ τὸν παρακαλέσῃς.
Ὅταν σὲ ὀῖ, πάλι θάρθῃ εἰς τὴν καρδιά τ' ἀγάπη,
κι' ὅ,τι ζητήσῃς πρόθυμος ὁ κλέφτης θελὰ κάμῃ·
θὰ φέρῃ τοὺς συντρόφους του, τὸ Φῶτο νὰ γλυτώσῃ.—
Τί λές, τί λές, μαννούλα μου; τί λές καλὴ μου μάννη;
ἀπηλογιέτ' ἡ κόρη τῆς· «ὅς τὸ Φλωρο θενὰ πάω!
ποῦ κεῖνος μόνο νὰ μὲ ὀῖ, τὸ μάτι του ἀστράφτει,
σὰν νάχῃ μέσα του θυμὸ ποῦ θέλει νὰ μὲ φάῃ...
Ἄχ! τῶλεγα ὅγῳ ἡ φτωχή, ὑπωμένα σοῦ τὸ εἶχα·
αμάννα μ', δὲ θέλω προσετῶ, κοτσάμπαση δὲ θέλω,
γιατί ὅχουν ἄπονη καρδιά ὅς τὰ ὄρφανὰ ὅς τῆς χήραις·
μόν θέλω κλέφτ', ἀρματωλὸ, λεβέντη σὰν τὸ Φλωρο,
ὁποῦ πασσᾶ δὲν προσκυνᾶ, ἀγᾶ δὲν ἔχει χρεῖα,
μόν ζώννει τὸ χρυσὸ σπαθὶ καὶ τὰργυρᾶ πιστόλια,
καὶ περπατεῖ σὰν ἀετὸς ὑπὸ μιὰ ῥαχούλα ὅς ἄλλη.
Τοῦτα σοῦ τᾶπα ἡ φτωχή, μὰ σὺ δὲν ἀφουκροῦσαν,
μόν ἔλεγες πῶς ὅς τὰ βουνὰ δὲν δύνουμαι νὰ τρέχω.
Καὶ τώρα πῶς θὰ πᾶ νὰ πῶ τοῦ Φλώρου νὰ κατέβῃ
ὅς τὸν κάμπο, καὶ σὲ κίνδυνο νὰ βάλῃ τὴ ζωὴ του,
γιὰ μιὰ ποῦ δὲν τὸν ἤθελε γαμπρὸ νὰ τονε κάμῃ;» —
«Αὐτὸ θὰ τὸ λησμόνησε, παιδάκι μου, ὁ Φλωρος·
ἔχει, μοῦ λέν, καρδιά καλὴ, πολλοὺς φτωχοὺς βοηθάει,»
ἀπηλογιέτ' ἡ μάννα τῆς, ὁποῦχει ὀπίδα ὀκμή,
καὶ δὲν γνωρίζει τὸ θυμὸ ποῦχε ὅς τὰ στήθ' ὁ κλέφτης·
ἡ Μόσχω τὸν ἐγνώριζε καλλίτερα καὶ λέει·
«Ἄχ! εὐκόλα, μαννούλα μου, τέτοιος θυμὸς δὲ σβύννει·
τὸν βλέπω ὅγῳ πῶς γίνεται σὰν ἄζαφνα μὲ βλέπει·
καὶ μένα . . ., μάννα μ', θὰ ὅτῳ πῶ δὲ ξέρω πῶς χτυπάει
μέσα ὅς τὰ στήθῃ μ' ἡ καρδιά τὴν ὥρα ποῦ τὸν βλέπω·
ρίχνω τὰ μάτια χαμηλά, τὸ πρόσωπο γυρίζω,

μὰ ν᾿ἔξερεις» . . . — «Παιδάκι μου, γιατί δὲν τ᾿ἄπες τοῦτα
σὰν ἤθελα τὸ γάμο σου νὰ κάμω μὲ τὸν Τόσκα ;
μόν' τότε χώραις κάλεσα, χωριὰ καὶ βιλαέτια
καὶ πεντακόσια πρόβατα ἐφάγαν δέκα μέραις
οἱ καλεσμένοι, γιὰ νὰ βγῇ μπαμπέσης ὁ γαμπρός μου . . . —
« Ἀχ, μάννα μου ! ποῦ ἤθελες τὴ μαύρη νὰ μ' ἀκούσης ;
μόν' ἔλεγες «απαρήκοη ποτὲ δὲν πρέπ' ἡ κόρη
νὰ εἶνε 'ς τοὺς γονέους της» . . . Τέτοια φιλονεικοῦσαν
μάννα καὶ κόρη, κ' ὕστερα τὰ χέργια τοὺς σταυρῶσαν
μ' ἀπελπισιά, κ' ἐγλέπονταν κ' ἡ δύο δακρυσμέναις.
Στὸ ὕστερο, ἡ Χρυσαῖδω μιλάει σὰν μητέρα,
ποῦ πάντα θέλει τὸ καλὸ παιδί νὰ τὴν ἀκούῃ·
«Παιδάκι μου, δὲν ἔχουμε ἄλλη καμμιά ἐλπίδα·
θὰ κάμης ὅπως εἶπαμε, 'ς τὸν Ὀλυμπο θ᾿ ἀνέβης·
κύτταξε ντύσου γλήγορα, τὰ νυφικά σου βάλε. — »
« Ἀχ ! μάννα μου· καὶ τί θὰ λέν οἱ ξένοι σὰν μὲ βλέπουν
νὰ τρέχω μόνη 'ς τὰ βουνά ; δὲ συλλογιέσ', ὁ Φλῶρος
εἰς τὴν τιμὴ πῶς δύνεται, σὰν θέλῃ, νὰ μὲ βλάψῃ ;
καὶ τότε κόρη πῶς θὰ πῶ πῶς εἶμαι τοῦ Γεωργίτση,
ὁποῦταν πρῶτος 'ς τὸ χωριὸ κ' ἀπ' ὅλους διαλεγμένος ; »
« Ἐτσ' εἶπ' ἡ κόρη, μὰ καλὰ ἡ μάννα τοὺς γνωρίζει
τοὺς κλέφταις, τοὺς ἀρματωλοὺς, κι' ἀπηλογιὰ τῆς δίνει·
«Τοὺς κλέφταις ποῦν' 'ς τὸν Ὀλυμπο ἐγὼ δὲν τοὺς φοβοῦμαι,
γιατὶ δὲν ἄκουσα ποτὲ γυναῖκες νὰ πειράζουν·
ὥς καὶ σὲ Τούρκισσα ποτὲ τὸ χέρι δὲν ἀπλώνουν,
ὁποῦ συχνὰ σκλαβώνουνε χαρέμια τῶν πασσάδων.
Μόν' ἄμε ! σύρε, κόρη μου, μὲ δυὸ μὴν εἶσαι γνώμαις·
δὲν μᾶς ἀπέμειν' ἄλλη πειρὰ ἐλπίδα, σὰν τὸ βλέπῃς.
Ποιὸς ξέρει ; φώτισι Θεοῦ μπορεῖ 'ς τὸ Φλῶρο ν᾿ ἄρθῃ,
καὶ τρέξῃ τὰ στρατέμματα τὰ Τούρκικα νὰ διώξῃ.
Πολλαὶς φοραὶς μοῦ τῶπανε τριάντα μόνο κλέφταις
ἐνίκησαν 'ς τὸν πόλεμο Ἀγαρηνοὺς χιλιάδες.
Πήγαινε, Μόσχω, γλήγορα χτενίσου καὶ στολίσου,
καὶ πιᾶσε τ᾿ ἀψηλὸ βουνό, τὸ μονοπάτι πάρε,
ποῦ λέν πῶς βγάνει 'ς τὴ σπηλιὰ ποῦ λημεριάζ' ὁ Φλῶρος.

Πέ του πῶς νύφη τοῦβρηκα καλλίτερ' ἀπὸ σένα,
καὶ θὰ τοῦ δώσουν πειρὸ καλὰ προικιὰ 'πὸ τὰ δικάσου·
πές του κουμπάρα θὰ γενῆς νὰ τὸν ἐστεφανώσης.
Ἄχ! δῶσε, Παναγία μου! Παρθένα μου, σὺ δῶσε
τοῦ καπετάνιου θέλῃσι νάρθῃ νὰ μὲ γλυτώσῃ,
καὶ νὰ σὲ κάμ' ὀλάργυρη, μαλαμμοκαπνισμένη·
λαμπάδα σὰν τὸ μπόϊ μου νὰ φέρω νὰ σ' ἀνάψω,
καὶ πάντα 'ς τὴν εἰκόνα σου νὰ καίῃ τὸ καντήλι·
σοῦ τάζω καὶ καλογρηὰ νὰ γείνω καὶ νὰ σκάφτω
μονάχημου τὰμπέλια σου μὲ τάπαλά μου χέρια.
Ἡ μαύρη πειὰ τί νὰ εἰπῶ; Ἄχ, ἄγιε μου Δημήτρι!
ποῦ φαίνεσ' ὀλοζώντανος 'ς τὴ χώρα Σαλονίκη,
ξυπόλυτη 'ς τὸ μνημιά σου θάρθῶ νὰ προσκυνήσω,
'ς τὴν ἐκκλησιὰ σου θὰ γενῶ δουλεύτρα νὰ σκουπίζω·
μόν' τύφλωσε τὸ βάρβαρο ποῦ θέλει νὰ μοῦ πάρῃ
τὸ ἀκριβὸ παιδάκι μου, νὰ μοῦ τὸ κάμῃ Τοῦρκο.»
Ἔτσ' ἔλεγεν ἡ ἄμοιρη μητέρα ποῦ δὲν εἶχε
ποτὲ μὲ τὸ χεράκι της σκουπίσει τὴν αὐλή της.

Ὡς τόσ' ἡ θυγατέρα της, ποῦ θέλει καὶ δὲ θέλει,
γιατὶ μέσ' 'ς τὴν καρδοῦλά της δὲν εἶχε' ἀκόμη σβήσει
τὸ κάρβουνο, ποῦ μιὰ φορὰ ὁ Φλῶρος εἶχε' ἀνάψει,
ἡ Μόσχῳ ἐτοιμάζεται νὰ στολιστῇ νάλλάξῃ.
Πάει 'ς τὸ 'πάνω πάτωμα 'κεῖ ποῦχε τὰ προικιά της·
'ς τὸν ἄσπρο 'ς τὸν παχὺ λαιμὸ ἀνθόνερο σκουπίζει,
ἀνθόνερο, ῥοδόσταμο, καὶ λύνει τὰ μαλλιά της,
ποῦταν ξανθὰ σὰν τὸ ψιλὸ, τὸ φῖνο τὸ μετάξι·
τὰ πλέκει κ' ἐφαινότανε χρυσάφι μὲ διαμάντια·
ἔτσι ἐσμίγαν ὡμορφα 'ς τῆς μακρηαῖς πλεξούδαις·
καὶ σὰν ἀποτελείωσῃ τὸ πλέξιμο, τὰ ρίχνει
μὲ τῶνα χέρι πίσω της, ἀνοίγει τὴν κασσέλα
καὶ παίρνει τὸ μεταξωτὸ ποκάμισο, ποῦ εἶχε
βαλμένο σὰν τὴν στόλισαν νὰ τήνε στέσουν νύφη·
καὶ τότε' ἀρχίσαν τῆς φτωχῆς τὰ μάτια νὰ βουρκώνουν,
κ' ἔτσ' ἀρχινίζει μόνη της νὰ λέῃ καὶ νὰ κλαίῃ·

«Τῆς δόλειας τί μοῦ μέλλουνταν ! σά νύφη θενὰ πάω
’ς ἐκεῖνον, π’ ἂν μοῦ λέγανε μιὰ μέρα πῶς θὰ γείνη
καλός μου κι’ ἄνδρας, θάλεγα ποτὲ δὲ σκοτεινιάζει.
’Αχ ! ὅταν μ’ ἐχτενίζανε καὶ μοῦλεγαν τραγούδι·
«Ποιὸς ἥλιος λάμπει σήμερα, ποιὸ λάργυρο φεγγάρι,
σὰν τὸ γαμπρὸ ποῦ ἔρχεται νὰ βάλῃ τὸ στεφάνι ;
φέρετε χτένι φιλντισὶ καὶ χτένι διαμαντένιο,
τῆς νύφης νὰ χτενίσωμε τάλόχρυσα πλεξούδια·
χύστε τοῦ Μάϊ τὴ δροσιὰ εἰς τὸ χυτὸ λαιμό της,
καὶ ’ς τὸ ἀφράτο μάγουλο τ’ Ἀπρίλη τὰ λουλούδια.» »
Σὰν ἔλεγαν τὰ λόγι’ αὐτὰ τὰ ἄλλα τὰ κορίτσια,
ἐρράϊζ’ ἡ καρδούλα μου, πονοῦσε ἡ ψυχὴ μου.
«Ἐχει τὸ μάτι τὰετοῦ, τῆς πέρδικας τὴ χάρι
ἐκεῖνος . . . τοῦτος, κύτταξε ! τὸ πρόσωπό του κρὺο . . .» »
’Ετσ’ ἔλεγα μονάχη μου, δὲν χαίρουμουν σὰ νύφη,
καὶ τῶννοιωσεν ἡ μάννα μου, γυρίζει καὶ μοῦ λέει·
«Κόρη κακὴ, παρήκοη, καλὴ καρδιά θὰ κάμῃς ;
δὲν βλέπεις πῶς ζηλεύουνε τὰ ἄλλα τὰ κορίτσια,
γιατὶ τὸν πρῶτο τοῦ χωριοῦ καλὸ σου θενὰ λέγῃς ;» »
’Ετσι μ’ ὀργὴ μοῦ μίλησεν ἡ μάννα μου, καὶ γέλοιο
τὸ πρόσωπό μου στόλισε· ἀληθινὸ δὲν ἦταν,
μὰ τὴν καρδιά μου κράτησα· τί μπόρηγα νὰ κάμω ;
Φλῶρο ! τὰκούω π’ ἔβαψες τὴ φορεσιὰ σου μαύρη,
κι’ ἄλλη γυναῖκα ταίρι σου ποτὲ δὲ θελὰ κάμῃς·
μὰ ξέρε το, τὸ χέρι μου ’γὼ τῶδωκα ’ς τὸν Τόσκα,
μὰ τὴν καρδιά δὲν ἔδωκα· ποτὲ σὲ μίᾱ κλίνη
δὲ θὰ βρεθοῦμε, καὶ παπᾶς δὲ θὰ μᾶς εὐλογήσῃ·
μῖα φορὰ τὴ φόρεσα τὴν φορεσιὰ τοῦ γάμου . . .
Γιὰ δές ! ἡ τύχη σήμερα μὲ φέρνει νάντικρύσω
τὰ μάτια σου, ὅπου χαρὰ μοῦ δίναν τῶν ἀγγέλων,
σὰν γύριζες καὶ μ’ ἔβλεπες κρυφὰ ’ς τὰ πανηγύρια.
Τί μέρα ! πῶς ἀλλάζουνε μὲ τὸν καιρὸ τὰ πάντα !
ἐκεῖνον, ὅπου προσταγὴ μοῦχε δομέν’ ἡ μάννα
νὰ μὴ τὸν βλέπω, σήμερα μοῦ λέει, μὲ προστάζει
νὰ πέσω εἰς τὰ γόνατα νὰ τὸν παρακαλέσω . . .

Τὰ ἥπατά μου κόβονται· ἡ πρώτη μου ἀγάπη
θαρρῶ πῶς πίσω ἔρχεται καὶ ἡ πληγὴ ματώνει . . .
Μὰ πάλι· αὐτὸ τὸ τίμιο στεφάνι . . . "Αν δὲν ἔχω
τὴ δύναμι . . . Τί ἔβαλες ἔς τὸ νοῦ σου; τεῖπες, Μόσχω;
"Οχι . . . ποτέ . . . καλλίτερα θὰ πέσω, τὸ κεφάλι
νὰ κάμω χίλiza τρίμματα ἔς τοὺς βράχους τοῦ Ὀλύμπου
παρὰ τὸ ἅγιο ποτὲ στεφάνι νὰ μολύνω.
Μὰ στάσου . . . τῶπ' ἡ μάνα μου· οἱ κλέφταις δὲν πειράζουν
ποτὲ γυναῖκες, ἔχουνε τέτοιο καλὸ συνήθειο.
Θὰ πάω· θέλω μιὰ φορά, νὰ μιὰ φορά ἀκόμη,
νὰ δῶ τί γλύκα ἔχουνε οὐράνια τὰ μάτια,
ποῦ τρέχαν ὅπου πήγαινα νὰ κλέψουν τὴ ματιὰ μου."
"Εἶπε· εἶπε· ἡ Μόσχω· στάθηκαν τὰ δάκρυά της τώρα,
καὶ μὲ καρδιὰ χαρούμενη, μ' ἐλπίδα νὰ γλυτώσῃ
τὸ Φῶτο, γιατί φαίνονταν πῶς θέλημα νὰ ἦτον
οὐράνιο ποῦ ἐμέλλουνταν νὰ δῇ τὸ Φλῶρο πάλι,
ἀρχίζει νὰ στολίζεται μὲ προθυμία τόση,
ὅπου δὲν εἶχε τὸν καιρὸ ποῦ στολιζόταν νύφη.
Τὸ κεντητὸ ποκάμισο πρῶτα φορεῖ, ποῦ τῶχε
ἔς τὸν ἀργαλειὸ μονάχη της, γιὰ νὰν προικιό, φασμένο·
σὰν χιόνι ἄσπρο ἦτανε, ὅπου τουλούπαις πέφτει
κι' ἀσπρίζει σπίτια καὶ χωρὰ, βουνὰ καὶ κεραμίδια,
καὶ γύρω γύρω ξομπλιαστὸ μὲ κόκκινο μετάξι.
Ἀπὸν' ἀπ' τὸ ποκάμισο τὸ κοντογοῦνι βάννει,
μὲ πράσινο μεταξωτὸ φλιασμέν' ἀπὸ τὸ ράφτη,
καὶ χρυσωμέν' ὁλόγυρα μὲ ξομπλια καὶ μὲ γύρους.
Ὅμπρὸς ὁμπρὸς ἐφαίνονταν ὁ κάτασπρος λαιμός της,
ἐκεῖ ποῦ μ' ἅγιο ἔπαιζε σταυρὸ Κωνσταντινάτο·
καὶ παρακάτω τὰ φλουριὰ ἀστράφτανε ἔς τὸ στῆθος,
σὲ μιὰ ἑλυσίδα ἑλάργυρη μὲ τέχνη περασμένα.
Σφίγγει τὴ μέση τὴ λιγνὴ ὁλόχρυσο ζωνάρι,
κι' ὁμπρὸς μὲ δύο δένεται ὁλάργυρα τσαπράζια.
Στολίζουνε τὸ μέτωπο πολλὰ φλουριὰ μὲ τάξι
ἀπὸν' ἀπ' τὰ ματόφρυδα, ποῦ ἦτανε σμιγμένα.
Ἔστερα δένει νόστιμα ἔς τὴν κεφαλὴ τὴ μπόλια,

τὴ ρίχνει πάλι τεχνικὰ ᾿ς τὰ μάγουλα τριγύρω,
κι' ἀφίνει λίγο τὸ λαιμὸ τὸν ἄσπρο νὰ σκεπάζῃ.

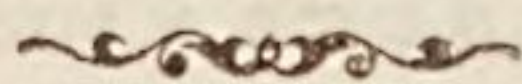
Ἀπὸ βραδὺς στολίζονταν ἡ κόρ' ὅλη τὴ νύχτα,
καὶ νὰ χαράζ' ἀρχίνισε, οἱ πετεινοὶ νὰ κράζουν.
Τὴν ὥρα τούτ' ἡ μάγνα τῆς τῆς δίνει τὴν εὐχὴ τῆς
καὶ λέει· ἀκάνε, κόρη μου, κάνε τον τὸ σταυρό σου,
καὶ ᾿ς τῶνομ' ἄμε τοῦ Θεοῦ· χωρὶς τὸ θέλημά του
δὲν πέφτει φύλλ' ἀπὸ δένδρῳ, ἀνθὸς ἀπὸ τὸν κλῶνο.»
Μὲ γόνατα ποῦ τρέμουνε, μὲ καρδιοχτύπι τότε
ἡ δόλεια Μόσχω κίνησε· τὸ μονοπάτι παίρνει,
ποῦ εἴξερε πῶς ἀψηλὰ ᾿ς τὸν Ὀλυμπο τὴ βγάνει·
κι' ἀρχίνισε νὰ περπατῇ, νὰ τρέχῃ ὅσο ἴμποροῦσε.
Ἀγιάζι τότε τὸ βουνὸ κατέβαζε μεγάλο,
καὶ κάπου κάπου τὰ δένδρὰ φαινότανε σὰν ἴσκιος,
σὰν φοβερὰ φαντάσματα, ποῦ ᾿ρχόνταν καταπάνω
τῆς κόρης καὶ τὴ βλέπανε μ' ἀγριεμμένο μάτι.
Κ' ἓνα μεγάλο φάντασμα μὲ σουβλερὸ καβοῦκι,
μὲ χέρια ὡς τὸν ἄγκωνα γυμνὰ, ζωγραφισμένα,
τῆς φάνηκε πῶς σήκωνε τὸ φοβερὸ σπαθί του
μὲ μόνο ἓνα χτύπημα ᾿ς τὴ μέση νὰ τὴν κόψῃ.
Ἄλλοῦ μιὰ λεύκα φουντωτὴ κοντὰ σὲ μία βρύσι,
σὰν παίζανε μὲ σούσουρο τὰ φύλλα ᾿ς τὸν ἀέρα,
τῆς φάνηκε πῶς ἦτανε ἡ μαύρη τῆς ἡ μάγνα,
κ' ἐμυρολόγα ζωντανὸ τὸ ἄρφανὸ παιδί τῆς.
«Ὡχου! μαννούλα μ',» φώναξε, αἴ ὀδυνηρὴ ποῦ πάω;
θενὰ μὲ φᾶνε τὰ στοιχεῖα τὴ μαύρη τούτη νύχτα·
τρέμ' ἡ καρδιά μου τῆς φτωχῆς ἀπ' τῆς αὐγῆς τὸ κρύο,
κι' ὅπου κι' ἂν στρέψω δράκοντες, σπαθιά μὲ κυνηγοῦνε·
μὰ τί θὰ κάμω; ᾿ς τὴν εὐχὴ τῆς μάγνας μου πηγαίνω.»
Ἔτσ' εἶπε, κάνει τρέμοντας ἡ μαύρη τὸ σταυρό τῆς,
καὶ μιὰ στιγμούλα σὲ μικρὸ κουμπᾶ ἐκκλησιδάκι.
Σὰν πῆρ' ἀνάσα, δέησι ᾿ς τὴν Παναγία κάνει,
ποῦ εἶδε τὴν εἰκόνα τῆς ἀπὸ τὸ παραθύρι,
κι' ἀρχίζει πάλι γλήγορα νὰ τρέχῃ, νᾶνεδαίνῃ.

Ὡς τόσο χάραζ' ἡ αὐγὴ σὲ μιὰ ψηλὴ ραχούλα,
κ' ἐφαίνονταν σὰν νάτανε 'ς τὸν οὐρανὸ τριγύρω
ἓνα γλυκὸ τραντάφυλλο μὲ τοῦ Μαγιοῦ τὸ χρῶμα.
Ἀρχίνισαν νὰ κελαῖδουν χιλιῶν λογιῶν πουλάκια,
νὰ φεύγουν τὰ φαντάσματα, ποῦ φέρνανε τρομάρα,
καὶ τὰ δέντρὰ νὰ φαίνονται σὰν ὡμορφαις κοπέλλαις
ποῦ τῆς στολίζ' ἡ μάνα τους 'ς τὴν ἐκκλησιὰ νὰ πᾶνε.
Ἐφέρνην 'ς τὴν καρδιὰ χαρὰ βρυσούλαις μὲ κρουστάλλι
νερό, κ' ἀπὸν 'ς τὸν ὄμιλό τους βαστώντας τὰ σκουτιὰ τους
ἡ Βλαχοπούλαις ἄρχισαν νὰ πηγαίνουν τραγουδώντας·
τώρα σὰν νὰ ζεστάθηκε καὶ ἡ καρδιὰ τῆς Μόσχως
ἀκούει τὰ πόδια της γερὰ κ' ἀρχίζει ν'ανεβαίνει
μὲ δύναμι' ἅπαν 'ς τὸ βουνό· τὴ βλέπουνε καὶ λένε·
«ποιὰ 'ν' τούτη, ποῦ μονάχη της, σὰ νύφη στολισμένη,
ἐπῆρε δίπλα τὰ βουνά, 'ς τὰ μονοπάτια τρέχει; ...
Θέ μου! μὴν εἶν' Νεράϊδα καὶ τοὺς βοσκοὺς ἐβγῆκε
νὰ βλάψῃ, ποῦ τὰ πρόβατα πηγαίνουν νὰ ποτίσουν;»
Ἐκείνη λόγο δὲ μιλεῖ, 'ς τὸ δρόμο της πηγαίνει·
κάπου μονάχα στέκεται λιγάκι, τὰ μουλάρια
νάφήσῃ νὰ περάσουνε, ποῦ φορτωμένα ξύλα
πηγαίνουν κάτω 'ς τὸ γιαλὸ κτυπώντας τὰ κονδούνια.
Στὸ ὕστερο ἀπόκαμιν ἡ δόλεια 'πὸ τὸ δρόμο·
σὲ μονοδέντρι κάθισε, κοντὰ σὲ μιὰ βρυσούλα,
νὰ πιῇ νερὸ νὰ δροσιστῇ, νὰ φᾶ ἄλλο ψωμάκι,
ποῦ τῆς τὸ εἶχ' ἡ μάνα της βαλμένο σὲ σακκούλι.
Κι' ἀπὸ μακρὰ ἓνα μικρὸ βοσκόπουλο τὴν εἶδε,
ὅπου κι' αὐτὸ τὰ πρόβατα ἐπήγαιν' ἐκεῖ πέρα,
νὰ δροσιστοῦν ἀπ' τὸ νερό, νὰ σκύβουνε νὰ φᾶνε.
Καὶ σὰν τὴν εἶδεν ὡμορφῇ, σὰ νύφη στολισμένη,
τὴν πῆρε γιὰ Νεράϊδα, γιὰ ξωτικὸ τοῦ δάσου·
φοβήθηκε τὸ ἄμοιρο καὶ παύει τὴ φλογέρα,
ὅπου μ' ἀντίλαλο πριχοῦ ἐξύπνιζε τὰ κηδόνια·
σφυρίζει, τὴ μαγκούρα του πετᾷ γιὰ νὰ γυρίσουν
τὰ πρόβατα, μὴν πᾶν ἐκεῖ, κακὸ μὴν πάρουν δρόμο.
Μόνο σὰν στράφη μακρὰ, τοῦ πέρασεν ὁ φόβος

κι' ἀρχίνισε σιγὰ σιγὰ νὰ τραγουδᾷ, νὰ λήῃ
«Σ τὸ Γιάννη ἐπαράγγελλνε πολλαῖς φοραῖς ἡ μάννα·
σὲ μονοδέντρι μὴν ἐβγῆς, 'ς τὸν κάμπο μὴν κατέβῃς
καὶ 'ς τὸν ἀφράτο ποταμὸ μὴν παίξῃς τὸ λαγοῦτο.
Κι' ὁ Γιάννης ἐπαράκουσε τῆς μάννας του τὰ λόγια·
'ς τὸ μονοδέντρ' ἀνέβηκε, 'ς τὸν κάμπον ἐκατέβη
καὶ 'ς τὸν ἀφράτο ποταμὸ ἔπαιξε τὸ λαγοῦτο.
Κ' ἐκεῖ συμμαζωχτήκανε τοῦ ποταμοῦ ἡ Νεράϊδαις.
«Παῖξέ το, Γιάννη, παῖξέ το, παῖξέ το τὸ λαγοῦτο·
θέλεις ἐμένα ἔπαρε, θέλεις τὴν ἀδερφή μου,
θέλεις τὴν ἀξαδέρφη μου τὴν πολυκοπαδοῦσα,
ποῦχει κοπάδια ἄγρια, κοπάδια μερωμένα,
κ' ἔχει καὶ γαλατόμυλο π' ἀλέθουνε τὸ γάλα.»
Κι' ἀπάνω 'πάνω 'ς τὸν ἀφρὸ τρία κοράσια πλύνουν,
ἡ μιὰ 'πλυνε μεταξωτὰ κ' ἡ ἄλλη βελουδένια,
κι' ἡ πειρὸ καλὴ ἀπὸ τῆς τρεῖς ἔπλυνε ματωμένα.
Τὸν ἀδερφό της σφάξανε 'ς τὰ γόνατά της 'πάνω·
τρεῖς μαχαιριαῖς τοῦ δώσανε, τρεῖς ποταμοὶ κινῆσαν.
Ὁ γεῖς λογαῖται Σιλημπριᾶ καὶ Πλατανιᾶς ὁ ἄλλος·
κι' ὁ τρίτος δὲν ἐπρόφτασε περβόλι νὰ ποτίσῃ,
μόνο τὸ δέντρο μοναχά, ξεράθηκε καὶ κεῖνο.»
Ἔτσ' ὁ βοσκὸς τραγοῦδαγε μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του.

Ὡς τόσο ἡ Μόσχω 'ς τὸ βουνὸ ἀνέβαιν' ὀλοένα·
καὶ σὰν ἀνέβηκε' ἄψηλὰ κοντὰ 'ς τὰ κορφοβούνια,
ἐκεῖ ποῦ κάπου φαίνονται 'ς τοὺς λάκκους ἄσπρα χιόνια,
φλάμπουρα βλέπει σὲ δεντρά, ἄρματωσιαῖς κλεφτῶνε·
καὶ καρπούλια στέκουνε μὲ μαύρη φουστανέλλα
καὶ καρυοφύλλι' ἀσημωτά, σὰν δράκοι' ἀγριεμμένοι.
Μπήγουν φωναῖς π' ἀντιλαλοῦν μακρόθε τὰ λαγκάδια,
καὶ κάνουνε τὴν ἄμοιρη γυναῖκα νὰ τρομάζῃ·
κι' ὅσο κοντὰ ἐπήγαινε κἀνένα νὰ 'ρωτήσῃ,
τόσο φωνάζουν πειρὸ πολὺ οἱ κλέφταις ποῦ τὴν παίρνουν
πῶς εἶν στοιχειὸ κ' ἐξωτικό, τέτοιας λογῆς ντυμένη.
'Σ τὸ τέλος ἀποκόπησε κ' ἐρώτησ' ἓνας κλέφτης·

«Ποῦ τρέχεις, κόρη μου, ποῦ πᾶς, σὰν νύφη στολισμένη;—
«Τὸ Φλῶρο θέλω νὰ ἰδῶ, τὸν πρῶτο καπετάνιο.—»
Τὸ Φλῶρο! μπᾶ! καὶ τί τὸν θές; γαμπρὸς αὐτὸς δὲν εἶνε.—»
«Δὲν ἦρθα νὰ ζητῶ γαμπρό, ἔχω γαμπρὸ 'ς τὸν κάμπο·
μόνο μᾶς ἦρε συμφορὰ μεγάλη 'ς τὸ χωριό μας.
Πέτε, νὰ ζῆστε, πέτε μου τὸ Φλῶρο ποῦ θὰ εὔρω.—
Τὴν ὥρα τούτη βρίσκεται ὁ Φλῶρος σὲ σεφερι·
μὲν' πρόσμενε· τὴ χαραυγὴ θελᾶρθη δίχως ἄλλο.
Βλέπεις ἐκεῖ ποῦ πράσινο φυτρώνει χορταράκι;
δικό του εἶν' τὸ φλάμπουρο, κ' εὐθὺς θὰ τὸν γνωρίσης,
σὰν τὸν ἰδῆς, γιατί φορεῖ κατάμαυρα τὰ ροῦχα.
Μὰ δὲν τὸ ξέρ' ἂν θὰ στρεχθῇ μαζί σου νάμιλήση,
γιατί 'ς τὸ καρπούλι του νὰ λέη συνειθίζει
νὰ μὴν ἀφίνη θηλυκὸ νὰ πᾶ νὰ τὸν ταραξῇ.
Πάλι σὰν θέλῃς, πρόσμεινε· κάτσε κοντά μας· ἔλα
πάρε ψωμί, καλότυχη! θελᾶσαι κουρασμένη.
"Ετσ' εἶπ' ὁ κλέφτης κ' ἔδωκε ψωμὶ κρασί 'ς τὴν κόρη·
κ' ἐκείνη κάττι τσίμπησε, κ' ὕστερης ἐτραβήχθη
σὲ μιὰ γωνιά, καὶ ἔβλεπε 'ς τὸ φλάμπουρο τοῦ Φλώρου,
νάδῃ μὲ τοὺς συντρόφους του πότε θενά προβάλλη.

Β'.

Ὁ ἥλιος βγαίνει ἀπὸ κορφή σὰν δίσκος φλογισμένος,
καὶ χρῶμα κοκκινόμαυρο ἔς τὴ θάλασσα σκορπιέται.
Τὰ κηδόνι, ποῦ κρυβότανε ἑποκάτ' ἀπὸ τὰ φύλλα,
ἀρχίζει τώρα δυνατὰ νὰ λέη τὸ σκοπό του·
καὶ τὰ λουλούδια ἑνοίγουνε τὰ δροσερά τους φύλλα.
Πάνω ψηλὰ ἔς τὸν Ὀλυμπο ποῦν' ἔλατα καὶ κέδρα
σπηλιὰ ἔνε, κι' ἄνεμος ἔς αὐτὴν δὲ μπαίνει μέσα κρύος,
μόνο τριγύρω μαλακὴ φυτρώνει πρασινάδα,
ὅπου μποροῦν νὰ κάθωνται ὡς ἑκατὸ νομάτοι.
Εἰς ἓνα κέδρον ἀψηλὸ κοντάρι ἔνε στημένο,
τὸ φλάμπουρο τάρματωλοῦ π' ὀρίζ' αὐτὸν τὸ τόπο·
τὸ φλάμπουρο ποῦ ζωγραφιὰ τὸν αἰ Γεώργη ἔχει.

Τρεῖς σύντροφοι φυλάγουνε ἑδῶ πέρα, καὶ προσμένουν
ὁ Φλῶρος πότε θὰ προβῇ μαζί με τὸ μπουλούκι.

Ἔχουν σφακτὰ καὶ σιγανὰ ὅς τῃς σούβλαις τὰ γυρίζουν,
κι' ἡ τσότραις πάνω ὅς τὰ δέντρα κρεμῶντ' ἀράδ' ἀράδα·
μιὰ μυρωδιὰ ὑπὸ τὰ ψητὰ βγαίνει ποῦ σ' ἀνασταίνει,
καὶ σὰν τὸ ῥόδο τὰ παχειὰ κριάρια κοκκινίζουν.
Σὰν εἶδαν πῶς ἐψήθησαν, τὰφίνουνε κι' ἀρχίζουν
νὰ στρώννουν ἔλατα, μυρτιάς, καὶ τὸ ψωμί νὰ κόβουν,
ποῦ τῶχε στείλει ὁ παππᾶς, τοῦ Φλώρου ὁ κουμπάρος.
Κόβουν καὶ λένε χωρατὰ ἀμώρ', ἡ παππαδοπούλα
ἐτοῦτο θὰ τὸ ζύμωσε, ποῦν' ἄτπρο σὰν τὸν ἥλιο,
σὰν τὸ λαιμὸ, τὰ στήθη τῆς, τὸ ποδαστραγαλὸ τῆς.
«Μὰ τὸ Θεό, τραγόπαππα, φοβοῦμαι θὰ σ' τὴν κλέψω.—»
«Σώπα, μωρέ,» ὁ σύντροφος ἀπολογιέτ' ὁ ἄλλος·
ἀδὲ βλέπεις πῶς χωρὶς παππᾶ δὲν κάνομε οἱ κλέφταις;
τὸ γένει' του μαδήσανε προχθὲς νὰ μαρτυρήσῃ,
κι' αὐτὸς δὲν ἔβγαλε μιλιὰ, σὰν Ἑλληνας ἐστάθῃ.—
«Μώρ' δὲν τὴν θέλω γιὰ κακό, γυναῖκα μου τὴ θέλω.—
Σώπα, καὶ δὲν τὰ λέν αὐτὰ οἱ κλέφταις, μὲν' σὰν θέλουν
γυναῖκα, πᾶν καὶ τὴ ζητοῦν· τί μὴνυσε ὅς τὸ Φλώρο
δὲν ἄκουσες; τοῦ μὴνυσε πῶς μπέηδες περνοῦνε
ἀπ' τὴν κλεισούρα, καὶ γι' αὐτὸ ἐκίνησαν τὸ βράδυ.
Μωρὲ κ' ἂν φέρουν μπέηδες, κι' ἂν πιάσουν Τούρκους σκλάβους,
χαραὶς ποῦ θελὰ κάμωμε, φλουριὰ ποῦ θὰ μετροῦμε!

Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπῶπε,
σὰν κορνιαχτὸς ἐφάνηκε κατακαμπῆς σὰ νέφος,
καὶ ντούπ, ἀκούγονται βαρεῖᾶ ποδάρια νὰ πατοῦνε·
καὶ σὲ κομμάτι ξέσπασε τὸ σύννεφο κ' ἐφάνῃ
μέσα ὅς τὰσήμε λάμποντας τὸ κλέφτικο μπουλούκι.
Ὅμπρὸς ὁμπρὸς μὲ τὸ σπαθὶ γυμνὸ καὶ ματωμένο
ὁ καπετάνιος ἦτανε κατὰμαυρα ντυμένος,
μ' ἀπάν' ἀπὸ τὴ φορεσιὰ τὴ μαύρη τὰ τσαπράζια
τὰ γυαλισμένα λάμπανε σὰν χιόνι τὸ χειμῶνα,
τὴν ὥρα ποῦ ὅς τὸν κόρακα πηγαίνει καὶ καθίζει.
Τρεῖς κλέφταις ἀπὸ πίσω του λεβένταις σὰν κ' ἐκεῖνον,
εἶχαν ὅς τὸν ὦμο τὰ βαρεῖᾶ τουφέκια γυρισμένα·

καὶ παρακεῖ κλουθούσανε τρεῖς μπέηδες δεμένοι,
τρεῖς μπέηδες μὲ τσόχινα, γυαλιστερά σαλβάρια
καὶ μεϊτάνι' ὀλόχρυσά· εἶχανε καὶ πιστόλαις
᾿ς τὴ μέση τους ἀσημωταῖς, μαλαμμοκαπνισμέναις.
Κοντά τους δύο ἤρχουνταν καντίναις δακρυσμέναις,
ποῦ «φέξε, ἤλιε,» λέγανε «γιὰ ᾿γὼ θὰ φέξω!» τόσο
εἶχαν τὰ μάτια ζωερά καὶ μαῦρα καὶ μεγάλα,
κι' ἀσπράδα ποῦ δὲ γίνεται ποτὲ περὶ ἄσπρος κρίνος.
Ξεψυχισμέναις φαίνονταν ἀπ' τὸ πολὺ τὸ δρόμο·
μὰ πάλι δὲν ἠθέλανε νὰ ποῦν πῶς κουρασθῆκαν,
γιατὶ συχνὰ τοὺς λέγανε οἱ κλέφταις πῶς σὰν θέλουν,
τῆς πᾶνε τοῦτοι σηκωταῖς ᾿ς τὰ χέρια τους ἀπάνω·
μαῦταῖς μονάχα νὰ τοὺς δοῦν τῆς ἔπιανε τρομάρα.

Καὶ τώρα φτάνουν γλήγορα ᾿ς τοῦ Φλώρου τὸ λημέρι·
κ' οἱ σύντροφοι ποῦ τῆς σπηλιᾶς τὸ φλάμπουρο φυλάγαν,
τρεῖς ρίχνουν τουφεκιάς εὐθὺς ποῦ εἶδαν τὸ μπουλούκι,
νὰ ᾿ποῦν τὸ ἀκαλῶς ὥρισε·» κ' ἀποκριθῆκαν τοῦτοι,
ποῦ ἤρχουνταν, μὲ ἄλλαις τρεῖς, νὰ δείξουνε πῶς ἦρθαν
χαρούμενοι, γιατί' ἔκαμαν καλὴ τὴ νύχτα πρέζα.
Καὶ σὰν ἐφτάσαν, μονομιᾶς ᾿ρωτᾶνε τοὺς συντρόφους·
«πῶς πᾶν τάρνιά; ψηθήκανε; γιατί πολὺ πεινάμε·
᾿πὸ χθὲς τὸ βράδυ ἔχομε νὰ βάλωμε ᾿ς τὸ στόμα
ψωμί, νερό.—«Τοιμάσθηκαν,» ἀποκριθῆκαν τοῦτοι
ποῦ φύλαγαν· ἀσὲ μὲν στιγμὴ! λιγάκι θέλει ἄκόμα
τῶνα ψητό.»—«Τοὺς μπέηδες νὰ βάλῃς νὰ γυρίζουν,
μῶρ' Δῆμο,» εἶπ' ὁ ἀρχηγός, «τῆς σούβλαις, γιὰ νὰ τρώγω
μὲ ὄρεξι, σὰν κάνουνε οἱ Τούρκοι τῆς δουλειαῖς μας·
καὶ δός, ἀκούς; νὰ μᾶς κερνοῦν τὰ δύο χανουράκια·
μ' ἀρέσουν τὰ σαλβάρια τους, ποῦν' ὅλ' ἀπὸ μετάξι.»
Ἔτσ' εἶπε μὲ φωνὴ βραχνή ὁ ἀρχηγός, κι' ἀπέκει
ἐκάθισε παράμερα μονάχος, ὥς νὰ γείνουν
οὔλα τὰ πάντα ἔτοιμα.—Ὡς τόσο τοὺς καθίζουν
οἱ σύντροφοι τοὺς μπέηδες τῆς σούβλαις νὰ γυρίζουν
κοντά ᾿ς τὴν ἀθρακόβολη· τῆς τσότραις κατεβάζουν.

ἀπ' τὰ δέντρά, τῆς δίνουνε 'ς τὰ δύο χανουμάκια,
γιὰ νὰ κερνᾷ τὸν ἀρχηγό, τὰ πρῶτα παλληκάρια·
κ' ἓνας κλεφτάκος νόστιμος, π' ἀγάπαγε τὰ γέλοια,
φωνάζει· ἀμπέηδες! καλὰ γυρίζετε τῆς σούβλαις,
γιατί δὲν ἔχομεν ἐμεῖς 'ς τὸν Ὀλυμπον ἐκεῖνα,
ποῦ βάννετε 'ς τὰ χέρια μας ἐσεῖς σὰ θὰ μᾶς πιάστε,
τὰ σίδερα, τὰ κούτσουρα, τῆς φυλακαῖς τῆς μαύραις·
μὲν' μονομιᾶς σᾶς κάνομε σὰν κότα μαδημένη·
καὶ σὰν γενῆτε φαλακροὶ καὶ σὰν τῇ πεθερά μου
σπανίθραις, δὲ σᾶς δέχονται εἰς τὸ τζαμὶ χοτζάδες.»
Ἔτσι' ἔλεγεν ὁ νόστιμος κλεφτάκος, κ' ἓνας ἄλλος
ἀπόκοτος ἀρχίνισε 'ς τὰ δύο χανουμάκια
νὰ λέῃ· «χανουμάκια μου! πῶς πάτ' ἐδῶ; δὲν εἶνε
'ς τὸν Ὀλυμπο πειρὸ ὠμορφα παρὰ μέσ' 'ς τὸ χαρέμι;
ὅπου σᾶς ἔχουν σφαλισταῖς σὲ σκοτεινὰ καφάσια,
κ' ἓνας μουνοῦχος ἄνοστος μ' ἓνα μεγάλο σκύλο
π' ὀπίσω ἀπὸ τὴν πόρτα σας φυλάγῃ νὰ μὴν ἔμβῃ
κάνεις π' αὐτοὺς ποῦ σιργιανοῦν τρυγόνια γιὰ νὰ βροῦνε.
Κ' ὕστερ' ἀπάνω 'ς τὸ βουνὸ νὰ δῆς γλυκάδα ποῦχει
κοντὰ 'ς τὰ κρύα τὰ νερά, 'ς τὰ χορταράκια 'πάνω!» ...
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπῶπε,
σὰν ἔβγαλ' ἄγρια φωνὴ ὁ ἀρχηγός· «βρὲ Γιάννη,
βρὲ θὰ σωπάσης; τεῖν' αὐταῖς ποῦ λέεις ἢ παλαύραις;
τί κλέφτης εἶσαι; σῶπαινε, βουθάσου, νὰ μὴν ἔρθω
κι' αὐτὰ σοῦ κόψῃ τὰ μαλλιά τὸ κοφτερὸ σπαθί μου,
ποῦ τάχεις εἰς τὸν ὦμό σου ῥιγμένα σὰν κοπέλλα,
ποῦ στέκει σὲ παράθυρο καὶ θέλει νὰ τὴν δοῦνε!»
Ἔτσι' εἶπ' ὁ πρῶτος τῶν κλεφτῶν, κι' ὁ Γερονάκος τότε,
ὁποῦταν 'ς τὸ μπουλοῦκι τοὺς παπποῦς καὶ γεροντάκι,
σιγὰ σιγὰ σηκώθηκε 'πὸ κεῖ ποῦ ἐκαθόταν,
κι' ἀρχίνισε μὲ ζωερὴ φωνὴ νὰ λέ' τοῦ Γιάννη·
«Βρὲ Γιάννη! βρὲ λησμόνησες ὅσά 'χεις περασμένα;
χωρὶς ψωμὶ πόσαις φοραῖς, χωρὶς νερὸ εὐρέθης,
καὶ χῶθηκες ὡς τὸ λαιμὸ 'πὸ κάτ' ἀπὸ τὰ χιόνια!
καὶ μιὰ φορὰ σὲ κλείσανε σὲ μιὰ 'κκλησιὰ μονάχο,

καὶ τρεῖς ἡμέραις ἔβλεπες τὸ Χάρον ὀμπροστά σου,
ὥσω ποῦ ἤρθαμεν ἐγὼ κι' ὁ Φλωρος μ' ἄλλους πέντε,
κ' ἐδιώξαμε μὲ τὸ σπαθὶ τοὺς Τούρκους κι' Ἀρβανίταις.
Γιατὶ τραβᾷς ὅλα αὐτά; γιὰ μιὰ τιμὴ, βρὲ μαῦρε·
γιὰ νὰ σὲ βλέπη ὁ ῥαγιᾶς καὶ νὰ σὲ καμαρώνη,
νὰ λήῃ· «ἀντρας μὲ τιμὴ ποῦ ζῇ σὰν τὸ γεράκι
εἰς τὸ βουνό, δοσίματα ἡχάρατσι δὲν πλερώνει.»
Καὶ τώρα θέλεις τὴν τιμὴ τοῦ κλέφτη ν' ἀσχημίσῃς;
Κύτταξε κάτω φρόνιμα, ρίξε τὰ μάτια κάτω.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ γέρος κ' ἔρριξε τὰ μάτια κάτ' ὁ Γιάννης,
καὶ σὰν κορίτσι κόκκινος ἀπ' τὴν ντροπὴν ἐγείνη.

Ὡς τόσο ρίξαν 'ς τὰ κλαριὰ τὰ ρινιὰ καὶ τὰ κριάρια
κ' ὀρθαῖς τῆς σούβλαις 'ς τῆς σπηλιᾶς ἐστήσανε τὸν τοῖχο·
ὕστερ' ἀνοίγουν τὰ σφαχτά, 'ς τὰ ἔλατα τὰ πλώνουν,
νὰ φᾶνε νὰ χορτάσουνε οἱ κουρασμένοι κλέφταις.
Οἱ μπέηδες, ποῦ στέκουνε τριγύρω, τοὺς δουλεύουν,
τοὺς φέρνουν ὅ,τι θέλουνε, ψωμὶ νερ' ἀπ' τὴ βρύσι,
καὶ μὲ τὴν τσότρα τοὺς κερνοῦν τὰ χανουμάκια γύρω.
Καὶ σὰν ἐφάγαν κ' ἤπιανε, ὁ Ζῆδρος ὁ λεβέντης
'ς τὸν ἕνα μπέη φώναξε· «μὴ βλέπεις ἐκεῖ πέρα,
ποῦναι τὸ κέδρο τὰ ψηλὸ; ἐκεῖ 'ν' ὁ ταμπουρᾶς μου·
σύρε καὶ φέρτον, τὸ γλυκὸ θέλω νὰ πῶ τραγούδι.»
Ἐπῆγε καὶ τὸν ἔφερε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ μπέης,
ποῦ σὰν τὸν ἀνεμόμυλο τὰ πόδια του πηγαίναν
ἀπ' τὴ πολλὴ τρομάρα του· κι' ὁ κλέφτης τότε ἀρχίζει
σιγὰ μὲ τὴν ὑπομονὴ τῆς κόρδαις νὰ κυττάζῃ,
ἀν εἶν' καλὰ καὶ τὸν ἡχὸ κατὰ πῶς πρέπει βγάνουν·
καὶ σὰν λιγάκι ἐγύρισεν ἀπάνω τὰ στρηφτάλια,
μὲ τὸ φτερό δυὸ τρεῖς φοραὶς κτυπάει τὸ ργανότου·
καὶ τῶνοιωσε πῶς τᾶκουε καὶ 'ς τὸ σκοπὸ παγαίνει·
ὕστερ' ἀρχίνισε γλυκὰ νὰ τραγουδᾷ ὁ Ζῆδρος·
«Πῆραν τὴν Πόλιν, πῆρὰν τὴν, ἐπῆραν τὰ ντερβένια,
καὶ κάτ' ὁ κάμπος τούρκεψε, πλερώνουνε χαράτσι.
Πάνω ψηλὰ 'ς τὸν Ὀλυμπο, 'ς τὰ ἔλατα 'ς τὰ κέδρα,

κεῖ ποῦ φωλεάζουν αἰετοὶ καὶ βόσκουνε τὰ λάφια,
 αὐτοῦ πασσάδες δὲν χωροῦν, βεζύρης δὲν ὀρίζει.
 Πασσᾶ 'χει' ὁ κλέφτης τὸ σπαθί, βεζύρη τὸ τουφέκι,
 καὶ μπέηδες γυρίζουνε τὴ σούβλα τοῦ σφακτοῦ του.
 Κέρνα, χανούμι, κέρνα με, ἐγὼμ' ὁ βασιλέας
 κεῖ π' ὁ καμπήσιος δὲν μπορεῖ τὰ πόδια του νὰ πάρη,
 κεῖ ποῦ 'ν' γκρεμνὰ κι' ἀνήφοροι καὶ μουγκητὸ τᾶέραν.
 Ἔτσι' ἐτραγούδησε γλυκὰ ὁ Ζῆδρος 'ς τὸ λιογγάρι·
 κι' ὁ Φλῶρος ποῦ τὸν ἄκουγε, θέλει κι' αὐτὸς τὸ ἴδιο
 νὰ τραγουδήσῃ καὶ νὰ 'πῇ τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς του·
 τοῦ φαίνονταν σὰν ἔλεγε τί ἔχει παθημένα,
 λιγάκι πῶς ξεθύμαινε, λιγότευεν ἡ λαύρα,
 ποῦ μέσ' 'ς τὸ στῆθος ἔκαιε τὰ πονεμένα σπλάχνα.
 ἀπὸ τὸ Ζῆδρο ζήτησε τὸ ταμπουρᾶ νὰ δώσῃ,
 καὶ βάνει' ἀρχὴ σιγὰ σιγὰ νὰ λέῃ τραγουδῶντας.
 «Γιὰ 'δὲς τὸ ρόδο π' ἀνθῆσε σὲ ροδοδάφν' ἀπάνω,
 πῶς ἄρχισε 'ς τὰ φύλλα του νὰ σέρνῃ τὴ μαυράδα!
 Γλυκὸ τρανταφυλλάκι μου, τί ἔπαθες; τί ἔχεις;
 μῆνα σκουλίκι σ' ἔφαγε, μὴ σ' ἔχει' ἀγγίσει φίδι,
 ποῦ γέρνει καὶ μαραίνεσαι, μαυρίζεις, κιτρινίζεις;
 Σκουλίκι δὲ μ' ἐπείραξε, δὲ μ' ἔχει' ἀγγίσει φίδι·
 μονῶνας νειὸς ἐπέρασε καὶ μένος ἀπὸ πόθο,
 μ' ἐφίλησε, κ' ἡ ἄχνα του, ποῦταν γεμάτη φλόγες,
 ἐκείνη μοῦχει τῆς φωτιᾶς δομένα τὴ μαυρίλα.
 Ἀσύρετε πέτε του ποτὲ νὰ μὴ φορέσῃ τᾶσπρα,
 μὲν' νάχουνε τὰ ροῦχὰ του τοῦ χάρου τὴ μαυρίλαν.
 Ἔτσι' τραγούδησε γλυκὰ, κι' ἀφίνει τὸ λιογγάρι,
 κι' ἀναστενάζει δυνατὰ μέσ' ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια·
 ὕστερα γέρνει σιγανὰ 'ς τὰ χορταράκι' ἀπάνω,
 καὶ μὲ τὸ χέρι τὸ δεξιὸ βαστάει τὸ σαγούνι,
 σὰν νᾶχε βάρος δυνατὸ ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι.
 Μὰ τότες δὲν ἐβάσταζεν ἓνας ξανθὸς Χαρίτος·
 μὲν' ἔτσι' ἀποκόπησε, 'ς τὸν καπετάνιο λέει·
 «Αἶ! καπετάνιο, σήμερα δὲν εἴμαστε γιὰ λύπαις,
 γιὰτὶ μετρήσαμε φλωρὶ κι' ἐπιάσαμε καὶ σκλάβους»

κι' ἂν κλαῖμε, θὰ μᾶς ὀργιστοῦν οἱ ἅγιοι κ' ἡ Παρθένα,
ποῦπάμε νὰ τῆς κάμωμε καντήλι ἀσημένιο,
ἂν πιᾶσωμε τοὺς μπέηδες 'ς τὴν πέρα τὴν κλεισούρα.
Καὶ τώρα ποῦ τοὺς πιᾶσαμε, θὰ βαρειαναστενάξης
γιὰ μιὰ ποῦ δὲν ἐδέχτηκε νὰ βλογηθῇ μαζί σου;
Ὦχ! ἀδερφέ! δὲν ἔρχεται μαζί μου νὰ σὲ πάω
κάτω 'ς τὴν Ἑπειρο νὰ δῆς Νεράϊδαις κοπέλλαις,
μάτια νὰ δῆς ποῦ λάμπουνε σὰν τὸ γλυκὸ ζαφείρι,
μάγουλα ῥοδοκόκκινα, λαιμὸ σὰν τὸ ζουμποῦλι·
νὰ πάρης ὅποια θὰ 'ρεχτῆς, νὰ πάρης ὅποια θέλῃς,
μόν' δὲ γελᾷ τὰ χεῖλι σου γιὰ μιὰ κοτζαμπασίνα!
Φέρε κρασί, χανούμι μου, φέρε μας 'δῶ τὴν τσότρα,
νὰ 'δῆς πῶς ξέρει νὰ γλεντᾷ, τὸν ἔρωτα νὰ κἀνῃ
ὁ νεῖδς Χαρίτος. Ζῆδρο μου, ποῦ εἶνε τὸ λιογγάρι;
γιὰ βάρει νὰ χορέψωμε, νὰ πάγ' ἡ πίκρα κάτω,
ὅπου προχθὲς πικράθηκα γιὰ μιὰ ξανθὴ 'ς τὸν κάμπο,
ὅπου δὲ δίνει τὸ φιλὶ μ' ἀσῆμι μὲ λογάρι,
μόν' θέλει νὰ ἰδῇ σπαθὶ σὲ Τοῦρκο ματωμένο.»
Ἔτσ' ὁ Χαρίτος ἔλεγε, κ' ἐπῆρνε τὰ γέλοια
τὸ Ζῆδρο· «γεια σου, σύντροφε!» τοῦ λέει, «καὶ χαρά σου!
ἔτσι σὲ θέλω, πάντα σου χαρούμενος νὰ εἶσαι·
κ' ἐμένα δὲ μ' ἀρέσουνε κατεβασμένα μοῦτρα·
κι' ὅποια εἶπῃ δὲ μ' ἀγαπᾷ μία φορά, δεκάξη
θὰ πῶ πῶς δὲν τὴν ἀγαπῶ. Γιὰ δός μου τὸ λιογγάρι,
χανούμι, νὰ παινέσωμε τὴ κλεφτουριά· σηκῶτε,
ἀδέρφια· χέρια δώσετε κ' εἰς τὸ χορὸ πιαστήτε.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ Ζῆδρος, κ' ἔφερε τὸ πλουμιστὸ λιογγάρι
τὸ χανουμάκι 'πὸ τὴ γῆς, νὰ τραγουδῇς ὁ κλέφτης.
Καὶ τότες ἔτσ' ἀρχίνισε νὰ τραγουδᾷ ὁ Ζῆδρος·
«Ποιοὶ 'ν' τοῦτοι ὅπου λάμπουνε 'ς τὸ μάλαμμα 'ς τὰ σῆμι,
φοροῦν στραβὰ τὸ φέσι τους καὶ στρήβουν τὸ μουστάκι;
μὴν εἶν' οἱ δράκοι τοῦ βουνοῦ καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ κάμπου,
ποῦ ἔρχονται νὰ πνίξουνε ἀνθρώπους γεννημένους;
δὲν εἶν' οἱ δράκοι τοῦ βουνοῦ καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ κάμπου,
μονῶν' οἱ ἄντρες ποῦχουνε 'ς τὴ μέση γιαταγάνια.

πασσάδες δὲ γνωρίζουνε, δὲ προσκυνοῦν σουλτάνο,
μὸν' παίρνουν σκλάβους, κ' ἔρχονται μὲ τῆς ποδιαῖς γεομάταις
νὰ ξαγοράσουν τὰ παιδιά, τῇ συγγενολογιᾷ τους . . .»

Ἦτο' ἐτραγούδιε κ' ἔλεγεν ὁ Ζῆδρος 'ς τὸ λιογγάρι·
κι' ὀμπρὸς ὀμπρὸς εἰς τὸ χορὸ σηκώθηκε, ὁ Χαρίτος,
καὶ δεύτερος τὸν ἔπιασε μὲ τὸ δεξί του χέρι
ὁ Βέργας, ποῦταν ἀψηλὸς σὰν εἶν' τὸ κυπαρίσσι·
καὶ τρίτος χόρευ' ὁ Σγουρὸς ὁ παινεμένος κλέφτης,
ποῦ σὰν κορίτσι φρόνιμο πολλαῖς μιλιαῖς δὲν εἶχε.
Ἀράδ' ἀράδα ὕστερα σηκώθηκαν οἱ ἄλλοι,
καὶ 'πὰν' 'ς τανύχι' ἀρχίνισαν ἀγάγια νὰ χορεύουν,
καὶ τὸ σκοπὸ νὰ λέν κι' αὐτοὶ ποῦ τραγουδοῦς' ὁ Ζῆδρος.
Ἦ τούς ὤμους πίσω τὰ μαλλιά χυμέν' ἀπὸ τὸ φέσι
σὰν ἥλιος στράφτουν, κι' ὀμπροστὰ λαμποκοπᾷ τὰ σῆμι,
ποῦχουν τὰ ὠμορφα κουμπιά, τὰ στρογγυλὰ τσαπράζια.
Καὶ σὰν ἀγρίεψ' ὁ χορὸς, τὰ μάτια χύνουν σπίθαις·
πηδᾶνε, ποῦ 'ς τὸν οὐρανὸ σοῦ φαίνεται θὰ φτάσουν·
σφυρίζουνε καμμιὰ φορὰ κι' ἀδειάζουν τὴν πιστόλα,
ποῦ ἔχουνε 'ς τὴ ζώνη τους μαλαμμοκαπνισμένη·
κι' ἀπὸ τὴ βία τὴν πολλὴ ἀρχίζουνε νὰ βγάννουν
'ς τὸ μέτωπο τὸν ἰδρωτα, μικρὰ μαργαριτάρια,
σὰν ἡ κοπέλλα, ποῦ βαρεῖα πατάει τὸ ζυμάρι,
γιὰ νὰ φουσκώσῃ νὰ γενῇ σὰν τὸ ψιλὸ σφουγγάρι,
τὴν προκοπὴ τῆς νὰ παινᾷ σὰν τρώγῃ ὁ καλὸς τῆς.
Ἦτσι πατοῦν σὰν ἄετοὶ τὴ γῆς π' ἀναστενάζει
ἀπὸ τὸ πόδι τὸ βαρὺ, ἀπ' τὴν παχειὰ παλάμη·
σκύφτουν κτυποῦν πολλαῖς φοραῖς τὸ χῶμα μὲ τὸ χέρι,
'ς τὴ φτέρν' ἀπὰν' ἄλλη βολὰ ζυγιάζουν τὸ κορμί τους,
καὶ γέρνουνε τῆς πλάταις τους ὀπίσω τῆς μεγάλαις.
Κι' ὁ Ζῆδρος, ὁποῦ ἔπαιζεν ὡς τώρα καθισμένος,
δὲ δύνεται τὰ πόδια του νὰ τὰ κρατήσῃ κάτω·
σηκώνεται 'ς τὰ χέρια του κρατῶντας τὸ λιογγάρι,
καὶ μέσ' 'ς τὴ μέσῃ στέκεται τῶν χορευτῶν βαρῶντας·
κι' ἀλλάζει τὸ τραγούδι του, ἀλλάζει τὸ σκοπὸ του·

«Χαρήτε, νειοί, χαρήτε, νειαίς, ἔς αὐτὸν τὸν ψεύτη κόσμον,
ὥσώχετε τὰ γόνατα γιὰ πῆδημα, γιὰ δρόμο·
γιατὶ ὁ Χάρος ἔρχεται μὲ δρέπανο ἔς τὸ χέρι,
ὅπου ἔνε τρεῖς νὰ πάρῃ δυὸ κι' ὅπου ἔνε δυὸ τὸν ἕνα·
νὰ πάρῃ νειαίς σὰν τῆς μηλιαίς καὶ νειοὺς σὰν κυπαρίσσια,
νὰ πάρῃ καὶ τοὺς γέροντες τῶν ἀμπελιῶν τοὺς φράχταις».

Ἔτσι' ἐτραγούδιε κ' ἐπαιζε χορεύοντας ὁ Ζῆδρος
μέσα ἔς τὴ μέση τοῦ χοροῦ ποῦ ἀναψε, κ' οἱ κλέφταις
πάλι' ἀρχινίζουν σιγανὰ σὰν πρῶτα νὰ χορεύουν.

Κι' ὁ Γερονάκος ποῦ πολὺ ἑλαφρὰ δὲν ἔχει πόδια,
σηκώνεται κι' αὐτὸς ὀρθός, χτυπάει τῆς παλάμαις
καὶ λέει· «γειαῖ σας, βρὲ παιδιὰ! χαρήτε τὴ ζωὴ σας,
γιατὶ τὰ νειάτα φεύγουνε καὶ ἔπισω δὲν γυρίζουν.

Αἰ! δὲν ἐγλέντισα κ' ἐγὼ ἔς τῆς Νικολοῦς τὸ σπίτι,
ποῦ πήγαινα κι' ἀκούμπαγα ἔς τὴν πόρτα τὸ σπαθί μου,
καὶ τὸ τουφέκι τὸ βαρὺ κοντὰ ἔς τὸ παραθύρι·
καὶ κελαδοῦς ἢ γλῶσσα μου ἢ ἀηδονολαλοῦσα·

«Θέλουνε πῆτα τὰ παιδιὰ, κρασι τὰ παλληκάρια,
καὶ μιὰ κοπέλλα μὲ παχὺ νὰ τοὺς κερνάῃ χέρι·
κι' αὐτός μου θέλω τὴν κερά, εἶμαι κ' ἐγὼ ἀφέντης.»»

Ἄμ. πᾶν, παιδιὰ μου, πέρασαν ταῦτυχισμένα χρόνια·
ἀσπρίσανε τὰ γένεια μου, ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά μου,
καὶ τὰ κορίτσια μὲ γελοῦν σὰν πᾶ νὰ τὰ φιλήσω.

Χαρήτε, σεῖς, ποῦ εἴστε νειοί, κ' ἐγὼ σᾶς καμαρώνω.»

Ἔτσι' ἔλεγεν ὁ γέροντας σηκώνοντας τὴν τσότρα,
ὅπου τὴν ἔφερνε συχνὰ ἔς τὸ κόκκινο τ' ἀχείλι,
γιὰ νὰ τὸν κἀνῃ ζωερὸ σὰν νέο παλληκάρι.

Ὡς τόσο κουραστήκανε οἱ κλέφταις νὰ χορεύουν,
κι' ὁ γέρος πρῶτος ἄφησε τὴν τσότρα, καὶ ἔς τὰ χόρτα
ξαπλώθη νὰ ξεκουραστῇ· καὶ μονομιᾶς τὸν πῆρε
ὁ ὕπνος, γιὰτ' ἀπὸ τὰ χθὲς δὲν εἶχε κλείσει μάτι.
Τὸ ἴδιο ξαπλωθήκανε κι' οἱ ἄλλοι σὲ κομμάτι,
κ' ἐκοιμηθῆκαν μονομιᾶς, γιατὶ τὴ νύχτα ὅλη
ἐτρέχανε νὰ φτάσουνε μὲ βία ἔς τὴν κλεισοῦρα.

Μόνος ὁ Φλώρος δὲν μπορεῖ νὰ κοιμηθῇ, νὰ γύρη·
μόνο συχνὰ ἵνα στεναγμοὶ τοῦ βγαίνουν ἀπ' τὸ στῆθος,
καὶ τριγυρίζ' ἀνάμεσα 'ς τοὺς ἄλλους ποῦ κοιμοῦνται.
Τοῦ κάκου μ' ἓνα ναργιλὲ ὀλάργυρο, ποῦ εἶχε
παρμέν' ἀπὸ παχὺ πασσᾶ, νὰ διώξῃ πολεμάει
τὴ θλιψὶ ποῦ σὰν νέφελο πλακώνει τὴν ψυχὴ του·
'ς τὸν πόνο ποῦχει 'ς τὴν καρδιά δὲ βρίσκεται βοτάνι.
« Ἀχ! Μόσχω, Μόσχω! » φώναξε· αὐτὸ χαίρεσαι τὸν κόσμον·
ροῦχα νυφύκια ἔβαλες, λησιμόνησες ἐμένα,
δοῦ τὸ γέλοιον τί θὰ πῇ τὰ χεῖλη μου δὲ ξέρουν,
ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ φόρεσες μ' ἄλλον καλὸ στεφάνι.
« Ἀχ! Μόσχω, Μόσχ', ὁ πόνος σου 'ς τὸν Ἄδην θὰ μὲ βάλῃ. »
« Ἔτσι » ἔλεγε· τὸ ἄκουσεν ἡ Μόσχω τῶνομά της,
ποῦ κάθουνταν παράμερα, γιατί δὲν εἶχε θάρρος
νὰ ἔρθῃ 'ς τὸ τραπέζι τους, ἀπάνω 'ς τὸ χορὸ τους·
μὲν' πρόσμενε σὰν φρόνιμη νὰ φᾶν, νὰ ἡσυχάσουν,
καὶ τότε τὴν παραγγελιὰ τῆς μάννας της νὰ κάμῃ.
Δυὸ τρεῖς φοραὶς σηκώθηκε σὰν εἶδε κοιμισμένους
τοὺς ἄλλους κλέφταις, γιὰ νὰ ρθῇ, τοῦ Φλώρου νὰ μιλήσῃ·
μὰ τρέμανε τῆς ἁμοιρῆς τὰ γόνατα, καὶ πίσω
ἐστάθηκε· δὲν εἶξε πῶς ἔπρεπε νὰρχίσῃ
νὰ τοῦ τὸ 'πῇ· τὸν ἔβλεπε πολλὴ πῶς εἶχε θλιψὶ,
κ' ἐπόνεσε μέσ' 'ς τὴν καρδιά, τὰ χεῖλη της ἐτρέμαν,
καὶ τὰ ποδάρια της ὀμπρὸς νὰ πᾶν δὲν εἴμποροῦσαν.
Μὰ τώρα τέσσερης φοραὶς ἀκούει τῶνομά της·
καὶ σὰν νὰ τῆς ἐφάνηκε πῶς μόνος τὴν φωνάζει·
λιγάκι σὰν νὰνάσανε, τὰ πόδια της λαφραίνουν·
λογιάζεται νὰ πᾶ νὰ 'πῇ· ἀέδῳ μ' ἡ Μόσχω, Φλώρο· »
μὰ πάλι δὲν τῆς ἔρχεται καλὰ· τὸ ματαβλέπει,
γυρίζει πίσω· πάλι· ὀμπρὸς πηγαίνει, ξαναφέρνει
τὰ πόδια πίσω· τέλος πειὰ αεῖς τῶνομά σου, Θεέ μου! »
φωνάζει· κάνει τρεῖς φοραὶς μὲ βία τὸ σταυρό της,
καὶ τρέχει, πᾶει γλήγορα νὰ τοῦ τὸ πῇ, γιὰ τ' εἶχε
μιὰ ὑποψία σὰν ἀργὰ κινήσῃ, μὴν γυρίσῃ
καὶ πάλι γλήγορα, 'ς τὴ γῆς νὰ κάτῃ μουδιασμένη.

Ἄκουσ' ὁ Φλῶρος τὴ φωνή, καὶ σὰν νὰ τοῦ ἔφάνη
ἢ τρίχες πῶς σηκώθηκαν τοῦ κεφαλιοῦ του ὅλαις·
μέσα τὰ φυλλοκάρδια του 'ς τὸ στῆθος ἐσειστῆκαν,
δοῦ ποτὲ τὸ πρᾶμμ' αὐτὸ δὲν ἔπαθε σὲ τόσους
ἀγῶνες ποῦ εὐρέθηκεν ὡς τότε τοῦ πολέμου.
Ξιππάζεται, φαντάσματα τοῦ φάνηκε πῶς θᾶνε,
νεράϊδες ἀπὸ ταύταις ποῦ μέσ' 'ς τὸ μεσημέρι
'πάν' 'ς τὰ λειβάδια βγαίνουνε 'ς τὰ κάτασπρα ντυμέναις.
Τέτοια διαλογιζότανε, σὰν εἶδεν ὀμπροστά του
τὴ Μόσχω μὲ τὰ νυφικὰ φορέματα ντυμένη
καὶ μὲ διαμάντια καὶ χρυσᾶ περισσὶα στολισμένη.
«Ἐγὼμ' ἡ Μόσχω», τοῦ μιλεῖ, «τί θέλεις; τί μὲ κρᾶζεις;
δοῦπες τέσσερης φοραὶς προτοῦ τὸ ὄνομα μου;»
Ἔτσ' εἶπ' ἡ Μόσχω, πειότερο δὲ μπόργιε νάμιλήση,
γιατὶ τῆς φάνηκε, ἄξαφνα ἡ γλῶσσά της πῶς πιάστη·
κι' ὁ Φλῶρος ποῦ τὴν ἔβλεπε νὰ λάμπη σὰν τὸν ἥλιο,
τί γίνονταν δὲν εἴξερε· ἡ πρώτη του ἡ γνώμη
τὸ πῶς Νεράϊδα θενᾶν καὶ ξωτικὸ ἡ κόρη,
ποῦ 'ς τὸ βουνὸ ξεπρόβαλε νυφιάτικα ντυμένη,
μὲ πειρὸ μεγάλη δύναμι τοῦ ἔρχεται 'ς τὸ νοῦ του·
στέκει τὴν βλέπει, δάκρυα τὰ μάγουλά του βρέχουν.
«Θεέ μου! ἀπαρράλλακτη! πῶς μοιάζει μὲ τὴ Μόσχω!
τί φάντασμα!» Τὰ λόγι' αὐτὰ λέει καὶ τὸ σταυρὸ του
κάνει τρεῖς τέσσαρες φοραὶς· πάλι τὴν ξαναβλέπει,
δένει τὰ χέρια του σταυρὸ 'ς τὸ στῆθός του ἀπάνω,
καὶ σὰν γυῶλι ἀστράφτουνε τὰ γαλανὰ του μάτια.
Ἐς τὸ τέλος μπηγεί μιὰ φωνὴ καὶ τὸ δεξί του χέρι
σηκώνει' ἀπάνω· ἀποιά 'σαι σύ, ποῦ ἦρθες τέτοιαν ὥρα
εἰς τὸ βουνὸ τὸν ἄμοιρο νὰ θανατώσης Φλῶρο;
«Ἄν εἶσαι δαίμονας, στοιχειό, Νεράϊδα τοῦ δάσου,
νάφανιστῆς, νὰ σκορπιστῆς εἰς τὸ σταυρὸ ποῦ κάνω,
νά πᾶς 'ς τὰ καταχθόνια, 'ς τὰ Τάρταρα τοῦ Ἄδου»
κι' ἂν εἶσαι κόρ' ἀληθινά, μὲ κόκκαλα, μὲ σάρκες,
ἂν εἶς' ἡ Μόσχω, ποῦ γεινες αἰτία νὰ φορέσω
τὰ μαῦρα, νὰ μὴ χαίρωμαι τὸν ψεύτικο τὸν κόσμον,

μίλησε τί σέ τυραννεῖ, τί σου χουν κατωμένα,
κ' ἤρθες ἐδῶ 'ς τὸν Ὀλυμπο, εἰς τὴ φωτιά ποῦ καίει
τὸ στήθος μου, τὰ σπλάχνα μου, νὰ χύσης πάλι λάδι;»
Ἔτσι φωνάζει μὲ φωνὴ μεγάλη, ποῦ τριγύρω
ἀντιλαλοῦνε δυνατὰ βουνά, σπηλιαῖς, λαγκάδια·
μὰ πάλι δὲν ἐμπόρεσε τὸ στόμα νὰ ἀνοίξη
τῆς κόρης, ποῦ τὸν ἔβλεπε κ' ἐκείνη δακρυσμένη·
καὶ στέκει, συλλογίζεται· ἀρχίζει νὰ φοβᾶται
ἀπὸ τὸ στόμα τὸ στοιχεῖο μὴν πάρῃ τῇ φωνῇ του.
Μὰ τέλος δὲν ἐμπόρεσε 'ς τὸ στήθος νὰ κρατήσῃ
τὸν πόνο του, πειρὸ δυνατὰ φωνάζει καὶ τῆς λέει·
α' Ἄνθρωπος εἶσαι; μίλησε· τί στέκεις καὶ μὲ βλέπεις;
Ἄν εἶς' ἡ Μόσχω, τί ζητεῖς; τί θέλεις ἀπὸ μένα;»

Ἦσαν τῇ βροντῇ ποῦ τοὺς βοσκοὺς εἰς τὰ βουνὰ ξυπνάει,
ἔτσι τῇ Μόσχω τράνταξε τοῦ Φλῶρ' αὐτὸς ὁ λόγος·
ἡ πρώτη τῆς ἡ δύναμι σὰν νὰ τῆς ἤρθε πάλι,
κι' ἀρχίνισε μὲ δάκρυα σιγὰ σιγὰ νὰ λήν·
α' Εἰμ' ἡ Μόσχω... φάντασμα καὶ ζωτικὸ δὲν εἶμαι
δὲν ἤρθα λάδι 'ς τὴ φωτιά τοῦ στήθους σου νὰ ρίξω,
γιατὶ τὸ ξέρεις, μιὰ φορὰ ποῦ ἔβαλα στεφάνι,
δὲν ἔχεις νὰ ἐλπίζῃς πειὰ καλὸ μου νὰ σέ ποῦνε.
Μονῶμαθα πῶς μαύρισε τὰ ροῦχά σου γιὰ μένα,
καὶ ἤρθα μιὰ παρηγοριὰ νὰ δώσω 'ς τὴν ψυχὴ σου.
Ἦ τὸ πλάϊ σου δὲ στάθηκα μ' ἄσπρη λαμπάδα νύφη,
τοῦ πρώτου τῶν παλληκαριῶν γυναῖκα δὲ μὲ λένε·
μὰ θέλω κάνεμ' νὰ μὲ ποῦν δικό σου συγγενάδι,
νὰλλάζω τὸ στεφάνι σου μὲ κόρη σὰν καὶ μένα,
καὶ νὰ μὲ λές κουμπάρα σου, κουμπάρο νὰ σέ λέω.
Ἄφησε, Φλῶρο μ', ἄφησε τὴν πίκρα ποῦ σέ τρώει,
κ' ἔλα· κοπέλλα σὰν κ' ἐμὲ ἡ μάνα μου θὰ σοῦ βρῇ,
θὰ τὴν στολίσῃ μὲ προικιὰ ὥσάν καὶ τὰ δικά μου,
ἀκόμη περισσότερα, μαλάμματα, διαμάντια
θενὰ τῆς δώσῃ, σὰν κ' ἐμὲ θελᾶναι στολισμένη,
μόνο 'ς τὰ χρόνια πειρὸ μικρὴ σὰν τρυφερὸ λουλούδι . . .

Μιὰ μόνο χάρι σου ζητεῖ ἡ δύστυχή μου μάννα,
 ἡ μάννα ποῦ με γεννήσε...» — «Γιὰ στάσου, στάσου, Μόσχω,»
 ὁ κλέφτης τώρα φώναξε· «ἡ μάννα σου μοῦ λέςεις
 πῶς θέλει χάρ' ἀπὸ τὰμέ ;... Ἄ! ναί, ἡ Μόσχω μ' εἶσαι,
 σὲ βλέπ' ἀπὸ τ'ἀνάστημα, τὴ χάρι τῶν ἀγγέλων,
 ἀπὸ τὰ δυὸ ματόφρυδα, ἀπὸ τὰ δυὸ σου μάτια,
 ποῦ σὰν μ' ἐβλέπαν ρίχνανε φουρτούνα 'ς τὴν ψυχὴ μου·
 σὲ βλέπω ἀπὸ τὸ λαιμό, σὲ βλέπ' ἀπ' τὰ μαλλιά σου
 κι' ἀπὸ τὰ δύο μάγουλα, τοῦ Ἀπριλιοῦ τὰ ρόδα·
 σὲ βλέπ' ἀπὸ τὴ γλῶσσά σου, τὴν ἀηδονολαλοῦσα.
 Μὰ σὰ μιλήσῃς, «ἡ μάννα μου» δὲ θέλω νὰ μοῦ λήσῃ·
 γιὰτ' ἔχεις σὺ ἀγγελικὴ ψυχὴ, πολλαῖς μοῦ τῶπαν·
 μὰ κεῖν' ἡ σκύλα ἡ μάννα σου σὰν ὄχεντρα δαγκώνει.
 Χίλιας φοραὶς τῆς μήνυσα, χίλιας φοραὶς τῆς τῶπα,
 τέτοιο κορίτσι, τέτοια νειὰ δὲ στέκει, δὲν ταιριάζει
 νὰ γείνης 'νὸς κοτσάμπαση, 'νὸς τουρκολάτρη ταίρι·
 κ' ἐκείνη πάντ' ἀπόκρισι μοῦστελνε μασσημένη,
 διπρόσωπη σὰν εἶν' κι' αὐτὴ... καὶ τώρα θέλει χάρι...
 νὰ παντρευτῶ με λιγερή, ποῦ κείνη θὰ διαλέξῃ,
 ποῦ θᾶν' κι' αὐτὴ διπρόσωπη σὰν καὶ τὴ προξενήτρα!
 Σύρε καὶ 'πέ της· προξενιαὶς δὲ θέλ' ἀπὸ τὰ κείνη,
 μήτε καὶ χάρι νὰ ζητᾷ· γιὰτὶ μηδὲ φαρμάκι
 ὁ Φλῶρος 'ς τὴ Χρυσάϊδω δὲ στέργεται νὰ δώσῃ....
 Καὶ σύ, ποῦ μοῦχεις τὴν καρδιά τοῦ μαύρου καῦμένη,
 τί λόγια 'ν' τοῦτα ποῦ μοῦ λές κουμπάρα νὰ σὲ κάμω,
 καὶ νᾶρθῃς εἰς τὸ γάμο μου τὰ στέφανα νᾶλλάξῃς;
 Ἄχ! σὺ θαρρεῖς πῶς ἔχω 'γὼ καρδιά σὰν τὴ δική σου,
 ποῦ ἔρχεσαι καὶ μοῦ μιλεῖςπραμματευτάδων λόγια,
 νὰ κάμω χάρι, μ' ἄλλη σὺ νὰ τὴν πλερώσῃς χάρι!
 Γιὰ πιάσε, πιάσ' τὸ χέρι μου, πιάσ' το καὶ δὲς πῶς καίει.
 Τέτοια φωτιά με τυραννεῖ, πᾶν τώρα δέκα μῆνες,
 ἀφόντες πῆγες κ' ἔγεινες με Τουρκολάτραις ἕνα·
 πίνω νερό, μοῦ φαίνεται φωτιά μέσα μου μπαίνει,
 τρώγω ψωμί, με τρώγει· αὐτό, καθίζει 'ς τὴν καρδιά μου·
 βγαίνω 'ς ἀέρα τῶν πευκῶν, δροσιὰ γιὰ νᾶνασάνω,

κ' ἐκεῖνος λαύρα μοναχὴ μου φαίνεται πῶς εἶνε.
Ἄχ! ὁ φτωχὸς ποιὰν ἔκαμα μεγάλην ἁμαρτία,
ὁποῦ σ' ἀγάπην ἔπεςα τόσο πολλὴ γιὰ σένα ;
Ἄχ! Μόσχω, Μόσχω, κάθισε λιγάκι 'ς τὸ πλευρό μου
κοιμοῦνται οἱ συντρόφοι μου, κἀνένας δὲ μᾶς βλέπει·
κάθισε, δόμ' τὸ χέρι σου καὶ δές με μέσ' 'ς τὰ μάτια.
Ναί, μ' ἀγαποῦσες μιὰ φορὰ καὶ σύ, δὲν εἶν' ἀλήθεια ;
καὶ λαχταροῦσες νὰ μὲ 'δῇς, χτυποῦσε ἡ καρδιά σου !
Πές μου γιὰτὶ δὲ μου μιλεῖς ; τὰ μάτια ρίχνεις κάτω !
Δὲν εἶναι κρίμα νὰ μὲ δῇς, κρίμα νὰ μου μιλήσῃς,
νὰ βγάλῃς ἀπ' τὴν κόλασι ἓνα βασανισμένο.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ Φλῶρος· ἔρριξε τὰ μάτια ἡ Μόσχω κάτω,
καὶ πίσω σὰ δυὸ δρασκελιαῖς σιγὰ σιγὰ τραβήχθη.
«Φλῶρο,» τοῦ λέει, «μιὰ φορὰ σὰν τὴ φωτιὰ ποῦ ἔχεις,
τὴν εἶχα μέσ' 'ς τὸ στῆθος μου· σὰν ἦταν πανηγύρι,
κουράζονταν τὰ μάτια μου τριγύρω νὰ κυττάζω,
γιὰ νὰ σὲ 'δῶ μέσ' 'ς τὰ χρυσᾶ μέσ' 'ς ταργυρᾶ τσαπράζια
σὰν ἀετὸς νὰ περπατῇς, καὶ σὰν τὸ περιστέρι
ἀπάνω μου γλυκὰ γλυκὰ νὰ ρίχνῃς τῆς ματιαῖς σου.
Ἄχ! ὄρκο κάνω 'ς τὸ Θεό, 'ς τὸν ἅγιον Δημήτρι,
ὥραις γλυκώτεραις ποτὲ ἀπ' τῆς στιγμαῖς ἐκείναις
σὲ ὅλη δὲν ἀπόλαψα τὴν ἄμοιρη ζωὴ μου.
Μὰ τώρα πειὰ... κι' αὐτὸ βαρὺ ποῦ κάθουμαι κοντὰ σου
μου φαίνεται, γιὰτὶ θαρρῶ, θελαῖς ἀπ' τὸ στεφάνι
μία φωτιὰ τὰ χεῖλη μου, ποῦ σοῦ μιλοῦν, νὰ κάψῃ.
Ἄχ! Φλῶρο, Φλῶρο! μιὰ στιγμὴ λησμόνησε τὴ Μόσχω·
δὲν χάθηκαν 'ς τὴ 'Ρούμελη κοπέλλαις σὰν κ' ἐμένα,
νὰ παντρευτῇς, νὰ καυχηθῇς πῶς πῆρες ἓνα ῥόδο
καλλίτερο, κι' ἀπὸ γενειᾶ κλεφτῶν καθὼς σοῦ πρέπει.
Λησμόνησε τὸν ἔρωτα γιὰτὶ θὰ σ' ἀσχημίση,
καὶ ρίξε γύρω μιὰ ματιὰ, νὰ δῇς τί αἷμα τρέχει·
νὰ δῇς μαννάδες πῶς χτυποῦν τὰ στήθια καὶ μαδιοῦνται,
νὰ δῇς πατέρες ποῦ βαροῦν με πέτραις τὸ κεφάλι,
γιὰτὶ τοὺς παίρνουν τὰ παιδιὰ νὰ τοὺς τὰ κάμουν Τούρκους.
Ῥίξ' ἄλλη μιὰ ματιὰ νὰ δῇς 'ς τῆς πόρταις πῶς κρεμοῦνε

γονειούς, γιατί δὲ θέλανε τὰ τέκνα τους νὰ δώσουν
κι' ἄλλους νὰδῆς πλερώνοντας ὅ,τι κι' ἂν ἔχουν, μόνο
τὴν ἄδεια νὰ πάρουνε νὰ θάψουν τὸ παιδί τους.
Ἦς τῆς ἐκκλησιαῖς σύρε νὰδῆς φοράδες νὰ κοπρίζουν,
νὰνάβουν τὰ τσιμπούκια τους οἱ σκύλοι ἔς τὰ καντήλια!—»
«Τί μοῦ τὰ λές ἐμέν' αὐτά;» ἐφώναξεν ὁ Φλωρός,
ποῦ ἡ καρδιά του πόνεσε, καὶ βγάζει τὸ σπαθί του
αὐτὸ βλέπεις τοῦτο τὸ σπαθί; χίλιαις φοραῖς ζεστάθη
μνηγμένο ἔς τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ αἵματα, τῆς σάρκες
ἢ μὴ θαρρεῖς πῶς γιὰ τὰ σὲ λησμόνησα πῶς εἶμαι
εἰς τὸ βουνό, βοήθεια ἔς τὰδέρφια μου νὰ δίνω;—»
«Τὸ ξέρω, Φλωρο,» τοῦκοψε τὸ λόγο πάλ' ἡ Μόσχω·
«τὸ ξέρω, Τούρκους ἔφαγες, ὅσους κἀνένας ἄλλος,
κ' εἰς τὰ τραγούδια τραγουδοῦν τὸν καπετάνιο Φλωρο,
ποῦ σὰν λειοντάρι χύνεται, ξεσχίζει σὰν καπλάνι.
Μαὐτὸς ὁ Φλωρός ποῦ καρδιά τέτοια μεγάλην ἔχει,
ποῦχει χαρὰ νὰ βοηθῇ τὰ ὀρφανά, τῆς χήραις·
ὁ Φλωρός, ὅπου τὸ σταυρὸ πάνω ἔς τὸ στῆθος ἔχει,
θάφῃ νὰ μολέψουνε οἱ Τοῦρκοι τὸ χωριό μου,
νὰ πάρουνε τὰδέρφι μου, τὸ μοναχό μ' ἀδέρφι,
κ' ἐλπίδα νὰ μὴν ἔχω πειὰ νὰ τὸ ἰδῶ ποτέ μου;
Τότε τί λές πῶς μ' ἀγαπᾷς, πῶς λαχταρᾷς γιὰ μένα,
σὰν μία χάρι σοῦ ζητῶ μικρὴ καὶ τὴν ἀρνιέσαι;—
«Δὲν σ' ἀγαπῶ! ποῖός εἶπ' αὐτὸ τὸ λόγο; ἄχ! μακάρι,
μακάρι μέσ' ἀπ' τὴν καρδιά νὰ δύνουμουν νὰ βγάλω
αὐτὸν τὸν πόνο, ποῦ κρυφὰ μαραίνει τὴ ζωὴ μου.
Σύρε ἔς τὰ δάση, πήγαινε ἔς τὰ βράχια νὰ κυττάξης·
παντοῦ μὲ τὸ μαχαίρι μου ἔς τῆς φλούδαις καὶ ἔς τῆς πέτραις
ἔχω τῆς Μόσχως τῶνομα γραμμένο, καὶ τὸ ξέρω,
οἱ σύντροφοί μου μὲ γελοῦν, ποῦ πρέπει νὰ μὲ κλαῖνε·
μὰ κεῖνοι δὲν γνωρίζουνε τί λαύρα μὲ φλογίζει.
Καὶ θᾶμουν τώρα καὶ καιρὸ ἀπὸ γκρεμνὸ πεσμένος,
νὰ τελειώσω τὴ ζωὴ αὐτὴ ποῦ μὲ παιδεύει,
ἂν μιὰν ἐλπίδα ψεύτικη δὲν μ' ἐπαιζε τὸ μαῦρο.
Κάθε στιγμή μοῦ φαίνεται τὸ πῶς καὶ σένα βλέπω

᾽ς τὰ μαῦρα, γιατί χήρεψες, πῶς ἔρχεσαι κοντά μου
καὶ λές· ααδὲν ἔχω μπόδιο, δική σου εἶμαι, Φλῶρο.»
Μὰ πές μου, πές μου, Μόσχω μου, αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια ;
Ἡ σφαῖρα, ποῦ παρὰ ξένα γυρίζει κάθε μέρα,
ἂν τῶ φερνε καὶ χήρευες, δὲν θ' ἄρχουσιν μαζί μου ;
Ἄχ! πές μου, πές μου, Μόσχω μου· τί στέκεις καὶ μὲ βλέπεις ;
Ἡ δόλια Μόσχω ᾽πόμνε σὰν ξύλο, σὰν λιθάρι,
νάκούη λόγια ποῦδειχναν πῶς εἶνε τρελλαμένος,
καὶ τίποτ' ἄλλο πειὰ ᾽ς τὸ νοῦ δὲν ἔχει παρὰ κείνη.
Μέσα, ἡ καρδιά της πόνεσε, δὲ ξέρει τί νὰ κάμῃ·
μὰ τέλος λέει πῶς καλὰ θὰ κάμῃ νὰ τὸν βγάλῃ
ἀπ' τὴν ἀπάτη, ποῦ σκληρὰ τοῦ τυραννεῖ τὰ στήθη.
«Φλῶρο!» τοῦ λέει, ἀπάει πειὰ! περάσανε τὰ χρόνια,
ποῦ μπόρουν νάχω ᾽ς τὴν καρδιά τὴν ἐδική σ' ἀγάπη·
τότε εἰλεύθερο πουλὶ μ' ἐλέγαν, καὶ δὲν εἶχα
ὄρκο δομένο μ' ἄλλον νὰ ζήσω, νὰ πεθάνω.
Μὰ μιὰ φορὰ κ' ἐστάθηκα κοντὰ ᾽ς τὸ εὐαγγέλιο,
κ' ἤπια τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μαζί μὲ ἄλλον ἄντρα·
μία φορὰ μ' εὐλόγησε παππᾶς μὲ τὸ στεφάνι,
καὶ ᾽ς τὸ χορὸ ἐχόρεψα τοῦ γάμου μὲ λαμπάδα,
πάει! δὲν παίρνει ἄλλος κἀνείς γυναῖκά του τὴ Μόσχω,
ὅσῳ ᾽ν' ὁ ἄντρας ζωντανὸς ποῦ μ' ἔχει βλογημένη.
Μὰ πάλι κι' ἂν μοῦ ἦτανε γραφτὸ γιὰ νὰ χηρέψω,
εἰς τὸ χωρὶ δὲν τῶχομε συνήθεια ποτέ μας
νὰ ξαναπαντρευώμαστε, νὰ παίρνωμ' ἄλλον ἄντρα.
Μία φορὰ παντρεύεται ἡ τιμημένη κόρη,
καὶ πάει πειὰ! σὰν τὸ γραφτὸ τῆς ἦταν γιὰ νὰ χάσῃ
τὸν ἄντρα της, δὲ θέλει πειὰ καμάρια καὶ στολίδια·
μόν' κόβει τὰ μακρὰ μαλλιά, ᾽ς τὸν τάφο του τὰ ρίχνει,
κι' ἀμόνει μαῦρα νὰ φορῇ, ποτέ νὰ μὴ χορέψῃ.
Κι' ἂν εἶν' καὶ δὲν τὸν ἀγαπᾷ, μία φορὰ τὸν πῆρε,
γιατ' οἱ γονεῖοι τὸν θέλανε, θὰ τὸν πονῇ, γιατί ἔχει
τὸ ταίρι, ποῦ μὲ τὴν εὐκὴ τῆς μάννας της βλογήθη.»
Ἔτσ' ἔλεγε μὲ στεναγμοὺς ἡ Μόσχω, καὶ τὰ μάτια
τοῦ δόλειου Φλῶρου γίνονταν, νὰ τὴν ἀκούῃ, βρύσι.

Ἵς τὸ τέλος ἓνα στεναγμὸν βαθὺν ἀπὸ τὸ στήθος
τὸ πονεμένο ἔβγαλε, κι' ἀπηλογήθη ἔτσι·
«Τῆρθεσ ἐδῶ; ποιὸς σ' ἔφερε ἔς τὰ σπλάχνα μου νὰ μπήξης
μαχαίρι, κι' ἀπὸ τὴν καρδιά νὰ παίρνης στάλαις στάλαις
τὸ αἷμα, σὰν μαρτύριο νὰ θέλῃς νὰ μοῦ κάμῃς;
Πήγαινε, φύγε· μοῦσθυσες καὶ τὴν στερνὴν ἐλπίδα,
καὶ θὰ χαθῶ, δὲν εἶμαι πειὰ ἔς τὸν κόσμον γιὰ νὰ ζήσω.—»
«Κρίμα ἔς τὸ νεῖο, ἔς τὸν ἀρχηγὸ τὸν πρῶτον τοῦ Ὀλύμπου,»
ἀπολογιέτ' ἡ λιγερὴ «τραγούδι θεὸ νὰ βγάλουν,
καὶ θενὰ λέν πῶς ὠρίζε τὸ Φλωρο μιὰ γυναῖκα.
Ἔλα! σὰν θέλῃς γίνομαι γυναῖκά σου, μὰ θέλω
νὰ τὸ κηρύξης, νὰ τὸ πῇς ἡ Μόσχῳ πῶς σ' ὀρίζει·
ἐγὼ θὰ πάρω τὸ σπαθὶ τοῦ πρώτου καπετάνιου,
καὶ σὺ τὴ σκούπα θὰ κρατῇς, ποδιὰ θελὰ φορέσης,
καὶ θενὰ λές πῶς ἔγεινες κοπέλλι μιᾶς γυναίκας.» —
«Ἀστροπελέκια τοῦ βουνοῦ!» φωνάζ' ὁ Φλωρος τώρα,
σέλᾳτε νὰ μὲ κάψετε, ἀρματωλὸς δὲν εἶμαι.
Ποιὸς ἦρθε δαίμονας ἐδῶ νὰ πάρῃ τὴν ψυχή μου,
καὶ νὰ μοῦ πῇ δὲν εἶμαι πειὰ ὁ τιμημένος κλέφτης;
Σύρε! δὲν θέλω λόγια πειὰ γι' ἀγάπη, γιὰ γυναῖκα·
θὰ κάμω πέτρα τὴν καρδιά, τὴ φλόγα μου θὰ πνίξω
ἔς τὰ αἵματα, μέτ' ἔς τοὺς καπνοὺς τοὺς μαύρους τοῦ πολέμου
ὁποῦ ἔνε χίλιοι, μόνος μου μὲ τὸ σπαθὶ θὰ μπαίνω,
κι' ὁποῦ ἔνε περισσότεροι, θὰ παίρνω δυὸ συντρόφους.
Πέ μου ποῦ εἶνε πόλεμος νὰ τρέξω σὰν λειοντάρι,
ποῦ μῆνα μένει νηστικό, ποῦ τρέχει γιὰ νὰ φάῃ.»
Ἵς αὐτὰ τὰ λόγια θάρρεψεν ἡ Μόσχῳ τὸ πῶς εἶνε
καιρὸς γιὰ τὰ δερφάκι της νὰ κάμῃ πάλι λόγο.
«Κάτω ἔς τὸν κάμπο πόλεμος εἶνε,» τοῦ λέγει, «Φλωρο·
κάτω ἔς τὸν κάμπο χύμισε μὲ τὸ σπαθὶ ἔς τὸ χέρι.
Ἵπᾶν ἔς τὸ βουνὸ τί κάθεσαι; Ἵπὸ πίσ' ἀπ' τὸ λιθάρι
ταμπουρωμένος πολεμᾷ κι' ὁ γέρος κ' ἡ γυναῖκα·
πήγαιν' ἐκεῖ π' ἀρπάζουνε παιδιὰ νὰ τὰ τουρκέψουν,
σὰν εἶσαι κλέφτης, ἀρχηγὸς ἀρματωλῶν σὰν εἶσαι.
εἰς τὸ χωριό μου πήγαινε, ὀχτροὺς νὰ κυνηγήσης,

τῆς μάνναις σύρε γλύτωσε, τῇ μαύρῃ μου τῇ μάννᾳ,
ποῦ τὸ κεφάλι τῆς χτυπᾷ ἔς τὸν τοῖχο καὶ φωνάζει·
ποῦ λέει, γι' ἄκου ! πῶς μπορεῖ καλλίτερα νὰ σφάξῃ
τὸ τέκνο μὲ τὸ χέρι τῆς ἢ Τοῦρκο νὰ τὸ κάμῃ.
Σύρε νὰ πάμε ἔς τὸ χωριό· χριστιανὸς δὲν εἶσαι ;
δὲ λέει τὸ βαγγέλιο συχώρᾳ τὸν ὀχτρό σου,
νὰ συχωρέσῃ κι' ὁ Χριστὸς ; γιὰ κράξε τοὺς συντρόφους !
γιὰ σφύριξε νὰ σηκωθοῦν νὰ πάρουν τὰ τουφέκια !
μαζί σου θενὰ πολεμῶ, μαζί σου θελὰ τρέχω·
καὶ σὰν ἡ τύχη τῷ φερε νὰ μὴ μὲ κάμῃς ταίρι,
κάνεμ. θὰ πῆς ἄρματωλὸς πῶς ἤμουνε μαζί σου.»
Ὁ Φλῶρος τὴν ἐκύτταζε νὰ λέῃ τέτοια λόγια,
καὶ σὰν νὰ ἔπαιρνε χαρὰ ἔς τὰ φυλλοκάρδια μέσα·
« Ἄχ, Μόσχω, Μόσχω ! » ἄρχισε καὶ πάλι νὰ τῆς λέῃ·
« τώρα θυμοῦμαι τί σωστὰ μιὰ μέρα μοῦπε λόγια
ὁ ὕστερος προξενητής, ποῦ ἔπῃγε ἔς τὴ Χρυσά· ἴδω. »
« Τί κλαίεις, Φλῶρο, σὰν μικρὸ κορίτσι, ποῦ τῇ μάννᾳ
δὲ φτάνει ἔς τὸ περπάτημα τὴν ὥραν ὅπου τρέχει,
κι' ἀπ' τὸ φουστάνι τὴν κρατεῖ κι' ὅλον ἐκείνη βλέπει ;
σὰν παλληκάρι νὰ σταθῇς, ὥσάν βουνήσιος ποῦσαι.
Δὲ φτάνει Τούρκους νὰ νικᾷς, καὶ τὸν ἀτόσου νίκα,
καὶ κράτει μέσ' ἔς τὰ στήθη σου τὸ δυνατὸ θυμό σου.
Θελ' ἄρθῃ ὥρα γλήγορα νὰ σὲ παρακαλέσῃ
ἡ μάννα, ὅπου σ' ἔκαψε ἔς τὰ φυλλοκάρδια μέσα·
γιατὶ ἔνε τὸ Λιτόχωρο κοντὰ ἔς τὸν Ὀλυμπό μας,
κ' οἱ Τοῦρκοι κάτι, δὲν μποροῦν, μιὰ μέρα θὰ τῆς κάμουν·
καὶ τότε ἡ σκύλα ποῦ θὰ πᾷ ; σὰν θέλῃ καὶ δὲ θέλῃ,
σὲ μᾶς θάρθῃ βοήθεια ὁ προεστὼς δὲ δίνει,
σὰν ἔρθουν Τοῦρκοι μὲ σπαθὶ καὶ μὲ φωτιά ἔς τὸν κάμπο. »
Τώρα κ' ἐγὼ μέσ' ἔς τὴν καρδιά τῇ μάννᾳ σου θὰ κάψω,
ὅπως κ' ἐκείνη μοῦβαλε φωτιά μέσα ἔς τὰ σπλάχνα.
Ἄς πάρουνε τὰ γόρι τῆς οἱ Τοῦρκοι, νὰ τὸ βλέπῃ
νὰ προσκυνάῃ ἔς τὸ τζαμὶ καὶ νὰ φορῇ σαρίκι·
ἄς πάρουνε τὸ τέκνο τῆς, νὰ κάθεται νὰ τρώῃ
καὶ νᾶνε τὸ ψωμὶ πικρὸ ἀπ' τὰ ρυμὸ τῆς δάκρυ·

ἄς πάρουν τὸ παιδάκι της, νὰ μὴν μπορῇ τὴ νύχτα
νὰ κοιμηθῇ, καθὼς κ' ἐγὼ, ὅχτῳ πᾶν μῆνες τώρα,
ποῦ γέρνω γιὰ νὰ κοιμηθῶ κι' ὁ ὕπνος δὲ μ' εὐρίσκει.
"Ἄς χάσῃ τὴν ἐλπίδα της, νυφάδες μὴ μοῦ τάζῃ
κ' ἐγὼ ποῦ δὲ θὰ παντρευτῶ, δὲν εἶν' γιὰτὶ δὲ βρίσκω
κορίτσι σὰν κρυὸ νερό, σὰν ὀροσερὸ λουλούδι.

Χίλιαις φοραῖς μοῦ εἶπανε νὰ πάρ' ὅποια κι' ἂν θέλω
ἀπ' τὰ χωριά, ποῦ γύρω 'δῶ μὲ ξέρουνε ποιὸς εἶμαι.
Μάγῳ δὲν εἶμ' ἀπὸ κεινοῦς ὅπου γυναῖκα θέλουν
νὰ παντρευτοῦν νὰφήκουνε γενεὶά καὶ τῶνομά τους.
Τοῦ Φλώρου τῶνομα θὰ ζῇ ὅσω θὰ ζοῦν οἱ βράχοι,
ὅπου μὲ Τούρκων αἵματα ἐγράφη 'ς τῆς κλεισούραις·
ὁ Φλώρος ἔχει μιὰ γενεὶά ποῦ ἄλλος δὲν τὴν ἔχει,
συντρόφους ποῦ τὸν ἀγαποῦν σὰν νᾶταν' ἀδερφός τους,
κι' ἀπὸ τ' αὐτοῦς 'ς ἓνα παιδί τὸ βιός του θενὰφήσῃ.

Ὁ Φλώρος ὅπ' ἀγάπαγε τὴ Μόσχῳ, τὴν ἀγάπα
γιὰτὶ μαζί της, ἔλεγε, μὲ τοὺς ἀγγέλους ἦταν.
'Σ τὸν κόσμ' αὐτὸ δὲ βρίσκεται, τὸ ζήτησα τοῦ κάκου,
ἐκεῖνο ποῦ ὄρισκα γλυκὰ σὰν μ' ἔβλεπες 'ς τὰ μάτια·
δὲν εἶμαι τότ' ἐθάρρευα 'ς αὐτὸ τὸν ψεύτη κόσμο,
μοῦ φαίνονταν πῶς ἤμουνε ἀπάνω 'ς τὰ οὐράνια,
κ' ἡ ὥραις μου σὰν ἀστραπὴ ὀγλήγορα περνοῦσαν·
ὅλαις τοῦ κόσμου ἡ χαραὶς ἔχουν καὶ κάποια θλίψι,
καὶ γάμος χωρὶς κλάμματα ποτέ δὲν ἔχει γείνη·
μόνο μὲ σένα μιὰ χαρὰ καθάρειαν εἶχα τότε.

Μόσχῳ ! καὶ σὺ τέτοια χαρὰ 'ς τὸν ἔρωτα δὲν εἶχες ;
Τί θέλεις μὲ τὴ μάννα σου νὰ μένης, μ' ἓναν ἄντρα,
ὅπου σὲ θέλει μοναχὰ γυναῖκα νὰ σὲ λέρη ;
"Ἐλα μαζί μου· πλάγιαζε μονάχη, μὴ φοβᾶσαι·
ἐγὼ δὲ θέλω ἄντρα σου, καλὸ σου νὰ μὲ λέρης,
κοντά μου θέλω μοναχὰ νὰ στέκῃς νὰ μὲ βλέπῃς.—»

« Σώπα, σιώπα, τάχασες, » ἀπολογιέτ' ἡ Μόσχῳ·
« τρελλάθηκες, δὲν εἶσαι πειὰ ὁ πρῶτος ἀπ' τοὺς κλέφταις,
μὲν' κάνεις σὰν μωρὸ παιδί, σὰν τὰ παλληκαράκια,
ποῦ πρώτη γεύονται φορὰ τοῦ ἔρωτα τὴ γλύκα.

Ἐμεῖς ἀκοῦμε τὸ σπαθὶ σὰν ζώννωνται οἱ κλέφταις,
πῶς ὄρκο κάνουν βοηθοὶ τῶν ἀδερφιδῶν τους νᾶνε·
καὶ σὺ θάφῃσης τὰ παιδιὰ νὰ τὰ τουρκέψουν ὅλα,
γιατὶ μιὰ μάνν' ἀρνήθηκε γαμπρό της νὰ σὲ κάμῃ.
Σύρε! δὲ θέλω λόγια πειὰ νὰ ἔχω μετὰ σένα·
ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν καὶ σὲ τρελλή, καλὰ γνωρίζω
πῶς πρέπει νάχω' ὑπακοή 'ς τὴ μάννα ποῦ μ' ἐγέννα,
κι' ὄχι νὰ τρέχω 'ς τὰ βουνά, ζουρλὴ κ' ἐγὼ νὰ γείνω.
Μὰ στάσου, στάσου! σὺ τί λές δὲ ξέρεις δίχως ἄλλο·
ὁ ἔρωτας σ' ἐτύφλωσε ὁποῦχεις 'ς τὴν καρδιά σου.
Μὰ τί νὰ κάμω; κύτταξε! ὅλοι ἐδῶ κοιμοῦνται.
Θὰ τοὺς ξυπνίσω, θὰ τοὺς πῶ νὰ ἔρθουνε νὰ δώσουν
βοήθεια 'ς τοὺς χριστιανούς...» — «Τί λές;» ὁ Φλῶρος εἶπε·
«θὰ τοὺς ξυπνίσῃς; νὰ σὲ 'δοῦν ἐδῶ νὰ λέῃς τέτοια,
ὁ καπετάνιος νὰ μιλῇ μὲ μιὰ κοπέλλα μόνος!
"Ὁχι, αὐτὸ δὲ γίνεται· οἱ σύντροφοι θὰ βάλουν
'ς τὸ νοῦ κακό· σιωπαινέ!» — «Δὲ σιωπαίνω, θέλω,
θέλω νὰ βγάλω μιὰ φωνή,» ἀπολογιέτ' ἡ Μόσχω,
ἀνὰ πῶ πῶς εἶσαι τύραννος, νὰ πῶ σκληρὸς πῶς εἶσαι,
κι' ἀφίνεις τοὺς χριστιανούς Σαρακηνοὶ νὰ σφάζουν...
Ξυπνίστε, κλέφταις!...» — «Μὴ φωναίς! σιώπα, γιατί βάζω
ἀπάνω 'ς τὸ μηλίγγι μου τοῦ τουφεκιοῦ τὴ μπούκα
καὶ πάω, πάω...» — «Συμφορά!» φωνάζ' ἡ Μόσχω πάλι·
«ἄξυπνίστε, κλέφταις! δώσετε βοήθεια, τί ξέρω
τί θάπογείνη; σκιάχτηκα, δὲ ξέρω τί νὰ κάμω.
«Νὰ μείνης... ὄχι... πήγαινε!» τῆς ξαναλέγει' ὁ Φλῶρος.—
«"Ὀχου! κ' ἡ μάννα μ' ἡ φτωχὴ ποῦ στέκει καὶ προσμένει
ἀπόκρισι, βοήθεια, τί θὰ τῆς πῶ ἡ μαύρη;—»
«Ἀχ! πέμου, πὲς λόγῳ γλυκό, παρηγορία δός μου.—»
«Παρηγοριά, δροσιὰ ἐγὼ ποῦ ναῦρ' ὁ φλογισμένος;»
Ἔτσι μιλούσανε οἱ δυὸ φωνάζοντας, κ' οἱ κλέφταις
ὥς τόσο δὲν ξυπνοῦσανε· τόσο βαρεῖα κοιμοῦνταν!
Μόνος ὁ γέρος, ποῦ ἴλαφρά σὰν τὸ λαγὸ κοιμοῦνταν,
ἀνασηκώθ', ἐκάθισε κ' ἐρώτησε τὸ Φλῶρο·
«Τί τρέχει, καπετάνιο μου, τί σκούζεις, τί φωνάζεις;—»

«Α! γέρο μου,» μὲ δύναμι φωνάζει τότε ἡ Μόσχω·
«ἄχ! γέροντα, δὲ δείχνετε καὶ γιὰ ταμένα σπλάχνος;
Οἱ Τοῦρκοι θελὰ πάρουνε τὰδέρφι μου, νὰ γείνη
γενίτσαρος, κι' ὁ Φλῶρός σας βοήθεια δὲ θέλει
νὰ δώσῃ, τοὺς συντρόφους του νὰ φέρῃ ἔς τὸ χωριό μας.—»
«Ποιὰ εἶσαι σὺ νυφιάτικα ντυμένη; σὰν τῇ Μόσχω,
τὴν κόρη τῆς Χρυσαΐδως ἔπὸ κάτ' ἀπὸ τὸν κάμπο!»
Εἶπεν ὁ γέρος τρίβοντας τὰ μάτια μὲ τὰ χέρια,
κι' ὁ Φλῶρος μπήγει μιὰ φωνὴ μεγάλη καὶ τοῦ λέει·
«Μὴν τὴν πιστεύῃς· φάντασμα, Νεράϊδα ἔν' τοῦ δάσου,
κ' ἤρθεν ἐδῶ μὲ μαγικά τὸ νοῦ μου νὰ γυρίσῃ·
δὲν τήνε βλέπεις τί φορεῖ; πῶς εἶναι στολισμένη;—»
«Αχ! ἄμ. τῇ βλέπω, μὲν' καὶ σὲ δὲ θέλω νὰ πιστέψω,
γιατὶ τὸ ξέρω τί φωτιά σὲ καίει γιὰ τὰ τούτη.
Μὲν γιὰ νὰ ἰδοῦμ'! ἀληθινὰ γυρεύουνε οἱ Τοῦρκοι
νὰ πάρουν τὰ Ῥωμιόπουλα;» ἐρώτησεν ὁ γέρος,
κί ἡ Μόσχω πάλιν ἄρχισε· «ἄχ! γεροντά μου, κάμε,
κάμε γιὰ ὄνομα Θεοῦ! κατάφερέ τον νάρθη,
νὰ μάσῃ τοὺς ἄρματωλούς· ἄλλη δὲν εἶν' ἐλπίδα,
ἂν δὲν ἐρθῇτε αὔριο.» — «Μὴν τὴν ἀκοὺς διόλου·
βοήθεια σὲ ὅχεντρα ὁ Φλῶρος δὲ θὰ δώσῃ·
μὴν ἔχῃ ἐλπίδα ἔπὸ τὰμέ.» Ἔτσι ἔς τὸ γέρο λέει
ὁ Φλῶρος, καὶ τὰ μάτια του ἀπ' τὸ μεγάλο πόνον
βουρκῶσαν. — «Σύρε, κόρη μου» ὁ γέρος λέει τότε·
«ὁ Φλῶρος τώρα ποῦ θυμὸς τόνε βαστᾷ μεγάλος,
δὲν εἶναι τρόπος νὰ πειστῇ· μὰ ὕστερα θελ' ἄρθῃ.—»
«Δὲν πάω, γέρο, πουθενά,» ὁ Φλῶρος λέει πάλι.—
«Νά! ποῦ τὸ βλέπεις μοναχὴ· σύρε, γιὰ τὴν φοβοῦμαι·
σύρε, καλὴ κοπέλλα μου, γιὰ τὴν θὰ τὸν σκοτώσῃς.
Σύρε, γιὰ τὴν σὰν τόνε πῇ τὸ λόγο, δὲ γυρίζει,
καὶ τὸν φοβοῦμαι· μιὰ φορὰ τὸν πιάσαν οἱ συντρόφοι
ποῦ ἤθελε νὰ γκρεμισθῇ εἰς ἓνα λαγκάδι μέσα.—»
Σὰν μουδιασμένη ἔμεινεν ἡ Μόσχω, νὰ τὰκούσῃ
αἰτία πῶς θὰ γίνονταν νὰ σκοτωθῇ ὁ Φλῶρος·
ἔς τὰ στήθη της ἐσταύρωσε τὰ χέρια της, καὶ κλαίει

τὰ μάτια κάτω γέρνοντας· κι' ὁ Φλῶρος ποῦ τὴν βλέπει,
τὸ ἴδιο δὲν μπορεῖ κι' αὐτὸς τὰ δάκρυα νὰ κρατήσῃ,
μόν' στάλαις στάλαις πέφτουνε 'ς τὰ μάγουλά τ' ἀπάνω.
« Ἀχ! Μόσχω, Μόσχω, μιὰ φορὰ θὰ σοῦ μιλήσ' ἀκόμη
(ἀρχίνισε σὰν ἔκλαψε νὰ λέγῃ ὁ Φλῶρος πάλι),
γιατὶ ποιὸς ξέρ' ἂν θὰ σέ 'δῶ 'ς τὸν κόσμον πειὰ τὸν ψεύτη·
τὸ μόνο μου τὸ ὄνειρο, ἡ μόνη παντοχὴ μου
ἦταν μαζί νὰ ζήσωμε, μαζί νὰ παῖμ' 'ς τὸν Ἄδην·
μὰ σὰ δὲ θέλῃς, καὶ πολὺ φοβᾶσαι τὴν κατάρρα
τῆς μάννας σου, δὲ σέ κρατῶ· πάω νὰ ζήσω πάλι
μὲ τὰηδόνια τοῦ βουνοῦ καὶ μὲ τὰ χελιδόνια,
ποῦ ὅταν κελαδοῦν γλυκὰ καὶ λένε τὸ σκοπὸ τους,
μοῦ φαίνεται τὸν πόνο μου, ποῦχω 'ς τὸ στῆθος, λένε. »
Ἔτσι εἶπε καὶ τὴν ἔπιασε ἀπ' τὸ δεξιὸ τὸ χέρι·
καλὰ καλὰ τὴν κύτταξε, καὶ φάνηκε νὰ χύθῃ
εἰς τὴν ψυχὴ του μιὰ χαρά, ποῦ τ' ἄστραψαν τὰ μάτια.
Ἀπὸ τὰ χεῖλη τ' ὑπερὰ δὲν ἔβγαλε πειὰ λόγον·
μόν' γύρισε τὰ πόδια του μὲ τόση γληγοράδα,
ὅπου καλὰ δὲν πρόφτασαν νὰ δοῦνε τὴ φυγὴ του.
Καὶ σὰν ὀλίγο μάκρυνε, ἀρχίνισε νὰ λέῃ
τὸν πόνο του μ' ἓνα πικρὸ λυπητερὸ τραγούδι,
ποῦ γύρω γύρω κλαίγανε καὶ τὰ βουνὰ θαρροῦσες·
καὶ τότε ὁ γέρος σπλαχνικὰ ἔτσι 'ς τὴ Μόσχω λέει·
« Ἀχ! κόρη μου, τί κάμετε 'ς τὴ χριστιανωσύνη,
'ς τὴ μαύρη τὴ φαμίλια σας, 'ς τὸ ἔρημο χωριό σας!
Δὲν ἦτανε 'ς τὸν Ὀλυμπο κανένας σὰν τὸ Φλῶρο
'ς τὸ τρέξιμο, 'ς τὸ πήδημα, νὰ ρίχνῃ τὸ λιθάρι·
κ' οἱ Τοῦρκοι σὰν ἀκούγανε τὸ ὄνομά του, φεῦγαν,
γιατὶ μαγείαις λέγανε ἀπάνω του πῶς εἶχε·
καὶ τώρα τὸν ἐκάμετε σὰν τὸ θερινὸ νὰ τρέχῃ
'ς τὰ κορφοβούνια μοναχός, τὴ νύχτα νὰ γυρίζῃ
χίλιαις μαννάδες μοῦπανε γαμπρὸ νὰ τόνε κάμουν,
μαὐτὸς καμμιὰ δὲν ἤθελε, μόν' μάραινε τὰ δέντρα
ἀπὸ τὸ κλαῖμα τὸ πολὺ, σὰν τοῦλεγ' ἄλλῃ κόρη.
Καὶ τώρα γιὰ τὰ σήμερα, κι' ὡς αὔριο τὸ βράδυ,

ἐλπίδα γιὰ βοήθεια μὴν ἔχης ἀπ' τὸ Φλῶρο·
γιὰτ' ἔτσι τρέχει 'ς τὸ βουνὸ σὰν τοῦρθης εἰς τὸ νοῦ του,
καὶ πειὰ σὰν κουρασθῇ πολὺ, ἔρχετ' ἐδῶ καὶ πέφτει·
κοιμᾶται μία δυὸ στιγμαίς, καὶ τότε θὰ μπορέσω
νὰ τοῦ θυμίσω τῶν κλεφτῶν πῶς εἶνε καπετάνιος.
Μόν' σύρε, κόρη μ', πήγαινε τώρα π' ἀκόμ' ὁ ἥλιος
εἶνε ψηλά· τῆς μάννας σου πὲς πομονὴ νὰ ἔχη
καὶ μεῖς θάρθοῦμ' μεθαύριο, πιστεύω, δίχως ἄλλο.— »
Ἔτσ' εἶπ' ὁ γέρος κ' ἡ φτωχὴ ἡ Μόσχω τί νὰ κάμῃ;
τὴν ἔπνιξαν τὰ δάκρυα, κι' ἀρχίνισε τὸ δρόμο
νὰ παίρνῃ πάλι, γλήγορα τὴν εἶδησι νὰ φέρῃ
τὴ θλιβερὴ 'ς τὴ μάννα της, νὰ 'δῇ τί θελὰ κάμῃ.

Γ.

Ἀπ' ὅζ' ἀπ' τὸ Λιτόχωρο εἶνε μιὰ κρύα βρύσι,
τρέχει κρουστάλλι τὸ νερὸ κ' ἓνα δεντρὶ ποτίζει
π' ἀπλώνει τὰ ψηλὰ κλαδιὰ σὰν ὥμορφη κοπέλλα.
Αὐτοῦ κοντὰ ἔπο παλαιὰ ἔχουν κτισμένο τόπο,
ὅποῦ πατοῦν ἔστα ἄλογα σὰν θέλουνε ν' ἀνέβουν·
κι' ὅσοι θελᾶρθουν ἔς τὸ χωριό, ἐδῶ θελὰ σταθοῦνε,
νὰ πιοῦν νερὸ νὰ δροσιστοῦν, κ' ὕστερα μέσα πᾶνε.

Ἐδῶταν κ' ἡ Χρυσάϊδω κι' ἐπρόσμεν' ὅλη μέρα
γύρω τριγύρω βλέποντας, ἡ Μόσχω μὴν προβάλη.
Τοῦ κάκου τὴν ἐβάρηγε μὲ δύναμι μεγάλη
ὁ ἥλιος, ὅποῦ δυνατὰ τὸ Μάϊ μῆνα καίει·
αὐτὴ δὲν ἔφευγε' ἀπὸ ἔδω, μὴδ' ἔφαγε, μὴδ' ἔπινε·
μὲν' ὅλο ἓνα ἔβλεπε τριγύρω της, μὴν τύχη
καὶ ἔδῃ τῇ Μόσχω. Τὰ κλαριὰ χίλιαις φοραῖς τὴν εἶχαν

γελάσει, σάν κουνιώντουσαν ἀπὸ ψιλὸν ἀέρα·
χίλιαις φοραῖς κἀνὲν' ἀρνὶ σηκώνοντας τὴ σκόνι
τῆς φάνηκε πῶς ἦτανε τῆς Μόσχως τῆς τὰ πόδια.
Καὶ σάν μυρμήγκι ποῦ μ' ὁρμὴ πολλὴ τὸ καλοκαίρι,
σάν ἦν' ὁ ἥλιος ἀψηλά, 'ς τὰ μονοπάτια τρέχει·
ἔτσι κ' ἡ μάννα ἡ δύστυχη γύρω τριγύρω τρέχει,
μὴδὲ μπορεῖ μία στιγμὴ νὰ κάτση νάνασάνη·
μόν' βλέπει μ' ἀναστεναγμὸ τοὺς χριστιανοὺς διαβάταις,
ποῦ ἓνας ἓνας ἔρχονται μὲ θλίψι, μουδιασμένοι.

Ἦτανε βράδυ τοῦ Μαγιοῦ· ὁ ἥλιος κουρασμένος
ἀπὸ τὸ δρόμο τὸ μακρὸ, ποῦ ἔκαμ' ὅλη μέρα,
διασκέλα ὄρη καὶ βουνὰ χρυσώνοντας, καὶ πᾶει
πέρα 'ς τὰ μαυρογάλαζα νερὰ νὰ ἡσυχάσῃ.
Τέτοια βραδεῖά μία φορὰ θελάκουγες τραγούδια,
π' ἀνοίγουνε κάθε καρδιὰ ὅση κι' ἂν ἔχη θλίψι·
θενᾶβλεπες βλαχόπουλα νὰ παίζουν τὴ φλογέρα,
νὰ περπατοῦν σιγὰ σιγὰ μαζὶ μὲ τὸ κοπάδι·
'ς τὸ χοροστάσι τοῦ χωριοῦ θενᾶβλεπες κοπέλλαις
νὰ ἔχουνε τὸν κόρφο τους μὲ ρόδα στολισμένο,
καὶ νὰ χορεύουν, νὰ γελοῦν, νὰ παίζουνε τὰ μάτια.
Καὶ σάν οἱ νειοὶ τῆς βλέπανε τὸ μάγουλο νὰ στάζῃ
τὸ αἷμα, κι' ὁ χυτὸς λαιμὸς νᾶν' ἄσπρος σάν τὸ χιόνι,
ἐπιάναν ἔμπρὸς εἰς τὸ χορὸ κ' ἐλέγανε· αὐτοῦ χρόνου
τὸ δίχως ἄλλο θὰ φοροῦν τοῦ γάμου τὸ στεφάνι.»
Ἔτσι χορεύαν μιὰ φορὰ, τέτοια τραγούδια λέγαν·
μὰ τώρα μοιᾶζει τὸ χωριὸ σάν χώρα κουρσεμμένη,
σάν τόπος ποῦ 'ς τὴ ληιμικὴ γιαντρὸς δὲ βοηθάει.
Κάθετ' ἡ μάννα γιὰ νὰ φᾶ μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ τῆς,
καὶ δὲν μπορεῖ μία μπουκιὰ ψωμὶ νὰ πάῃ κάτω,
γιατὶ θυμᾶτ' ἡ ἔρημη πῶς τέτοιαν ὥρα πάλι
ἀπ' τὸ τραπέζ' ἓνα παιδί αὔριο θὰ τῆς λείπει·
πάγει· ὁ πατέρας 'ς τὸ βουνὸ κρατῶντας τὴν ἀξίνη,
νὰ κόψῃ ξύλα τὸ ψωμὶ νὰ βγάλῃ τῶν παιδιῶ του,
κι' ἐκεῖ ποῦ κόβει κόβονται τὰ ἥπατα τοῦ μαύρου.

Μανάμεσα 'π' αὐτοὺς κάνει· δὲν ἔχει τόσον πόνο,
σὰν τὴ Χρυσαΐδω· γιατί δὲν ἔχει· ἡ μαύρη ἄλλο,
δὲν ἔχει ἄντρα καὶ καλὸ παρηγοριὰ νὰ παίρνη.
Γιὰ τοῦτο κάνει σὰν τρελλή, γυρίζει τριγυρίζει
καὶ βλέπει πόπε θελάρθῃ ἀπ' τὸ βουνὸ ἢ Μόσχω·
τοῦ κάκου, δὲν ἐφαίνονταν· στάζ' ἡ καρδιάτης αἷμα.
Κάνει νὰ πάη σπίτι της, νὰ δῇ γιὰ τὸ παιδί της,
τί κάνει, ποῦ τὸ ἄφησε κλεισμένο μοναχό του·
καὶ πάλι δὲ μπορεῖ 'π' αὐτοῦ τὸ πόδι νὰ τραβήξῃ,
γιατί θαρρεῖ κάθε στιγμὴ πῶς θελάδῃ τὴ Μόσχω,
καὶ στέκει πάλι, τὸ βουνὸ κουράζεται νὰ βλέπῃ.
'Σ τὸ ὕστερο δὲ ξέρει τί τὰ μέλη της παγώνει,
ποῦ γείνηκαν τὰ νύχια της σὰν τὸ μελάνι μαῦρα·
ἡ τρίχες της σηκώθηκαν· τῆς φάνηκε πῶς εἶδε
ἐκεῖ κοντὰ τὸ χθεσινὸ τελάλη νὰ προβαίνει·
τῆς φάνηκε σκληρότερα πῶς θελά τὴν πληγώσῃ,
πῶς θὰ φωνάξῃ σὰν καὶ χθές, μὲ πειρὸ πολὺ φαρμάκι.
'Εκεῖνος δὲν ἐμίλαγε, μόνο ζητοῦσε ναῦρη
μιὰ πέτρα, νὰνεβῇ ψηλὰ νὰ τὸν ἀκούσουν ὅλοι·
καὶ σὰν νὰ πῆρε μιὰ χαρά, σὰν εἶδε τὸ λιθάρι,
ποῦ βγαίνουν κι' ἀνεβαίνουνε 'ς τὸ ἄλογ' οἱ διαβάταις·
ἐβγήκ' ἐκεῖ καὶ φώναξε, καὶ τέτοια εἶπε λόγια·
«Ὡς αὔριο τὴν ταχυτὴ νάρθοῦνε δίχως ἄλλο
νὰ δώσουνε τὰγόρια τους ἢ μάνναις κ' οἱ πατέρες·
κακὸ δὲ θελά πάθουνε, γενίτσαροι θὰ γείνουν,
ποῦ 'ς τῶν ἀρμάτων τὴν τιμὴ εἶν' τῆς Τουρκιᾶς οἱ πρῶτοι.
'Ακοῦτέ το, 'Ρωμιοὶ καλὰ· μὴν κρύψῃ τὸ παιδί του
κάνει·ς γονεῖός, γιατί φωτιά καὶ σίδερο θὰ πέσῃ,
κι' ὅλο θὰ γείνη τὸ χωρὶν ὥσάν τὴ μαύρη στάχτη.»
'Ετσ' ὁ τελάλης φώναξε δυὸ τρεῖς φοραὶς μεγάλα,
κ' ἡ ἄμοιρη Χρυσαΐδω τῆς φάνηκε πῶς μέσα
κλονίσθη 'ς τὸ κεφάλι της ὁ νοῦς της, τὸ μυαλό της·
ἀπάνω κάτω βιαστικὰ τρέχει καὶ ξανατρέχει,
κι' ἀπὸ τὴν ὥρ' αὕτῃ τρελλὴ ἐφάνη πῶς ἐγείνη.
Θέλει νὰ φύγῃ, δὲν μπορεῖ· τῆς μένει μιὰ ἐλπίδα

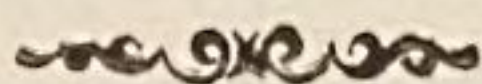
ἂν ἔρθ' ἡ Μόσχω, τὴ νυχτιὰ ἐκείνην ἂν προφθάσῃ
ὁ Φλῶρος ἀπ' τὸν "Ολυμπο μαζὶ μὲ τοὺς συντρόφους"
μὰ πάλ' ἡ Μόσχω παραργεῖ· τί ν' ἄγεινε; ποιὸς ξέρει;
μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἦταν 'κεῖ, νὰ ἦταν σὲ καρτέρι·
Θεέ μου! πάει, χάθηκε· καὶ τότες τί θὰ κάμῃ
τὴ νύχτ' αὕτῃ, ἂν δὲν ἔρθοῦν οἱ κλέφταις; τὸ παιδί της
τὸ δίχως ἄλλο τὸ πρῶτ' τὸ παίρνουνε οἱ Τοῦρκοι.
Τὸ παίρνουνε! γενίτσαρος νὰ γείνῃ μὲ σαρίκι!
"ὦ! κάλλιο, κάλλιο τὴ στιγμὴ αὕτῃ νεκρὸ νὰ πέσῃ.
Μὰ πάλι τῶν γονέων του ἐνθύμησ' ἂν βαστήξῃ
καὶ μείνῃ 'ς τὴν καρδιὰ 'Ρωμιός, μπορεῖ συχωρεμένος
νὰ εἶν' ἀπ' τὴ θρησκεία μας· ποιὸς ξέρει; θὰ ῥωτήσω
τὸν Παππαθύμιο τὸν Σηρᾶ, ποῦ μᾶς ξεμολογᾷ·
ἐκεῖνος θὰ τὸ ξέρ' αὐτό, θενὰ μοῦ πῇ... Μεγάλος
εἶν' ὁ Θεός· γιατί κακὸ τέτοιο 'ς τὸ νοῦ μου βάννω;
θελᾶρθ' ὁ κλέφτης, δὲν μπορεῖ, ὅσον θυμὸν κι' ἂν ἔχῃ,
γιατὶ δὲν εἶν' ἄρματωλός, βοήθει' ἂν δὲ δίνη,
σὰν ἔχουν τὴν ἀνάγκη του τὰ δέρφια του· τὸ ξέρω,
ὁ μακαρίτης ἄντρας μου πολλαῖς φοραὶς μοῦ τῶπε."
"Ἔτσ' ἔλεγε μονάχη της ἡ δύστυχη Χρυσάϊδω,
κ' ἡ ὥρα μὲ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς ἀργὰ περνοῦσε,
ὥσῳ 'τανε πολὺ ψηλὰ 'ς τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος·
μὰ μιὰ 'ρχισε καὶ ἔγερνε, 'ς τὴ δύσι του νὰ πάῃ,
καὶ ὁ τελάλης φώναξε νὰ πᾶνε δίχως ἄλλο
ὥς τὸ πρῶτ' νὰ δώσουνε τὰ γόρδια οἱ γονεοί,
κι' ἀργοῦσ' ἡ Μόσχω νὰ φανῇ... τῆς φαίνονταν πῶς φεύγει
ὁ ἥλιος γληγορώτερα ἀπ' τ' ἄλλογο ποῦ τρέχει,
γιατὶ πεινάει, βιαστικά νὰ πάῃ 'ς τὸ παχνί του.
'Σ τὸ τέλος σὰν εἶς τὸ βουνὸ ἀποσπερίτης λάμπει,
κι' ἀέρα χύνουν δροσερὸ τὰ δέντρα, τὰ ποτάμια,
τῆς φάνη σὰν ἐκεῖ κοντὰ τὴν εἶδε 'ς τὴ ραχοῦλα·
ἐκεῖνη νᾶνε; νὰ μὴν εἶν' ;"· γιατί σκοτεινιασμένα
ἦτανε πειδιά, κι' ἀπομακρὰ δὲν ξεκαθαρίζόταν.
«Μὰ νὰ τὴν! νὰ τὴν!» τὰ καλὰ τὰ ροῦχά της γνωρίζει·
«Ἀλλη διαβάτισσα καρμιὰ νυφιάτικα φοράει;

«Εκείν, εκείν' ! ἡ κόρη μου, ἡ Μόσχω δίχως ἄλλο.»
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, κ' ἐπρόβαλεν ἡ Μόσχω
μὲ μάτια κάτω, θλιβερὴ τὴν ὄψι καὶ τὰ πόδια
θαρροῦσες πῶς δὲν ἔπαιρνε νάρθη νὰ τῆς μιλήτῃ.
Ἦν τὸ ὕστερο μὲ δύναμι ἐφώναξ' ἡ Χρυσάϊδω.
«Τί στέκεις μ' ἓνα κοφτερὸ μαχαίρι καὶ μὲ κόβεις
σιγὰ σιγὰ, τὸν πόνο μου νὰ κάνῃς πειρὸ μεγάλο ;
μπῆξέ το, μπῆξ' το μονομιᾶς, μπῆξ' το, θανάτωσέ με·
καλλιὰ ἔχω χίλιους θάνατους, παρὰ νὰπομονεύω
νὰκούσω τί θὰ μοῦ εἰπῇς, ἀπ' τὸ βουνὸ τί φέρνεις.»
Καὶ τότε ἡ Μόσχω ἄνοιξε τὸ στόμα της κ' ἔτσ' εἶπε·
«Ὁ Φλωρος λέει, προξενεῖαίς ἀπὸ τάμας δὲ θέλει·
μόν' ἓνας γέρος ποῦ καλὴ ψυχὴ μοῦ φάνη νάχῃ,
μοῦ εἶπε πῶς μεθαύριο θελᾶρθουν δίχως ἄλλο,
σὰν ἀπεράσῃ ὁ θυμὸς εἰς τὴν καρδιά τοῦ Φλωρου.— »
«Μεθαύριο ! τί λές αὐτοῦ ; μεθαύριο ! τὸν παίρνουν
ἄχ ! σκύλα τὸ πρωτὶ εὐθύς· ἡ μαύρη τί θὰ κάμω ;
τὸν παίρνουνε, τὸ ἄκουσες ; τὸν παίρνουνε οἱ Τοῦρκοι,
τὸν παίρνουν, πάω νὰ χτυπῶ 'ς τοὺς τοίχους τὸ κεφάλι.
"Αχ ! Μόσχω μου, βοήθα μου, ποῦ βρίσκομαι δὲ ξέρω.
"Αχ ! τί θὰ γείνω ; Μόσχω μου ! γιὰ πήγαινε νὰ κράξῃς
τὸν Παππαθύμιον νὰ τοῦ πῶ, θέλω νὰ τὸν ῥωτήσω.»
Ἦν τσ' ἔλεγ' ἡ Χρυσάϊδω, κ' ἡ κόρη της τὸ βλέπει,
τί θὰ τῆς κάμῃ ὁ παππᾶς ; μ' ἐξορκισμοὺς δὲ φεύγουν
οἱ Τοῦρκοι καὶ διαβάσματα· μὰ πάλι νὰ μὴν πάῃ,
φοβᾶται μὴν ἀληθινὰ τὸ νοῦ της χάσ' ἡ μάννα·
ἄς ἔρθῃ κι' ὁ παππᾶς, μπορεῖ παρηγοριὰ νὰ δώσῃ·
φρόνιμος εἶνε καὶ καλὰ τὸ σπίτι τους γνωρίζει.
Τέτοια διαλογιζότανε ἡ Μόσχω, καὶ πηγαίνει
μονάχη ναῦρῃ τὸν παππᾶ· κ' ἐκεῖνον δακρυσμένο
τὸν βρῆκε, γιὰτὶ τὸ πρωτὶ ἓνα ἄκριβὸ ἄγγονάκι
θὰ τοῦπερναν· μὰ σὰν ἀκού' πῶς τρέλλα θὲ νὰ πιάσῃ
τὴ δύστυχη Χρυσάϊδω, σηκώνεται, πηγαίνει
καὶ τὴν εὐρίσκει ποῦτ' ἄνε κάτω 'ς τὴ γῆς πεσμένη,
καὶ τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά λυμένα, λερωμένα

μέ χώματα, τὰ μάγουλα ξυσμέν' ἀπὸ τὰ νύχια.
«Ἄμοιρη μάννα,» τῆς μιλεῖ, «ἔχεις πολὺ τὸ δίκιο·
μεγάλαις οἱ γονέοι μας θάκάρμαν ἁμαρτίαις...
Μὰ ποιὸς μπορεῖ μέ τὸ θεὸ κρισολογιὰ νὰ κάμη;
κρατήσου, πέτρα τὴν καρδιὰ πολέμησε νὰ κάμης·
καὶ ποιὸς εἰξεύρει τί μπορεῖ ὡς τὸ πρῶτ' νὰ γείνη.»—
«Ἄχ! τί θὰ γείνη; τί μοῦ λές τοῦ κάκου λόγια κούφια;
θὰ χάσω τὸ παιδάκι μου, κι' ὁ ἥλιος θὰ μαυρίσῃ,
καὶ τὸ φεγγάρι θὰ γενῇ χλωμὸ σὰν πεθαμμένος...
Μόν' ἄκουσε· γενίτσαροι θὰ γείνουν τὰ παιδιὰ μας,
θὰ προσκυνᾶνε τούρκικα; τάχα 'ς τὸν ἄλλον κόσμον
κ' ἐκεῖ θελὰ τὰ χάσωμε; ἄχ! 'πέ μου', πές, παππᾶ μου·
τὸ λάδι θενὰ φυλαχθῇ ποῦ τᾶλειψ' ὁ νοννὸς τους;—»
'Σ αὐτὰ τὰ λόγια ὁ παππᾶς μπερδεύτηκε· τί πρέπει
νὰ τῆς εἰπῇ; τὰ ψέμματα νάπῃ δὲν εἰμποροῦσε,
κ' ἐστάθηκε, τὰ μάτια του ἐκάρφωσε 'ς τὸ χῶμα·
σηκώθηκ', ἐπερπάτησε, πάλι ξανακαθίζει·
κάνει νάπῃ, τὸ στόμα του μέ βία πάλι κλείνει.
'Σ τὸ ὕστερο, «Χρυσάϊδω,» τῆς λέγει, «ἀπελπισμένος
δὲν πρέπει ὁ Χριστιανὸς ἀπ' τὸ Θεὸ νὰ εἶνε·
αὐτὰ ποῦ Τοῦρκοι θὰ γενοῦν, τὸ βάπτισμα τὸ χάνουν,
καὶ 'ς ἐκκλησιὰ νὰ μποῦνε πειὰ δὲν εἶν' συχωρεμένο.
Μάχει' ὁ Θεός· πειὸ ὕστερα μπορεῖ νὰ γείνουν πάλι
χριστιανοί, νὰ βαφτισθοῦν, νὰ βάλουν ἄλλο λάδι·
καὶ τότε 'ς τὸν Παράδεισον μαζί μας θελάμποῦνε.—»
«Καὶ ποιὸς μετὰ εἶδε τὸ παιδί, σὰν τοῦ τὸ πῆραν Τοῦρκοι;»
ξανάειπε ἡ Χρυσάϊδω· «κι' ἂν τὸ ἰδῇ σὲ χρόνια,
ἐκεῖνο πειὰ δὲ δύναται νὰ σὲ ματαγνωρίσῃ.
Ἄχ! χθὲς ἀκόμη μοῦλεγε μιὰ τέτοια ἱστορία
ἡ Βάσσω ἡ γειτόνισσα· ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια
πῶς ἦρθε μιὰ φορὰ ἐδῶ τῶρδ' ἰδὼν τῶν γενιτσάρων,
καὶ μία μάννα γνώρισε τὸν ἄμοιρον τὸ γυιό της
'πῶνα σημάδι κόκκινο ποῦχε 'ς τὸ μέτωπό του·
καὶ πῆγεν ἡ μαυρόμοιρη καὶ τοῦλεγε· «παιδί μου,
γιὰ γνώρισε τὴ μάννα σου, γιὰ σκύψε φίλησέ με!»»

κ' ἐκεῖνος δὲν τὴν γνῶρισε, δὲν ἤθελε νὰ ξέρῃ
πῶς ἦτανε χριστιανῶν, γκιαούριδων βλαστάρι·
μονῶπε καὶ τὴ διώζανε μὲ ξύλα στρατιώταις.
Ἄ! τέτοια σὰν μοῦ μέλλεται νὰ πάθω, τί θὰ κάμω
ἐγὼ τὸ ξέρω· πάει πειὰ! Παππᾶ μου, σύρε· τώρα
δὲν ἔχεις πειὰ ἐδῶ δουλειά, μπορεῖ νὰ σὲ προσμένῃ
ἡ πρεσβυτέρα· πήγαινε παρηγοριὰ νὰ δώσῃς
᾿ς τὴν κόρη σου...» Τὴν ἔβλεπε καλὰ καλὰ ᾿ς τὰ μάτια
ὁ Παππαθύμις· δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τῆταν
αἰτία ποῦ τὸν ἔστελνε ᾿ς τὸ σπίτι του νὰ πάῃ.
Πάλι τῆς λέει, τῆς μιλεῖ πολλαῖς παρηγορίαις·
μάκρινη πειὰ τὸ στόμα της καθόλου δὲν ἀνοίγει·
᾿ς τὴν κλίνη της ἐκάθισε, τὰ χέρια της σταυρώνει,
κ' ἐστήλωσε τὰ μάτια της, σὰν δράκος ποῦ κοιμᾶται.
Ἡ Μόσχω ποῦ τὴν ἔβλεπε σὰ νᾶταν τρελλαμένη,
κρυφὰ τοῦ λέει τοῦ παππᾶ χίλιαις φοραῖς· «μὴ φύγῃς,
μὴ φύγῃς, γιὰτ' ἡ μάννα μου ἔχει κακὸ ᾿ς τὸ νοῦ της·
ἀπὸ τὰ ροῦχα τὸν τραβᾶ, τὸν κάνει νὰ καθίσῃ,
νὰ μείνῃ. Τοῦτα τᾶννοιωσεν ἡ μάννα, καὶ μὲ τρόπο
γέρνει καλὰ ᾿ς τὴν κλίνη της, καὶ κάνει πῶς κοιμᾶται·
κλείνει καλὰ τὰ μάτια της, κρατεῖ τοὺς στεναγμούς της,
κι' ὅ,τι κι' ἂν λέγαν ὁ παππᾶς κ' ἡ Μόσχω δὲν κουνιέται.
Τότες ὁ γέρος, «κόρη μου,» ᾿ς τὴ Μόσχω λέει, «βλέπεις
πῶς εἶν' μεγάλος ὁ Θεός, παρηγοριὰ πῶς δίνει·
ὁ ὕπνος τοῦτος βάλσαμο ᾿ς τὴ μάννα σου θὰ γείνῃ,
γιατὶ ᾿ν' ἡ νύχτες τοῦ Μαγιοῦ μικραῖς, κι' ὥσο νὰ πάρῃ
τὸν πρῶτον ὕπνο, μονομιᾶς θὰ ξημερώσῃ· τότε
δὲν εἶνε φόβος πειὰ κακὸ νὰ πάθῃ ᾿ς τὸ κορμί της.
Μόν' σύρε, σύρε, κόρη μου, νάδῃς καὶ σὺ τὸν Τόσκα
τὸν ἄντρα σου, ὅποῦ μοῦ λές πῶς εἶν' ἀρρωστημένος·
κ' ἐγὼ θάρθῶ πρωτὶ πρωτὶ, νάδῳ πῶς ἀπερνάει.
᾿Σ αὐτὰ τὰ λόγια τί νάπῃ κ' ἡ Μόσχω δὲν εἰξεύρει·
τὴν ἔβλεπε τὰ μάτια της κλεισμένα πῶς τὰ εἶχε,
κι' οὔλα τὰ πάντα δείχνανε καλὰ πῶς ἐκοιμοῦνταν·
μὰ πάλι δὲν τὸ πίστευε, κάτι τῆς λέει· «Μόσχω,

μὴ φύγῃς, μεῖνε, σὲ καλὸ δὲ θᾶνε νὰ πηγαίνῃς·
μὰ πάλι καὶ τὸν ἄντρα τῆς στέκει καὶ συλλογιέται,
ὅπου τῆς εἶπε κι' ὁ παππᾶς πῶς εἶν' ἀρρωστημένος·
τὴν πόρτ' ἀνοίγει, στέκεται καὶ βλέπει πάλι πίσω,
βαρεῖά πατάει, γιὰ νὰ δῇ καὶ τῶντι ἂν κοιμᾶται.
«Κοιμᾶται, σύρε!» ὁ παππᾶς τῆς λέει πάλι τότε·
«κοιμᾶται, σύρε νὰ ἰδῇς τὸν ἄντρα σου καὶ ν' ἄρθῃς
πάλι πρωτὶ πρωτὶ ἐδῶ.» Μὲ καρδιοχτύπι φεύγει
ἡ Μόσχω τώρα· πίσω τῆς γυρίζ' ὅλο καὶ βλέπει·
θαρρεῖ πῶς κάποιος ὁλοὲν φωνάζει νὰ γυρίσῃ·
θαρρεῖ πῶς τῇ Χρυσαῖδω ἀρματωμένη βλέπει
καὶ κυλισμένη 'ς αἵματ' τὰ γόνατά τῆς τρέμουν,
καὶ πίσω θελάγυριζε, γιὰτὶ δὲν ἐκοιμήθη
καθόλου τούτῃ τῇ νυχτιᾷ· μᾶταν 'στὴν κλίν' ὁ Τόσκας
ὁ ἄντρας τῆς, μὲ δυνατὸν εἰς τὸ κεφάλι πόνο,
κ' ἔγεινε χρεῖα ἱατρικὰ νὰ τρέχῃ νὰ γυρεύῃ.

Δ'.

Ἔτσι μονάχη, ἀπόμεινεν ἡ δύστυχη μητέρα
καὶ σὰν κατάλαβε καλὰ πῶς ἦτανε φευγάτοι,
σηκώνεται, καὶ πρώτη της δουλειά 'τανε νὰ βάλῃ
τὸ μάνταλο 'ς τὴ ξώπορτα, καλὰ νὰ κλείσῃ οὔλα
τὰ παραθύρια, μὴν κανεῖς θελήσῃ νάμπῃ μέσα.
Ὅστερα τὸ σεντούκι της ἀνοίγει τὸ μεγάλο,
ποῦ μύριζε γιατί 'τανε τὸ ξύλο κυπαρίσσι,
καὶ βγάνει τὴ λαμπριάτικη ὠραία φορεσιά της,
ποῦ φόρηγε κ' ἐπήγαινε 'ς τὴν ἐκκλησιὰ σὰν εἶχε
τὸν ἄντρα της, 'ς τοὺς πρωτηνοὺς τοὺς φτυχισμένους χρόνους.
Χτενίζεται, στολίζεται, σὰν νάθελε καὶ τῶντι
νὰ πάῃ 'ς τὴν ἀνάστασι, κι' ἀστράφτουν τὰ διαμάντια
ἀπάνω 'ς τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ 'ς τὸ χιονάτο κόρφο.
Καὶ σὰν στολίστῃ κι' ἄλλαξε, ἓνα σεντούκι παίρνει
μικρό, 'ς τὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ τὸ βάννει, κ' ἐκεῖ 'πάνω
εἰκόνα θέτει τοῦ Χριστοῦ τὴν περὶ μεγάλη ποῦχε·

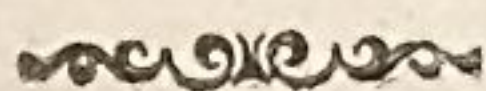
ὕστερα βρίσκει τῆς χρυσαῖς λαμπάδες, ποῦχε' ἀνάψει
τὸ πάσχα 'ς τὴν ἀνάστασι ἀπ' τοῦ παππαῖ τὸ χέρι,
καὶ τῆς ἀνάβ' ἀπ' τὸ χρυσὸ τῆς Παναγιᾶς κανδήλι.
Λιβάνι, μοσχολίβανο 'ς τὸ σπίτι θυμιατίζει,
καὶ λέει τὸ «Πάτερ ἡμῶν,» «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλει.
Καὶ τώρα . . . στέκει, πάγωσαν, θαρρεῖ, τὰ δυό της χέρια·
τῆς κόβονται τὰ ἥπατα καὶ πέφτει λιγωμένη·
μὰ πάλι' ἀπάνω μὲ ὀρμὴ σηκώνεται καὶ παίρνει
ἓνα μαχαίρι κοφτερὸ μ' ὀλάργυρο τὸ χέρι.
Ἦταν τάντρός της, τῶδανε καμαρωτὰ 'ς τὴ ζώνη,
σὰν πήγαινε 'ς τὴν ἐξοχή, σὰν πήγαινε 'ς τὰ ὄρη·
γιατὶ τὸν ἐτιμούσανε κ' οἱ κλέφταις, τὸν ἐλέγαν
τὸν τιμημένον ἄρχοντα 'πὸ κάτ' ἀπὸ τὸν κάμπο.
Τέτοιον μαλαμμοκάπνιστο μαχαίρι, ποῦ τὸ εἶχε
'ποκάτ' ἀπ' τὰ κονίσματα βαλμένο, νὰ τὸ βλέπη
καὶ νὰ θυμᾶται μιὰ φορὰ πῶς ἦταν φτυχισμένη,
μὲ χέρι π' ὅλο ἔτρεμε σιγὰ τὸ καταιβάζει,
καὶ τῶβαλε 'ς τὴ ζώνη της μαζὶ μὲ τὸ φηκάρι.
Ὑστερα κάνει τρεῖς φοραὶς ἡ μαύρη τὸ σταυρό της,
καὶ τρέχουνε τὰ μάτια της 'ς τὰ μάγουλα ποτάμι.
Τῆς Παναγίας γύρισε καὶ εἶδε τὴν εἰκόνα,
ποῦ τὸ Χριστὸ 'ς τὴν ἀγκαλιὰ κρατοῦσε σὰν παιδάκι,
κ' ἔτσ' εἶπε μ' ἀναστεναγμό, ποῦ φάνηκε πῶς βγῆκε
φωτιὰ μέσ' ἀπ' τὸ στῆθός της καὶ καίει τὸν ἀέρα·
«Ἀχ! Παναγία δέσποινα, δὲν ἦτανε νὰ μείνῃ
καὶ μένα τὸ παιδάκι μου Χριστιανός, νὰ φέρνῃ
'ς τὴ χάρι σου μὲ τὴν ὁκὰ τὸ μάλαμμα, τὰσήμι,
κι' ἀμάξια ἀμάξια τὸ κερί, ἀμάξια τὸ λιβάνι;
νὰ πουληθῶ μονάχη μου, νὰ πὰ' νὰ γείνω σκλάβα,
γιὰ ν'άχω τὸ παιδάκι μου νὰ κάνῃ τὸ σταυρό του.
Σοῦ ἔταξ' ἡ ταλαίπωρη, καὶ τί δὲ σοῦχω τάξει; . . .
Μὰ πάει πειρά! θὰ ἔχομε μεγάλαις ἁμαρτίαις,
καὶ μᾶς παιδεύ' ἡ χάρι σου· ἡ μαύρη τί νὰ κάμω;
ποῦ ἦταν τὸ καμάρι μου, ποῦ ἦταν ἡ χαρά μου·
ποῦ τῶβλεπα κ' εὐφραίνουμουν! σὰν ὠμορφο βλαστάρι,

μοῦ φαίνονταν, μεγάλωνε, σὰν ἀνοιξὴς λουλούδι·
κι' ὁ δάσκαλος σὰν ἤθελε μοῦ 'πῆ πῶς τὸ παιδί σου
ἀπ' ὅλα πάει τὰ παιδιὰ καλλίτερα 'ς τὸ γράμμα,
ἀπ' τῇ μεγάλῃ μου χαρὰ μοῦ φαίνονταν πετοῦσα.
τοῦδ' ἵνα τὴν εὐχούλα μου, καὶ τοῦλεγα « παιδί μου,
νὰ μεγαλώσης νὰ γενῆς σὰν ἦταν κι' ὁ γονεὶός σου,
καὶ νὰ σὲ βλέπω νὰ θαρρῶ πῶς κεῖνος ἀναστήθῃ . . .
καὶ τώρα τῆς βαρεῖόμοιρης τί μοῦτ' ἀνεγραμμένο ! . . .
Ἄχ ! τέκαμα ἢ ἄμοιρη, ἢ μαυροκακομοίρα,
ποῦπεσε καὶ μ' ἐπλάκωσε τέτοιο βουνὸ μεγάλο ;
Μὰ τί νὰ πῶ ; μὲ τὸ Θεὸ δὲν κάνει νὰ τὰ βάλω.
Θέ μου μεγαλοδύναμε, βοήθα με τῇ μαύρῃ
σὺ πρόσταξες τὸν Ἀβραάμ νὰ πάρῃ τὸ παιδί του,
καὶ νὰ τὸ φέρῃ γιὰ τὰ σὲ θυσία νὰ τὸ κάμῃ.
Θὰ πάρω τὸ παιδάκι μου κ' ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ φέρω . . .
Μὰ σώνει πειρά, γιὰτὶ περνᾷ ἡ νύχτα, καὶ τὸ Μάϊ
ἔρχεται γλήγορα ἢ αὐγὴ. Ἄχ ! πῶς θὰ τὸ ξυπνίσω ;
τί θὰ τοῦ πῶ ἢ ἄμοιρη ; τρομάρα μὴν τὸ πιάσῃ,
νὰ μὴν τὸ νοιώσῃ, κ' ὕστερα τὸ κλᾶμμα θενάρχισῃ . . .
καὶ τότε πάει, δὲν μπορῶ τὸ χέρι νὰ σηκώσω.
Ἄς εἶνε, πάω νὰ τὸ 'δῶ . . . Γιὰ 'δὲς το πῶς κοιμᾶται !
σὰν ἀγγελάκι, ἢ ἀναπνοιά καθόλου δὲ γροικιέται·
θαρρεῖς πῶς τῶχ' ἢ Παναγιὰ 'ς τὴν ἀγκαλιά της μέσα . .
Ἄχ ! πάρ' το, Παναγία μου, πριχοῦ νὰ τὸ . . . τί κάνω ;
τί λέγω ; τὸ ἀγόρι μου ! . . ἄχ ! σκύλα μάννα, ρίξε,
ρίξε τ' αὐτὸ τὸ κοφτερὸ μαχαίρι· δὲν ταιριάζει
'ς τὸ χέρι σου, ρίξ' το μακριά, 'ς τὰ ὄρη πεταξέ το . . .
Μὰ γι' ἄκου γύρω τί φωνὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους βγαίνει !
Θελά τουρκέψῃ, θάρνηθῇ τὴν πίστι τῷ γονεῖῳ του,
θενάχῃ τρεῖς χανούμισσαις, τὰδέρφια του θὰ τρώῃ . . .
Ὅχι, αὐτὸ δὲν γίνεται· καρδιά μου ! γίνου πέτρα,
δὲν εἶσαι μάννα, ξέχασε πῶς ἔχεις γεννημένα . »
Ἔτσ' εἶπε καὶ μὲ ζωηρὸ τὸ πόδι 'μπρὸς πηγαίνει·
μᾶξαφνα πάλι στάθηκε, καὶ τὸ σταυρὸ της κάνει.
Ἐν τὸ ὕστερο ἐρρίχθηκε ἀπάνω 'ς τὸ παιδί της,

καὶ δάκρυα σὰν ποταμὸς τὰ μάγουλά του βρέχουν.
Κ' ἐκεῖνο τὸ ταλαίπωρο, ὅς ἦτανε 'ς τὸν ὕπνο
τὸν πρῶτο, σὰν ἐβράχηνκε πολὺ τὸ πρόσωπό του,
σηκώνει τὰ χεράκια του, τὰ δύο του μάτια τρίβει·
τάνοίγει, βλέπ' ἀπάνω του τὴ μάννα του κλαμμένη,
εἰς τὸ τραπέζι τῆς λαμπρῆς λαμπάδες ἀναμμέναις,
καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ 'ς τὰ δύο φῶτα μέσα·
μοσκολιβάνου μυρωδιὰ τοῦ φαίνεται νὰκούη,
κ' ἐτρόμαξε· «μαννοῦλά μου, τί πάθαμε;» τῆς λέει·
«ποιὸς πέθανε 'ς τὸ σπίτι μας; τεῖν' τούταις ἡ λαμπάδες;—»
«Δὲν πέθανε, παιδί μ', κανεῖς . . . ἀνάστασι δὲν εἶνε;
ἀκόμη λέν 'ς τὴ ἐκκλησιά . . . «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλουν . . .
Κάνω κ' ἐγὼ ἀνάστασι, γιατί, παιδί μ', ποιὸς ξέρει . . .—»
«Ἀνάστασι! μαννοῦλά μου, τὸ εἶδα 'ς τῶνειρό μου,
πῶς 'πάν' ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἀπ' τὰ ψηλὰ τὰ νέφη
ἐκατεβήκαν ἄγγελοι μ' ἀφτούμεναις λαμπάδες
'ς τὸ χέρι τους τὸ δεξιό,, καὶ 'ς τὸ τᾶλλο πλουμισμένο
κι' ὁλόχρυσο λαμπρῆς αὐγὸ μοῦ φάνηκε νὰ εἶχαν·
φιλιρύντανε καὶ λέγανε· «πῶς εἶναι βουτηγμένο
'ς τὰ αἵματα τᾶγόρ' αὐτό; μαζί μας ἔλα! πᾶμε,
πᾶμε, σὲ θέλει ὁ Χριστὸς κοντά του νὰ καθίσης.»»
Ἔτσι μοῦ εἶπαν, καὶ μαζί μὲ πήρανε καὶ ψάλαν
«Χριστὸς ἀνέστη,» καὶ χαρὰν ἐγὼ μεγάλην εἶχα
ποῦ πήγαινα 'ς τοὺς οὐρανούς· μά, μάννα μου, τί κλαίεις;
τί ἔχεις; τώρα 'νε λαμπρή, κ' εἶνε χαρὰ μεγάλη,
καὶ σύ, καλὴ μαννοῦλά μου, γλυκειὰ 'κριθὴ μου μάννα,
τί ἔπαθες ποῦ φούσκωσαν τὰ μάτια σ' ἀπ' τὸ δάκρυ;
χαίρου καὶ σὺ μαζί μ' ἐμέ, μὲ τοὺς ἀγγέλλους πάω.—»
«Ναί, ναί, παιδάκι μου, κ' ἐγὼ βοήθεια θὰ δώσω
νάνέβης εἰς τοὺς οὐρανούς μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλλους·
νᾶχης χαρὰ, νὰ κάθεται κοντὰ εἰς τὸ Χριστό μας·
καὶ σὰν δὲν θέλῃς, Φῶτό μου, νὰ κλαίω, πειὰ δὲν κλαίω·
θὰ τραγουδήσω, καὶ θάπῳ τέχ' ἡ καρδιά μου μέσα.»
Ἔτσ' εἶπεν ἡ ταλαίπωρη καὶ μυρολογεῖ ἀρχίζει,
καὶ ἡ γλυκειὰ τῆς ἡ φωνὴ παρ' ἄλλοτ' ἀηδόνι

ἐγείνηκε, σὰν τραγουδῇ πρωὶ πρωὶ 'ς τὰ δέντρα·
«Πλάκαις χτισταίς, ποῦ κρύβετε 'ς τὴ γῆς ἀποθαμμένους,
βαρεῖαίς πολὺ μὴν πέσετε 'ς τὸ τρυφερὸ παιδί μου,
γιατί 'ν' τὸ δόλειο' ἀμάθητο τῆς πέτραις νὰ σηκῶνῃ,
καὶ σὰν πονῇ, τὴ μάννα του θελὰ τὴν καταριέται.
Καὶ σεῖς τὰ φίδια, ποῦ 'ς τὴ γῆς τρυπῶνετε τὴ μαύρῃ,
μὴν πᾶτε πειὰ νὰ κάμετε φωλεῖα 'ς τὰ γκάθια μέσα·
μὸν' φᾶτε μάτια ποῦχουνε τῆς βιόλας τὴ γλυκάδα
καὶ φρίδια μαῦρα, ποῦ σμιχτὰ καμάραις κάνουν γύρω.»
Ἔτσι τραγούδιε' ἡ δύστυχη, μὰ τὸ παιδί καθόλου
τὰ λόγι' αὐτὰ δὲν ἄκουσε, γιατί ξανακοιμήθη,
σὰν ποῦτανε τὸ ἄμοιρο ὀχτῶ δέκα χρονῶνε.
Καὶ τώρα πειὰ ὁ πετεινὸς χτυπάει τὰ φτερά του
καὶ κράζει, γιατί ἀρχίνισε νὰ φαίνετ' ἡ αὐγούλα·
καὶ τότες ἡ Χρυσαῖδω «ἡ ὥρα εἶνε,» λέει,
ανὰ τελειώσω τὸ σφαχτὸ ποῦ 'ς τὸ Χριστὸ θὰ δώσω·
εἶδα πῶς εἶνε, θέλημα Θεοῦ αὐτὸ νὰ γείνη,
γιὰ νὰ μὴν πέσῃ 'ς τῶν ὀχτρῶν τὰ χέρια καὶ τουρκέψῃ.— »
Ἔτσ' εἶπε καὶ ἐστάθηκε, καὶ πάλι σὲ λιγάκι
εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πάει κοντὰ καὶ λέει·
«Χριστέ ! γιὰ τὴν ἀγάπη σου σοῦ στέλνω τὸ παιδί μου,
γιατί 'ς τὸν κόσμον θέλουνε τὴν πίστι του νὰ φήσῃ·
κύτταξε, πάρ' το γλήγορα, μὴ μοῦ τὸ βασανίσῃς·
τὸ χέρι μου βοήθησε νὰ εὕρῃ τὴν καρδιά του·
νὰ μὴν ἀργήσῃ, 'ς τὴ στιγμὴ 'ς τὸν οὐρανὸ νὰ ἔρθῃ.
Ἄ ! γιὰ νὰ δῶ ! κόβει καλὰ ; καλὰ 'ν' ἀκονισμένο ; »
Λέει κι' ἀπὸ τὴ μέση τῆς τραβάει τὸ μαχαίρι,
καὶ τῆς ἐφάνηκε' ἄξαφνα πῶς ἔπιασ' ἓνα φίδι·
'ς τὴ γῆς τὸ ρίχνει, καὶ φωνὴ μπήχνει σκληρὴ μεγάλη,
π' ὅλο τὸ σπίτι βούυξε κ' ἐξύπνησεν ὁ Φῶτος·
«Τί 'χεις, καλὴ μαννοῦλά μου ; τί ἔπαθες ; ποιὸς εἶνε ;
μὴν εἶνε κλέφταις ; γλήγορα νὰ σηκωθῶ νὰ πάρω
ἀπὸ τὸν τοῖχο τὸ μακρὸ τοῦ πάππου μου τουφέκι,
καὶ νὰ τοῦ χύσω μονομιᾶς 'ς τὸ χῶμα τὰ μυαλά του.»
«Ὁχι, παιδί μου, τίποτα δὲν εἶνε . . . μόνο τοῦτο

ἐπίτηδες τὸ ἔκαμα . . . παιδί μου, νὰ ξυπνήσης.
Γιὰ σήκω, σήκω, Φῶτο μου· γιὰ σταύρωσε τὰ χέρια
καὶ ᾽πές, ᾽πές . . . τὸ ἀπάτερ ἡμῶν,» ποῦ ᾽ς τὸ σκολεῖο μαθαίνεις,
«Χριστὸς ἀνέστη» ψάλε μου, νὰκούσω τί μιλιὰ σου . . .
θὰ τὴν ἀκούσ' ἄλλη φορά; ἔλα νὰ σὲ φιλήσω;—»
«Ἄχ, μάννα μου, τί ἔπαθες; πῶς εἶν' τὰ μάτια σ' ἔτσι;
᾽ς τῆς ἄκραις μαῦρα γείνανε καὶ μέσ' ἀγριευμένα . . .—»
«Ὁχι, παιδί μου, μ' ἔπιασε πονόμματος· γιὰ ἔλα!
ἔλα καὶ σύ, ᾽ς τὴν Παναγιὰ κάμε τὴν προσευχή σου,
καὶ πές καὶ παρεκάλεσε πάλι καλὰ νὰ γείνω.—»
«Σὰν εἶνε γιὰ τὴ μάννα μου, γιὰ τὴν καλή μου μάννα,
νᾶνε καλὰ, κάνεις καῦμός ποτὲ νὰ μὴν τὴν εὔρη,
σταυρώνω τὰ χεράκια μου, κάνω τὴν προσευχή μου.
Μά, μάννα μου! μιά μ' ἔπιασε τρεμούλα . . . δὲν εἰζέρω,
ἓνα μαχαίρι κοφτερὸ μοῦ φαίνεται· ἐκεῖ πέρα . . .
Δὲν εἶνε τοῦ πατέρα μου; χάμω ᾽ς τὴ γῆς πῶς βρέθη;—»
«Ἀνάστασι, παιδάκι μου, σοῦ εἶπα πῶς θὰ κάμω·
λαμπάδες, βλέπεις, ἀναψα, ἔχω αὐγὰ βαμμένα,
καὶ θελὰ σφάξω καὶ τάρνι.—» «Καὶ ποῦν' τάρνάκι, μάννα;—
«Τώρα θάρθῃ· τὸ ἔδεσα χθὲς βράδυ ᾽ς τὴν αὐλή μας·
μόν' ἔλα, παρακάλεσε τὰ μάτια μου νὰ γιάνουν.»
Ἔτσ' εἶπ' ἡ μάννα, τὸ παιδί τὸ καῦμένο πάει,
ἄθῳ καθὼς ἦτανε, μπροστὰ εἰς τὴν εἰκόνα·
σταυρώνει τὰ χεράκια του, τὰ μάτια χαμηλώνει,
καὶ κάνει ἀρχή, σιγὰ σιγὰ τὴν προσευχή νὰ λήη,
ποῦ τοῦχε μάθ' ὁ δάσκαλος, νὰ κάνη τὸ σταυρό του.
Τότες χωρὶς νὰ τὴν ἰδῇ, κάτ' ἀπ' τὴ γῆς ἀρπάζει
ἡ ἄμοιρη Χρυσάϊδω τὸ κοφτερὸ μαχαίρι·
«Χριστιανὸς γεννήθηκες, τὸ ἴδιο θάποθάνης,»
τοῦ λέει, καὶ μέσ' ᾽ς τῆς πλευραὶς ὀπίσω τοῦ τὸ μπήγει
μὲ δύναμι, ποῦ τὴν καρδιά καὶ τὸ φλεμόνι σχίζει.
«Ὦχ!» εἶπε τὸ βαρεῖόμοιρο· «μάννα μου, τί μοῦ κάνεις;»
καὶ πέφτει σὰν τὴ λεμονιά, ποῦν' μᾶνθη γεμισμένη,
κ' ἐρθῇ ποτάμι δυνατὸ ἀπὸ βροχὴ μεγάλη,
καὶ ρίξῃ κάτω τὸ δεντρὸ ὅπου μοσχοβολοῦσε.

Ε΄.

Τῷδ' ἡ μητέρα ποῦπεσε 'ς τὸ αἶμα κυλισμένο,
τῷδε ποῦ τὰ χεράκια του ἐσήκωσε ζητῶντας
βοήθεια, καὶ μονομιᾶς τᾶρριξε πάλι κάτω·
καὶ ασκύλα μάννα φώναξε ἡ δύστυχη Χρυσάϊδω,
καὶ πειὰ δὲ ματαμίλησε· μόν' πῆρ' ἀπ' τὸ σεντούκι
τῆς δυὸ λαμπάδες τῆς λαμπρῆς, σὲ κάθε χέρι μία,
καὶ νὰ χορεύῃ ἄρχισε, «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλει.
Ἀνοίγει τὰ παράθυρα, τῆς πόρταις, κι' ἀρχινίζει
νὰ τραγουδᾷ σὰν νᾶτανε σὲ γάμο, σὲ τραπέζι.

Χάραζε τότες ἡ αὐγή, 'ς τὰ κορφοβούνια 'πάνω
νέφη φαινόντουσαν χρυσᾶ, κ' ἐπαίρνανε τῆς στάμναις
ἡ ὠμορφαις νὰ φέρουνε νερὸ γιὰ νὰ νιφτοῦνε·
βλέπουνε τῆς Χρυσάϊδως ὀρθάνοιχτο τὸ σπίτι,
τὴν ἴδια λαμπριάτικα ντυμένη νὰ χορεύῃ,
καὶ παραξενευθήκανε, γιὰτ' ἔλεγαν πῶς θᾶνε

ἐκείνη περισσότερο θλιμμένη' ἀπὸ τῆς ἄλλαις.
Πᾶνε κοντά' τῇ βλέπουνε μὲ τῆς χρυσαῖς λαμπάδες
ποῦ χόρευε, τραγούδαγε κ' εἶχε χαρὰ μεγάλη.
Σταυροκοπιοῦνται, μπαίνουνε 'ς τὸ σπίτι της καὶ βλέπουν
τὸ Φῶτο τὸ παιδάκι της 'ς τὸ αἶμα κυλισμένο.
'Απ' τὴν τρομάρα τὴν πολλὴ μπήγουν φωνὴ μεγάλη,
κι' ἀρχίζουν νὰ τὴν ἐρωτοῦν· «Χρυσάϊδω, τεῖν' τοῦτο;
ποιὸς ἔσφαξε τὸ Φῶτό σου, τὸ ὠμορφο παιδί σου;
κ' ἐκείνη τὸ τραγούδι της καὶ τὸ χορὸ δὲν παύει,
μὸν' τραγουδάει μὲ σκοπὸ χαρούμενο καὶ λέει·
«Μοῦστελεν ὁ πατέρας του γραφὴν ἀπὸ τὸν Ἄδη,
καὶ μοῦπε τὸ παιδάκι μου, Χρυσάϊδω, τὸ θέλω·
γιατ' ἐδεύτοῦ ποῦ βρίσκεται 'ς τὸ κόσμον τὸν ἀπάνω
γυρίζουν λύκοι νὰ τὸ φᾶν, ὀχτροὶ νὰ τὸ τουρκέψουν.
Πολὺν καιρὸ τὸ χάρηκες 'ς τὴν ἀγκαλιὰ σου μέσα,
στεῖλ' το καὶ μένα νὰ τὸ 'δῶ, νὰδῶ τί χάρες ἔχει·
στεῖλ' το, τὸ θέλουν γλήγορα 'δωπέρα οἱ ἀγγέλοι
νὰ ψάλη μὲ γλεια καὶ φωνὴ νὰ λέ' Χριστὸς ἀνέστη.»
Ἔτσι τραγούδιε' ἡ ἄμοιρη, κι' ἀπὸ τὴν πόρτα βγαίνει
καὶ μὲ τὰ γέλοια, μὲ χαρὰς πάει 'ς τὸν κάμπον ἔξω,
ναῦρῃ λουλούδια· μετ' αὐτὰ τὸν κόρφο της στολίζει,
στολίζει τὸ κεφάλι της, κ' ἔρχεται πάλι πίσω.
«Ποῦ εἶνε τὸ παιδάκι μου, φωνάζει, ἀτάγγελούδι;
φέρτε το, φέρτε το, νὰδῶ ποῦ 'ν' τὰ γλυκά του μάτια.
Σήκω, παιδί μου, ξύπνησε· ὥρα πολλὴ κοιμᾶσαι·
σήκω νὰδῆς τί λούλουδα σοῦ φέρν' ἀπὸ τὸν κάμπο·
μοσχοβολᾶνε, τῆς αὐγῆς ἔχουν δροσιὰ πιωμένα.»
Ἔτσ' ἔλεγε κ' ἐκλαίγανε ἡ ἄλλαις ἡ γυναῖκες
σὰν τὴν ἐβλέπανε τρελλή, τῆς λένε· «σύρε, ἄμε
νὰ φέρης κι' ἄλλα λούλουδα· κοιμᾶται τὸ παιδί σου,
καὶ σὰν ξυπνήσῃ μόναις μας σοῦ λέμε νὰρθῇς πάλι.—»
«Κοιμᾶται τὰγγελάκι μου; κοιμᾶται τὸ παιδί μου;
κοιμήσου κ' ἐπαράγγειλα χρυσῇ στολῇ νὰ κάμουν
'ς τὴ Βενετιά, μὲ μάλαμμα 'ς τὴν πόλιν' ἓνα κρεββάτι,
καὶ 'ς τὸ Μωρεῖα μεταξωτὰ παπλώματα σεντόνια,

νὰ γέρνη τὸ παιδάκι μου, ὕπνο γλυκὸ νὰ παίρνη.»
Ἔτσ' ἔλεγεν ἡ δύστυχη γλυκὰ μὲ τὸ τραγούδι,
καὶ πάλι φεύγει λούλουδα 'ς τοὺς κάμπους νὰ μαζώξῃ.
Κ' ἔτσι καιρὸν ἐβρήκανε ἡ ἄλλαις ἡ γυναῖκες
νὰ συγυρίσουν τὸ παιδί καὶ νὰ τὸ σαβανώσουν.
Παίρνουν κρασί καὶ πλένουνε 'κεῖ ποῦταν βαρεμένο·
τὸ ντύνουν ἄσπρα παστρικά, καὶ βάννουνε 'ς τὰ μάτια
λίγο κερί, γιὰτ' ἔμειναν ὀρθάνοιχτα τὴν ὥρα
ποῦ ἄξαφνα τοῦ ἐμπηξε τὸ κοφτερὸ μαχαίρι.
Τοῦ βάννουν τὴ λαμπριάτικη ὠραία φορεσιά του,
κ' ἓνα στεφάνι ὠμορφο ἅπάνω 'ς τὸ κεφάλι·
'ς τὸ στῆθός του τῆς Παναγιᾶς ἐβάλαν τὴν εἰκόνα·
σταυρώνουν τὰ χεράκια του, ποῦτανε σὰν τὸ κρίνο·
κ' ὕστερης παίρνουν τὸ καλὸ τὸ πειρὸ μακρὸ σεντοῦκι
κι' ἅπάνω 'κεῖ τάπλώνουνε 'νατολικά νὰ βλέπῃ.
Σποῦν τὸ κανάτι ποῦπινε νερὸ καὶ τὸ πετοῦνε·
βάννουν ποτήρι μὲ νερὸ 'ποκάτ' ἀπ' τῆς εἰκόνες
κ' ἓνα ψωμάκι, μὴν ἐρθῇ τὴ νύχτα ἡ ψυχὴ του,
δὲ θρῇ ψωμὶ δὲ θρῇ νερό, πῶς ἦταν μαθημένο,
βαρυγνωμήσῃ καὶ εἰπῇ· «πάει! μ' ἐλησμονῆσαν.»
Ἔ τὰ πόδια, 'ς τὸ κεφάλι του ἀνάβουν δυὸ λαμπάδες,
καὶ τρεῖς νυχτιαὶς θάφήσουνε νὰ καίῃ τὸ καντήλι.
Σὰν ὅλα τοῦτα κάμανε, ἀρχίζουν μυρολόγι·
«Τί γάμος ὁποῦ γίνεται τὴν ἀνοιξὲ τὸ Μάϊ;
παντρεύομε μοναχογιό, μικρὸ παλληκαράκι·
νύφη τοῦ δίνουμε τὴ γῆς καὶ πεθερὰ τὴν πλάκα
καὶ τὰ σκουλήκια 'πὸ μεριὰ τῆς νύφης συγγενάδια.
Φάγε', ὄχεντρα, ποῦ κρύβεσαι μέσα 'ς τὸ κρύο μνηῆμα,
μάγουλο φάε κόκκινο, ζωγραφισμένα φρύδια,
κ' ἓνα κορμὶ ποῦ ἦτανε σὰν τὸ κυπαρισσάκι.»

Ἔτσ' ἐκλεγαν ὥσω καλὰ ὁ ἥλιος νὰ ψηλώσῃ·
καὶ τότες ὅλαις ἔπρεπε μονάχαις νὰ πηγαίνουν
νὰ δίνουνε τὰ γόρια τους· μαὐτὸ δὲ θελὰ γείνη·
ποῖα εἶχε πέτρινη ψυχὴ, νὰ πάῃ μοναχὴ τῆς

νά δώση νά τουρκέψουνε τὸ σπλάχνο, τὸ παιδί της ;
Οἱ Τοῦρκοι περιμένουνε μία καὶ δύο ὥραις,
καὶ τότες λέγει ὁ ἀρχηγός, ὁποῦταν ᾽ς ὅλους πρῶτος
«Σύρτε, γυρίστε γλήγορα τὰ σπίτια, στρατιώταις,
καὶ σὲ μιὰ ὥρα φέρτε μου ἐδῶ τὰ γόρια ὅλα·
κι' ὅποια μητέρ' ἀντίστασι συλλογιστῇ νά κάμῃ,
δεμένη φέρτε την ἐδῶ, ἂν δέν τηνε σκοτώστε.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ πρῶτος ἀρχηγός, καὶ μονομιᾶς κινοῦνε
διακόσοι Τοῦρκοι ποῦτανε ἀνήμερα θηρία,
κι' ἀρματωμένοι' ἀπὸ κορφή ὡς κάτω εἰς τὰ πόδια,
καὶ πᾶν νά συμαζώξουνε τὰ γόρια τῶν Ῥωμαίων.
Θρῆνος κλαθμός εἰς τὸ χωριὸ ἀκούγονταν, σὰν ὅταν
οἱ ἐπιβάταις βλέπουνε μονάχοι τὸ καράβι
νά πνίγεται, ὁποῦ κι' αὐτοὺς ὀγλήγορα θὰ πάρῃ.
Τοῦ κάκου θέλουν μερικαῖς ἀντίστασι νά κάμουν·
τρεῖς μάνναις κάμανε μικρὰ οἱ μπόγηδες κομμάτια,
καὶ στέκουν μαρμαρώνουνε ἢ ἄλλαις σὰν τῆς βλέπουν.

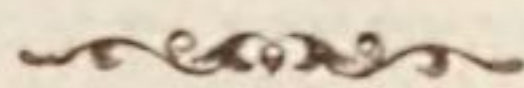
Μόνο μιὰ μάννα μελετᾷ ἐκδίκησι νά κάμῃ.
Εἶχε μπαρούτι περισσό, γιατί' ἦτανε ὁ γιός της
πρῶτος ἀπ' ὅλους κυνηγός ᾽ς τὰ ἄγρια γουρούνια.
Καὶ τότες σὰν τῆς εἶπανε πῶς ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι
νά πάρουν τὸ ἀγόρι της, τοῦ εἶπε νά καθίσῃ
᾽ς ἓνα σεντούκι ποῦχε πρὶν μπαρούτι γεμισμένο,
κ' ἓνα λαγούμι πίτηδες σκαμμένο ἀπὸ κάτω.
Κ' εὐθὺς σὰν ἤρθαν, φώναξε τὰ γόρι της πῶς κάτι
θὰ τοῦ μιλήσῃ, κ' ἔβαλε φωτιά με μιὰ μεγάλη
χουλιάρα, ποῦ μαγέρευε, εἰς τὸ λαγούμι κάτω.
Δυὸ Τούρκων βγῆκαν μονομιᾶς τὰ μάτια, καθὼς πῆρε
φωτιά, καὶ τρίμματ' ἄγεινε τὸ ξύλινο σεντούκι·
καὶ πέντε ἄλλοι κἀηκαν, καὶ πέσαν πεθαμμένοι.
Μὰ τί νά κάμῃς μεθερὶὰ ποῦ νόμο δέν γνωρίζουν ;
Ἀπ' τὸ θυμό τους μονομιᾶς τὴν κάνουν δυὸ κομμάτια
τὴ μαύρη μάννα, τὴν κρεμοῦν ᾽ς τὴν πόρταν ἀπὸ πάνω,
καὶ πᾶν ἄλλοῦ γυρεύοντας τάρσενικὰ νά πάρουν.

Τὴν ὥραν ὁποῦ φτάσανε ἔς τὸ σπίτι τῆς Χρυσάϊδως,
τοὺς φάνηκε παράξενο, γιατί ἀκοῦνε κλαῖμμα,
καὶ πάλι κάποια φαίνεται νὰ τραγουδᾷ, νὰ λέη
σκοπὸ χαρούμενο· μακρὺ ἄ τοὺς ἔρχεται νὰ φύγουν·
μὰ πάλι ποῦχουν προσταγὴ παιδὶ κι' ἀπὸ τὸ σπίτι
ἐτοῦτο νὰ γυρέψουνε ; Μπαίνουνε μέσα δέκα,
καὶ βλέπουν ποῦτανε νεκρὸ ἐκεῖνο ποῦ γυρεύουν·
καὶ μιὰ γυναῖκα τοὺς μιλεῖ, τοὺς λέει μὲ τὸ κλαῖμμα·
«Πὸ ὅδῳ παιδὶ σὰν θέλετε, θὰ πάρτε πεθαμμένο.
Γιὰ ὀδέστε το πῶς κοιτάεται μὲ νεκρικαῖς λαμπάδες !
Ἡ μάννα του ἢ ἄμοιρη τὸ ἔχει σκοτωμένο.—»
«Ἡ μάννα του τὸ σκότωσε ; ὁ πρῶτος Τοῦρκος λέει·
«πιάστε τὴν γλήγορα· μ' αὐτὴ ἔς τοῦ ἀρχηγοῦ θὰ πᾶμε,
εἰς τοῦ πασσᾶ, γιατί, θαρρῶ, κι' αὐτὸ καλὸ δὲν εἶνε,
νὰ τὰ σκοτώνουν τὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ μὴ γείνουν Τοῦρκοι.»
Ἔτσ' εἶπε κεῖνος ποῦτανε ἔς τοὺς ἄλλους δέκα πρῶτος,
καὶ μονομιᾶς τὴ δένουνε καὶ ἔς τὸν πασσᾶ τὴν πᾶνε.
Κ' ἐκείνη, σὰν τὴν πιάσανε, τὸν παύει τὸ σκοπὸ της,
κ' ἐφάνη σὰν νὰ γύρισε ὀπίσω τὸ μυαλό της·
ἔτσι μὲ πρόσωπο σκυφτὸ καὶ σκυθρωπὸ πηγαίνει.
Καὶ σὰν ἐφτάσαν ἔς τοῦ πασσᾶ, καὶ ἔμπρὸς ἔς αὐτὸν τὴ φέραν
λυμένη, καὶ τὴν ἐρωτᾷ ὁ Τοῦρκος ἂν καὶ τῶντι
ἐσκότωσε τὰ γόρι της· «τὸ σκότωσα,» τοῦ λέει,
«ἔτσι ποῦ θέλω γλήγορα καὶ σένα νὰ σκοτώσω.
Γιὰ στάσου !» Λέει, μονομιᾶς ἀρπάζ' ἓνα μαχαίρι
ἀπὸ ἓνα τζοχαντάρη του, κι' ἀπάνω του χυμίζει·
κι' ἂν δὲν τὴν πιάναν τὴ στιγμὴ αὐτὴ τρεῖς στρατιώταις,
τὸν πάστρεψε, τόσο καλὰ σημάδεψε τὸ χέρι.
Κ' ἐκείνη τῶννοιωσε, καλὰ τὸ χέρι πῶς ἐπῆγε,
καλά, ἔκεῖ ποῦ τὸ ἤθελε, γιατί ἀρχίζει πάλι
σκοπὸ χαρούμενο, γλυκὸ τραγούδι σὰν καὶ πρῶτα·
κι' ὁ χότζας ὁποῦ ἦτανε ἐκεῖ τὴν ὥρα τούτη
«πασσᾶ μου,» λέει, «ἄς τηνε· εἶνε τρελλὴ γυναῖκα,
καὶ τοὺς τρελλοὺς διαταγὴ μᾶς ἔδωκε· ὁ προφήτης
ποτὲ νὰ μὴν πειράζωμε· ἔχουν ἀγιωσύνη.»

Ἦτοσ' εἶπ' ὁ Χότζας, κι' ὁ πασσᾶς μὲ σέβας τὸν ἀκούει,
καὶ τὴν ἀφίνει 'ς τὸ βουνὸ νὰ τρέχη ξεμαλλιάρα·
ῥωτάει μόνο «ποιά 'ν' αὐτή;» — «ἡ πεθερά τοῦ Τόσκα,»
τοῦ λέγει· ἓνας ἀγᾶς, ἀέδῳ κοτσάμπαση μεγάλου.—»
«Κεινοῦ ποῦ ἦρθε τὴν προχθὲς ἔμπροστά μας ζαρωμένος,
καὶ δίχως ἄλλο ἔλεγε τὸν ἀνηψιό του δίνει
κι' ὅλαις ἢ ἄλλαις ἢ Ῥωμιαῖς θὰ δώσουνε τὸ ἴδιον;
Αὐτὸς θὰ τᾶκαμεν αὐτά· τὸν πονηρὸ γκιαούρη!
γλήγορα φέρτε τον ἐδῶ νὰ τόνε παλουκώσω.»
Ἦ τὴν προσταγή του παρευθὺς τρεῖς στρατιώταις τρέχουν
καὶ φέρνουνε τὸν ἄμοιρο κοτσάμπαση δεμένο.
Τοῦ κάκου ἢ γυναῖκά του ἐφώναζε, ἢ Μόσχῳ,
πῶς ἄρρωστος ἐκοίτονταν ῥφτὰ μέραις εἰς τὸ στρῶμα·
κ' ἐκείνη τὴν ἐπήρανε καὶ 'ς τοῦ πασσά τὴ φέρνουν.
Καὶ πρῶτα πρῶτα εἶδ' αὐτὴ ὁ στρατηγὸς ὁ Τοῦρκος·
κι' ὅσο κι' ἂν ἦτανε κακὰ ντυμένη καὶ θλιμμένη,
ἢ ὠμορφιά της ἔλαμψε σὰν τὰργυρῶ φεγγάρι,
ποῦ μέσ' ἀπὸ τὰ σύννεφα προβαίνει κάπου κάπου.
Τὰ μάτια του θαμπώθηκαν νὰ στέκη νὰ τὴν βλέπη.
«Δῶστέ την 'ς τὸ χαρέμι μου,» τοὺς δούλους του προστάζει·
«θελὰ τὴν πάρω νὰ κερνᾶ νὰ πίνω 'ς τὸ τραπέζι.
Μὰ τὸ γκιαούρ τὸν ἄντρα της γλήγορα 'ς τὸ παλούκι!
γιατ' ἀποδείχτη πονηρός, ἄπιστος 'ς τὸ ντοβλέτι.
Τζελάτιδες, ποῦ εἴσαστε; πάρτε τον· σὲ φεράγγι
πηγαίνετε, καὶ ρίχτε τον οἱ λύκοι νὰ τὸν φᾶνε.»
Εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή, καὶ μονομιᾶς τὸν παίρνουν
τὸν μαῦρο Τόσκα φοβεροὶ τζελάτιδες καὶ πᾶνε
'ς ἓνα λαγκάδι 'κεῖ κοντά, νὰ τόνε παλουκώσουν.
Τὸν βρίζουν, τόνε δέρνουνε, τῆς τρίχες του μαδοῦνε,
τὸν βάννουνε νὰ πελεκᾷ μονάχος τὸ παλούκι
ποῦ θὰ τόνε καθίσουνε· καὶ σὰν τὰ μάτια βγῆκαν
τοῦ ἄμοιρου, τὸν φτύνουνε, φεύγουν καὶ τὸν ἀφίνουν.
Τρεῖς μέραις ἦταν ζωντανὸς κ' ἐφώναζε ὁ μαῦρος·
καὶ ζωντανὸ τὸν φάγανε οἱ λύκοι κι' ἄλωποῦδες,
ποῦρθαν τριγύρ' ἀπ' τὰ βουνά τὴ νύχτα πεινασμέναις.

Ὡς τόσο οἱ Τοῦρκοι τὰ παιδιὰ ἐσέρναν σὰν τὰρνάκια,
δοποῦ τὰ φέρνουν οἱ βοσκοὶ ἔς τῆς πολιτείας μέσα,
καὶ τὰ πουλοῦν σὰν ἡ λαμπρὴ εἶνε κοντὰ νὰ φτάσῃ.
Ἐνα μονάχ' ἀφήσανε, τὸ Φῶτο· πῆραν ὅλα
τὰλλα παιδιὰ, κι' ὁ ἀρχηγὸς προστάζει ὁ Κονιάρης
νὰ φύγουν αὔριον πρωτὶ νὰ πᾶνε ἔς τὸ χωριό του,
νὰ δώσουν τὰ Ῥωμιόπουλα νὰ πάρουνε μπαξίσι·
κ' ἔτσι ῥτοιμάζοντ' αὔριο οἱ Τοῦρκοι στρατιώταις,
σὰν ξημερώσῃ, γλήγορα νὰ ἔμπουν εἰς τὸ δρόμο·
καὶ λέν πῶς ἤσυχα πολὺ θὰ περπατοῦν, γιὰτ' εἶνε
πολλοί, καὶ τοὺς ἀρματωλοὺς τοὺς λίγους δὲ φοβοῦνται.

Ἡ μαύραις μάνναις τὰ παιδιὰ σὰν βλέπουνε πῶς φεύγουν
κτυποῦν τὰ στήθια, δέρνουνται, τῆς τρίχες τους μαδοῦνε·
καὶ πάλι παύουν ἄξαφνα ὁλότελα τὰ δάκρυα,
σὰν νᾶρθεν ἓνας ἄγγελος καὶ τοὺς ἐπαρηγόρα.
Ἀκούσθη πῶς τὸ λείψανο ἐμύρισε τοῦ Φώτου,
σὰν νᾶταν μὲ ῥοδόσταμα κι' ἀνθόνερα λουσμένο.
Ἀνάβουν ὅλοι κάτασπραις λαμπάδες καὶ πηγαίνουν
ἔς τὸ σπίτι τῆς Χρυσᾶϊδως· τὸ λείψανο σηκώνουν
ἔς τὰ χέρια τους, καὶ τρέχουνε ποιὸς πρῶτος νὰ σηκώσῃ.
Ἀλλάζουν χέρια γλήγορα καὶ λέν τὸ ἀλληλούγια·
τάζουν ἔς τὸν ἅγιο καθεὶς ὅτ' εἶχε νὰ τοῦ δώσῃ·
λένε πῶς θὰ τοῦ κάμουνε εἰκόνες ἀσημένιαις,
πῶς θενὰ χτίσουν ἐκκλησιὰ ἔς τὸν ἅγιο τὸν καινούργιο.
Ἔτσι ξεχνᾶν οἱ δύστυχοι τὸν μαῦρο τὸν καῦμό τους,
καὶ γύρισαν ἔς τὸ σπίτι τους λιγάκι νὰ δειπνήσουν,
γιατὶ ῥφτὰ μέραις εἶχανε πολλαῖς νὰ φᾶν μαννάδες.

ΣΤ'.

Ὁ ἥλιος τρέχει γλήγορα 'ς τὴ δύσι του νὰ πάη,
 καὶ χίλια' ἀλλάζουν χρώματα τὰ ὄρη, τὰ λαγκάδια.
 Ἡ κουκουβάγια δυνατὴ βγάννει φωνὴ καὶ κλαίει,
 κι' ἀπὸ τῆς τρύπαις τῶν βουνῶν ἀρχίζουνε νὰ βγαίνουν
 οἱ λύκοι, κάτι γιὰ νὰ βροῦν νὰ φᾶνε 'ς τὸ σκοτάδι.
 Μὲ θλίψι, ποῦ σοῦ φαίνεται πῶς μοιᾶζουνε τῆς νύχτας,
 οἱ κλέφταις, ποῦ 'ς τὸν Ὀλυμπο ἔχουνε τὸ λημέρι,
 κοντὰ 'ς τοῦ Φλώρου τῇ σπηλιᾷ εἶνε συμμαζεμένοι,
 καὶ λένε γιὰ τὴ συμφορὰ ποῦ βρῆκε τοὺς καμπήσιους.
 «Ἀδέρφια,» λέγει' ἓνας κοντός 'ποῦ τότε λέγαν Μῆτρο,
 «κακὸ μεγάλο φαίνεται νὰ ἔγεινε 'ς τοὺς κάμπους,
 γιὰτὶ τὴ νύχτ' ἀπ' τὸ χωριὸ Λιτόχωρο περνοῦσα
 κι' ἄκουσα θρῆνο κι' ὁδυρμὸ σὰν νὰ τοὺς σφάζαν ὅλους.—
 «Ἄμ' ἤρθανε νὰ πάρουνε,» ὁ Γερονάκος λέγει,
 «τὰγόρια ὅλα τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ τὰ κάμουν Τούρκους»

«κ' ἡ δόλεια ἡ Χρυσάϊδω, ἡ πεθερὰ τοῦ Τόσκα,
ἔστειλε χθὲς τὴν κόρη της γιὰ νὰ παρακαλέσῃ
τὸν ἀρχηγό μας γλήγορα βοήθεια νὰ στείλῃ·
μὰ 'κεῖνος δὲν τὴν ἄκουσε, γιὰτ' εἶχε ζητημένα
τὴ Μόσχω πρίν...» — «Ἔτσι καλὰ, καλὰ νὰ τὰ παθαίνουν,»
ὁ Μῆτρος εἶπε· «γιὰτ' ἐμᾶς δὲ θέλουν νὰ μᾶς ξέρουν,
μόνο μᾶς ἔχουν γιὰ θεριά, πῶς εἴμαστε 'ς τὰ ὄρη.—»
«Βρὲ Μῆτρο, ξέρεις τί μιλάς;» ἀπολογιέτ' ὁ γέρος,
«θαρρεῖς πῶς κλέφτης ἔγινες, γυναῖκες γιὰ νὰ παίρνῃς
καὶ τρώῃς τὸ καλλίτερο κριάρι καὶ κατσίκι;
ἐγὼ τὸν Φλῶρον ἔζωσα μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ κλέφτη
καὶ τοῦπα· «Φλῶρο, τὸ σπαθὶ αὐτὸ δὲ θὰ τὸ βγάνῃς,
παρὰ νὰ χύῃς τῶν Τουρκῶν τὸ αἷμα, καὶ νὰ δίνῃς
παρηγοριὰ 'ς τὰ δέρφια μας, ποῦ εἶνε σκλαβωμένοι.
Καὶ τώρ' αὐτὸ τὸν ἔρωτα, ποῦ τρώει τὴν καρδιά του,
δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν βαστᾷ, πρόφασι νὰ τὸν ἔχῃ·
τοῦ ἔπρεπε νὰ θυμηθῇ χριστιανὸς πῶς εἶνε,
νὰ πάῃ 'ς τὸ Λιτόχωρο βοήθεια νὰ δώσῃ.
Μάλῃθαι, τί ἐγείνηκε ὁ Φλῶρος; ποιὸς τὸν εἶδε;—»
«Ἐγὼ τὸν εἶδα τὸ πρωὶ,» εἶπ' ἓνας ἄλλος κλέφτης,
ὁ Δῆμος· ἦτανε βαθειὰ 'ς τὸ δάσο, 'ς τὸ Παλάτι,
κι' ἔπιανε κ' ἔσπαγε κλαδιὰ, ἔρριχνε κάτω βράχεια·
ἦταν τὰ μάτια τ' ἄγρια, σὰν τοῦ ἀγριογάτου,
καὶ σὰν μὲ εἶδ' ἡ τρίχα του σηκώθηκε καὶ φεύγει
μὲ βία, σὰν νὰ εἶχε δῇ τὸ Σατανᾶ μπροστά του.
Μὰ τὸ Θεὸ τί ἔπαθε δὲ ξέρ' ὁ ἀρχηγός μας.—»
«Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔπαθε,» εἶπ' ἓνας ἄλλος κλέφτης,
ἀπ' τὸν καιρὸ ποῦ μπλέχτηκε 'ς ἐκείνη τὴν ἀγάπη.—»
«Ἔτσ' ἔρωτας ἀνάθεμα!» ὁ γέρος πολογιέται·
«τὸν ἔκαμε καὶ ξέχασε ἀρματολὸς πῶς εἶνε·
καὶ τί θὰ ποῦνε γιὰ τὰ μᾶς οἱ ἄλλοι κλέφταις τώρα;
Κυττάξτε! εἶν' ἡ ὥρα του, πιστεύω, νὰ γυρίσῃ·
κυττάξτε, σὰν ἐρθῇ ἐδῶ, νὰ τοῦ μιλήσωμ' ὅλοι,
νὰ πᾶμε 'ς τὸ Λιτόχωρο εὐθὺς τὴ νύχτα τούτη.»
Τὸ λόγῳ δὲν ἀπόσωσεν αὐτὸν ὁ Γερονάκος

κι' ὁ Φλῶρος ἀπὸ μιᾶ ψηλῇ ἐπρόβαλε ραχούλα.
Ἀδύναμος ἐφαίνονταν πολὺ καὶ κουρασμένος,
γιατὶ δὲν εἶχε πουθενὰ καθίς' ἀπὸ τὴν ὥρα
ποῦ ἔφυγε μὲ κόκκινα καὶ φουσκωμένα μάτια.
Καὶ σὰν πειὰ ἦρθε κ' ἔκατσε 'ς τὴν πόρτα τῆς σπηλιᾶς τοῦ,
πέφτει 'ς τὴ γῆς, καὶ μονομιᾶς βαθὺς τὸν πῆρεν ὕπνος.
Κι' ὁ Γερονάκος ἀάστε τον,» τοὺς λέγει, «τόνε ξέρω·
δὲν θᾶν' ὁ ὕπνος του πολὺς, γλήγορα θὰ ξυπνήσῃ.»
Καὶ τῶντι δὲν ἀπέρασεν ὥρα πολλή, κι' ὁ Φλῶρος
ἀπὸ τὸν ὕπνον ἄξαφνα σηκώθη τρομαγμένος
κ' ἐφώναζε· «μὴ, Μόσχω μου, τὰδέρφι σου μὴ σφάζῃς,
θελάρθω... φύγε, φάντασμα! τριγύρω μου τί θέλεις;
ἂν θέλῃς μόνο τὴ ζωὴ, νά! πάρ' τὴν...—» «Καπετάνιο,»
ἀρχίζει τότε σιγανὰ νὰ λέγει ὁ Γερονάκος,
κι' ἄρπαξε μὲ τὸ χέρι του τοῦ Φλῶρου τὴν παλάμη·
«Ἐδῶ δὲν εἶν' φαντάσματα, μὲ τοὺς συντρόφους εἶσαι·
τί ἔπαθες; ζηγήσου μας.»—«Ἀχ! σύντροφοι, ποῦ εἶμαι;—»
«Εἰς τὴ σπηλιά σου, Φλῶρο μου, μαζὶ μὲ τὰ συντρόφια.
Γιὰ μίλησε! τί ἔπαθες; γιατεῖσαι τρομαγμένος;—
«Ἀχ! ὄνειρο ποῦ τῶβλεπα· ἡ Μόσχω, ἡ καϋμένη
μοῦ φαίνονταν πῶς ἔσφαζε τὰδέρφι της μονάχῃ·
κι' ἀπάνωμ' ἓνα φάντασμα, μ' ἓνα μακρὸ κοντάρι,
μοῦ ἔλεγε· ἀκαὶ τὴν τιμὴ καὶ τὴ ζωὴ σου θέλω·
μὸν πᾶμε νὰ παλαίψωμε σὲ μαρμαρένι' ἀλώνια,
κι' ὅποιος νικήσῃ σκλάβο του τὸν ἄλλο θελὰ πάρῃ...»
Κ' ἐγὼ τοῦ εἶπα τὴ ζωὴ τοῦ δίνω, τὴν τιμὴ μου
κανεὶς δὲν ἔχει δύναμι νὰ πάρ' ἀπ' τὴν ψυχὴ μου.—»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ Φλῶρος, κ' ἔκατσε σὲ μία πέτρα ἄνω,
κ' ἐσήκωσε τὰ χέρια του κρατῶντας τὸ κεφάλι,
σὰ νᾶχε συλλογὴ πολλή, νᾶταν βαρεῖά θλιμμένος.
Χαί τότ' ὁ γέρος θάρρεψε καλὴ πῶς ἦταν ὥρα
νὰ τοῦ μιλήσῃ, νὰ τοῦ πῇ 'ς τὸν πόλεμο νὰ πάῃ.—
«Φλῶρο,» τοῦ λέει, «τῶνειρο αὐτὸ ποῦ εἶδες ξέρεις
τί ξεδιαλάνει; μὲ τιμὴ πῶς πρέπει πάντα νᾶσαι.—»
«Σώπαινε, γέρο,» τοῦ κοψεν εὐθύς τὸ λόγ' ὁ Φλῶρος,

«καὶ ποῖός μοῦ πῆρε τὴν τιμὴ;» — «Τιμὴ δὲν ἔχει ὁ κλέφτης,»
 ἔποκρίθ' ὁ γέρος μονομιᾶς, ὁ κλέφτης ποῦ δὲ δίνει
 βοήθεια ἔς τὰ δέρφια του, σὰν Τοῦρκοι τὰ παιδεύουν.
 Χθὲς βράδυ τῆς Χρυσάϊδως ἡ κόρ' ἦρθ' ἐδῶ πάνω,
 κ' ἐσχίσανε τὰ πόδια της τὰ βράχεια καὶ τὰ γκάθια
 μόνο γιὰ τὰ δερφάκι της, νὰ μὴν τὸ κάμουν Τοῦρκο
 καὶ σὺ σκληρὰ τὴν ἐδιώξεις, ὁ χτρός μας σὰν νὰ ἦταν.
 Δὲν πρέπει νὰ τὸ θυμηθῆς πῶς εἶσαι καπετάνιος,
 μόνο καὶ μόνο ἔς τοὺς Ῥωμιούς νὰ δίνης προστασία;
 δὲν βλέπεις μαῦρα σύννεφα ποῦ ἔχουν πλακωμένα
 τὸ γένος μας, τί συμφοραὶς τοὺς ἀδελφούς μας βρῆκαν;
 Τῆς ἐκκλησιαίς μας πήρανε, τζαμιὰ γιὰ νὰ τῆς κάμουν
 ἔς τὴν Πόλι, ἔς τὴν Ἀγιά Σοφιά τὸ μέγα μοναστήρι,
 ποῦχε σαράντα σήμαντρα κ' ἐξῆντα δυὸ καμπάναις,
 οἱ μουεζίνιδες ψηλὰ σὲ μιναρέδες βγαίνουν
 καὶ βρίζουνε τὴ μπίστι μας, πατοῦνε τὸ σταυρό μας.
 Τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας ἀνοίγουνε καὶ παίρνουν
 τὰ κόκκαλα, νὰ κάνουνε τῶν μαχαιριῶν τοὺς χέρια,
 γιὰ νὰ μᾶς σφάζουνε μ' αὐτά, τὸ αἷμά μας νὰ πίνουν.
 Τὰ πειῶμορφα κορίτσια μας εἰς τὸ χαρέμι κλειοῦνε
 ἄρπάζουνε τὰ γόρια μας τὰ κάνουν Γενιτσαίρους,
 γιὰ νὰ μᾶς σφάζουνε κι' αὐτὰ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζουν.
 Καὶ σύ, ποῦ σ' εἶχα μιὰ φορὰ τὸν πρῶτο κλέφτ' ἀπ' ὅλους,
 ποῦ δὲν ἀψήφαγες ποτὲ κίνδυνα καὶ φουρτούναις,
 μονῶτρεχες νὰ πολεμᾷς, ἔς τῆς ἐκκλησιαίς νὰ δίνης
 ὁ Φλῶρος, ποῦ σὲ εἶχαμε ἔς τὸν Ὀλυμπο καμᾶρι
 εἰς τὴν καρδιά, ἔς τὴ λεβεντιά, ἔς τὸν πόλεμο, δὲ θέλεις
 νὰ πᾶς, γιατί σ' ἐβάρεσε ἔς τὰ φυλλοκάρδια μέσα
 ὁ πόθος μίας λιγερῆς, ποῦ σὰν αὐτὴ διακόσαις
 ἔς τὰ γυροβούνια θαύρεθοῦν, εἰς τὰ χωριὰ τοῦ κάμπου.
 Κάτσε καὶ συλλογίσου το, τί θενὰ ποῦν σὰ μάθουν
 ὁ Φλῶρος πῶς τρελλάθηκε, ὁ πρῶτος καπετάνιος,
 κι' ἄρνιέται, σὰ μικρὸ παιδὶ στέκει καὶ πεισματῶνει,
 δὲ θέλει περὶ νὰ πολεμᾷ, νὰ πιάνη τὸ τουφέκι,
 μὲν' τρέχει τὰ χαμόκλαδα ἔς τὰ ὄρη νὰ τσακίζει. —»

Ἔτσ' ἔλεγεν ὁ φρόνιμος ὁ γέροντας, κι' ὁ Φλῶρος
τὸν ἄκουγε μὲ προσοχή, χαμηλωμένα μάτια·
καὶ σὰν ἀπῶπε μονομιᾶς σηκώθη μ' ἕναν πῆδο,
ἀρπάζει τὸ τουφέκι του, ποῦ ἦτον κρεμασμένο
ἐκεῖ 'ς τὴν πόρτα τῆς σπηλιᾶς, καὶ λέει μ' ἕναν τρόπο,
π' ἀληθινὰ ἐθάρρευες πῶς τρελλαμμένος ἦταν·
«Γέρο,» τοῦ λέει, «μέ' ῥιςες· μονάχα πῶς δὲν εἶπες
πῶς εἶμαι κόρη νεόνυφη, φοβοῦμαι τὸ μπαροῦτι·
πῶς γνῶσι 'ς τὸ κεφάλι μου καὶ 'ς τὴν καρδιά μου αἷμα
ἐλότελα δὲ μοῦμεινε· μάτιά 'χω καὶ δὲ βλέπω
'ς τὸν κάμπο τί παθαίνουνε οἱ ἄμοιρ' ἀδερφοί μας.
Ἄχ! πρόσταξέ με, γέροντα, κάνε με ὅτι θέλῃς·
πές μου μονάχος νὰ χυθῶ σὲ χιλιάδες λύκους·
νὰ ρίζω τὸ τουφέκι μου, μὲ τὸ σπαθὶ μονάχα
πέ μου ν' ἀνέβω σὲ ψηλὰ μπεντένια, 'πάν' σὲ κάστρα·
πέ μου νὰ μπῶ 'ς τὴ θάλασσα τὴν ὥρα ποῦ λυσσάει·
πέ μου νὰ βγῶ 'ς τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, σὰν βροντάη
κι' ἀστροπελέκια δείχνουνε τὴ μαύρη νύχτα μέρα·
δὲν ἔχασα, γέρο παπποῦ, τὴν ἀντριά τὴν πρώτη.»
Ἔτσ' εἶπε, καὶ τὰ μάτια του μεγάλη χύσαν λάμψι,
κ' ἐφάνηκε πῶς ἦτανε τ' ἀνδρεῖο παλληκάρι,
ποῦ Τούρκους ἀλογάριστους εἶχε 'ς τὸν Ἄδη στείλῃ.
Μὰ δὲν τὸν ἄφῃς ὁ παπποῦς πολὺν καιρὸ νὰ μείνῃ
'ς τὴν κούφια του τὴ καυχησιᾶ, μόν' ἔτσι λέει πάλι·
«Δὲν σ' ὠφελοῦνε, Φλῶρό μου, παλληκαριαῖς κι' ἀντρείαις,
σὰ δὲ σκοτώσης τὸ θεριὸ ποῦ μέσα σου σὲ τρώει,
τὸ Σατανᾶ ποῦ σὲ γκρεμνὰ τῆς κόλασης σὲ σέρνει.
Τὸ ξέρω, κλέφτης σὰν καὶ σὲ κανεῖς δὲν εἶνε τῶρα,
καὶ σὲ θυμοῦμαι, μιὰ φορὰ σ' ἐζῶσαν ὀγδοῆντα,
καὶ τοὺς τριάντα ἔφαγε τὸ δαμησκὶ σπαθὶ σου.
Μὰ τί τὸ θέλω; σὰν μικρὸ κατήντησες παιδάκι,
ὁποῦ χολιάζει καὶ κοντὰ 'ς τὰ δέρφια του δὲν πάει,
μὸν' χώννεται σὲ μιὰ γωνιά, τὰ χέρια του δαγκάνει,
καὶ τὰ ποδάρια του χτυπᾷ χάμω 'ς τὴ γῆς μὲ πείσμα.
Ἄς πάψῃ πειᾶ, γιὰ ὄνομα τῆς Παναγίας, τοῦτος.

ὁ ἔρωτας ποῦ τὴν καρδιά σου τρώει σὰ σαράκι
καὶ πᾶμε 'ς τὸ Λιτόχωρο, νὰ διώξωμε τοὺς Τούρκους,
τῶν ἁμοιρῶν χριστιανῶν τὰ τέκνα νὰ γλυτώσουν·
νὰ βγοῦν ἢ μάνναις νὰ φιλοῦν τὸ χέρι σου μὲ δάκρυα,
νὰ στρώνουνε τὸ δρόμο σου ἢ λιγεραὶς μὲ ρόδα,
καὶ φούχταις φούχταις τὰ φλουριὰ νὰ φέρνουν οἱ πατέρες.— »
Ἔτσ' εἶπε, κι' ἀναδάκρυωσε 'ς τὰ λόγι' αὐτὰ ὁ Φλῶρος·
«Γέρο,» τοῦ λέει, ἀπολεμᾶς νὰ πάρῃς 'ς τὸ λαιμό σου
τὸν κλέφτη, ποῦ φημίζεται 'ς τὴν ἀντριά ὁ πρῶτος.
Πηγαίνω, σὰν ὁ γέροντας, σὰν ὁ παπποῦς τὸ θέλῃ·
μὲ τὸ στανιὸ τὰ πόδια μου 'ς τὸ δρόμο θενὰ βάλω ..— »
«Μὲ τὸ στανιό! τί λές αὐτοῦ; καλλίτερα μὴν πᾶμε
μὲ τὸ στανιὸ 'ς τὸν πόλεμο! κρίμα 'ς τὴν ἀντριά σου! — »
Ἔτσ' εἶπ' ὁ γέρος, σταύρωσε τὰ χέρια καὶ τὸν βλέπει
καὶ τὸ κεφάλι του κουνᾷ, σὰν νάλεγε· «πῶς βγῆκαν
τὰ δόντια σου, λειοντάρι μου, τί ἔχεις παθημένα;»

Ἔτσ' πολλή-ῶρα στέκουνταν μὲ χέρια σταυρωμένα,
σὰν πάλι ὁ Φλῶρος ἄρχισε νὰ λέγῃ δακρυσμένος·
«Δὲν εἶμ' ἐγὼ π' ὅπου στραφῶ, χυμῶ σὰν τὸ λειοντάρι;
δὲ ξέρω 'ς τὸ Λιτόχωρο σὰν πάω τί παθαίνω·
μέσα 'ς τὸ στῆθος ἢ καρδιά σὰν τοῦ λαγοῦ χτυπάει,
μοῦ κόβονται τὰ ἥπατα, τὰ χέρια μου παγώνουν,
κ' ἓνα παιδάκι δύνεται νὰ μὲ σκοτώσῃ τότε.
Ἄχ! εὔρισκα, τὸ ξέρω 'γώ, γυναῖκα σὰν τὸ κρίνο·
μὰ μοναχὰ σὰν ἔβλεπα τὴ Μόσχῳ, μοῦ φαινόταν
πῶς ὅλος γίνονταν χαρὰ ὁ ψεύτης τοῦτος κόσμος...
Μὰ τί τοῦ κάκου σᾶς μιλῶ, σᾶς λέγω ἓνα πρᾶμμα,
π' ἄλλος κανεὶς ὅζ' ἀπὸ μὲ δὲν εἴμπορεῖ νὰ μάθῃ;
Ἄχ! ποῦμουν τότε; πῶς 'ς αὐτὴ τὴ γῆς ὅπου πατοῦμε
δὲ βρίσκετ' ὁ Παράδεισος ἐκεῖνος καῦχα τότε;
ἓνα μονάχα θὰ σᾶς πῶ τελειωτικὸ καὶ παύω.
Ἐγὼ γιὰ τὸ Λιτόχωρο, ἀδέρφια μου, δὲν εἶμαι,
γιατὶ θὰ μ' εὔρ' ὁ θάνατος ἐκεῖ ποῦ θὰ πηγαίνω·
ἔτσι μοῦ λέει μιὰ φωνὴ μέσα 'ς τὰ σωθικά μου.

Μὸν σύρτε σεῖς, κυττάξετε νὰ πιάσεν ἕναν τόπο,
ποῦ νὰ μπορέσετε καλὰ νὰ φυλαχτῇτ', ἂν εἶνε
Τοῦρκοι πολλοί, μὴν πέσουνε ἀπάνω σας αἰφνίδια.
Ἐγὼ θὰ μείνω. Σύρετε! τὸ γένος τὸ προσταῖζει
καὶ ὁ Χριστὸς μας· σύρετε! ἐμένα μὴν τηρᾶτε·
πέτε πῶς εἶμαι ἄρρωστος» Τὸ λόγος δὲν ἀπῶπε,
σὰν ἄκουσαν πατήματα, σὰν νᾶτρεχε κανέννας,
κι' ἀνέβαινε βιαστικά, πολὺ λαχανιασμένος.
Γυρίζουνε καὶ βλέπουνε ἕνα μικρὸ χωριάτη,
ποῦ ἤρχουνταν καὶ φαίνονταν ὑπομακρῆς νὰ θέλῃ
νὰ ξεστομίσῃ, νὰ εἰπῇ κάτι γιὰ τοὺς Ῥωμαίους.
Καὶ σὰν ἐπρόβαλε κοντὰ εἰς τὴ σπηλιὰ τοῦ Φλώρου,
εὐθὺς τὸν τριγυρίζουνε οἱ κλέφταις καὶ ῥωτᾶνε·
«Τί ἔμαθες, ἀδέρφι μας; τί γίνεται ἔς τὴν κάμπο;
ἀπ' τὸ Λιτόχωρο πολλὰ παιδιὰ ἔχουνε παρμένα;—»
«Ἐπῆραν, καπετάνιοι μου, ἄρματωλοί μου, πῆραν
κάμμιὰ πενηνταριὰ παιδιὰ, καὶ κίνησαν νὰ πᾶνε
γιὰ τὰ Βιτώλια, ποῦν' ἐκεῖ οὐλ' οἱ τρανοὶ Πασσάδες.—»
«Γιὰ τὰ Βιτώλια' ἀληθινά;» ὁ Γερονάκος λέει·
«ποιὸς σᾶς τὸ εἶπε;— «Τᾶκουσαν ἀπὸ ἑνὸς Ἀρναούτη,
ποῦ μίλις τὰ Ῥωμαίικα σὰν καὶ τὰ μᾶς, καὶ ἤρθε
νὰ πιῇ νερὸ νὰ δροσιστῇ σὲ μιὰ μικρὴ βρυσούλα.»
Εἶπ' ὁ μικρὸς ὁ χωρικός, καὶ πάλι ξαναρχίζει·
«Μὰδέρφια μου, πῶς κάθεστε; τ' εἶν' τοῦτ'; ὁ κόσμος ὅλος
θαυμάζεται· τί ἔγειναν οἱ κλέφταις, λέν' ἔς ἐκείνους
ἔχει τὸ δόλειο γένος μας μονάχα τὴν ἐλπίδα.
Θελὰ χορεύουν ἔς τὰ βουνὰ αὐτοί, κ' ἐμᾶς τοὺς μαύρους
ἀρπάζουν τὰ παιδάκια μας καὶ πᾶν νὰ τὰ τουρκέψουν.
Τόσαις φοραῖς ἐμεῖς ψωμί δὲν ἔχομε δομένα
κρυφὰ ἔς τοὺς κλέφταις καὶ κρασί; τόσαις φοραῖς κρυμμένο
δὲ μείνανε ἔς τὰ σπίτια μας;— «Μεγάλον δίκιον ἔχουν,»
ὁ γέρος εἶπε· «μὰ κ' ἐμᾶς μεγάλη μᾶς εὕρηκε,
παιδί μου, συμφορὰ· προχθὲς ὁ καπετάνιος Φλώρος
ἄρρώστησε, καὶ δὲ μπορεῖ τὰ πόδια του νὰ πάρῃ.—
«Ὁ καπετάνιος ἄρρωστος! ἄρρώστησεν ὁ Φλώρος!»

ἀπολογιέτ' ὁ χωρικός· «τώρα καταλαβαίνω
γιατί δὲν κατεβήκετε· ἀδέρφια μου, μεγάλος
ἔγεινε θρήνος ἔς τὸ χωριό, καὶ μιᾶμοιρη μητέρα
μαχαίρωσε μονάχη τῆς τὰ γόρι τῆς ἡ μαύρη. —»
«Τί λές, ἀδέρφι; ποιὰ ν' αὐτή;» ξαναρωτᾷ οἱ κλέφταις·
«εἶνε μιὰ χήρα, πεθερά τοῦ προεστοῦ, τοῦ Τόσκα,»
ἀπολογιέτ' ὁ χωρικός· «καὶ σὰν οἱ Τοῦρκοι μάθαν
πῶς ἐσκοτώθη τὸ παιδί, σὰν ποῦν' θεριά, προστάζουν
νὰ θανατώσουν μονομιᾶς τὸν Τόσκα, γιατί τάχα
τῷ θελ' αὐτός νὰ μὴ γενῇ ὁ ἀνηψιός του Τοῦρκος.
Σκλάβα καὶ τὴ γυναῖκά του ἐπήρανε τὴ Μόσχω,
τὴν κόρη τῆς Χρυσαΐδως, ποῦταν ἔς τὰ κάλλη πρώτη,
τὴ Μόσχω, ποῦταν τοῦ χωριοῦ Λιτόχωρου καμάρι.»

Κατάδικος σὰν μιὰ μικρὴ τοῦ ποῦν καλὴν ἐλπίδα,
πῶς γλήγορα θελα δοθῇ ἔς τὰ δίκημά του χάρι·
τέτοια χαρὰ ἔς τὰ μέλη του κατάλαβε κι' ὁ Φλῶρος
τὴν ὥρα ποῦπ' ὁ χωρικός δύο φοραὶς τὴ Μόσχω.
Τοῦ φάνηκε πῶς ἄφησεν ὁ πόνος τὴν καρδιά του,
τοῦ φάνηκε· ἀναγάλλιασι τὰ μέλη του πῶς πῆραν,
πῶς τοῦφυγε μιὰ πλάκωσι, ποῦχε ἔς τὰ στήθ' ἀπάνω.
Καὶ σὰν νὰ ἐκοιμούντανε ὕπνο βαθύ ὡς τότε,
κι' ἄκουσε χτύπο δυνατὸ κι' ἐξύπνησε, τὸ ἴδιο
κι' ὁ Φλῶρος τώρα μονομιᾶς σηκώθηκε ἀπ' τὴν πέτρα,
ποῦ κάθουνταν τὸ μέτωπο κρατῶντας μὲ τὰ χέρια,
κ' εἶπε μὲ γλήγορη φωνή ἔς τὸ χωρικό· «τί λέγεις;
τὴ Μόσχω σκλάβα πήρανε, τὴν κόρη τῆς Χρυσαΐδως; —»
«Μάλιστα, καπετάνιο μου,» ἀπολογιέται τοῦτος,
«κ' ἐσκότωσαν τὸν ἄντρα τῆς, τὸν προεστὴ τὸν Τόσκα».
Σὰν εἶπ' αὐτὸ τρίτη φορὰ ὁ χωρικός, ἀρχίζει
ἔτσι μὲ δυνατὴ φωνὴ νὰ λέγῃ· ὁ καπετάνιος.
«ὦ μέρα, ποῦσουν πάντοτε ἡ μόνη μου ἐλπίδα
εἰς τὴ ζωὴ μου, καὶ γιὰ σὲ μονάχα ἐπερνοῦσα
μὲ στεναγμοὺς καὶ βάρσανα τῆς μαύραις μου τῆς ὥραις.
ὦ μέρα! ὅπου μ' ἔκανες ἀπ' τὰ γκρεμινὰ νὰ φεύγω,

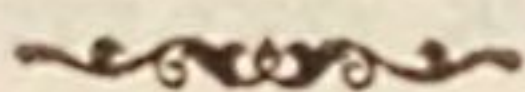
ποῦ πήγαινα νὰ γκρεμιστῶ σὰν μ' αὐξάνεν ὁ πόνος.
Ἀνέτειλες ; κ' ἦρθεν αὐγὴ καὶ μοῦπαν πῶς ἡ Μόσχω
δὲν ἔχει πειὰ τὸ χέρι της δομένα 'ς ἄλλον ἄντρα !
Ἀδέρφια ! πᾶμε γλήγορα· μὲ εἶχαν μαγεμμένο
σὰν τὴν ἀρκούδα, ποῦ σφιχτὰ τῆς δένουνε τὴ μύτη
τουρκόγυφτοι· σὲ κάγκελλα μὲ εἶχαν σιδερένια
σὰν τὸ λειοντάρι, ποῦ χουνε σὲ σίδερα κλεισμένο·
καὶ τώρα ! εἶμαι σὰν ἀετὸς ποῦ ἦτανε σὲ κάμπο,
κι' ἄξαφν' ἀέρας τοῦ βουνοῦ ἐρθῇ καὶ τὸν χτυπήσῃ.
Πᾶμε ! ποῦ λές, ἀδέρφι μου, ποῦ λέεις, χωρικέ μου,
πῶς θὰ περάσουν τὰ σκυλιά ; Σήμερα θελὰ φάω
διακόσους ἀπ' αὐτούς· αὐτὸ θελὰ πριστῇ τὸ χέρι
νὰ σφάζῃ· πρέπ' ἡ Μόσχω μου ἐλεύθερη νὰ γείνη·
πρέπει κοντά μου νὰ ἐρθῇ. Συντρόφ' ! ἂν μ' ἀγαπᾶτε,
ἂν εἶμαι καπετάνιος σας, καὶ θέλτε τὴν τιμὴ μου,
καὶ θέλετε σὰν καὶ προτοῦ νὰ εἶμ' ἀντρωμένος,
πᾶμε νὰ τοὺς χτυπήσωμε ἐκεῖ ποῦ θὰ περάσουν.
Πᾶμε, ναί, πᾶμε γλήγορα ! δὲν εἶμπορῶ νὰ μείνω
ἐδῶ· δὲ στέκω μιὰ στιγμὴ· θὰ πάω, θενὰ φύγω.»
Ἔτσι μὲ βία τᾶλεγεν ἀπ' τὴ χαρὰ τὰ λόγια,
κι' ὁ χωρικός, ποῦ εἴξερε πῶς πᾶν 'ς τὰ Καϊλάρια
οἱ Τοῦρκοι, τοῦπε· αὐτὴν αὐγὴ θενᾶν' εἰς τὰ Καγκέλλια,
γιατὶ τοὺς εἶδαμ', πήρανε, τῆς Νιάουστας τὸ δρόμο,
γιὰ νὰ περάσουν ὕστερα εἰς τὰ Κονιαροχώρια
νὰ σμιζοῦνε τοὺς ἀλλουνοὺς.» — «Εἰς τὰ Καγκέλλια μοῦπες ;
ὦ Παναγία δέσποινα ! ποῖος ἔχει τὴ χαρά μου ;
ποῖος μοῦδωκε· ἀλαφρὰ φτερά, καὶ πάω νὰ πετάξω ;
Γλήγορ', ἀδέρφια, γλήγορα νὰ πᾶμε 'ς τὰ Καγκέλλια,
νὰ πιάσωμε τὸ στένωμα, νὰ πάρωμε τοὺς σκλάβους·
θενὰ τρομάξουν ἄξαφνα, μπροστάτους σὰ μᾶς δοῦνε,
σὰν πέσουνε πολλοὶ 'π' αὐτοὺς νεκροὶ κάτ' ἀπ' τὸ βράχο.
Τί λέεις, Γερονάκο μου, τί λέεις, γέροντά μου ;
σ' ἀκοῦν τὰ πόδια σου, μαζὶ νὰρθῇς τὴ νύχτα τούτη ;
δύο μερῶν περπατησιὰ σ' ἐννευὰ θὰ πάρωμ' ὥραις,
νᾶμαστ' ἐκεῖ, σὰ θενάβγῃ 'ς τὰ κορφοβούνι· ὁ ἥλιος.—»

«Όχι,» παιδιά μου, σύρετε!» ἀπολογιέτ' ὁ γέρος·
«δὲν εἶμαι πειὰ τὸ παλαιό, τὸ φοβερό λειοντάρι,
ποῦτριζ' ἡ γῆς σὰ μὲ βαρὺ τὸ πόδι τὴν πατοῦσα,
μὸν' στέκω 'ς τὸν ἀνήφορο, ἀνάσα γιὰ νὰ πάρω.
Σύρετε σεῖς, μὸν' πάρετε ζερβιὰ μεριὰ τὸ δρόμο,
γιὰ ν' ἄρθουν κι' ἄλλοι μετὰ σᾶς ἀπ' τ' ἄλλα τὰ λημέρια.
Εἰς τὴν εὐχή μου σύρετε, κι' ἂν εὔρετε χρυσάφι,
μὴ λησμονῆστε σὲ 'κκλησιαῖς καὶ 'ς ὀρφανὰ νὰ δώστε.»
Ἦτο' εἶπ' ὁ γέρος· μονομιᾶς οἱ κλέφταις ἀκονᾶνε
τὰ δαμασκιὰ τους τὰ σπαθιά, παστρεύουν τὰ τουφέκια,
κι' ὥσω νὰ πῆς δύο φοραῖς ἀπάτερ' ἡμῶν, πιστεύω,»
βρεθῆκαν ὅλοι ἕτοιμοι 'ς τὸ δρόμο γιὰ νὰ μποῦνε,
πενῆντα ἕνας διαλεχτοὶ ἄρματωλοὶ τοῦ Φλώρου.
Ἀστράφτουν τὰ τσαπράζια τους, ἀσημωταῖς πιστόλαις,
τουφέκια ποῦχουν δέματα μαλαμμοκαπνισμένα·
καὶ τὸ μουστάκι, ποῦν' ψηλὰ στρημμένο, 'ς τὴ ματιὰ τους,
τοῦ ἀετοῦ τὴ δύναμι σοῦ φαίνεται πῶς δίνει·
'ς τὸ νύχι περπατοῦν θαρρεῖς, τὴ γῆς πῶς δὲν ἀγγίζουν·
κι' ὅλο πληθαίνουν· ἤρχουνταν ἀπ' τ' ἄλλα τὰ λημέρια,
ὥς ποῦ γενῆκαν ἑκατὸ 'ς τὸ φοβερό μπουλοῦκι.

Ἦτανε νύχτα κι' ἄκουες τοὺς λύκους νὰ οὐρλιῶνται,
καὶ τὰ νερὰ τῶν ποταμῶν νὰ πέφτουν κάπου κάπου
μὲ δύναμι καὶ βοητὸ μέγαλο, σὰν νὰ θέλαν
νὰ πάρουν ἄνθρωπο γιὰ ζῶ· 'ς τὰ πεῦκα τὸ ἀέρι
βογγίζει, δυνατὴ βροχὴ σὰν ν' ἄπεφτ' ὅλο ἕνα,
γιὰ τὰ στοιχειὰ μαλλώνανε ἀνάμεσα 'ς τὰ δάση.
Μὰ τοῦτα δὲν τρομάζουνε τοὺς κλέφταις, ποῦν' θρεμμένοι
'ς τὸν Ὀλυμπο, καὶ περπατοῦν μὲ τὸ σκοτάδι πάντα.
Σὲ μονοπάτια, ποῦ αὐτοὶ μονάχα τὰ γνωρίζουν,
τρέχουν κι' ἀπὸ τὸ στόμα τους ἕνας δὲ βγαίνει λόγος,
μήτε τὰ χέρια τους κινᾶν τὸν ἴδρω νὰ σφουγγίσουν,
ποῦ τρέχει ἀπὸ τὸ μέτωπο ποτάμ' ἀπὸ τὴ βία.
Πηδοῦν, πετοῦν νὰ φθάσουνε, πρὶν ἢ αὐγὴ χαράξῃ
'ς τὸν τόπο ποῦπ' ὁ χωρικός πῶς θὰ διαβοῦν οἱ Τοῦρκοι.

Σάν ἔφτασαν, κρύβοντ' εὐθύς 'πὸ 'πίσ' ἀπὸ τὰ δέντρα,
καὶ ξανασένουν· 'πομονὴ δὲν ἔχουνε, προσμένουν
μὲ καρδιοχτύπι δυνατὸ νὰκούσουν νὰ προβάλουν
οἱ Τοῦρκοι. «Προσοχή, παιδιὰ!» τοὺς λέγει· ὁ Φλῶρος τότε·
«γὰ τὸ Θεό, προσέχετε 'Ρωμιὸ νὰ μὴ βαρῆτε,
γιατὶ καλὰ τὸ ξέρετε, ἔχουν παιδιὰ μαζί τους
'Ρωμιόπουλα, καὶ πέρνουνε χριστιαναὶς κοπέλλαις. —»
«Νὰ μὴ σὲ μέλ', ἡσύχασε,» τοῦ λένε, «καπετάνιε,»
οἱ ἄλλοι κλέφταις, «καὶ καλὰ γνωρίζομε τοὺς Τούρκους.
Μὲν' ποῖδ' 'ν' αὐτὸ τὸ φάντασμα, κοντά σου ποῦ καθίζει,
ἀνοίγει μαύρην ἀγκαλιά, καὶ θέλει νὰ σὲ πνίξῃ;
ἔχει φτερούγια πίσω του π' ἀστράφτουν, καὶ μεγάλη
βγάζουν τὰ μάτια του φωτιά; Φλῶρό μου, καπετάνιο,
γύρισε πὲς «απάτερ ἡμῶν» καὶ κάμε τὸ σταυρό σου.
Ποῖδς ξέρει τοὺς χαιρετισμοὺς νὰπῇ τῆς Παναγίας;»
'Ετσ' ἓνας κλέφτης ἔλεγε κυττάζοντας τὸν Φλῶρο,
κ' ἓνας ξανθὸς ποῦ ἄκουσε τὸ μαῦρο τοῦτο λόγο,
κουνάει τὸ κεφάλι του, 'ς τὸ σύντροφό του λέει·
«Κρίμα 'ς τὸν καπετάνιο μας, τοῦ Φλῶρου μας τὰ νεῖάτα!
φοβοῦμαι πῶς τὸ μνημὰ του εἶνε κοντὰ νὰ νανοίξῃ. —»
«Τί λές, ἀδέρφι;» τὸν ῥωτᾷ αὐτὸς ποῦνε κοντά του·
«τὴν ὥρ' αὐτὴ μιὰ μαχαιριὰ φαρμακερὴ μοῦ δίνεις. —»
«Τί νὰ σοῦ πῶ, συντρόφι μου; τί νὰ σ' ὁμολογήσω;
τῶδες ποῦ κύτταξα καλὰ προχτὲς τὰρνιοῦ τὴν πλάτη
τοῦ μαύρου, ποῦ τὸ ἔσφαξα παράμερα μονάχος;
μεγάλον μνημὰ ἔβλεπα ἐκεῖ ζωγραφισμένο,
καὶ τῶκρυβα, δὲν ἤθελα νὰ σᾶς τὸ πῶ, μὴν πῆτε
πῶς ὅλ' ἀπὸ δειλία μου τὰ λόγια τοῦτα λέγω,
γιατ' ἔτσ' ὁ καπετάνιος μας πολλαὶς φοραὶς μοῦ εἶπε. —»
«Σώπα! καὶ τώρα μὴν τὸ λές, καῦμένε Ξανθοδῆμο,»
τοῦ εἶπεν ὁ ἄρματωλὸς ποῦ κάθουνταν κοντά του·
μὲν' παρακάλει τὸ Θεό, τὸ νέφος νὰ περάσῃ,
ποῦ μαῦρο, καταμέλανο θὰ μᾶς πλακώσῃ ὅλους,
ἂν εἶν' γραφτὸ νὰ χάσωμε τὸν ἀρχηγό μας Φλῶρο,
ποῦ δὲ λαθέψαμε πατὲρ 'ς τὸν πόλεμον μαζί του.

Γιατ' εἶδα ἔγώ κι' ἄλλους πολλοὺς 'ς τὰ ὄρη καπετάνιους,
μὰ τὴν καρδιὰ τοῦ Φλώρου μας ἄλλος κἀνεῖς δὲν ἔχει·
παντᾶνε γλυκομίλητος, πάντα καλὸ μᾶς θέλει,
καὶ νὰ τοῦ δώσουν μιὰ μπουκιὰ ψωμί θὰ μᾶς τὸ φέρῃ,
νὰ πῇ· «εἰμιράστ', ἀδέρφια μου, τὸ πρᾶμμα τοῦτο ποῦδ' ἔρα.»
Μὰ νὰ σοῦ πῶ, κ' ἐγὼ πολὺ ἀρχίζω νὰ φοβοῦμαι,
γιατεῖνε λίγοζώητοι τέτοια ψυχὴ ὅς' ἔχουν·
καὶ πάλι σὰν τὸ κόρακα γερνοῦν καὶ δὲν ἀσπρίζουν,
ὁσοῖχουν τὴν καρδιὰ σκληρὴ, κ' ἔγνοια ποτὲ δὲ βάννουν.»
Ἔτσι μιλοῦν οἱ κλέφταις μας, καὶ πίσ' ἀπὸ τὰ δέντρα
προσμένουν πότε θὰ φανοῦν οἱ Τοῦρκοι, νὰ γλυτώσουν
τὰ μαῦρα τὰ Ῥωμιόπουλα, ποῦ πᾶν νὰ τὰ τουρκέψουν.

Z.

Πέρα κοντά 'ς τὴ Νιάουστα, τὸν παινεμένο τόπο,
ποῦ εἶνε καταπράσινος 'πὸ καστανιαῖς κι' ἀμπέλια·
ἔχει τριγύρω κρυὰ νερά ποῦ λάμπουν σὰν κρουστάλλι,
κοπέλλαις σὰν τὸ μάλαμμα, κ' ἓνα κρασί μοσχάτο,
π' ὅποιος τὸ πιῇ 'νασταίνεται, ποτὲ δὲν ἀπεθαίνει·
δεξιὰ μεριὰ ἓνα βουνὸ σηκόνετ' ἀπ' τὸν κάμπο,
δοпоῦχει πάντα 'ς τῆς κορφαῖς τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια.
Καὶ πρῶτ' ἀρχίζει τὸ βουνὸ ἀνήφορο νὰ κάνη,
μὰ ὅσον πάει ἄγριο κι' ὅλο γκρεμνοὺς γεμάτο
τόσο σηκόνεται 'ψηλά, π' ἄλλοι δὲν ζοῦν 'κεῖ 'πάνω
παρ' ἀετοί, 'γριογούρουνα, λωποῦδες καὶ ζαρκάδια.
Κι' ἂν ἄνθρωπος νὰ τὸ διαβῇ 'ς τὸ μονοπάτι θέλῃ,
σὲ τόπο ποῦ δυὸ δύνουνται μονάχα νὰ περάσουν,
σὰν ἀνεβῇ λίγο 'ψηλά, τρομάρα τότε παίρνει,
γιατὶ 'ποκάτω του ζερβιά, πολλαῖς ὀργυαῖς 'ς τὸ βάθος.

εἶνε λαγκάδι φοβερό, ποῦ τρέμεις νὰ τὸ βλέπῃς
καὶ νὰ τὰκούς· γιὰτὶ βαθεῖα εἶν' ἄγριο ποτάμι,
ποῦ τὸ χειμῶνα μὲ βοή σέρνει κλαδιά, λιθάρια,
κ' ἔτσι μουγκρίζει, ποῦ θαρρεῖς ἐκεῖ θερὶά μαλλόνουν.
Κι' ὅταν ὁ ἥλιος ἀνεβῇ ὕψηλὰ τὸ μεσημέρι,
ἀκούς τραγοῦδι, ποῦ θαρρεῖς πῶς χίλια τραγουδοῦνε
κορίτσια ὀρθένα μαζί, πῶς παίζουνε φλογέραις
βιολιά καὶ ὄργανα πολλά. Νεράϊδες χορεύουν,
κι' αὐταῖς πολλοὶ τῆς εἶδανε ὅς τὰ κάτασπρα ντυμέναις
καὶ μὲ ζωνάρ' ὀλόχρυσο, μαλλιά σὰν τὸ μετάξι.
Παίρνουνε τούταις τὴ μιλιὰ, τὸ στόμα σ' ἂν ἀνοίξης·
κ' ἢ ἄλλαις ἢ Ἀνεμικαῖς, ὅπου ποτὲ δὲ βλέπεις,
μονάχα νὰ σ' ἀγγίξουνε, ξεραίνεται τὸ μέρος
ποῦ θὰ σὲ πιάσουν ἄξαφνα! Σὲ μιὰ σπηλιὰ παρέκει,
ποῦ τὴν σκεπάζουνε ὄξυαις, γαῦροι κι' ἀγριοδάφναις,
προβαίνει ἓνας βουρκόλακας, καὶ μ' ἄγρια τὰ μάτια
καὶ μὲ τὰ νύχια μακρὰ ἀπάνω σου χυμίζει.
Ἦτανε, λέν, κοτσάμπασης, καὶ τοῦπανε οἱ Τοῦρκοι
νὰ ξεπαστρέψ' ἓνα Ῥωμιό, ποῦ εἶχανε σταλμένο
ἀπὸ τὴν Πόλι χριστιανοὶ νὰ μάθῃ γιὰ τοὺς κλέφταις.
Κι' ὁ Τουρκολάτρης ἔφερεν ἐκεῖνο τὸν Πολίτη
σὲ τούτη τὴν κρυφὴ σπηλιὰ, τάχα γιὰ νὰ τοῦ δειξῇ
κρυμμέν' αὐτοῦ σπαθιά πολλά κι' ἀσημωτὰ τουφέκια.
Καὶ ἔκει ποῦ ἔσκυβε νὰ δῇ ὁ ἄλλος τὰ τουφέκια,
μιὰ μαχαιριὰ τοῦ ἐμπήξε ὅς τὴν πλάτη ἀπὸ πίσω·
μὰ κι' ὁ Πολίτης μονομιᾶς μιὰ μαχαιριὰ τοῦ μπήγει
εἰς τὴν κοιλιὰ, κ' ἐπέσανε κ' οἱ δύο ὀποθαμμένοι.
Χριστιανὸς τὸ πρᾶμμ' αὐτὸ δὲν εἴξερε κανένας,
σὰν μιὰν ἡμέρα ἔπεσε ἀπ' τὸ γκρεμνὸ μουλάρι
καὶ μονομιᾶς σκοτώθηκε, ἐγείνηκε κομμάτια·
κ' ὁ ἀγωγιάτης ἤθελε τὸ φόρτωμα νὰ πάρῃ,
γιατεῖχε κάποια πράγματα π' ἀξίζαν φορτωμένα·
κατέβη κάτω σιγανὰ ὅς τὸ φοβερὸ λαγκάδι,
καὶ σὰν ἀντίκρυσεν ἐκεῖ ποῦταν οἱ σκοτωμένοι,
εἰς τὴ σπηλιὰ, παράμορφο ἐκύτταξεν ἐλάφι,

πούχεν εἰς τὸ κεφάλι του γιὰ κέρατα λαμπάδες
δλόχρυσαις, καὶ δάκρυα ἔχυνε ᾽ς τὸν Πολίτη·
τὸν ἄλλο τὸν ἐκλώτσαγε κι' ἀνθρωπινὰ μιλῶντας
τοῦλεγε· ἀσύρε γύριζε ᾽ς τὸ ἔρημο λαγκάδι,
᾽κεῖ ποῦ μαλλώνουν τὰ στοιχειά, ποῦ ᾽ρλιάζονται οἱ λύκοι.»

᾽Σ αὐτὸν τὸν τόπο στέκουνται οἱ κλέφταις καὶ προσμένουν,
πότ' οἱ Κονιάροι θὰ διαβοῦν ἐκεῖθε, γιὰτὶ δρόμος
δὲν εἶν' ἄλλοῦ σὰν θέλουνε νὰ πᾶν ᾽ς τὰ Καϊλάρια,
παρὰ ᾽ς αὐτοὺς τοὺς φοβεροὺς γκρεμνοὺς τῶν Καγκελλιῶνε.
Καὶ σὰν ἀργοῦσαν νὰ φανοῦν, ἀρχίνισαν νὰ κάνουν
κουβένταις, νὰ σκοτώνουνε τὴν ὥρα, κ' ἔτσ' ὁ Φλῶρος
εἶπε σὲ φίλο γκαρδιακό, τὸ Διαμαντὴ τὸ Ζούρκα·
«Λέω πῶς θὰ πετύχωμε, ἀδέρφι, δίχως ἄλλο·
γιατεῖδα ὄνειρο προχτὲς καλὸ κ' εὐτυχισμένο.
Γάμο σὰν ν᾽χαμεν ἐδῶ, κ' εἵμαστε φορεμένοι
τὰ πειρὸ καλὰ φορέματα, ἀσήμι καὶ μετάξι.
Καὶ καλεστήδες ἔστειλα παντοῦ νὰ διαλαλοῦνε,
γιὰ ν᾽ρθοῦν εἰς τὸ γάμο μου βουνήσιοι καὶ καμπήσιοι.
Κ' ἤρθανε πλῆθος· εἶχανε λαμπάδες εἰς τὰ χέρια,
᾽ς τὸν ὦμό τους σφαχτὰ πολλὰ· καὶ τὰ σφαχτὰ σὰ ν᾽ταν
ἄνθρωποι, Τοῦρκοι ᾽ς αἵματα καὶ βοῦρκο κυλισμένοι.
Φέρναν ἄλλοῦ ψωμιὰ μικρὰ ᾽ς ἓνα τρανὸ κοφίνι
καὶ ψέλναν, ποῦ σοῦ φαίνονταν πῶς ἦταν ψαλμωδία,
ὥσὰν αὐτὴ ποῦ ψάλλουνε ἀνήμερα τὸ πάσχα.
᾽Εμένα κλέφταις τέσσαρες πειρὸ ὠμορφοί· ἀπ' τοὺς ἄλλους
μ' ἐσήκωναν ᾽ψηλὰ ᾽ψηλὰ, καὶ σ' ἐκκλησιὰ μ' ἐπῆγαν.
᾽Εκεῖταν ἓνας ἄγγελος, ποῦ ἔμοιαζε τῇ Μόσχῳ·
μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι του, μ' ἐφίλησε ᾽ς τὸ στόμα
καὶ μοῦπε· «κάμε γλήγορα, κάμε ν᾽ρθῆς μαζί μου.»
Τετοιῶδα, σύντροφ', ὄνειρο, σὰν ἔγυρα λιγάκι
προχθὲς αὐγὴ νὰ κοιμηθῶ· λέγεις καλὸ νὰ εἶνε;»
Τὸ λόγῳ δὲν ἀπόσωσε κ' ἐβούρκωναν τὰ μάτια
τοῦ Ζούρκα, γιὰτὶ τῶννοιωσε πῶς γλήγορα θὰ γείνη
γαμπρὸς ᾽ς τὸν Ἀδῆ, σὰν ἀκοῦν κουδούνια μουλαριῶνε·

καὶ σὲ κομμάτ' ἀντίλαλος ἀπ' τὸ βαθὺ λαγκάδι
τοὺς φάνη πῶς πατήματα πολλῶν ἀνθρώπων φέρνει.
Καὶ τῶντι βγαῖναν σιγανὰ ὅς τὸ μονοπάτι Τοῦρκοι,
κι' ἀναμεσά τους ἦτανε μουλάρια, ὅπου εἶχαν
τὰ γρόσια, ποῦ ἐμάζωζαν ἀπ' τὰ πολλὰ χαράτσια.
Ἐσέρναν τὰ παιδιὰ μαζί, καὶ τᾶδερναν τὰ μαῦρα,
σὰν φαίνονταν πῶς ἦτανε λιγάκι κουρασμένα.
Μόνο τῇ Μόσχῳ εἶχανε ὅς ἓνα ὕψηλὸ μουλάρι,
καὶ τὴν προσέχανε πολὺ, τίποτα μὴν τῇ βλάβῃ,
γιατ' ἔτσ' ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τοὺς εἶχε προσταγμένα.
Πνιγμένη μέσ' ὅς τὰ δάκρυα ἐφαίνονταν, σὰν νᾶταν
δεντρί, ποῦ τὸ ἐχτύπησε χαλάζι καὶ γερμένα
εἶν' τὰ κλαδιά τ' ἀπ' τὸ πολὺ κακὸ ποῦ τὸ εὗρηκε.

Ἔτσι σιγὰ πηγαίνουνε οἱ Τοῦρκοι, καὶ τρομάζουν
νὰ βλέπουν κάτω τὸ βαθὺ λαγκάδι, κι' ἀπὸ πάνω
δεξιὰ θεόρατο βουνὸ μὲ τῆς γυμναῖς κορφαῖς του.
Πάγωσε μέσα ἡ καρδιά τὸ βοητὸ νάκοῦνε,
ποῦ τὸ ποτάμι ἔκανε, γιατί τὰ χιόνια λυῶναν
τὴν ὥρ' αὐτὴ τῆς ἀνοιξῆς ὅς τὴν ἄλλην ἄκρη πέρα
τοὺς φαίνεται, ὁ βογγητὸς ποῦ κάνουνε τὰ πεῦκα,
πῶς εἶν' ὀχτροί· καὶ σὰν κλαδιὰ χαμόκλαδα κουνιοῦνται,
ἔχουν τρομάρα πῶς θάδοῦν μπάλλαις ἀπὸ τὰ φύλλα.
Γύρω τριγύρω βλέπουνε μὲ μάτι δειλιασμένο·
καὶ μὲ τὰ πόδια τρέμοντας πηγαίνουν νάνεβοῦνε
ὅς τὸ μέρος τὸ ὕψιότερο· κι' ἀρχίζουν μὲ θάρρος
νὰ καταβαίνουν πειότερο, σὰν ἄξαφνα γροικοῦνε
μιὰ φοβερὴ σφυριμματιά, λὲς νᾶταν ἡ σφυρίκτρα
ποῦ τοὺς ἐκάλει γλήγορα νὰ πᾶν ὅς τὸ μαῦρον Ἄδην.
Ὁ Φλώρος ἔτσι προσταγὴ ὅς τοὺς κλέφταις εἶχε δώση,
καὶ μονομιᾶς μπάλλαις βωβαῖς χώννονται μέσ' ὅς τῆς σάρκες
τῶν Τούρκων ὅπου περπατοῦν· γκρεμίζονται καὶ πέφτουν
εἰς τὸ λαγκάδι ἐκατό, κι' οἱ ἄλλοι τί νὰ κάμουν
δὲ ξέρουν· στέκουνε ξεροί, κι' ἀπάνω ὅς τὸ κεφάλι
ὀρθοτριχιάζ' ἡ τρίχα τους, σὰν τῇ βελόνα στέκει.

Μὰ μονομιᾶς ξαναβροντοῦν τὰ κλέφτικα τουφέκια,
καὶ μένουν πάλι ἑκατὸ Χαλντούπηδες ᾽ς τὸν τόπο.
Τότες δὲν εἶνε πειὰ βωβοί, «ἀλλάχ, ἀλλάχ!» φωνάζουν
καὶ πίσω τὰ ποδάρια τους γυρίζουν γιὰ νὰ φύγουν.
Μὰ δὲν τοὺς γλύτωσε αὐτὸ ἀπὸ τῆ μαύρη μοῖρα·
πέτραις ἐπῆραν καὶ μ' αὐταῖς οἱ κλέφταις τοὺς χτυποῦνε,
κι' ἀπὸ τὸ φόβο τους γλυστροῦν καὶ πέφτουν ᾽ς τὰ λαγκάδια.
Τότες ἀρχίσαν τὰ παιδιὰ ποῦχαν μαζί νὰ τρέμουν,
σὰν ἔβγαλε μία φωνὴ σὰν ἑκατὸ νομάτοι
ὁ Φλωρός κ' εἶπε· «σεῖς, παιδιὰ Ῥωμιόπουλα, χυθῆτε
᾽ς τὸ δάσο μέσα μετὰ μᾶς, κρυφτῆτε μέσ' ᾽ς τὰ δένδρα.»
Τὰ μαῦρα τᾶχαν μὲ σχοινιά δεμένα, μὰ τραβῶντας
τὰ γιαιταγάνια τῶν Τουρκῶν, ποῦταν πεσμένα χάμω,
τὰ κόβουν τὰ παχειὰ σχοινιά, καὶ φεύγουν ᾽πάνω ᾽ς τῶρος·
καὶ γεμισμένα δάκρυα ἀπ' τὴν πολλὴ χαρὰ τους,
πηγαίνουν, πιάνουν τῶν κλεφτῶν τὰ πόδια καὶ τοὺς λένε
ἀγίους, ποῦ τὰ γλύτωσαν ἀπ' τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.

Τοῦ κάκου φώναζ' ὁ πασσᾶς ᾽ς τοὺς Τούρκους, νὰ γυρίσουν
τοὺς κλέφταις νὰ χτυπήσουνε, ποῦνε ᾽ς τὰ δέντρα μέσα.
Ἐπ' τὴν τρομᾶρα τὴν πολλὴ δὲν ἄκουε κανέναν·
«φαντάσματα,» τοῦ λέν, «πασσᾶ, εἶνε ᾽ς τὸ δάσο μέσα·
ἐκεῖνα μᾶς σκοτώνουνε· μὲ τὰ στοιχεῖα ποιὸς πάει
νὰ κάμῃ πόλεμο ποτέ; θελὰ μᾶς φᾶνε ὅλους.»
Τοῦ λέν καὶ φεύγουν· πίσω τους δὲ στρέφουν νὰ ἰδοῦνε,
μόνο σκορποῦν εἰς τὰ βουνά, τὴν τάξι τους χαλοῦνε,
ρίχνουνε τὰ τουφέκια τους ἀπ' τὸ πολὺ τὸ φόβο,
καὶ τὰ μουλάρια ᾽φίνουνε νὰ τρέχουνε μονάχα.
Τοῦτα σηκώνουν ἀψηλὰ τοῦ κεφαλιοῦ τῆς τρίχες,
κι' ἀπ' τὴν τρομᾶρα κάνουνε πηδήματα μεγάλα.

Μὸν' τὸ μουλᾶρι ποῦφερνε ᾽ς τὴ ράχι του τὴ Μόσχω
δὲν ἄφησ' ὁ πασσᾶς μαζί μὲ τᾶλλα νὰ πηδάη,
μόνο πενήντα πρόσταξε, τοὺς πρώτους ᾽ς τὸ τουφέκι,
νᾶνε μαζί του, καὶ καλὰ νὰ γλέπουν τὴ γυναῖκα.

Κι' ὁ Φλώρος, ποῦστεκε' ἀψηλά, σὰν ἀετὸς τὴν εἶδε,
 ποῦ λέν πῶς βλέπ' ἀπὸ πολὺ ψηλά 'ς τὸν κάμπο κάτω,
 χυμίζ' ἀπάν' ἀπ' τῆς κορφῆς καὶ τοὺς λαγοὺς ἀρπάζει.
 Ἔτσι κι' ὁ Φλώρος 'ς τὰ πολλὰ ἐγνώρισε μουλάρια
 τὸ ζῶ ποῦχε 'ς τὴ ράχι του τὴ Μόσχω, τὴ ζωὴ του
 καὶ μονομιᾶς, «συντρόφοι μου,» τοὺς λέει, «θενὰ πᾶμε
 νὰ πάρωμε τὴ Μόσχω μου· τραβῆζτε τὰ σπαθιά σας.»
 Εἶπε κ' εὐθὺς οἱ σύντροφοι τραβοῦν τὰ γιαταγάνια,
 τὸν καπετάνι' ἀκολουθοῦν, ποῦ τρέχει γυμνωμένο
 κρατῶντας εἰς τὸ χέρι του τὸ Δαμασκί σπαθί του.
 Καὶ σὲ λιγάκι σμίξιμο σπαθιῶν ἀντιλαλάει,
 γιατί με πείσμα στάθηκαν πολὺ κ' οἱ Ἀρβανίταις,
 καὶ χάμω κόκκιν' ἔγεινε τὸ χῶμ' ἀπ' τὸ αἷμα.
 Μὰ τί θὰ κάμουν π' ἀστραπὴ τοῦ Φλώρου 'ταν τὸ χέρι;
 'ς τὸν τόπο μείναν ἑκατὸ κ' οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι τώρα
 δὲν στέκουν πειά, γιὰ θὰ χαθοῦν· ἀφίνουν τὸ μουλάρι
 ποῦχε τὴ Μόσχω· (τῶννοιωσαν πῶς ἦταν ἡ αἰτία
 αὕτῃ ποῦ βράζ' ὁ πόλεμος·) καὶ πᾶνε μὲ τοὺς ἄλλους,
 ποῦ φεύγουνε σὰν φεύγουνε πουλιὰ κυνηγημένα.»

Καὶ τώρα μαύρη ποῦφτασε 'ς τὴν κλεφτουργιὰν ἡμέρα!
 Ἕνας μονάχα στάθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίταις
 ἀπὸ τὰ νύχι' ὡς τὴν κορφή 'ς τὸ αἷμα βουτηγμένος·
 σὲ πέτρ' ἀνέβηκε ψηλὴ κ' ἔτσι 'ς τὸ Φλώρον εἶπε·
 «Βρὲ κλέφτη, ποῦχεις ὄνομα 'ς τὸν Ὀλυμπο μεγάλο,
 τί θάρρεψες; μᾶς ἔφαγεν ἐδῶ ἡ ἀντριά σου;
 μᾶς ἔφαγ' ἡ κακοτοπιὰ, τὰ δέντρα ποῦ κρυβῶστε·
 καὶ νά! σ' τὸ λέω· μοναχὸς μ' ἐμένα θὰ παλαίψης,
 ἂν θέλῃς πρῶτο νὰ σὲ λέν 'ς τὸν κόσμον παλληκάρι·
 εἰ δὲ καὶ μή, μὲ τῆς χωσιᾶς νικοῦνε κ' οἱ σπασμένοι·
 μπέσα γιὰ μπέσα! κράτησε τοὺς ἄλλους σου συντρόφους»·
 Ἔτσ' εἶπ' ὁ τσάμης Κίταρης, καὶ 'ς τὴ φιλοτιμία
 κεντάει τὸν ἄρματωλό· γυρίζει καὶ φωνάζει·
 «ἀδέρφια! μὴν πειράξετε αὐτὸν τὸν Ἀρβανίτη·
 οἱ δύο μας θὰ παλαίψωμε μὲ τὸ σπαθί 'ς τὸ χέρι.»

Ἐν τῷ λόγῳ τοῦτο μονομιᾶς κρατήθηκαν οἱ κλέφταις
ποῦ σέβονται τὴν ἀντρεία· κ' οἱ δύο καπετανέοι
τὰ γιαταγάνια τράβηξαν, οὐρλιοῦνται σὰν λειοντάρια·
Μιὰν ὥραν ἐπαλαίβανε κι' ὁ ἓνας νὰ πληγώσῃ
τὸν ἄλλο δὲν ἐδύνετο· ἔς τὸ ὕστερ' ἀπ' τὸ χτύπο,
ποῦ δίνανε ὁ εἰς τ' ἄλλου, σποῦνε τὰ γιαταγάνια
καὶ τότε «τί θὰ παίζουμε ;» φωνάζ' ὁ Φλώρος, «βγάλε
τὴ δυνατὴ πιστόλα σου νὰ ρίξουμε τῆς μπάλλαις.»
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε σὰν δύο μπάλλαις πέφτουν·
ἢ μία κάτω ξάπλωσε νεκρὸ τὸν Ἀρβανίτη,
κ' ἢ ἄλλη, πῶς νὰ τὸ εἰπῶ ; τὸ Φλωρό μας εὐρήκε
ἐκεῖ ποῦ κάτω ἔς τὴν κοιλιὰ εἶνε δεξιὰ τὸ σκότι.
«Ὡχ!» εἶπ' ὁ Φλώρος κ' ἔπεσε· «ἀδέρφια, βοηθάτε !»
καὶ τότες ὅλοι τρέξανε οἱ κλέφταις, τὸν σηκώνουν·
«δὲν ἔχεις,» λένε, «τίποτα·» ἔς τὴν ἀγκαλιὰ τὸν παίρνουν
καὶ στρέφουν μὲ τὰ δάκρυα ἔς τὰ μάτια ν' ἀνταμώσουν
τοὺς ἄλλους, π' ἀπ' τὸ πείσμα των δὲν ἄφησαν ρουθοῦνι
ἀπὸ τοὺς Τούρους ζωντανό, τοὺς ξεπαστρέψαν ὅλους.

Ὡς τόσο ἔς τὴ ριζοβουνιὰ οἱ κλέφταις λευτερώνουν
τὰ ἄμοιρα Ῥωμιόπουλα, καὶ λύνουν τὰ σχοινιά τους.
Πιάνουν καὶ ξεφορτώνουνε τὰ βαρυφορτωμένα
μουλάρια, κι' ἀπὸ τὴ χαρὰ νὰ τραγουδοῦν ἀρχίζουν,
γιατ' εὐρηκαν αὐτοῦ πολὺ τὸ μάλαμμα κι' ἀσῆμι.
Χορεύουνε, τὰ χέρια τους χτυποῦνε ὀλοένα,
σὰν ἄξαφνα κυττάζουνε παρέκει, καὶ τοὺς ἄλλους
συντρόφους βλέπουν ποῦρχουνται μὲ πρόσωπο θλιμμένο,
καὶ μέσ' ἔς τὴ μέση πειρὸ πολλοὶ σὰν νὰ σηκώνουν ἓνα.
«Ποιὸς εἶνε ; ποιὸς λαβώθηκε ; — Χριστέ μ' ! ὁ καπετάνιος
μὴν εἶνε ; τῷδ' ὁ δύστυχος ἰλοφάνερα ἔς τὸν ὕπνο,»
ὁ Ζούρκας εἶπε, π' ἄκουσε τῶναιρο πρὶν τοῦ Φλώρου.
«Σύρετ', ἀδέρφια, γλήγορα νὰ πᾶμε νὰ ἰδοῦμε,»
εἶπ' ἓνας ἄλλος· μονομιᾶς ἀφίνουν τὰ Καγκέλλια
καὶ τρέχουν κάτω. Λυώνουνε σὰν τὸ κερεὶ νάδοῦνε
τὸν καπετάνιο πῶς κρατοῦν ἔς τὴν ἀγκαλιὰ οἱ φίλοι,

κι' ἀπὸ τῇ λύπῃ τὴν πολλὴν τὰ χεῖλῃ δὲν ἀνοίγουν,
μόνο κρατοῦν 'ς τὸ χέρι τους ἓνα μικρὸ τασσάκι,
ποῦ πάντα τῷ φερναν μαζὶ φτειασμένο ἀπὸ ξύλο,
καὶ μετ' αὐτὸ τοῦ βρέχουνε καμμιὰ φορὰ τὸ στόμα.
Ἀπ' ὅλους περισσότερο ἐπόνεσεν ὁ Ζούρκας,
γιατὶ 'ταν φίλος γκαρδιακὸς τοῦ Φλώρου, κι' ἀπ' τῇ λύπῃ
βουρκώθηκε, τοῦ φαίνονταν θὰ τόνε ρίξ' ὁ πόνος.
Μὰ μοναχὸς κρατήθηκε, γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος·
«θάρρος, ἀδέρφια!» τοὺς μιλεῖ· «πόσαις πληγαῖς δὲ γιαίνουν;
εἶναι γιатροὶ ποῦ ἔχουνε κάθε λογῆς βοτάνια·
εὐθὺς νὰ πᾶμε σὲ χωριό, 'ς τὸν Ὀλυμπο νὰ πᾶμε,
νὰ ρθοῦν γυναῖκες ποῦ ἔχουνε τὰ ὄρη γυρισμένα,
ξέρουν νερὰ π' ὅσοι τὰ πιοῦν ὅ,τι κι' ἂν ἔχουν μέσα
'ς τὰ σωθικὰ γιатρεύεται, ὥσω βαστᾷ ἡ ψυχὴ του.»
Ἔτσ' ἔλεγεν ὁ ἄμειρος ὁ Ζούρκας, καὶ ὁ Φλώρος
μιλιὰ δὲ βγάζει, μὲν' σφικτὰ τὸ χέρι του κρατοῦσε·
λιγάκι' ἀνασηκώθηκε 'πὸ τῶν κλεφτῶν τὰ χέρια,
καὶ «ποῦν' ἡ Μόσχω;» ἐρωτᾷ· «ἡ Μόσχω μου ποῦ εἶνε;»
«Ἐδῶνε, καπετάνιε μας, ἐδῶνε, ἀρχηγέ μας,
τοῦ λέν οἱ κλέφταις. «Φέρτε τὴν! σὰν τὴν ἰδῶ θὰ γιάνω»
ἐκείνη, ἀθάνατο νερὸ ἔχει 'ς τὰ μαῦρα μάτια·
σὰν τὴν ἰδῶ θὰ γιатρευθῶ, ἀδέρφια, δὲν πεθαίνω.»

Ἔτσ' εἶπ' ὁ Φλώρος, ἔγυρε 'ς τὰ χέρια τῶν συντρόφων,
καὶ τὸ κεφάλι' ἀκούμπησε κατὰ πῶς ἦταν πρῶτα.
Κι' οἱ κλέφταις τρέχουν γλήγορα, τὴ Μόσχω κατεβάζουν
ἀπ' τὸ μουλάρη, ποῦτ' ἄνε ως τώρα καθισμένη.
«Ἀρχόντισσα,» τῆς λέν, ἀκερά! μᾶς εἶπ' ὁ καπετάνιος,
ἔχεις ἀθάνατο νερό, τοὺς λαβωμένους γιαίνεις.
Ἔλα μαζί μας νὰ τὸν δῆς, γιατί' 'νε πληγωμένος
'ς τὸν πόλεμο ποῦ ἔκαμε γιὰ τὴ δική σου χάρι.
Γιατὶ σὰν νὰ τὸ εἴξερεν ὁ δύστηχος πῶς τοῦτος
ὁ πόλεμος θενᾷτανε ὁ ὑστερνός του, χίλια
ἐμπόδια μᾶς ἔβγανε 'ς τὴν μάχην νὰ μὴν πάη,
ὥσω ποῦ τοῦπαν τῶν Τουρκῶν πῶς ἔχεις γείνει σκλάβο,

καὶ τότε πειὰ μέσ' ἔστη φωτιά δὲν ἔβλεπεν ὀμπρός του.»
Ἔτσι εἶπανε πονετικά οἱ σύντροφοι τοῦ Φλώρου·
κ' ἡ Μόσχω ποῦτανε σκυφτή, δὲν ἤθελε νὰ βλέπη
τὸν ἥλιο, τούτη τῇ στιγμῇ σὰν ἄκουσε πῶς θέλει
ὁ Φλώρος νὰ τήνε ἰδῇ, κι' ἀπ' τὰ γλυκά της μάτια
ἀθάνατο νὰ πιῇ νερό, ἐσήκωσε λιγάκι
τὸ πρόσωπο, ποῦ ἄστραφτε σὰν ἥλιος σὰν φεγγάρι,
κι' ἄς ἦτανε ἀπ' τὴν πολλὴ τῇ θλίψι χλωμιασμένο·
κ' ἐφάνηκαν τὰ μάτια της τὰ μαῦρα βουρκωμένα.
Εἰς τὰπαλά της μάγουλα σὰν τὰ μαργαριτάρια
τὰ δακρυὰ πέφτουν· τὴν παλιὰ θυμήθηκεν ἀγάπη,
ποῦ δὲν ἐμπόριε νὰ σβηστῇ ὑπὸ τῇ ψυχῇ τοῦ Φλώρου,
μόνο τὸν ἔφερνε αὐτὴ ἔς τῆς μαύρης γῆς τὸ χῶμα.
Θυμήθηκε τὰδέρφι της, τὴν τρελλαμένη μάννα,
πῶς ἂν τῇ βλόγα ὁ Θεὸς ἀντάμα μὲ τὸ Φλώρο,
τόσαις μεγάλαις συμφοραῖς δὲ θάχαν παθημένα.
Ὅλα τὰ ἐθυμήθηκε μαζί τὴν ὥρα τούτη,
καὶ μέσα ἔς τὴ καρδιά σκληρὰ ἐπόνεσε, κι' ἀρχίζει
νὰ κλαίῃ μὲ ξεφωνητὸ νὰ δαίρνεται, νὰ λέῃ·
«Ἀχ! μοῖρα, μαύρη μοῖρά μου, τὴ δόλεια ποῦ μὲ σέρνεις;
τρελλάθηκεν ἡ μάννα μου, τὰδέρφι μου σκοτώθη·
σουβλίσανε τὸν ἄντρα μου καὶ θάχα μιὰ μονάχα
ἔς τὸν κόσμ' αὐτὸ παρηγοριά, πῶς μιὰ ψυχὴ γιὰ μένα
πονεῖ μ' ἀγάπη.... Καὶ μοῦ λέν νὰ πάω νὰ τοῦ κλείσω
τὰ μάτια, γιὰτὶ γλήγορα ἔς τὸν Ἄδη κατεβαίνει!
Ἀχ! κάλλιο νὰ μὴ μ' ἔκανε ἡ μάννα ποῦ μὲ ἔγεννα.
Ἀχ! κάτι, κάτι θάῤερεν ἡ μαυροκακομοῖρα,
ὅπου παιδί δὲν ἔκανε δυὸ χρόνια σὰν παντρεύτη·
μὲν' πῆγαν, ξυλοκερατιᾶς τῆς φέρανε καινούργιας
τὸ πρῶτο ξυλοκέρατο, νὰ φάῃ νὰ μὲ κάμῃ.
Δὲν ἔσπαγε τὰ πόδια του αὐτὸς ὅπου ζητοῦσε
μέσα ἔς τὸ δάσος τὸ βαθὺ τέτοιον καρπὸ νὰ εὔρῃ!
νὰ μείνῃ στεῖρα ἡ μάννα μου, ποτὲ νὰ μὴ μὲ κάμῃ!»
Ἔτσι ἐκλαιγεν ἡ ἄμοιρη, καὶ τὴν παρηγοροῦνε
οἱ κλέφταις· «σώπα, σώπαινε, καλή,» τῆς λέν, «κερά μας!

κῶτταξε, δὸς παρηγορίαν ἔς τὸν ἄμοιρον ἀρχηγό μας.
 Ποῖος ξέρει πῶς ἔχει ὁ θεὸς τὰ πράγματα νὰ φέρῃ;
 βρίσκουν βοτάνια, τῆς πληγαῖς γιαντρεύουν τοῦ πολέμου. — »
 «Ποῦ τὸν λαβῶσαν; πέτε μου, ποῦ εἶνε χτυπημένος; — »
 «Λαβῶθη κάτω ἔς τὴν κοιλίαν ὑπὸ τὸ δεξιὸν μέρος. — »
 «Καὶ λέτε πῶς θελαῦρετε βοτάνι νὰ τὸν γιάνῃ!
 Ἐκεῖ, ἐκεῖ λαβῶθηκε ὁ πρωταξάδερφός μου
 μιὰ μέρα, ποῦ μὲ στοίχημα ἐρρίχναν ἔς τὸ σημάδι,
 καὶ τρεῖς ἡμέραις ἔρρεψε ὁ μαῦρος ἔς τὸ κρεβάτι.
 Ἄχ! πῶς θὰ πάω; πῶς μπορῶ, τὰ δάκρυα νὰ κρατήσω; »
 Ἔτσι ἔλεγεν ἡ ἄμοιρη καὶ ἐπήγαινε ἔς τὸ δρόμο.
 μακεῖ κοντὰ ποῦ ἤθελε ἔς τὸν καπετάνιο νὰ ῥθῃ,
 σὰν νᾶταν φῶτισι Θεοῦ, τὸ ἔπαψε τὸ κλαῦμα.
 ἔκαμε θάρρος, καὶ κοντὰ ἔς τὸν ἄρρωστο πηγαίνει.
 «Φλῶρο,» τοῦ λέει, «Φλῶρό μου, . . . ποῦ εἶσαι λαβωμένος;
 Σήκω, καλέ μου, γλήγορα νὰ πᾶμε ἔς τὸ χωριό μου,
 ποῦχω ξαντὰ καὶ βότανα νὰ γιάνω τὴν πληγὴ σου.»
 Ἀνοιξ' εὐθὺς τὰ μάτια τοῦ ὁ Φλῶρος σὰν τὴν εἶδε.
 «Μόσχω,» τῆς λέει καὶ ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς. «δὲν ἔχω,
 δὲν ἔχω τώρα τίποτα, σὰν ἦς ἐδῶ κοντά μου.
 πᾶμ' ὅπου θέλῃς ἄρρωστια καὶ χάρο δὲ φοβοῦμαι,
 σὰν ἦσαι σὺ ὑπὸ πᾶν μου, σὰ στέκης καὶ μὲ βλέπῃς.
 Νά! ἔκω τὰ ποδάρια μου γιερὰ ποῖος μοῦχει στάζει
 μιὰ στάλ' ἀθάνατο νερό, καὶ πάλι ζωντανεύω;
 Σύρτε, συντρόφοι, ἔς τὸ χωριὸ τῆς Μόσχως μου θὰ πᾶμε. — »
 «Ναὶ σήκω, καπετάνιο μου, σήκω καλέ μου Φλῶρο,»
 ἀπολογιέτ' ἡ λιγερὴ κρατῶντας τὴν καρδιά της.
 «κι' ἐγὼ θάνέβω ἔς τὸ βουνὸ νὰ ῥῶ λαφίνας γάλα,
 νὰ βρῶ τυρὶ ἀγρογιδιοῦ, τὸν πόνο σου νὰ γιάνω.
 Θεναῦρω μιὰ γρηὰ καλή, ποῦ ξέρει τὰ τραγούδια,
 ποῦ ἀπ' τὸν Ἄδη βγάνουνε τοὺς νεῖους τοὺς πεθαμμένους.
 Πάντα μαζὶ θὰ βρίσκωμαι, ἔς τὸ πλάϊ σου θελᾶμαι,
 νὰ σὲ ποτίζω τὸ νερὸ ποῦ βγαίνει ἀπ' τὴν καρδιά μου. — »
 Ἔτσι εἶπ' ἡ Μόσχω βλέποντας τὸ μαῦρο καπετάνιο,
 πῶς πειὰ μερῶν πολλῶν ζωὴ ἔς τὸν κόσμ' αὐτὸ δὲν εἶχε.

κ' οἱ σύντροφοι τὸ πειρὸ πραῦ μουλάρι πᾶνε βρίσκουν,
στρώννουν ἀπάνω του χαλιὰ καὶ στρώματ' ἀπὸ κεῖνα
ποῦχε, ὁ πασσᾶς καὶ κάθουνταν, κ'οἱ πρῶτ' ἀπὸ τοὺς Τούρκους·
'πάνω 'ς αὐτὰ 'παλὰ 'παλὰ τὸν καπετάνιο βάννουν,
καὶ δύο κλέφταις ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη
στέκουν προσέχουνε, καλὰ ὁ καπετάνιος νᾶνε.
'Στὸ πλάϊ του κ' ἡ λιγερὴ τὸ ἴδιο σὲ μουλάρι
κοντὰ πηγαίνει, καὶ μιλᾷ συχνὰ τάρρωστημένου,
τὰ λόγια τῆς παρηγοριᾶ κι' ἀνάσα νὰ τοῦ δίνουν.
Κ' ἔτσι 'ς τὸ δρόμο μπαίνουνε καὶ παίρνουνε τὴ στράτα,
ὁποῦ 'ταν ἡ πειρὸ σύντομη, νὰ πᾶ νὰ ἡσυχάσῃ
ὁ ἄρρωστος εἰς τὸ χωριό, 'ς τῆς Μόσχως τὸ κρεββάτι.

Ἦτανε βράδυ, κι' ἄρχισε τῆς νύχτας τὸ ἀγιάζι,
καὶ σκέπασαν τὸν ἄρρωστο καλὰ 'πάν' 'ς τὸ μουλάρι
καὶ δὲν πηγαίνανε πολὺ γλήγορα, γιὰτὶ φόβος
ἦταν, ἂν ἔτρεχε τὸ ζῶ, τὸ λάβωμα μὴ βλάβῃ.
'Σ τὸ δρόμο δὲν ἀπάντηζαν κανένα, παρὰ μόνο,
σὰν ἔσκασ' ὁ αὐγερινὸς κ' ἐπῆγ' ἡ πούλεια γιῶμα,
βοσκοὶ τοὺς συντυχαίνανε καὶ πῆγαιναν κοντὰ τους.
Καὶ σὰν ἐβλέπαν τὰ παιδιὰ ποῦταν λευτερωμένα,
ἀπ' τὴ χαρὰ πετούσανε· μὰ πάλι σὰν ἐβλέπαν
τὸν λαβωμένον ἀρχηγό, περνοῦσε ἡ χαρὰ τους
εὐθὺς ἡ πρώτη, κι' ἄρχιζαν νὰ δαίρνουνται, νὰ κλαίουں.
Κι' ἀπ' τοὺς βοσκούς ἕνας ξανθὸς καὶ ὠμορφα ντυμένος,
ὁποῦχε χίλια πρόβατα καὶ ἄλλα τόσα γίδια,
περβόλι' ἀμπέλια ἐκατό, τὰ δάκρυα δὲν ἐμπόριε
νὰ σταματήσῃ· ἐκλαιγε σὰ νύφη δυὸ μηνῶνε,
ποῦ ἄξαφνα τὸν ἄντρα τῆς τῆς φέρουν σκοτωμένο.
Τὸν ἄρωτᾷ ἄλλοι βοσκοί· αὐτί κανεὶς ἔτσ', ἀδέρφι;
τάχα κ' ἐμεῖς δὲν ξέρομε πῶς ἦταν σὰν πατέρας
σὲ ὅλους τοὺς Χριστιανούς;» — «Τὸ ξέρω πῶς τὸ ἴδιο
καὶ σεῖς τὸν ἀγαπούσατε, μὰ 'γὼ τοῦ χρεωστοῦσα
τὸ βιός μου ὅλο, τὴ ζωή· κι' ἂν μοῦλειπεν ὁ Φλωῶρος,
δὲ θᾶχα ἕνα πρόβατο, μὴδ' ἕνα δαμαλάκι·

γιατ' ἔδεκεῖ ποῦ βλέπετε τὸν γκρεμισμένο πύργο,
ἦρθ' ἓνας Τοῦρκος ἀψηλός, σκιᾶς ποῦ δὲ γεννήθη
ἀκόμ' ὥς τώρα· ἦτανε σὰν δράκος, σὰ θηρίο,
κ' εἶχε καὶ ἄλλους τρεῖς ψηλοὺς συντρόφους σὰν κ' ἐκείνον·
κι' ὅποτε τοῦ κατέβαινε, τὸ πειρὸ καλὸ μου γίδι,
τὸ πειρὸ καλὸ μου πρόβατο, τὸ ἔπαιρνε μονάχος.
Πολλαῖς φοραῖς μοῦ ἔπαιρνε καὶ εἴκοσι δαμάλια
καὶ τὰ πουλοῦσε, κ' ὕστερης ἂν τοῦλεγά 'να λόγο,
ασώπα, ῥαγιᾶ,» μοῦ ἔλεγε, «νὰ μὴ σὲ πετσοκόψω.»
Μοῦλεγεν ἔτσι, κ' ἐκλείνα τὸ στόμα μου ὁ μαῦρος,
γιατὶ συχνά, δεξιὰ ζερβιά, ἐσκότωνα Ῥωμαίους.
Μόνο μιὰ νύχτα ποῦβρεχε σὲ μιὰ μικρὴ μου στάνη
ὁ Φλῶρος ἦρθε· τοῦσφαζα τὸ πειρὸ καλὸ δαμάλι
καὶ τοῦδωκα γλυκὸ κρασί τῆς Νιόουστας· 'ς τὰ λόγια
τοῦ τραπεζίου τὸν πόνο μου τοῦ εἶπα τὸ μεγάλο,
κ' ἐκεῖνος· «σώπα κι' αὔριο θάδῃς τί θελὰ γείνη,»
ἀπολογήθη κ' ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ σὲ στρῶμα.
Τὸ δὲ πρωτὶ ἐμήνυσεν εἰς τὸ σκιᾶ τὸν Τοῦρκο·
«βρὲ Τοῦρκο, βρὲ ποῦ πιάνεσαι μ' ἀδύναμους ἀνθρώπους,
σὰν ἦς· ἀληθινὰ σκιᾶς, σὰν εἶσαι παλληκάρι,
νὰ ἔρθης νὰ παλαίψωμε οἱ δύο μοναχοί μας·
τότε θάδοῦμε ποιὸς βαστᾷ μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι.
'Σ τὸν ποταμὸ τὸ Σάββατο πρωτὶ σὲ περιμένω.»
'Ετσι τοῦ Τούρκου τοῦ σκιᾶ ἐμήνυσεν ὁ Φλῶρος·
κι' ἐκεῖνος δὲν παράκουσε· καλὰ τὸ συλλογίστη,
καὶ ἦρθε μὲ χαρὰ πολλή, μὲ καυχησιαῖς μεγάλαις,
τὸ Σάββατο πρωτὶ πρωτὶ 'ς τὸν ποταμό· μαζί του
καὶ ἄλλοι δέκα σύντροφοι ἀντρεῖοι 'κολουθοῦσαν.
Τὸ ἴδιο ἦρθε τὸ πρωτὶ κι' ὁ Φλῶρος μ' ἄλλους πέντε
ἀπ' τοὺς συντρόφους, ποῦχανε δεμένα εἰς ταῦτιά τους
τὰ μακρὰ μουστάκια τους. Κι' ὁ Τοῦρκος σὰν τὸν εἶδε
τὸ Φλῶρο· «κλέφτη,» μὲ φωνὴ τοῦ λέει βραχνιασμένη·
τί θάρρεψες, μωρὲ Γκιουρ, πῶς θὰ μὲ φᾶς μὲ μπέσα;
τὸ ξέρεις πῶς μὲ δύναμι δὲ μὲ νικᾷν ἐμένα·
γιατί 'χω πίσω μου οὐρὰ μιὰ πιθαμὴ καὶ στήθι

πλατειὰ σὰν τοῦ λεονταριοῦ, μὲ τρίχες σὰν τάλόγου.
Μὲ μπαμπεσιὰ νὰ μὴ μὲ φᾶς· μᾶχῳ κι' αὐτοῦ τὸ νοῦ μου »
Ἔτσ' εἶπ' ὁ Τοῦρκος ὁ σκιᾶς, καὶ μονομιᾶς τεντώνει
τὸ χέρι του τὸ δεξιό, κι' ἀστράφτει τὸ σπαθί του,
ποῦτανε τὸ καλλίτερο 'ς τὴ Θεσσαλία ὅλη.
Ὁ Φλῶρος δὲν τοῦ μίλησε, μὲν κύτταξε μὲ τρόπο
νὰ μὴν τὸν εὖρη ἄξαφνα τὸ πρῶτο χτύπημά του·
κ' ἐγύρισε τὸ λιγερὸ κορμί του μὲ μιὰ τέχνη,
ποῦ πῆρε ἄγριος θυμὸς τὸν Τοῦρκο, καὶ σηκώνει
μὲ πειρὸ μεγάλη δύναμι καὶ πάλι τὸ σπαθί του.
Καὶ τότε ὁ Φλῶρος μὲ πολλὴ πιδεξιόσύνη μπήγει
εἰς τὸν παχύ του τὸ λαιμὸ τὴν κοφτερὴ λεπίδα·
καὶ πέφτει κάτω σὰ θερὶν ὁ Τουρκαλᾶς· μουγκρίζει
κι' ἀπὸ τὸ στόμα του ξερνᾷ κι' ἀπὸ τὴ μύτη αἷμα.
Τώρα τοὺς Τούρκους, ποῦσερνε μαζί του, παίρνει λύπη·
ξεχνοῦνε πῶς μονάρχος του ἐπῆγε νὰ παλαίψη,
καὶ σέρνουν τᾶλαφρὰ σπαθιά, τοὺς κλέφταις γιὰ νὰ φᾶνε.
Μὰ γλήγορα κατὰλαβαν τὴ μαύρη τους τὴ μοῖρα·
σὰν τὰ κριάρια τῆς λαμπρῆς τοὺς πελεκᾷ οἱ κλέφταις,
κι' ὁ τόπος ξεφοβήθηκεν, ἐπῆρε λίγη ἀνάσα,
σὰν λεῖψαν ἀπὸ τὰ χωριὰ οἱ μπόγηδες ἐκεῖνοι.
Τρέχουν ὁλοῦθ' οἱ χωρικοὶ νὰ δοῦνε σκοτωμένο,
κάτω 'ς τὴ γῆς κοιτάμενο, τὸ φοβερὸ θηρίο,
καὶ νὰ φιλήσουν τὸ δεξιὸ τοῦ καπετάνιου χέρι.
Πρόβατο πειὰ δὲν κόπησαν οἱ Τοῦρκοι νὰ μοῦ φᾶνε,
γιατὶ φοβοῦνταν τὸ σπαθὶ τοῦ Φλώρου μὴν τοὺς κόψη.
Μὰ τώρα ποῦ λαβώθηκε, ποῦνε γιὰ νὰ πεθάνη,
κ' ἐγὼ δὲ ξέρω τί νὰ πῶ, 'ς τὰ δάκρυά μου λυώνω.»

Ἔτσ' εἶπ' ὁ πλούσιος βοσκὸς παινέματα τοῦ Φλώρου.
Ὡς τόσο φθάσαν 'ς τὸ χωριὸ τῆς Μόσχως βράδυ βράδυ·
καὶ τότες μὲ τὰ χέρια τους οἱ κλέφταις ἐσηκῶσαν
τὸν λαβωμένον ἀρχηγὸ 'πὸ πᾶν' ἀπ' τὸ μουλάρι,
κι' ἀγάλια 'γάλια βάννουνε 'ς τῆς Μόσχως τὸ κρεβάτι,
ποῦ ἦταν τὸ νυφιάτικο, μὲ κάτασπρα σεντόνια.

Ἡ ἄμοιρη ! τῆς σούβλισαν τὸ στεφανωτικὸ τῆς,
καὶ τώρα μὲ λαβωματιὰ ποῦ εἶνε τοῦ θανάτου
’ς τὸ στρῶμα τὸ νυφιάτικο πάει τὸ νειὸ νὰ βάλῃ,
π’ ἄλλο ’ς τὸ νοῦ δὲν ἔβανε μόν’ τὰ δικά τῆς κάλλη.
Πάει ! τὸν Τόσκα ξέχασε, τοῦ Φλώρου ἡ ἀγάπη,
ποῦ ἐκοιμοῦνταν, μὲ φωτιὰ ἐξύπνησε μεγάλη.
Ἀπάνω ’ς τὸ κεφάλι του μέρα καὶ νύχτα στέκει,
καὶ ὀλοένα τὸν ῥωτᾷ τί θέλει, ποῦχει πόνο.
Μέσ’ ἀπ’ τὰ μάτια τὰ γλυκὰ ζητᾷ νὰ τοῦ σταλάξῃ
ζωή, καὶ μὲ τὰ χέρια τῆς τὴ θερμασιὰ νὰ δώσῃ
’ς τὸ λαβωμένο τὸ κορμὶ τὴν ὥρα ποῦ κρυώνει.
Κ’ ἐκεῖνος εἰς τὰ μάτια τῆς σὰν βλέπῃ τέτοιον πόθο,
ξεχνᾷ πῶς εἶνε ἄρρωστος, ’ς τὸν Ἄδῃ πῶς θὰ πάῃ·
μὲ κόπο τὸ ἀδύναμο σηκώνει χέρι, σφίγγει
ὅσο μπορεῖ τὰ δάχτυλα τῆς Μόσχως καὶ τῆς λέει·
αδὲ θὰ πεθάνω, Μόσχω μου, μαζί σου θελᾷ μείνω·
ἀκούω μέσα ’ς τὴν καρδιά μιὰ δύναμι μεγάλη,
ὁποῦ μοῦ λέει μετὰ σέ πῶς εἶν’ ζωὴ γιὰ πάντα.
Ἀχ ! βλέπε με, ἄχ ! μίλα μου, ποτὲ νὰ μὴν πεθάνω.
Ἀχ ! σφίγγε μου τὸ χέρι μου, νὰ σηκωθῶ νὰ κάτσω,
μέσα σὲ χίλιους γιὰ τὰ σέ μὲ τὸ σπαθὶ νὰ πέσω.
Ἔτσ’ ἔλεγεν ὁ ἄμοιρος, κ’ ἡ κόρ’ ἀναδακρυώνει,
γιατὶ τὸ βλέπει, γλήγορα τὸ στρῶμά τῆς θάψῃ
ὁ Φλώρος· ἔτσι κάποτε ἡ ζέστη τὸν ἀφίνει,
γιὰ νάρθῃ ἄλλῃ κάϋλα π’ τὴν πρώτη πειρὸ μεγάλη.

’Σ τὸ νοῦ τῆς βάννει βότανα καὶ γιατρικὰ ποῦ θαῦρῃ,
ποῦ θαῦρῃ γιάτρισσα, γιατρό, ποῦ γιαίνει λαβωμένους.
’Στὴν ἐκκλησίᾳ ἔστειλε ταξίματα νὰ κάμῃ,
εἰς τὸ βουνὸ ξυπόλυτῃ νὰ περπατῇ τρεῖς ὥραις;
’ς τὸν αἰ Γιάννη πρόδρομο νὰ πᾶ νὰ λειτουργήσῃ,
καὶ νὰ νηστεύ’ ὀλοχρονῆς τὸ κρέας καὶ τὸ λάδι.
Στέλνει καὶ φέρνει τὸν παππᾶ, εὐκέλαιο νὰ κάμῃ,
νὰ κάψῃ μοσχολίβανο· ’ς τὸ νοῦ τῆς βάννει μήπως
τὸν χτύπησαν τὰ ξωτικά τὴν ὥρα ποῦ ἠπολέμα

᾽ς τὴ λαγκαδιὰ τῶν Καγκελλιῶν τὴ Δεσποينوῦ φωνάζει,
ποῦ εἴξερε ᾽ς τὰ δίστρατα Νεράϊδες νὰ διώχνη.
Κι' ἐκείνη πῆγε γλήγορα ᾽ς τὸ δίστρατο ποῦ ξέρει·
ἐπῆρε μαυρομάνικο μαχαῖρι, καὶ μὲ τοῦτο
ἓνα μικρὸ ἐχάραξε κάτω ᾽ς τὸ χῶμα γύρο·
κι' ὅλη τὴν νύχτα κάθισε, προσέχει νὰ μὴ βγάλη
τὸ χέρι της ἀπ' τὸ μικρὸ τὸ γύρο, μὴ μιλήσῃ
γιατὶ τῆς παίρνουν τῇ μιλιὰ, τὸ χέρι τῆς ξεραίνουν.
Καὶ σὰν τὸ σκότος ἄρχισε νὰ φεύγῃ, νὰ φωνάζῃ
ὁ πετεινὸς ὁ παρδαλὸς κι' ὁ ἄσπρος, καὶ κοντᾶταν
κι' ὁ μαῦρος τὰ φτερούγια του νὰρχίσῃ νὰ χτυπάῃ,
μία Νεράϊδα φωνὴ ἔβγαλε καὶ τῆς λέει·
«Θέλεις, καλὴ μαννοῦλά μου, μιὰ τέχνη νὰ σοῦ δώσω,
δοῦ τὴ λύρα νὰ βαρῆς τὸν κόσμον νὰ τρελλαίνῃς;
φέρε δοξάρι, πιᾶσε το καθὼς θελᾷ σὲ μάθω,
καὶ θελάδῃς τί νοστιμιὰ τὸ χέρι σου θὰ ἔχῃ·
θέλεις φλογέρα νὰ φυσᾷς; ἔλα κ' ἐγὼ σοῦ δείχνω·
μαὐτὸ ποῦ θέλεις δὲ μπορεῖ νὰ γείνῃ· θενὰ φάῃ
τοῦ Φλώρου τὸ κορμὶ σκληρὴ λαβωματιὰ τοῦ ᾽Αδῆ.»

Ἔτσι τῆς εἶπαν τῆς γρηᾶς τοῦ ὄρους ἡ Νεράϊδες·
κι' αὐτὴ δὲν θέλει νὰ τὸ ᾽πῇ, μόνο ᾽ς τῆς Μόσχως πάει,
καὶ κάθεται σὰν νᾶτανε βουβή, δὲν εἶχε γλῶσσα.
Τοῦ κάκου_ ἡ Μόσχω τὴν ᾽ρωτᾷ πολλαῖς φοραῖς, δὲ θέλει
ἀπὸ τὸ στόμα τίποτα νὰ βγάλῃ· μὲν τὰ μάτια
ἔχει θολὰ καὶ κάθεται μὲ χέρια σταυρωμένα.
᾽Σ τὸ ὕστερο τὰ χεῖλη της ἀνοίγει κ' ἔτσι λέει.
«Γήτεμμα πρέπει τὴν πληγὴ τοῦ νειοῦ νὰ γιάνῃ τούτου.
Τάξετε ᾽ς ἁγίους, σὲ φτωχοὺς δώστε ψωμὶ καὶ ροῦχα.
Ἐγὼ δὲν κάνει γήτεμμα νὰπῶ, μόν' πάρτε μιᾶλλη.»
Ἔτσ' εἶπε κι' ἄλλην ἔκραξεν ἡ Μόσχω νὰ γητέψῃ.
Κι' αὐτὴ τοῦ Ἐπιτάφιου λουλούδια πάει φέρνει,
σταυροκοπᾷ τὸν ἄρρωστο καὶ τέτοια λόγια λέει·
«Ἀνέβηκε ὁ πρωτόπλαστος Ἀδὰμ εἰς ἓνα δέντρο,

ποῦτανε φίδια καὶ θεριὰ κι' ἔπεσε λαβωμένος·
κι' ἀφέντης πέρασ' ὁ Χριστὸς ἀπὸ ταῦτὸ τὸ δέντρο·
ῥπέτ', ἀποστόλοι, ῥπέτε μου, ὁ ἄρρωστος τί ἔχει·
οἱ ἔνδεκα σωπαίνουνε, καὶ ὁ μικρὸς τοὺς λέει·
ἔχει' ἄρρωστιά, λαβωματιὰ καὶ δός του τὴν εὐχή σου·
δός του, Χριστέ μου, γλήγορα νὰ σηκωθῇ νὰ γιάνη.»
ῥΕτσ' εἶπε κ' ὕστερ' ἄρχισε κερὶ τοῦπιταφίου
νὰ λυζώνη κι' ἀπ' αὐτὸ ῥλοιφή νὰ κάνη καὶ νὰ βάννη
εἰς τοῦ ἄρρώστου τὴν πληγὴ, νὰ λέη τέτοια λόγια·
«Ἄγιε Παντελεήμονα, πρῶτε γιατρὲ τοῦ κόσμου,
ὁποῦ γιατρεύεις τὰ κακὰ καὶ διασκορπᾷς τοὺς πόνους,
γιατρέψε καὶ τὸν ἄρρωστο, λαμπάδα νὰ σοῦ στείλῃ,
μεγάλῃ σὰν τὸ μπόϊ του καὶ σὰν τὸ κυπαρίσσι.»
ῥΕτσ' εἶπεν ἡ καλὴ γρηὰ τὸ γήτεμμα τ'ἄρρώστου.
Μὰ τίποτα δὲν ἔκαμε· κάϋλα πειρὸ μεγάλη
τὸ Φλῶρο τώρα ἔπιχσε· ῥς τὰ στρώματα γυρίζει
σὰν τὸ ψητό, κι' ὅλο βογγᾷ, τὸ μέτωπό του δρώνει
κι' ἀπάνω εἰς τὸ στῆθός του θαρρεῖ πῶς ἔχει πέτραις.
Τοῦ κάκου, ἡ Μόσχω στέκεται παρηγοριὰ νὰ δώσῃ,
καὶ κάνει μὲ τὸ χέρι της ἀέρα τοῦ ἄρρώστου.
ῥΕφαίνονταν πῶς ξέχασε καὶ τὸν γλυκό του πόνο,
καὶ γλήγορα τοιμάζεται νὰ πάῃ σὲ ταξεῖδι.
Στέλνει μηνάει γλήγορα γιὰ τὸ γιατρὸ νὰ ἔρθῃ,
νάδῃ πῶς πάγει· ὁ ἄρρωστος, δροσιστικὸ νὰ δώσῃ.
ῥΕλειπ' ἐκεῖνος, ῥς τὸ χωρὶς δὲν ἦτανε τὴν ὥρα
ὁποῦ τὸ Φλῶρο φέρανε, καὶ τώρα καθὼς ἦρθε
καὶ τῶμαθ', ἔτρεξεν εὐθύς· τὸ σάκκο του ἀνοίγει,
ὁποῦχε μέσα βότανα, σιδερικά, ψαλίδια,
καὶ τὸν κυττάζει ῥς τὴν πληγὴ· κόβει μὲ τὸ ψαλίδι
τὰ βαρεμένα κρέατα· πέντε λογιῶ βοτάνια
ἀπάνω βάνει καὶ ξαντά· τὰ δένει μὲ μαντῆλι
καὶ λέει καὶ δροσιστικὰ νὰ κάμουν μὲ λεμόνια.
Κι' ἔτσι σὰν ὅλα ἔκαμε μὲ τάξι, καθὼς πρέπει,
παίρνει τὸ τρίχινο σακκί, ποῦχε μαζί του πάντα,
κι' «ἔχετε γειά, περαστικά!» τοὺς λέει, καὶ ῥς τὴν πόρτα

τὸν πῆρανε τὸν ἄμοιρο τὰ δάκρυα, ποῦ τᾶχε
κρατήσ' ὥς τότε 'ς τὴν καρδιά, χωρὶς νὰ λέγῃ λόγο.

Τοῦτα τὰ δάκρυα καλὰ τὰ εἶδ' ὁ λαβωμένος,
καὶ τῶννοιωσε πῶς γλήγορα τὸ τέλος του θὰ εἶνε.
Τὸ Ζούρκα κράζει, ποῦτανε ὁ γκαρδιακός του φίλος,
κι' ἀδέρφι,» λέει, «σύντροφε, τὸ ξέρω, κατεβαίνω
'ς τὸν κάτω κόσμο γλήγορα· τέτοιό 'ταν τὸ γραφτό μου,
ἀπὸ μιὰ μπάλλα ξαφνικὴ νὰ χάσω τὴ ζωή μου.
Δὲ θέλω 'γὼ παρηγοριάς, γιατί καλὰ τὸ ξέρω
ὁ κλέφτης ὁ ἄρματωλὸς πῶς τέτοιο χρέος ἔχει,
μὲ τὸ σπαθὶ τοὺς χριστιανοὺς νὰ βοηθᾷ, κι' ὅ,τ' ἔρθῃ,
ἂς ἔρθῃ· καὶ παραγγελιὰ τὴν ἴδια θὰ σᾶς δώσω.
Σὰν κλείσω 'γὼ τὰ μάτια μου, καὶ τὸ καταλαβαίνω
πῶς τοῦτο θ' ἔρθῃ γλήγορα, γιατί τὴ δύναμί μου
τὴ νοιώθω πειὰ πῶς χάθηκε, τὰ παλληκάρια μάστε,
καὶ πέστε πῶς σὰν καὶ πριχοῦ, ὁ Φλῶρος σὰν ἐζοῦσε,
θενᾶμαστε 'ς τὸν Ὀλυμπο τὸ ξακουσμένον ὄρος,
νὰ δίνωμε 'ς τὰ ὀρφανὰ 'ς τῆς χήραις προστασία.—
«Δὲν ἔχεις, Φλῶρο μ', τίποτης» ἀπολογιέτ' ὁ Ζούρκας·
«ἐμεῖς καλὰ τὸ ξέρομε πῶς γλήγορα θὰ γιάνης.»—
«Ζούρκα μου! τῆς παρηγοριάς,» ὁ Φλῶρος ξαναλέει.
«γιὰ τῆς γυναῖκες ἄφησε, καὶ τοῦτα ποῦ σοῦ λέω
τώρα 'ς τὸ νοῦ σου βάλε τα, καλὰ νὰ τὰ θυμᾶσαι.
Τὸ φλάμπουρό μου ἀψηλὰ νὰ μείνῃ σὰν καὶ πρῶτα,
κ' ἓνα μνημοῦρι δυνατὸ μὲ πέτραις ἀπὸ 'κείναις
ποῦ σώζονται πελεκηταὶς ἀπ' τὰ παλιὰ τὰ χρόνια
νὰ χτίσετε, νὰ βάλετε 'κεῖ μέσα τὸ σπαθί μου
καὶ τὸ τουφέκι, τὰργυρᾷ τσαπράζια καὶ κουμπιά μου.
Κι' ὅλο νὰ μὴν τὸ κλείσετε, νὰ φῆστε παραθύρι·
γιατὶ θενᾶρτ' ἓνας καιρὸς ποῦ 'ς τὴν ἁγιά Σοφία
θὰ πᾶνε νὰ λειτουργηθοῦν οἱ ἄετοὶ τῶλύμπου·
καὶ τότες θελὰ σηκωθῶ κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸ μνημα·
γιατὶ τὰ ὄρη θὰ σεισθοῦν, οἱ πεθαμμένοι θ' ἄβγουν,
νὰ πολεμήσουνε κι' αὐτοὶ τὸν ξωρκισμέν' ὀχτρό μας.

Καὶ νά ! τὸ δαχτυλίδι μου, 'ς τὸ δάχτυλό σου βάλ'το
νά γείνης καπετάνιος σύ, ἐγὼ σὰν ἀποθάνω·
γιατὶ τὸ ξέρ', ἄλλος κάνεις δὲν εἶνε σὰν καὶ σένα
'ς τὸ τρέξιμο, 'ς τὸ πήδημα, 'ς τὰ δυνατὰ τὰ χέρια.»
Τὸ Ζούρκα πῆραν δάκρυα νάκούη τέτοια λόγια.
Μὰ τί νὰ κάμη; ἔβαλε εἰς τὸ δεξί του χέρι
τὸ δαχτυλίδι, κ' ὕστερα βοήθησε τὸ Φλῶρο
νά γύρη πάλι σιγανὰ ἀπάνω 'ς τὸ κρεβάτι.
«Μόσχω,» φωνάζει, «Μόσχω μου! νερὸ λιγάκι δός μου,
ἄχ! ἡ καρδιά μ' λιγώθηκε!» Ἐκείνη τρέχει, φέρνει
εὐθὺς νερὸ 'ς τὸν ἄρρωστο· καὶ ἡ χλωμή της ὄψις
ἐφάνηκε παρόμοια νὰ ἦταν σὰν τὰρρώστου,
γιατ' εἶχε μέραις καὶ αὐτὴ μπουκιὰ ψωμι νὰ φάη.
Καὶ τώρα π' ἔτσι σὰ νεκρὸ τὸ δόλιον εἶδε Φλῶρο,
'ς τὰ πόδια της νὰ βασταχθῇ δὲ δύνεται· πηγαίνει
ὄξω, γιατὶ τὰ δάκρυα τὴν εἶχανε πνιγμένη.
Καὶ τότε ὁ Φλῶρος· «Ζούρκα μου,» 'ς τὸ σύντροφό του λέει,
«ὥραις δὲν κάνω πειὰ πολλαῖς 'ς τὸν κόσμον τὸν ἀπάνω,
μόν' ἄνοιξ' τὸ παράθυρο πριχοῦ νὰ βγῇ ἡ ψυχή μου,
τὸ γέρον Ὀλυμπον νὰ δῶ, τὸ παινεμένο ὄρος,
ποῦ ἦταν τὰ λημέρια μου, ποῦκαμα τοὺς πολέμους,
νά τραγουδήσω καὶ νὰ πῶ τὸ στερινὸ τραγοῦδι.
Φέρ' μου τὸ δόλειο ταμπουρά, ποῦ κρέμεται 'ς τὸν τοῖχο,
καὶ τὸ σπαθί μου· ῥίξε το 'ς τὸν ὦμό μου τριγύρω,
καὶ βάλε μου 'ς τὸ χέρι μου τὸ βροντερὸ τουφέκι.»
Ἔτσι εἶπε, 'ς τὸ κρεβάτι του ἀνασηκώθη ῥίγιστο,
κι' ὁ Ζούρκας λόγον δὲ μιλεῖ, μόνο μὲ θολωμένα
τὰ μάτια παίρνει τὸ σπαθί, 'ς τὸν ὦμον τοῦ τὸ ρίχνει,
καὶ βάννει καὶ 'ς τὸ χέρι του τὸ βροντερὸ τουφέκι·
κι' ἀπὸ τὸν τοῖχον ὕστερα τὸν ταμπουρά τοῦ δίνει.
Κι' ὁ κλέφτης ἀποκούμπησε λιγάκι 'ς τὸ τουφέκι,
κ' ὕστερα πάλι τάφησε τὸν ταμπουρά κουρντίζει,
σὰν νάτανε καλὰ, γερός, κι' ἀρχίζει νὰ τὸν παίζη
λυπητερά, λυπητερά, ποῦ θάρρεις καὶ τὸ σπίτι
κι' ἐκεῖνο ἔκλαιγε τὸ νεῖό, τὸν κόσμον ποῦ θάφῃσῃ.

Κ' ἐκεῖ ποῦ παίζει σιγανά, μὲ τῇ γλυκεῖᾳ φωνῇ του
ἔτσ' ἄρχισε νὰ τραγουδῇ, 'ς τὸν "Ολυμπο νὰ βλέπῃ,
τὴν ὥρα ποῦ βασίλευεν ὁ ἥλιος 'ς τῆς κορφαίς του.
«Ὦχ! τί γλυκὸ βασίλεμμα ποῦ ἔχεις, "Ολυμπέ μου!
χίλια πουλάκια κελαδοῦν σὲ κάθε σου κλαράκι,
καὶ χίλιαις πλένουν ὡμορφαις σὲ κάθε σου βρυσούλα·
κι' ὅπου 'νε βράχος καὶ σπηλιὰ κλεφτόπουλα κρεμοῦνε
πάν 'ς τὰ κλαριά, 'ς τὰ ρίζιμιὰ λιθάρια, τ'ἄρματά τους.
Κ' ἐγὼ σ' ἐπάτουν μιὰ φορά, σὲ εἶχα σύντροφό μου,
καὶ σὰ λειοντάρι, σὰν ἄλητὸς χημοῦς' ἀπ' τῆς κορφαίς σου.
Μὰ τώρα πειὰ δὲν θὰ χυμῶ, καὶ τὸ λαμπρὸ φεγγάρι,
ποῦ μοῦ 'φεγγε νὰ περπατῶ, τοὺς Τούρκους νὰ γυρεύω,
χλωμὸ χλωμὸ τὸ μνημῆμά μου θὰ βγαίνῃ νὰ φωτίζει.
Ἔχετε 'γειά, λημέρια μου, πλατάνια μὲ τοὺς ἴσκιους,
βρυσούλαις μὲ τὰ κρυὰ νερά, περήφανα ἐλάτια.
Καὶ σᾶς, πιστὰ συντρόφια μου, παραγγελιὰν ἀφίνω
τὴ στράτα σας μὲ Τούρκικα νὰ στρώννετε κεφάλια.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ Φλῶρος, κι' ἄστραψε 'ς τὸ πρόσωπό του λάμψι,
σὰν ν'ἀγειν' ἄλλος ἄνθρωπος, ὡσὰν καλὰ νὰ ἦταν·
κι' ὁ φίλος του τὸν ἔπιασε ἀπ' τὸ δεξιὸ τὸ χέρι,
ἀπ' τὴ χαρά του ὁ φτωχὸς θαρρῶντας πῶς γερεύει.
Μᾶταν αὐτὸ τοῦ δύστυχου τὸ στερινὸ του· πέφτει
'ς τὸ στρῶμα πάλι, καὶ βαρεῖα ἀρχίζει νὰ νασαίνει.

Τὴν ὥρ' αὐτὴ συνήφερε κ' ἡ Μόσχω, καὶ 'ς τὸ σπίτι
μπαίνει νὰ δῇ τί γίνεται· βλέπει τὸ Φλῶρο κάτω
πесμένο· τρέχει γλήγορα μυρωδικὰ νὰ φέρῃ·
κ' ἐκεῖνος, «ἔλα, Μόσχω μου, τὸ χέρι σου νὰ σφίξω·
γιατὶ τὸ βλέπω φανερὰ γλήγορα θὰ σ' ἀφήσω.
Ἄχ! πόσο σὲ ἀγάπησα εἰς τὴ ζωὴ μου, τοῦτο
δὲ δύνομαι νὰ σοῦ τῶπῶ· μονάχα ἓνα ξέρω,
πῶς ὅταν σ' ἐβλεπα, μαζὶ μία στιγμὴ βρισκόμουν,
μοῦ φαίνονταν πῶς ἤμουνε μ' ἀγγέλους 'ς τὰ οὐράνια.
Καὶ τῶρ' ἀνίσως ἔκαμα καλὰ 'ς αὐτὸν τὸν κόσμο,
κι' ἀγγέλοι 'ς τὸν Παράδεισο μαζὶ τους θὰ μὲ πάρουν,

ἄλλο δὲ θέλω, δὲ ζητῶ, παρὰ μαζί μου νάρθης.
Κι' ἂν εἶν' καὶ κρίματα πολλὰ βαρένουν τὴν ψυχὴ μου,
γιὰ τὰ παιδιὰ ποῦ ἔσωσα ᾽πὸ τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια
ἄλλο δὲ θέλω, δὲ ζητῶ, παρὰ μὲ μία στάλα
ἀπὸ τὰ μάτια σου νερὸ ᾽ς τὸν Ἄδην νὰ μὲ βρέχουν
δὲν θᾶν' ἢ μαύρη κόλασι κακὴ σὲ μένα τότε.
Ἄχ! δῶσέ μου τὸ χέρι σου νὰ πέσω νὰποθάνω
μὲ τὴ χαρά, ποῦ χαίρεται ἢ φτυχισμένη μάννα,
σὰν βλέπη τὰ παιδάκια της χαρούμενα τριγύρω.»
Εἶπε κ' ἡ κόρη ἔδωκε ᾽ς τὸν ἄρρωστο τὸ χέρι·
᾽κεῖνος τὸ σφίγγει δυνατά, κ' εὐθὺς σὰν τὸ πουλάκι,
ποῦ ξεψυχάει μονομιᾶς ὅταν τὸ εὔρουν σκάγια,
ἔτσ' ἔπεσε, ξεψύχησε ᾽ς τῆς Μόσχως τοῦ τὸ στρῶμα.

Ἡ δόλεια ἡ Μόσχω νὰ τὸν δῇ νὰ πέσῃ νεκρωμένος,
μπήγει φωνή, ποῦ σείσθηκε τὸ σπίτι, καὶ τὸ ἴδιο
πέφτει κι' αὐτὴ λιπόθυμη κοντὰ εἰς τὸ κρεβάτι.
Κι' ὁ Ζούρκας δὲν ἐμπόρεσε τὸν πόνο νὰ βαστάξῃ,
μόνο κι' αὐτὸς ἐφώναξε, τὸ σύντροφο σὰν εἶδε
ἔτσι νὰ πέσῃ μονομιᾶς νεκρὸς κιτρινισμένος.
Καὶ γύρω ἡ γειτόνισσαις, διαβάταις ποῦ περνοῦνε,
τρέχουν καὶ μπαίνουν νὰ ἰδοῦν, βοήθεια νὰ δώσουν.
Βλέπουν τὸ Φλῶρο καὶ νογᾶν ἐλπίδα πειὰ δὲν ἦταν·
βλέπουν τὴ Μόσχω, κι' ἦτανε ξερὴ· νερὸ τῆς χύνουν,
ἀνθόνερο, ῥοδόσταμο τὴν τρίβουν, τὴ μυρίζουν
νὰ συνεφέρῃ, μὴ κι' αὐτὴ μαζὶ τὴν πάρ' ὁ Φλῶρος.
Καὶ σὰν μὲ ἀναστεναγμὸ βαθὺ σηκώθ' ἡ κόρη
λιγάκι, καὶ τὰ μάτια της τὰ θολωμέν' ἀνοίγει,
τὴν βγάννουν ὅξω γλήγορα, τὴν πᾶνε ᾽ς ἄλλο σπίτι,
καὶ μονομιᾶς νὰ σιγυρᾶν τὸν πεθαμμέν' ἀρχίζουν.
Κλείνουν εὐθὺς τὰ μάτια του, ᾽ς τὴ μύτη του μπαμπάκι
βάννουν, καὶ κάνουνε σταυρὸ ἀπὸ κερί καθάριο
καὶ κίτρινο· σταυρώνουνε τὸ στόμα του μὲ τοῦτο·
τὸν πλένουν ὅλο μὲ κρασί, καθάρια τόνε ντύνουν,
καὶ παίρνουν ἀπ' τῆς παστρικάς τοῦ Τόσκα φουστανέλλαις,

καὶ μιὰ πὸ ῥταῖς τοῦ βάννουνε· ὁ Ζούρκας εἰς τὸ πλάγι
ἔβαλε τὸ τουφέκι του, τὸ δαμασκί σπαθί του,
καὶ κάτω ῥ τὰ ποδάρια του τῆς ὠμορφαῖς πιστόλαις
καὶ τὸ μαλαμμοκάπνιστο μεγάλο γιαταγάνι.
Καίουν λιβάνι, ἀνάβουνε λαμπάδες, τᾶϊ Γεώργη
βάννουνε εἰς τὰ στήθη του τὴν ὠμορφην εἰκόνα,
κι' ὅλα τοῦ Μάϊ τοῦ σκορπᾶν τὰ κόκκινα λουλούδια.

Ὡς τόσο πάνω ῥ τὸ βουνὸ ταύγερινοῦ τᾶστέρι
ἔφερνε πάλι τὴν αὐγὴ ῥ τὸν Ὀλυμπο νὰ φέξῃ,
κι' ἀρχίσαν νὰ σηκώνωνται ὅλοι χαρὰ γερομάτοι
οἱ χωρικοί, γιατί ῥχανε ῥ τὸ σπίτι τὰ παιδιὰ τους·
σὰν ἄξαφνα τοὺς φαίνεται λιβάνι πῶς μυρίζει,
κι' ἀπὸ ῥνα στόμα ἔτρεχε ῥ τὸ ἄλλ' ὁ μαῦρος λόγος·
ἀπέθανεν ὁ Φλώρος μας, ὁ καπετάνιος πάει !»
Νᾶρχουνταν πάλι ῥγαρηνοὶ νὰ πάρουν τὰ παιδιὰ τους,
παρόμοια λύπη τοὺς φτωχοὺς δὲ θᾶπιανε χωριάταις.
ῥφίνουν κάθε τους δουλειά, καὶ τρέχουνε ῥ τὸ σπίτι
τῆς Μόσχως, νὰ κυττάξουνε τὸ Φλώρο, ποῦ κι' ὁ Χάρος
τὴν ἀντρειωμένη του θωρεῖα δὲν μπόρεσε νὰ πάρῃ·
μόν' τὸ παλληκαρρήσιο του μουστάκι καὶ τὰ φρύδια,
ποῦ σὰν καμάραις ἤρχουνταν ῥπὸ πᾶν' ἀπὸ τὰ μάτια,
τὰ μακρὰ του τὰ μαλλιά, ποῦ ἦταν ξαπλωμένα
γύρω τριγύρω ῥ τὸ λαιμό, σοῦ λέγανε πῶς τώρα
θὰ σηκωθῇ τὸ δαμασκί σπαθί του νὰ τραβήξῃ.
Μυρολογίστραις κάθονται τριγύρω του, κι' ἀρχίζουν
νὰ τόνε κλαῖν ἀπ' τὴν καρδιά, γιατί εἶχανε κ' ἐκείναις
μέσ' ῥ τὴν ψυχὴ τὸν καῦμό, παιδὶ ἀποθαμμένο.
Τραβᾶνε τὰ ξανθὰ μαλλιά, καὶ τὰ σουρομαδοῦνε·
ῥ τὰ μάγουλά τους φέρνουνε τὰ νύχια, καὶ τὸ αἷμα
τρέχει σὰν νᾶλεγαν· ῥ αὐτὴ τὴ συμφορὰ δὲν πρέπουν
τὰ δάκρυα, μόνο πολὺ θὰ τὴν πλερώσῃ αἷμα·
κ' ἔτσ' ἀρχισε μία ξανθὴ νὰ λέῃ μὲ τραγοῦδι·
«Ζυμῶστε μαῦρο τὸ ψωμὶ μὲ δάκρυα, μυρολόγια,
καὶ φιλοκοσκινίσετε μὲ βογγητὸ τᾶλεῦρι»

γιατί σὲ τόπο σκοτεινό, σὲ τόπο ραχνιασμένο
ὁ ἀετός μας σήμερα ὁ πλουμισμένος πάει.
Τί πῆρες στράτα, ποῦ ψηλά δὲ βγαίνει, παλληκάρι;
βγάνει σὲ βοῦρκα καὶ πηλά, σὲ πέτραις καὶ σκουλήκια!
Ἐκεῖ δὲν τρῶν, δὲν πίνουνε, δὲν παίζουν τὸ λιθάρι,
δὲν ἔχουν σημαδότοπο, νὰ πᾶν νὰ σημαδεύουν·
κλαῖν' ἡ μαννάδες γιὰ παιδιά, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες.»
Ἔτσι τραγούδιε' ἡ λιγερή, καὶ μία μάννα ποῦχε
ἐν' ἀγοράκι' ὀχτῶ χρονῶ, ἀγγελοπλουμισμένο,
ἔσταποθαμμένου τῶβαλε τὰ γόνατα καὶ λέει·
«Φλῶρο μου, φεύγεις γλήγορα· γιὰ στάσου! θὰ σοῦ δώσω
μαύρη γραφή παντέρημη, σὲ τρεῖς μεριαὶς καϋμένη.
Μήνυσε κάτω, ἴπέ τους το, πῶς παίρνουν τὰ παιδιά μας,
νὰ ἔβγουν ἀπ' τὰ μνήματα βοήθεια νὰ δώσουν,
γιατ' ἔγειναν ἡ δύστυχαις μαννάδες τους φονειάδες...
Αὐτὸ τάγορι τῶμορφο σήκω κ' εὐλόγησέ το·
καὶ ν' ἄρχεσαι καμμιὰ φορὰ τὸ μαῦρο νὰ τὸ βλέπης,
μὴ μοῦ τὸ πάρουν ἄξαφνα. Μὰ δὲ ἴμιλεῖ, σωπαίνει!
Εὐπνησε, Φλῶρο μ', ξύπνησε τὴ μυρωδιὰ νὰκούσης,
ποῦ τὰ λουλούδια γύρω σου τὰ ὠμορφα σκορπᾶνε!»
Ἔτσ' ἔλεγεν ἡ ἄμοιρη μητέρα καὶ μιὰ ἄλλη
μὲ δυνατὸ ξεφωνητὸ μυρολογᾷ καὶ λέει·
«Γιὰ δὲς χαρὰ τὴν ἔχουνε τὰ μαῦρα τὰ σκουλήκια!
κ' ἡ ὀχεντραις ὁποῦ φωλειὰ θὰ κάμουν μέσ' ἔς τὰ μάτια,
ποῦ μιὰ φορὰ σὰ βλέπανε μέσ' ἔς τὴν καρδιά σὲ σφάζαν!
Φάτε, φιδάκια μ', ὠμορφαὶς καὶ μεστωμέναις σάρκες,
καὶ μέσ' ἀπὸ τὰ σπλάχνα του ρουφήστε τὸ φαρμάκι,
τὴν ἔχθρα τὴν ἀκοίμητη ποῦ εἶχε ἔς τοὺς ὀχτροὺς μας·
σύρετε νὰ δαγκάσετε τοὺς Τούρκους, νὰ μὴ μείνη
ῤουθοῦνι, σὰν τὸ καταπιοῦν ἐκεῖνο τὸ φαρμάκι.»

Μὲ τέτοια λόγια τὴν καρδιά ζωγράφησαν τοῦ Φλῶρου,
κι' οὕλαις ἢ ἄλλαις πνίγονται γυναῖκες μέσ' ἔς τὰ δάκρυα,
σὰν ἄξαφνα κυττάζουνε μιὰ κόρη νὰ προβάλῃ
ντυμένη ἔς τὰ μεταξωτὰ καὶ μέσα ἔς τὰ διαμάντια,

μὲ τὰ μαλλιά 'ς τῆς πλάταις τῆς ριγμένα, ξεπλεγμένα·
Καὶ πρῶτα δὲν τὴν γνώρισαν, μόν' σὰν ἦρθε κοντά τους,
κ' εἶδαν τὴν ὠμορφάδα τῆς σὰ μῆλο μαραμμένο,
ὁποῦ τὸ ρίζη ὁ βορειᾶς χάμω 'ς τῇ γῆς νὰ πέση,
τὴ γνώρισαν τὴν ἄμοιρη, πῶς ἦτανε ἡ Μόσχω,
κ' ἦρθε κι' αὐτὴ μὲ τὸ γαμπρὸ ποῦ στόλισαν νὰ κάτση.
Καὶ πρῶτα πρῶτα κάθισε 'ς τὸ λείψανο ἀντίκρυα,
καὶ τῶβλεπε, τὸ μάτι τῆς ἐκόλλησ' ἐκειπέρα·
μιλιὰ δὲ βγάζει, δὲν κουνεῖ τὰ δύναμα τὰ χέρια.
Μὰ σὰν τὸ εἶδ' ὥρα πολλή, σηκώνεται σὰν νᾶχε
ἄξαφνα φίδι φοβερὸ ἰδῆ, ἀπ' τὴ φωλειά του
νὰ βγαίνει, καὶ ἀπάνω τῆς νὰ τρέχη νὰ τὴν φάη·
μαδάει τὰ ξανθὰ μαλλιά, τῆς τρίχες μία μία,
τὰ μάγουλά τῆς αἵματα γεμίζει, καὶ ψαλίδι
βγάνει, ἀπ' τὴ ρίζα τὰ μαλλιά π' ἀπόμειναν νὰ κόψη.
Στέκει λιγάκι, κ' ὕστερα τὰ κόβει, καὶ τὰ ρίχνει
'ς τὰ χέρια του, ξεφωνητὸ ἀρχίζει καὶ τοῦ λέει
μὲ τὴ φωνή, ποῦ μιὰ φορὰ 'ς τὸν ἀργαλειὸ τραγοῦδι·
«Ψηλὸ κυπαρισσάκι μου, πῶς γύραν τὰ κλαδιά σου,
καὶ δὲν ἀπλώνεις τὴν κορφή, 'ς τὸν οὐρανὸ νὰ φθάσης ;
νᾶρθῇ 'ς τὰ φύλλα τὰ χλωρὰ νὰ κάτση χελιδόνι,
νὰ λησμονήσῃ τοὺς καῦμούς, τῆς λύπαις ποῦ τὸ βρῆκαν.
Σήκ', ἀετέ μου, 'ς τὸ βουνὸ νὰ πᾶμε, ποῦ σὲ εἶχε
παντοτεινὸ καμάρι του, νὰ μποῦμε 'ς τὴ σπηλιὰ σου,
νὰ δοῦμε ποιοὶ 'ν' οἱ σύντροφοι ποῦ θάρθουνε μαζί σου,
γιατὶ θὰ πᾶς σὲ πόλεμο ποῦ δὲ γυρίζεις πίσω.
Στάσου· δὲν εἶνε σύντροφος, δὲν εἶν' ἀντρειωμένος,
ὁποῦ βουλιέται μετὰ σὲ 'ς τὸν κάτω νᾶρθῇ κόσμος·
μόνο μιὰ κόρη βούλεται μαζί νὰ ταξιδέψῃ·
πάρ'τηνε, τί τὴν ἄφησες εἰς τὸν ἀπάνω κόσμος,
νᾶχη τὰ δάκρυα νερό, τὸ βογγητὸ φωμὶ τῆς ;»
«Ἐτσ' ἔλεγε μ' ἓνα γλυκὸ καὶ δυνατὸ τραγοῦδι,
ποῦ θάρριες πῶς δὲν ἦτανε ἀδύναμη καθόλου,
μόν' ἦταν νεῖα καὶ ζωερὴ μ' ὅλη τὴ δύναμί τῆς.
Σὰν ἄξαφνα . . . σὰν τέλειωνε τὸ στερινὸ τὸ λόγο,

κλονίζεται, χάμω 'ς τῆς γῆς 'ποκαμωμένη πέφτει·
σὰν περιστέρι τίναξε τὰ χέρια της, τὰ πόδια,
κι' ἀπόμεινε, δὲν εἶπε πειὰ ἀπὸ τὰ χεῖλη λόγο.

Τρομάρα πιάνει δυνατὴ τῆς ἄμοιραις γυναῖκες,
σὰν εἶδαν ἔτσι μονομιᾶς πῶς ἔπεσεν ἡ Μόσχω.
Διπλιάζουνε τὰ δάκρυα τους· ἡ μαῦραις τί νὰ κάμουν ;
σπουγγίζουνε τὰ μάτια τους, ζητοῦν τὰ σάβανά της
καὶ τὴν ξαπλώνουν νεκρικὰ 'ς ἓνα μακρὸ σεντοῦκι.
Τῆς φτειάνουν ὠμορφ' ὠμορφα τὸ πρόσωπο, τὰ μάτια,
καὶ γύρω τὰ ξανθὰ μαλλιά τῆς ρίχνουν, τὰ μαλλιά της,
ποῦ φτάναν ὡς τὰ πόδια της. Καὶ μέγα πρᾶμμα τότες
ἐγείνηκεν· ἡ ὄψι της ποῦ ἦτανε θλιμμένη,
πρὶν ἀποθάνῃ, ἔγεινε περίχαρη 'ς τὴν κλίνη
τῇ νεκρικῇ· σοῦ φαίνονταν πῶς εὐχαριστημένη
τὸν ψεύτη κόσμον ἄφινε, ποῦ ἦπτε τόσαις πίκραις.
Κ' ἔτσι τὸν πόνο της γλυκὰ μυρολογίστρα λέει·
«Κοιμήσου, τρυγονάκι μου· καλὸ ταιράκι ἔχεις.
Φέρτε λαγοῦτα ! ὄργανα χτυπήσετε τοῦ Νάδη·
γαμπρὸ καὶ νύφη σήμερα 'ς τὸν κάτω κόσμον πᾶμε.
Γιὰ δέστε πῶς κοιμήθηκαν, πῶς εἶνε πλαγιασμένα
μέσα 'ς τοῦ Μάϊ τῆς δροσιαίς, 'ς τὰπρίλη τὰ λουλούδια !
Εἶχαν καιρὸ νὰ σμίξουνε, καιρὸ νὰνταμωθοῦνε,
καὶ τώρα πάνταμώθηκαν, δὲ θὰ ξεχωριστοῦνε.»
'Ετσ' ἔλεγε κ' ἐφέρανε στεφάνια τὰ κορίτσια
τῆς γειτονιάς, ὅλα πλεχτὰ μὲ λούλουδα μὲ ρόδα,
καὶ τᾶρριξαν ἀπάνω της· κ' ἓνα 'π' αὐτὰ τῆς λέει·
«Τὸ ξέρω 'γώ, Μοσχοῦλά μου, καλὰ τὸ ξέρω, Μόσχω·
μοῦ τῶλεγ' ἡ μαννοῦλά μου πῶς θὰ σὲ φάγῃ· ὁ πόθος.
Νά ! ποῦρθ' ἡ ὥρα μυστικὰ νὰ πῆς 'ς τὸ παλληκάρι
ἐκεῖνο ποῦχες 'ς τὴν καρδιά κρυμμένα τόσα χρόνια.»

Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε τούτ' ἡ μυρολογίστρα,
σὰν εἶδανε μὲ χάχα, μὲ γέλοια νὰ προβαίνει
ἡ ἄμοιρη Χρυσάϊδω· τὰ ξέπλεγα μαλλιά της

ἦταν γεμάτ' ἀπὸ ξερὰ κλαδιά, τὸ φόρεμά της
ἀπὸ τὰγκάθια ποῦμπλεκε, κατήντησε κουρέλι·
τὰ μάτια της, σοῦ φαίνονταν, γυρίζαν σὰ σφοντῆλι,
καὶ ὅλο κᾶτι χόρευε, χαρὰ πολλὴ σὰ νᾶχε.
Τώρα μονάχα, ποῦ νεκροὺς 'ς τὸ σπίτι της δυὸ εἶδε,
ξιππάστηκε, κ' ἐστάθηκεν ἀκίνητη σὰν πέτρα·
σὲ λίγο σὰν νὰ βούρκωσαν τὰ μάτια της κ' ἐτρέχαν.
Μὰ δὲν ἐβάσταξε πολὺ ἐτούτ' ἡ σιωπὴ της·
μία μεγάλη ἄρπαξε λαμπάδ' ἀπὸ τὴ Μόσχω,
καὶ σὰν τοὺς ψάλταις ἄρχισε νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ λέῃ·
«Τὸ 'Ησαΐα χόρευε θὰ ψάλω· ποιὰ 'ν' ἡ νύφη;
ἂν εἶς' ἡ Μόσχω μ', ἔγεινες μία φορὰ νυφοῦλα·
μὴ θέλῃς νὰ ξαναγενῆς· μὰ παλληκάρι θέλεις,
τὸ ξέρω. Παλληκάρι μου! ἐγὼ σὲ στεφανώνω,
μόν' γλύτωσέ μου τὸ παιδί, ποῦ θὰ τὸ κάμουν Τοῦρκο.»
'Ετσ' ἔψαλλε χορεύοντας ἡ δύστυχη Χρυσάϊδω,
καὶ τρέχανε τῶν γυναικῶν τὰ δάκρυα ποτάμι.

'Εκλαῖγαν ἔτσ' ὁλημερνῆς κ' ἐκεῖ κοντὰ 'ς τὸ βράδυ,
τὴν ὥρα ποῦ ἐπήγαινε 'ς τὴ δύσι τοῦ ὁ ἥλιος,
ἀκοῦν βαρεῖα πατήματα, πολλοὶ σὰν νὰ πατοῦσαν.
'Ἡρθαν ἀπὸ τὸν 'Ολυμπο οἱ κλέφταις λυπημένοι
τὸν ἀρχηγὸ νὰ πάρουνε· φοροῦσαν τὴ στολὴ τους
ἀπ' ὅλαις τὴν καλλίτερη, πιστόλαις ἀσημένιαις
τσαπράζια κι' ἀργυρᾶ κομπιᾶ· καὶ μόνο τὸ τουφέκι
κρατοῦσαν ὅλοι ἀνάποδα, κι' ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι
ἓνα μαντήλι· ὁλόμαυρο σκεπάζει τὰ μαλλιά τους.
Οὐδ' ἐκλαιγε· ἀπ' αὐτοὺς κάνεις, καὶ μοναχὰ ὁ Ζούρκας
τὴν ὥραν ὅπου τὸν νεκρὸν ἐσήκωναν νὰ βάλουν
σὲ μία τάβλα, μετ' αὐτὴ 'ς τὰ ὄρη νὰ τὸν φέρουν,
μέσα, ἡ καρδιά τ' ἀνάλυσε, ἐξέσπασε 'ς τὰ δάκρυα.
Μὰ τότες τὸν ἐμάλλωσε ὁ Γερονάκος κ' εἶπε·
«Σώπα, βρὲ Ζούρκα, καὶ δὲν κλαῖν τοὺς κλέφταις ὅπου πᾶνε
ἀπὸ τὸ βόλι τὸ καλὸ, τὸ βόλι τοῦ πολέμου.
'Ο κλέφτης σὰν ἀπ' ἀρρωστιᾶ πεθάνῃ, γιὰ τὸν πνίξουν

οἱ μπόγηδες μὲ τὸ σχοινί, τὸν κλαῖν οἱ σύντροφοί του.
Μακάρι ὅλοι, ἀδέρφια μου, ἔτσι καλὰ νὰ πᾶμε,
καὶ τῶν καλῶν συντρόφων μας τὰ χέρια νὰ μᾶς θάψουν.»
Ἔτσι ὁ γέρος φρόνιμα τοὺς κλέφταις ὁρμήνεύει·
κι' ὁ Ζούρκας κάτι σώπασε τὸ κλᾶμμα κ' ἔτσι λέει·
«Συντρόφοι! θενὰ πάρωμε μαζί μας καὶ τὴν κόρη,
ποῦ κύτταξε τὸν ἀρχηγὸ σὰν ἦτανε 'ς τὸ στρῶμα.
Ἐκεῖνος γιὰ χατῆρί της εἶχε ντυθῇ 'ς τὰ μαῦρα.—»
«Καὶ ποῦν' αὕτη;» ἐρώτησεν ὁ Γερονάκος τότε·
«Νά την ἐδῶ ποῦ κοιτεται,» ἀπολογιέτ' ὁ Ζούρκας·
«δὲν μπόρεσε νὰ ζήσῃ πειὰ 'ς τὸν ψεύτη τοῦτο κόσμος,
σὰν εἶδε πῶς τελείωσε κι' ὁ Φλώρος τὴ ζωὴ του.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ Ζούρκας· γλήγορα τὸ δέχτηκε ὁ Νάκος.
Ἦρθ' ὁ παππᾶς, ἀρχίνισε νὰ λέῃ τῆς εὐκαίς του
καὶ 'ς ἐκκλησιὰ ἐπήγανε, ψάλτης καὶ διάκος ψάλλει·
καὶ σὰν ἐτέλειωσαν αὐτὰ τῆς ἐκκλησιᾶς τὰ λόγια,
τὸ Φλώρο καὶ τὴ λιγερὴ σηκώνουνε 'ς τοὺς νόμους,
καὶ μὲ τὰ πόδια γλήγορα νὰ περπατοῦν ἀρχίζουν,
νὰ πᾶν ἀπάνω 'ς τὸ βουνὸ νὰ θάψουν τὸ ζευγάρι.
Ἐν τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνουνε, 'ς τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνουν,
ἐβάρυν' ἡ καρδοῦλά τους ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ λύπη,
καὶ θέλουν νὰ ξεσπάσουνε, τὸν πόνο τους νὰ ποῦνε·
κ' ἔτσ' ἀρχινίσανε νὰ λέν λυπητερὸ τραγοῦδι·
«Νεράϊδες, μὴ στῆστε πειὰ χοροὺς εἰς τὰ βουνά μας,
καὶ βοσκοπούλαις ὥμορφαις, φλογέρα μὴ βαρεῖτε·
σὲ μαύραις μέραις φτάσαμε, ποῦ βάννουνε στεφάνι
τὰ παλληκάρια λούλουδα, λιθάνι μυρισμένο·
παίρνουν τὴ πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα.»
Λιγάκι τοῦτο τὴν καρδιὰ λαφρώνει τὸ τραγοῦδι,
καὶ γύρω τὰ ψηλὰ βουνὰ μ' ἀντίλαλο τὸ κλᾶμμα
γυρίζουν πίσω, ξαναλὲν τὰ 'στερινὰ τὰ λόγια.

Ἔτσι τοὺς δύο 'ς τὸ βουνὸ φέρνουν ἀποθαμμένους·
κι' ἀπόξω ἀπὸ τὴ σπηλιὰ τοῦ Φλώρου, 'ς ἓνα μέρος
ποῦτανε πέτραις παλαιαῖς μορφοπελεκημέναις,

βάννουν ἀρχὴ καὶ χτίζουνε ἓνα ψηλὸ μνημοῦρι,
ἐκεῖ, καθὼς παράγγειλεν ὁ κλέφτης, νὰ τὸν θάψουν.
Παράθυρο τάφῃσανε, σὰν εἶχεν εἰπωμένο,
μῖαν ἡμέρα τὸν ἀχὸ νάκούσῃ τοῦ πολέμου,
τὴν ὥρα ποῦ θὰ σηκωθοῦν νὰ διώξουνε τὸν Τοῦρκο.
Καὶ σὰν τὸν βάλαν ὡμορφα εἰς τὸ μνημοῦρι μέσα,
μαζὶ καὶ τὸ τουφέκι του, τὸ δαμασκί σπαθί του,
ὁ Γερονάκος ἄρχισε νὰ λέῃ μυρολόγι·
«Γιὰ δὲς τρομάρα ποῦπιασε τὴ γῆς κι' ἀνατριχιάζει!
μῆνα χαλάζι τὴν βαρεῖ, μὴν πέφτ' ἀστροπελέκι;
μὴδὲ χαλάζι τὴ βαρεῖ μὴδὲ κι' ἀστροπελέκι·
κλέφτης βαρεῖα ψυχομαχεῖ, στέκει καὶ συλλογιέται
πῶς θὰ σκεπάζῃ τέτοιο νερό, τὸ μνημὲν πῶς θάνοίξῃ.
Ἄφεις τον, Χάρο μ', ἄφεις τον νὰ ζήσῃ δυὸ ἡμερούλαις,
ἀποῦχει 'ς τὰ συντρόφια του δυὸ λόγια νὰ μηνύσῃ·
ἄφεις τον ποῦχει λιγερὴ κοντὰ καὶ τὸν προσμένει,
νὰ σηκωθῇ νὰ τῆς εἰπῇ δυὸ λόγια τῆς ἀγάπης.
Ὁ Χάρος παρακάλεσες καὶ λόγια δὲν ἀκούει,
σέρνει τοὺς νειοὺς ἀπ' τὰ μαλλιά, ταῖς νειαῖς ἀπὸ τὸ χέρι.»
Ἔτσι τραγούδησε γλυκὰ καὶ τὸν φιλεῖ ὁ γέρος·
τὸ ἴδιο κ' οἱ συντρόφοι του τότε φιλοῦνε ὅλοι·
κ' ὕστερης χῶμα ρίχνουνε πολὺ 'ς τὸν πεθαμμένο,
σὰν εἶπ' ὁ Ζούρκας· «σύντροφοι, ὁ ἀρχηγός μας θέλει
τὸ ταῖρί του· νάνοίξωμε τὴν ἀγκαλιὰ του πρέπει,
καὶ μέσα 'κεῖ νὰ βάλωμε τὴν ὡμορφή τὴ Μόσχω.
Δὲν γκαλιαστῆκαν ζωντανοί, κάνεμ' ἀποθαμμένοι
νάγκαλιαστοῦν, παντοτεινὰ μαζὶ νὰ κοιμηθοῦνε.—»
«Ὁχι, ποτὲ δὲν γίνεται,» ὁ Γερονάκος λέει·
«αὐτοὺς δὲν τοὺς εὐλόγησεν εὐκὴ τῆς ἐκκλησίας·
μονάχοι θελὰ κοιμηθοῦν καὶ τώρα εἰς τὸ χῶμα·
μονάχα βάλτε τοὺς κοντά, τὸν πόνο τοὺς νὰ λένε,
ἂν ἔχουν φρένα οἱ νεκροί, τὸν κόσμον ἂν θυμοῦνται.»
Ἔτσ' εἶπ' ὁ γέρος, κι' ἄκουσαν τὰ φρόνιμά του λόγια·
κοντὰ 'ς τὸ μνημὲν τὸ ψηλὸ τοῦ Φλώρου κάνουν λάκκο,
μέσα νὰ βάλουν τὴν πιστὴ εἰς τὴν ἀγάπῃ Μόσχω·

σάν ἄξαφνα σκοπὸ χοροῦ, χαρᾶς τραγοῦδ' ἀκοῦνε,
γάμος σάν νὰ γινότανε, ξεφάντωσι μεγάλη.
Στρέφουν καὶ βλέπουν ποῦρχουνταν ἡ ἄμοιρη Χρυσάϊδω.
Λουλούδιά 'χε 'ς τὴ μέση της, 'ς τὸ στήθος, 'ς τὸ κεφάλι
καὶ χόρευε, τὰ χέρια της, τὰ δάχτυλα χτυποῦσε·
μόν' ἄξαφνα ἐσκόνταψε εἰς τὸ χτισμένο μνημα·
τὰ παλαιὰ θυμήθηκε, τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς της·
«Φλῶρο!» φωνάζει, «κλέφτη μου, τώρα ποῦ θὰ μοῦ φύγης;
σῆκω! γιὰ τὸ παιδάκι μου σὲ θέλω νὰ μοῦ δώσης
βοήθεια, ἔχω καλὴ νὰ σὲ παντρέψω κόρη·
θὰ βάλω καὶ τὴ Μόσχω μου 'ς τὸ γάμο σου κουμπάρα.»
Ἔτσι εἶπε, στέκει τοὺς νεκροὺς κυττάζει καὶ σωπαίνει·
τρέχει, 'ς τὸ στόμα τοὺς φιλεῖ, τοὺς ρίχνει τὰ λουλούδια,
καὶ πάλι φεύγει πηδηχτά, μεγάλο κάνει κλάμμα·
καὶ πάλι τὸ τραγοῦδί της καὶ τὸ χορὸν ἀρχίζει.
Λυῶσαν τὰ σπλάχνα τῶν κλεφτῶν τὴν ἄμοιρη νὰ βλέπουν.
Καὶ α'δὲς κακὰ τὸ γένος μας παθαίνει' ἀπὸ τοὺς Τούρκους!
ἀνάμεσό τους λέγουνε, τὰ μάτια τους σφουγγίζουν.

Ἔτσι τὸ Φλῶρο θάψανε, κοντὰ καὶ τὴν καλὴ του,
καὶ δὲν ἀκούστηκεν ἐκεῖ φλογέρα καὶ γιογγάρι
σαράντα μέραις· τὰ βουνὰ ἐκλαίγανε τὸν κλέφτη.
Καὶ 'ς τῆς σαράντα ἔμασε τὰ παλληκάρια· ὁ Νάκος·
'ς ἓνα παππᾶν ἐπήγανε σ' ἓνα ῥημοκκλησάκι,
κ' ἐκεῖ μοιράσαν κόλυβα, μνημόσυνο ἐκάμαν,
κ' ἐθυμῆκαν τὸν καιρό, ποῦχαν μαζὶ τὸ Φλῶρο,
ἐθυμῆκαν κ' ἐκλαψαν ἀπ' τὴν καρδιά τους μέσα.
Καὶ σάν ἀπόκλαψαν, καιρὸς ἦτανε πειὰ νὰ φύγουν,
νὰ πᾶνε 'ς τὰ λημέρια τους· τότε εἶπ' ὁ γερονάκος·
«Ἀδέρφια, μὴ λυπώμαστε· θενᾶποθάνωμ' ὅλοι·
ἔργα μονάχ' ἄς κάνωμε ποῦ θύμῃσι θάφῃσουν,
ὥσω θὰ στέκουν τὰ βουνά, θελὰ βρεχιῶντ' οἱ κάμποι.
Ἄλλον ἄς κάμωμ' ἀρχηγὸ 'ς τοῦ Φλώρου τὸ λημέρι,
τὸ Ζούρκα, ποῦταν γκαρδιακὸς τοῦ καπετάνιου φίλος,
κ' ἔχει τὸ δαχτυλίδι του εἰς τὸ δεξιὸ του χέρι.

Εἶνε τὸ ἴδιο φρόνιμος, τὸ ἴδιο' ἀντρειωμένος,
καὶ σὰ μιλῇ τὰ λόγια του τὰκοὺν οἱ σύντροφοί του.
Ζούρκα μου, νά! μὲ τὸ σπαθὶ τὸ δαμασκί σὲ ζώννω
ποῦ εἶχε'—ὁ ἴδιος, βάλε το καὶ κύττα νὰ τὸ βγάννης
σὲ μάχη πάντα, ποῦ μ' ὀχτροὺς τὸ γένος μας θὰ κάνη.
Εἴμαστ' οἱ μαῦροι λιγοστοὶ κ' οἱ Τοῦρκοι μιλλιοῦνι,
μάχομε κάστρα δυνατά, π' ἐκεῖνοι δὲν τὰ ἔχουν·
τὸν γέρον ἔχομ' Ὀλυμπο, τὸ ξακουσμένον ὄρος,
καὶ τὸ Θεό, ποῦν ἀψηλά, μὰ χαμηλὰ μᾶς βλέπει.
Ἐκεῖνος λόγον ἔδωκε πῶς μιὰ ἡμέρα πάλι
θὰ ψάλουν 'ς τὴν Ἀγιά Σοφιά παππάδες λειτουργία,
καὶ θὰ γενῇ τὸ γένος μας βασίλειο μεγάλο.
Κ' ἐμεῖς ἐδῶ θὰ στέκωμε μὲ τὸ σπαθὶ 'ς τὸ χέρι
θὰ τρῶμε φλούδια τῶν δεντρῶν, θάχωμε πέτραις στρῶμα,
ὥσω ποῦ νάρθῃ ὁ καιρὸς αὐτὸς ποῦ πεθυμοῦμε·
κι' ἀνίσως τώρα ζωντανοὶ δὲν δοῦμ' αὐτὴ τὴ μέρα,
παραγγελιὰ θαφῆσωμε 'ς τὰ γγόνια, 'ς τὰ παιδιὰ μας,
ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο ποτὲ τουφέκια νὰ μὴ λείψουν.»
Ἔτσ' εἶπε· παίρνει ἀπ' τὸ ψηλὸ τοῦ ἀρχηγοῦ μνημοῦρι
τὸ δαμασκί σπαθί· μ' αὐτὸ ἐστόλισε τὸ Ζούρκα,
κ' ὕστερα πάλι τῶβαλε σὰν ἦταν πρὶν 'ς τὸ τάφο.
Κ' οἱ σύντροφοι ἀδειάζουνε πιστόλαις καὶ τουφέκια,
φιλοῦν τὸ Ζούρκα, μὲ χαρὰ τὸν λένε καπετάνιο,
κ' ὕστερα 'ς τὰ λημέρια τους σκορπᾶνε, σὰν καὶ πρῶτα
νὰ ζοῦνε μὲ τοὺς ἀετούς, τοὺς Τούρκους νὰ τρομάζουν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ.

Ἀπ' τὸ παλάτι διάβαινα, τὸ εἶδα ῥημαγμένο·
μηδὲ φλογέραις ἄκουσα μηδὲ καὶ ταμπουράδες,
μηδὲ τὰ βασιλόπουλα νὰ παίζουνε ῥς τὸν κῆπο.
Θέ' μου! ποῦ νᾶν' ὁ βασιλεῖᾶς, ποῦ νᾶνε πηγαιμένος,
ποῦ σφάλισαν ἢ πόρταις του, ῥημάξαν ἢ αὐλαίς του;
Ἐφυγε, πάει μακρὰ, σὲ χιονισμένον τόπο·
πάει νᾶδῃ τῇ μάνα του, νᾶδῃ τὴν ἀδερφή του.
Γιὰ γράφτε του πίσω νάρθη, γράφτε του νὰ γυρίσῃ,
γιατ' εἶδα χθὲς ῥς τὸν ὕπνο μου, ῥς τὸν ὕπνο ποῦ κοιμώμουν,
πῶς ἦταν ἴπῳ ῥς ἄλογο χρυσοχαλινωμένο,
κι' ἄπῳ ῥς τὸ κεφάλι του κορώννα μὲ διαμάντια·
ὁ Καραῖσκος τᾶνοιγε τὸ δρόμο, κι' ὁ Μιαούλης
μὲ τὸν Κανάρη φλάμπουρο τοῦ δίνανε ῥς τὸ χέρι.
Γιὰ ῥπέτε του νὰ μὴν ἀργῇ, καράβια νὰ μᾶς φέρῃ,
νὰ ῥμποῦν Ὑδραῖϊκα παιδιὰ, Σπετσιώτικα ξεφτέρια
καὶ τὰ Γαλαξειδιώτικα τῆς θάλασσας δελφίνια.
Μαράζιας' ἡ καρδούλα μας, ἐπόνεσ' ἡ ψυχὴ μας,
τὸ Σέρβο νὰ κυττάζωμε, τὸ Βόσνο, ποῦ δὲν ἦταν
νᾶνε βοσκὸς ῥς τὸν τόπο μας, ῥς τοὺς φράκταις μας δραγάτης,
νὰ πολεμᾷ μὲ τὴν Τουρκιὰ σὰν ἄξιον παλληκάρι,
καὶ μεῖς ἐδῶ νὰ στέκωμε μὲ χέρια σταυρωμένα.
Γιὰ πίσω γράφτε του νάρθη, καράβια νὰ μᾶς φέρῃ,
καὶ ῥμεῖς ῥς τὰ ὄρη ξέρομε τὸν πόλεμον πῶς κάνουν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1876.

Α. Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ.

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ο

ΜΕΔΙΟΔΑΝΩΝ.

AMERICAN

MEMORIAL

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ο

ΜΕΔΙΟΛΑΝΩΝ.

Α΄.

Ἀλαλαγμός ἀκούεται εἰς τῶν Μεδιολάνων
τὰς ἀγυῖας καὶ σάλπιγγες ἤχοῦσι πανταχόθεν,
προάγγελοι στρατιωτῶν ταχέως προαγόντων.
Μὴ λεγεῶνες ἔρχονται Ῥωμαϊκαὶ νὰ στήσουν
τοὺς νικηφόρους ἀετοὺς εἰς τῶν τειχῶν τὰς πύλας;
μὴ πραιτώρες σκληρόκαρδοι ῥαβδούχους διατάσσουν
τῶν Γαλατῶν νάθροίσωσι μὲ βίαν τοὺς ἰδρώτας;
Ῥωμαῖοι δὲν προσέρχονται σκληροὶ νὰ ἐπιβάλουν
τὸν σιδηροῦν αὐτῶν ζυγὸν εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν Γάλλων·
ὁ Μέγας Θεοδόσιος μετὰ στρατοῦ προβαίνει

μακρὰν τῶν Ἀλπεων φρικτοὺς βαρβάρους νὰ διώξῃ,
τοὺς Γότθους, τοὺς μὴ ἔχοντας τροφήν αὐτῶν τὸν ἄρτον,
ἀλλὰ μὲ κρέας τρέφοντας ὦμὸν ψυχὴν ἀγρίαν.

Πατέρες ἔχοντες υἱοὺς σφαγμένους ὑπ' ἐκείνων,
μητέρες μαῦρα φέρουσαι φορέματα, τὸ πένθος
ἀφίνουν νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν νέον Κωνσταντῖνον·
ὥς τὸν Δαβὶδ μετὰ ψαλμῶν τοῦ Ἰσραὴλ αἱ κόραι,
ὅτε μυρίους ἔρριψε νεκροὺς ἀπεριτμήτους.
Εἰς τοὺς ἐξώστας λάμπουσιν ἐσθῆτες ἐκ μετὰξης,
κ' ἐντὸς αὐτῶν σταυρὸς χρυσοῦς πεποικιλμένος στίλβει·
μετὰ ῥυθμοῦ χαρὰν πολλὴν οἱ κώδωνες ἀγγέλλουν,
καὶ νεανίσκοι εὐφῶνοι χοροὺς ἀποτελοῦσι,
τοὺς ἄθλους νὰ ὑμνήσωσι τοῦ Γεδεὼν τοῦ νέου·
ἐν ᾧ δὲν ὑπολείπονται κι' αὐτὰ τῆς Ἰταλίας
τὰ τρυφερά κοράσια, ἀλλὰ στεμμένα μ' ἄνθη,
μὲ ῥόδα ἐτοιμάζονται νὰ ῥάνουν τὸν μονάρχην,
τὸν πρὸς θριάμβους μέλλοντα τοὺς ἐραστὰς νὰ γάγῃ.

Ἀλλ' ἤδη μᾶλλον ἢ βοή ἐντείνεται, κ' ἤχοῦσι
πλειότερον αἱ σάλπιγγες, ἐν ᾧ λαοῦ παντοίου
ἀδιαλείπτως κύματα πυκνότερα ὠθοῦνται
ἐμπρὸς τῆς μητροπόλεως, ἐνθα μακρὰ πλατεῖα
πλῆθος ἠδύνατο πολὺ εὐκόλως νὰ χωρέτῃ.
Ἐνταῦθα κι' ὁ Ἀμβρόσιος τὴν ὥραν ταύτην ἦτο,
ἐπίσκοπος, ὃν ὁ λαὸς μ' ἐπιμονὴν μεγάλῃν
ἠνάγκασε τὸ ἱερὸν ἀξίωμα νὰ λάβῃ.
Τὰ δ' ἄχραντα μυστήρια ἐτέλει ἀταράχως
τὸν βασιλέα τούρανου λατρεύων ὑπὲρ πάντας
τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἔχοντας ἐπὶ τῆς γῆς τὴν δόξαν.
Τοιαῦτα δ' εἶπεν ὑψηλὰ σηκώσας μὲ τὰς χεῖρας
τὴν κύλικα τὴν ἔχουσιν τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου·
αἶψα ὦ ὦψιστε, τὸν ἀσθενῆ βοήθει λειτουργόν σου!
Εἰς βέβηλος μὲ αἷματα χριστιανῶν βρεγμένος,
φέρων τοῦ αἵσχους κάλυμμα τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων,

προσέρχεται τὸν ἅγιον ναὸν σου νὰ μολύνῃ.
Προστάτην πέμψον ἄγγελον ἐκ τοῦρανοῦ νὰ δώσῃ
τῶν προφητῶν τὴν δύναμιν εἰς τὸν ἐπίσκοπόν σου.
Εἰς τὸν οὐδὸν θέλω σταθῇ τῆς ἐκκλησίας τότε,
ἐλέγχων αὐτοκράτορα, νομίζοντα τὸ σκῆπτρον
δημίου πέλεκυν, μ' αὐτὸν λαοὺς νὰ σφαγιάζῃ.»
Εἶπε καὶ λάμψιν ἔχυσαν οἱ δύο ὀφθαλμοί του,
κ' ἐφάνησαν πλησίον του πτερυγοφόροι νέοι,
ἀστράπτοντες ἐκ καλλονῆς καὶ δόξης οὐρανίας.

Ἐν τούτοις δὲ προέβαινεν ὁ μέγας αὐτοκράτωρ
ἡγούμενος στρατοῦ λαμπροῦ, διδάξαντος πολλάκις
τοὺς Γότθους νὰ ποσύρωνται, εὐθὺς καθὼς τὸν ἴδουν.
Ἐμπρὸς δ' ἀπάντων ἐκλεκτοὶ προάγουν δορυφόροι,
Κελτίβηρες ἀγέρωχοι, οὓς ἔτρεφον τὰ ὄρη
τῶν Ἰσπανῶν περικαλλεῖς καὶ ὑψηλοὺς τὸ σῶμα.
Πλαγίως δὲ τὸ δόρυ των τὸ εὐμηκες ἐκράτουν,
ὅπως ἡ στίλβουσα αἰχμὴ καταφανῆς προκύπτῃ.
Κατόπιν δοῦπος εἰς τὴν γῆν καὶ φρύαγμ' ἀναγγέλλει
ὅτι προβαίνουσιν ἵππεῖς· κινουῦντες δὲ τὴν χαίτην,
ἀφρίζοντες καὶ κάτωθεν λευκοὶ ὑπὸ νεφέλης
κονιορτοῦ, τῶν Καμπανῶν ἐφάνησαν οἱ ἵπποι.
Τὸ κράνος δ' εἰς τὴν κεφαλὴν ἀπήστραπτε κι' ὁ θώραξ
ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ βραχὺ ἀκόντιον ἐκράτουν,
ὥς ἔτοιμοι νὰ ρίψωσιν αὐτὸ πρὸς τοὺς βαρβάρους.
Κρατοῦντες πέλτην ἔπειτα μικράν, κ' ἐνδεδυμένοι
εἰς τρόπον ὥστ' εὐκίνητοι νὰ εἶνε πρὸς τὸν δρόμον,
προέβησαν μὲ τεχνικὴν σφενδόνην οἱ τὰς νήσους
Βαλεαρίδας ἔχοντες πατρίδα στρατιῶται.
Τὰ πάντα δ' εἰς αὐτοὺς λεπτὰ ὑπῆρχον καὶ βραχέα·
ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἔλεγεσιν σπινθῆρας ἀναπέμπει,
καὶ τὴν σφενδόνην ἔπαιζον ἀπαύστως μὲ τὴν χεῖρα
τὴν δεξιάν, ὥστ' ἤκουες ἀδιαλείπτως κρότον,
ὥς μάλιστα νὰ ἐπληττον παντοῖαι τὸν ἀέρα.

Βαρεῖται καὶ μὲ σοβαρὸν τὸ βῆμα μετὰ ταῦτα
βαδίζουσιν αἱ Ῥωμαϊκαὶ ποικίλαι λεγεῶνες,
ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μὲ σίδηρον φραγμέναι·
ἐδούπουν δὲ μετὰ ῥυθμοῦ οἱ πόδες, ὡς ἂν σῶμα
νὰ ἦτον ἐν ὁλόκληρον τῶν ὁπλιτῶν τὸ τάγμα
μέλλον σφαγὴν ἀπανταχοῦ νὰ ἐμποιῇ καὶ τρόμον.
Ὀλίγοι δὲ συνείχοντο Ἀρκάδες μετὰ τούτων,
ἀντὶ μισθοῦ μαχόμενοι ἀπανταχοῦ προθύμως·
ὡς ῥόδα δ' ἦνθουν μὲ πολλὴν αἱ παρειαὶ των χάριν,
κ' ὡς κρίνον εἶχον τρυφεράν, λεπτὴν ἐπιδερμίδα,
ὡς ἂν παντοῦ ἀνέπνεον, ὅπου κι' ἂν ἐπολέμουν,
τὴν αὔραν τὴν ὑγιεινὴν τῶν πατρικῶν ὁρέων.
Τὸ Λάβαρον δ' εἰς ὑψηλὸς ἐκράτει Σπαρτιάτης,
κι' ἀγέρωχος, εἰς τοῦ Χριστοῦ ἀρκούμενος τὴν πίστιν,
ἐφαίνετο νὰ λησμονῇ ὁποίας ἡ πατρίς του
ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τὸ λαμπρὸν ἐκάλυπτεν ἀλύσεις.

Κατόπιν ἤρχοντ' ὑψηλοὶ κ' εὐλύγιστοι τοξόται,
τὸ τόξον μὲ τὴν δεξιὰν κρατοῦντες, ὥστ' ὀλίγον
νὰ ψαύῃ τὸν κονιορτόν· τὴν δ' ἄλλην εἶχον χεῖρα
ἐπὶ λαβῆς εἰς τεχνικὴν ὑπερκειμένης σπάθην,
ἀγρίως μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσβλέποντες κ' εἰς ὄψιν
δυσειδεστάτην ἔνδυμα προσθέτοντες δερμάτων.
Ἀντίθεσιν δὲ πρὸς αὐτοὺς οἱ Κρηῖτες ἀπετέλουν,
οὓς εἶχον ἀπὸ τῶν Λευκῶν ὁρέων συναθροίσει.
Ἦσαν ὠραῖοι κ' ὑψηλοί, ταχεῖς ὡς αἱ δορκάδες,
ὁπότε μάλιστ' ἔμελλον νὰ γωνισθοῦν εἰς ὄρη,
καὶ πρόθυμοι αἰείποτε νὰ διεγείρουν μάχας.
Καὶ ἡ στολὴ των δ' ἀληθῶς ἐδείκνυσεν ὁπλίτην
διὰ τὸ ἔργον του πολὺ καυχώμενον· τοσοῦτον
ἦσαν τὰ ὅπλα των στιλπνά, λευκοὶ δὲ οἱ χιτῶνες,
οὓς ἔφερον δι' ἐρυθρᾶς περισφιγμένους ζώνης!

Μετέπειτα ἐφ' ἄρματος αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ
ἐνεφανίσθη, κ' ἤλαυνον τὸ ὄχημά του ἵπποι

ὀκτὼ μικροὶ κ' ὥς ἡ χιῶν λευκοί, τραφέντες ὅπου
αἱ Ἄλπεις κατωφέρειαν πρὸς τὸν Ἀδρίαν ἔχουν.
Ἀπήστραπτε δ' ἡ ἄμαξα παντοῦ πεποικιλμένη
διὰ χρυσοῦ, κι' ἀδάμαντες τὰ φάλαρα ἐκόσμουν,
ἐνιαχοῦ καὶ τὰς λεπτὰς ἡνίας· τὸ δὲ βῆμα
τῶν ἵππων ὑπερήφανον ἐφαίνετο σημαῖνον
ὅτι κι' αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἐννόουν ποῖον μέγαν
τῆς οἰκουμένης φέρουσιν ἀπάσης βασιλέα.
Ὡς μέγας δὲ πολεμιστῆς ἐφαίνετο τῷ ὄντι
ὁ βασιλεύς, στέμμα φορῶν ἐκ λίθων βαρυτίμων
ἀστράπτον· κι' ἔμπροσθεν αὐτοῦ τοῦ στέμματος μεγάλοι
ἀδάμαντες τρεῖς ἔλαμπον, σημαίνοντες τὰ θεῖα
μυστηριώδη πρόσωπα, Θεὸν τὸν ἐν Τριάδι.
Πρὸς τὰς ἀκτῖνας δ' ἔπαιζε τοῦ θερινοῦ ἡλίου
τὸ περιδέрайον αὐτοῦ, ἀφίνον εἰς τὸ στῆθος
νὰ πίπτῃ φέρων τὸν Χριστὸν σταυρὸς ἐξ ἀδαμάντων.
Ὁ θώραξ δὲ συγκείμενος ἐξ ἀργυρῶν λεπίων
εἰς ῥόδον ἔληγε χρυσοῦν πλησίον τῆς ὀσφύος.
Δόρυ δ' ἐκράτ' ἡ δεξιὰ, πολύτιμον μὲν ὄχι,
ἀλλὰ βαρὺ καὶ στερεόν, ἐμπρέπον εἰς ὀπλίτην
πρὸς τοὺς ἀγρίους ἔχοντα συχνάκις διαμάχας·
καὶ τῆς ἀρχῆς τὸ σύμβολον, τὸ σκῆπτρον, ἡ ἑτέρα
ἔφερε χεὶρ ὀλόχρυσον, μὲ τέχνην εἰργασμένον.
Μεγάλα δ' ὑποδήματα, μακρὰ ἕως τὸ γόνυ,
ἐκ δέρματος γενόμενα λεόντων τῆς Λιβύης,
καλύπτουν ἐρυθρόχροα τὴν κνήμην καὶ τὸν πόδα,
ἐντέχνως κομβωνόμενα διὰ χρυσῶν κομβίων.
Ὁ πορφυροῦς δὲ χύνεται μανδύας εἰς τὸ σῶμα
κυματισμοὺς ἀποτελῶν, ὥς κ' ἡ ξανθὴ τοῦ κόμη,
ἥτις ἀπήστραπτ' ὥς χρυσοῦς περικοσμῶν τοὺς ὤμους.

Οὕτως ὁ μέγας ἤλαυνε Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ·
εἰς τὴν πλατεῖαν δ' ἔφθασε ταχέως, ἐνθα πάντες
τῆς Ἰταλίας θέλουσι νὰ ἴδουν τὸν σωτῆρα.
Ἐστάθη δὲ τοῦ ἀνακτος τὸ ἄρμα εἰς τὴν θέσιν,

ἔνθα σκιάδα δεξιοὶ ἐποίησαν τεχνῖται,
 ποικίλως δάφνας πλέξαντες καὶ χλοεράς μυρσίνας.
 Εἰκόνες δὲ παρίστανον ἐνταῦθα τοὺς πολέμους,
 οὓς εὐκλεῶς ὁ βασιλεὺς ἐπέραν' ἄχρι τοῦδε.
 Σκύθαι κομίζουσιν ἐδῶ τοὺς παῖδας ἐφ' ἀμάξης·
 ἀκολουθοῦν τὸν θρίαμβον, κ' ἐξάγοντες μαχαίρας
 ἐκ πείσματος τὰς σάρκας των ἐκτέμνουσιν τὰς τραχείας.
 Παρέκει Γότθοι σφάζουσι τὰ τέκνα των, διότι
 δὲν θέλουν ταῦτα δουλικὰς ἐσθῆτας νὰ φορέσουν·
 κι' ἄλλοι φονεύουν ἑαυτούς· εἰς μάτην δ' οἱ Ῥωμαῖοι
 νὰ ἐμποδίσουν προσπαθοῦν τοὺς φόνους τοὺς φρικώδεις.
 Οἱ Πάρθοι φεύγουν ἀλλαχοῦ, καὶ μάτην τινὲς τούτων
 στρεφόμενοι τινάσσουσι φαρμακευμένα βέλη·
 ὁ αὐτοκράτωρ ὅπισθεν ἀκολουθεῖ κραδαίνων
 ἐφ' ἵππου δόρυ φοβερόν, καὶ τρόμος τοὺς βαρβάρους
 κατέχει πρὸς τὸ βλέμμα του τὸ ἀστραπὰς ἐκπέμπον.
 Κατόπιν πρέσβεις τῶν λαῶν τῆς οἰκουμένης πάσης
 σημεῖα τῆς ὑπαταγῆς κομίζουσι καὶ δῶρα·
 Κελτίβηρες καὶ Γερμανοί, Γαλάται καὶ Σαρμάται,
 Καυκάσιοι κι' Ἀρμένιοι, Χαλδαῖοι, νέοι Πέρσαι,
 Ἀραβες, Σύροι, Λίβυες, Αἰγύπτιοι κ' Ἑβραῖοι·
 καὶ στέφανον ἢ τοῦ Χριστοῦ τῷ πέμπει ἐκκλησίᾳ,
 διότι τοὺς αἵρετικοὺς ἠνάγκασε νὰ παύσουν
 τὸ θεῖον ἐξυβρίζοντες μὲ ἀσεβεῖς ιδέας.

Τοιαῦτα μεγαλοπρεπεῖς παρίστανον εἰκόνες,
 ἃς Ἑλλήν ἐπιδέξιός εἰκόνισ' εἰς σανίδας.
 Ὑψοῦτο δὲ πολυτελὲς εἰς τὴν σκιάδα θρόνος,
 μὲ πορφυρᾷ ὑφάσματα κεκαλυμμένος πέριξ.
 Εἰς τοῦτον ἦλθ' ὁ βασιλεὺς κ' ἐκάθισεν ὀλίγον,
 ὅπως μὲ χάριν τὸν λαὸν τὸν πέριξ προσφωνήσῃ.
 Ἦλθον δὲ πάραυτ' οἱ χοροὶ τῶν νέων καὶ παρθένων,
 κ' οἱ γέροντες, οἱ σύμβουλοι τοῦ δήμου, νὰ ἐκφράσουν
 τῶν πολιτῶν τὸ φρόνημα, τὸ αἶσθημα τῶν Γάλλων.
 Τοιαῦτα δ' εἶπ' ὁ γηραιὸς ὁ φέρων τὰ πρωτεῖα·

«Ω αὐτοκράτωρ, κύριε τῆς οἰκουμένης πάσης·
 εἷς τι πλευρὸν τῶν Ἀλπεων ὑψοῦται γιγαντώδης
 ἀρχαίου Γάλλου ἀνδριάς· μετὰ τὴν παλάμην οὗτος,
 ὅπως οἱ μῦθοι λέγουσι, διέσειε τὰ ὄρη
 καὶ ἐκράτει ῥεύματα σφοδρᾷ χειμάρρων παταγούντων·
 πρὸς λεγεῶνας ἰσχυρὰς παλαίων μετὰ κορύνην
 τὰς ἔτρεπ' εἰς φυγὴν εὐθύς, ὥς ἤθελ' ἐξορμήσει·
 κ' ἤθελε γεῖναι κύριος τοῦ κόσμου, ἂν ἡ Ῥώμη
 διὰ μαγείας μυστικῆς δὲν ἤθελε τὸν φθείρει.
 Σὺ, βασιλεῦ, τὸν γίγαντα ἐκεῖνον ἐνθυμίζεις.
 Μὲ μόνην τὴν παλάμην σου τῶν φρικωδῶν βαρβάρων
 τὰ σμήνην τρέπεις πρὸς φυγὴν· Κελτίβηρ δὲ τὸ γένος,
 ἐδέσμευσας τὴν δέσποιναν τῆς οἰκουμένης πόλιν,
 καὶ σύρεις εἰς τὸ ἄρμα σου Ῥωμαίους πατρικίους.
 Δὲν σὲ πειράζουν μυστικαὶ μαγεῖαι· τὰς διώκει
 τὸ σύμβολον, ὅπερ κοσμεῖ τὸ στῆθος σου τὸ μέγα·
 προστάττεις πάντας τοὺς λαοὺς καὶ τὰ στοιχεῖα πάντα
 νὰ πείθωντ' εἰς τὴν ἀληθῆ τοῦ Ναζωραίου πίστιν.
 Ἀνατολὴ σὲ προσκυνεῖ καὶ Δύσις· καταπίπτουν
 αὐτόματα τὰγάλματα τῆς ἐθνικῆς λατρείας.
 Δέξαι κ' ἡμᾶς μ' εὐμένειαν πιστοὺς σου ὑπηκόους.»

Οὕτως ὁ γέρων μετὰ φωνὴν βραδεῖαν προσφωνήσας
 τὸ στῆθος κλίνει σεβασμὸν δηλῶν, κ' ἐντὸς τοῦ πλήθους
 κατόπιν ἀποσύρεται. Προβαίνει δὲ τῶν νέων
 χορὸς, συνοδευόμενος ὑπ' αὐλητῶν καὶ ὀλίγων
 κυμβαλιστῶν· ἀρχίζει δὲ νὰ ψάλλῃ τὴν ᾠδὴν του,
 ἣν συνοδεύουν τεχνικὰ οἱ τῶν ὀργάνων ἤχοι·
 τοιαύτη δ' ἦτον ἡ ᾠδὴ τῶν νέων τῶν προκρίτων·
 «Τυραννοκτόνος σήμερον ἂν ἐγεννᾶτο Βροῦτος,
 τὸ μῖσος πρὸς τοὺς βασιλεῖς θ' ἀπέβαλλε ταχέως,
 τὴν Ἰταλίαν θεωρῶν εὐδαίμονα τοσοῦτον.
 Εἰς τοὺς ἀγροὺς χλοάζουσιν οἱ σῖτοι, καὶ τὰ δένδρα
 βαρύνουν ὥριμοι καρποί, χωρὶς κανεῖς νὰ τρέμῃ

ὅτι βαρβάρων θέλουσιν αὐτοὺς πατήσῃ πόδες.
Ἡ νεολαία εὐθυμος πρὸς τὰς πλατείας τρέχει
μανθάνουσα τὰ κόντιον νὰ ῥίπτῃ καὶ παλαίῃ.
Εἰς μάτην τῶν ψευδῶν θεῶν τὰ γάλατα ζητοῦσι
οἱ γηραιοὶ φιλόσοφοι μὲ τέχνην νὰ στηρίζουν·
τὸ πῦρ τὸ τέως ἄγρυπνον ἐσβέσθη τῆς Ἑστίας,
καὶ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν χρησμούς δισημούς πλέον
δὲν δίδει· οὐδ' αἱ Σίβυλλαι μὲ παλαιὰ βιβλία
ἐξαπατῶσι τοὺς ἀπλοῦς· γλυκὺς ὡς τὸ ἀρνίον
θεὸς τὸ σκῆπτρον τοῦ Διὸς ἀφῆρσε, καὶ πίπτουν
τὰ βέλη τοῦ Ἀπόλλωνος ἀδύνατα νὰ βλάψουν.
Ἀνύψωσας τὴν ἀληθῆ θρησκείαν κ' ἔμπροθὲν σου
τὰ μέλη τῶν αἰρετικῶν δεινὸς κατέχει τρόμος.
Μετανοεῖ τὴν σήμερον ὁ ἄπιστος Ἑβραῖος,
διότι μ' ἤλους τοῦ Χριστοῦ ἐσταύρωσε τὸ σῶμα.
Τῆς ἐκκλησίας ἅγιοι καὶ ῥήτορες μεγάλοι
κοσμοῦν τὴν βασιλείαν σου, καὶ κερανοῦς ἐκπέμπουν
πάντα φρονοῦντ' ἀλλότρια εὐθὺς ἀποτεφροῦντας.
Τρεῖς εὐτυχής! θὰ λέγωσιν οἱ ἔπειτα αἰῶνες
ὅτι ἐγγὺς τοῦ θρόνου σου ἐκάθισαν ἐπίσης
εἰς θρόνους ἱεραρχικοὺς Βασίλειος ὁ μέγας,
ὁ Νανζιαζηνὸς πατὴρ Γρηγόριος κι' ὁ ἔχων
χρυσοῦν τὸ στόμα κ' εὐφραδῇ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννης.»
Οὕτως οἱ νέοι ἔψαλαν μετὰ φωνῆς γλυκείας,
κατόπιν δ' αἱ νεάνιδες τὸ ᾄσμα τῶν ἐντείνουν·
«Μ' ἄνθη θὰ ῥάνωμεν τὴν γῆν, ὁπόθεν θὰ διέλθῃς,
προστάτα τῆς ἀγνότητος, τῶν δούλων κ' αἰχμαλώτων.
Τὰ ὄργια τῶν ἐθνικῶν τὰ ἄσεμνα παρῆλθον,
μυστηριώδεις τελεταὶ Καθεύρων καὶ Μαινάδων·
κι' ὁ Βάκχος μὲ τὰς ἀπρεπεῖς ᾠδὰς δὲν δικαιώνει
τοὺς θέλοντας εἰς ἄσωτον νὰ ἐξοκείλουν βίον.
Ἀγνὸς ὁ γάμος ἔγεινε, κι' ἀσκεῖ τὴν σωφροσύνην
ὁ σύζυγος ἀποδημῶν μακρὰν ἀποδημίαν.
Αἱ χῆραι καὶ τὰ ὀρφανὰ πατέρα σὲ καλοῦσι,
κ' ἡ Ἐκκλησία διὰ σοῦ ἀπέκτησ' ἐπισκόπους

ὁμοίους πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ τοὺς πρῶτους.
Σὲ φεύγουν μόνον οἱ κακοί, οἱ βάρβαροι σὲ τρέμουν.»

Τοιαῦτα τὰ εὐγνώμονα κοράσια τονίζουν,
κι' ἀνθέων ἔπειτα χρυσῶν προσφέρουσι στεφάνην.
Ἐκεῖνος δὲ μ' ἐπίχαριν καὶ μειδιῶσαν ὄψιν,
τὸ ἥθος τ' ἀρειμάνιον πρὸς ὥραν χαλαρώσας,
μετὰ μεγάλης δέχεται τὸ δῶρον εὐμενείας.
Τὰ κύμβαλα δὲ κι' οἱ αὐλοὶ κατόπιν ἀντηχοῦσιν,
τὴν τοῦ λαοῦ αὐξάνοντα μεγάλην εὐθυμίαν,
ὅταν ἐνόμισαν τινὲς ὅτι μικρὰς σταγόνας
αἰσθάνοντ' εἰς τὸ πρόσωπον, χωρὶς εἰς τὸν ἀέρα
νέφος κἀνὲν νὰ φαίνεται· κ' ὑπέθεσαν ἀπάτη
ὅτι θὰ ἦτο, παίγνιον ἀπλοῦν τῆς φαντασίας.
Πλὴν μετ' ὀλίγον ἔγειναν πλειότερ' αἱ σταγόνες,
καὶ τινες τούτων ἐρυθρὰν χροιάν εἶχον προσλάβει,
ὥς ἂν τὸ ὕδωρ πρὸ μικροῦ εἶχε μιγῇ μὲ αἷμα.
Δεινὴ δὲ τὴν καρδίαν των καταλαμβάνει φρίκη,
ὅταν πρὸς τ' ἄνω στρέψαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς θεῶνται
νεφέλην ὅλην ἐρυθράν, παράδοξον τὸ σχῆμα.
Εἷς κύκλος ἦτο μέγιστος, κ' ἐντὸς αὐτοῦ παντοῖαι
μορφαί, ἀνθρώπων ἔχουσαι τὸ εἶδος, μετὰ τάχους
ἐξήτουν νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τοῦ κύκλου τούτου·
πλὴν ἄλλαι ἀγριώτεραι μορφαί τοὺς ἐμποδίζουν·
καὶ πάλη συγκροτεῖτ', ἐξ ἧς πληθύνοντ' αἱ σταγόνες
αἱ βάφουσαι τὴν μαύρην γῆν μὲ χρῶμα αἱματωδές.
Κατὰ μικρὸν δὲ μυκηθμοὺς ἀκούουν αἰθερίους,
οἷους οὐδέποτε θνητῶν εἶχον ἀκούσει τέκνα.
καὶ πάντες κάμνουν τοῦ σταυροῦ τὸ ἅγιον σημεῖον·
πρεσβύτης δὲ τις σιγανὰ τοιοῦτον λόγον εἶπε·
«Οἴμοι! προβαίνει τάχιστα ἡ δίκη τοῦ Κυρίου·
θέλει μᾶς πνίξει ὁ Θεός, διότι μολυσμένον
ἡμεῖς τὸν αὐτοκράτορα δοξάζομεν τοσοῦτον.—»
«Τί λέγεις, γέρον; κ' εἰς ἡμᾶς ἐξήγησε τὸ πρᾶγμα,»
ἄλλος ὑπέλαβεν· «εἰπέ τί μόλυσμα; Θεέ μου!»

Τότε δ' ὁ γέρων ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὰ πέριξ,
 μήπως τυχὸν καὶ ἄλλος τις πολίτης τὸν ἀκούῃ,
 καὶ μετὰ γλώσσης ἔπειτα ἐκθέτει δειλιώσης·
 «Δὲν ἔμαθες τί ἔγεινεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην;
 μυρίους ἔσφαξαν ἐκεῖ χριστιανούς ἁθώους
 τοῦ βασιλέως οἱ στρατοί.» — «Θεέ μου! κ' ἡ αἰτία;»
 ἠρώτησε μετὰ σπουδῆς ὁ νέος. — «Ἀνταρσίαν
 ποιήσαντες οἱ Ἕλληνες, εἰς ἀφροσύνης ὥραν
 τὸν ἑπαρχὸν Βοθέρικον, τοῦ βασιλέως φίλον,
 κατέσφαξαν, γινώσκοντες ὅποσον τὸν ἠγάπα.
 Τὸ δὲ ἀγγεῖον τὸ μεστὸν κακίας, ὁ Ῥουφῖνος,
 ἐξῆψε τὸν θυμὸν αὐτοῦ μετέχνην, ἂν καὶ πρῶτον
 ἐπεικῶς ἐσκόπευεν αὐτοὺς νὰ τιμωρήσῃ.
 Εἰς Γότθος τότε, ἀρχηγὸς βαρβάρων μισθοφόρων,
 καλεῖ πρὸς τὰμφιθέατρον ἀμέριμνον τὸ πλῆθος·
 κρυφὰ δὲ πέριξ ἔβαλε νὰ κάθωντ' εἰς ἐνέδραν
 οἱ δῆμιοι, ξίφος γυμνὸν κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας·
 κ' ὅτ' ὁ λαὸς πυκνότατος ἐκάθισ' εἰς τὰ κύκλω
 ἐδώλια, εἰσέρχονται ὡς τίγρεις λυσσαλέαι.
 Γένους δὲν φείδοντ' οὐδενός, γερόντων ἢ παιδίων,
 λίμνη δὲ γίνετ' αἵματος τὸ κοῖλον τοῦ θεάτρου,
 κ' ἀπέναντ' εἰς τὸν Ὀλυμπον φρικτὴν ἀνταποδίδουν
 αἱ φάραγγες ἡχῶ κραυγῶν καὶ γόων γυναικείων.
 Ματαίως οἱ ταλαίπωροι προσέφερον πολῖται
 χρυσόν, ὅπως λυτρώσωσιν ἐκ τῆς σφαγῆς τὰ τέκνα·
 ἀγρίευσαν οἱ μισθωτοὶ εἰς αἷμα μεθυσθέντες.
 Τοιαύτη φρίκη νὰ πραχθῇ διέταξεν ἐκεῖνος,
 ὅστις τοσοῦτον ἄλλοτε σοφῶς ἐπολιτεύθη. —»
 «ὦ ὦ ὦ ψιστε! ἀλλὰ φρονεῖς,» διέκοψεν ὁ ἄλλος,
 «ὅτι θὰ μείνῃ ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος με χεῖρας
 δεμένας ἔνδον τοῦ ναοῦ;» — «Ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω,»
 ὁ γέρων ἀνταπήντησεν. «Ἐκεῖνος κινδυνεύων
 τὴν αὐτοκράτειραν προτοῦ ἐμπόδισ' Ἰουστίναν
 νὰ δώσ' εἰς τοὺς Ἀρειανούς ἐνταῦθα ἐκκλησίαν.
 Εἰς μάτην τὸν ἀπέκλεισαν τῶν μισθοφόρων ὅπλα·

ἐκεῖνος μετ' ἐπιμονῆς ἀντεῖχεν, ἕως ὅτου
πληθὺς τὸν ἡλευθέρωσεν ἀνδρῶν ὀρθοδοξούντων.
Ἄδικον οὗτος ἀπειλὴν ποτὲ δὲν ἐφοβήθη,
διότι στρατιωτικοῦ ψυχὴν ἀνδρείαν ἔχει,
ζωσθεὶς μὲ ξίφος ἄλλοτε, ἐπίσκοπος πρὶν γείνη·
καὶ τώρα παντελῶς ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν ἰδέαν
ὅτι θὰ μείνῃ ἀδρανὴς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας.
Φοβοῦμαι μὴ τὸν ἰδωμεν ἐλέγχοντα μὲ τρόπον
σκληρὸν τὸν αὐτοκράτορα· δὲν ἔχ' ἡπίαν γλῶσσαν,
ὅταν τῶν νόμων τοῦ θεοῦ παράβασιν ἀκούῃ·
οὐδὲ σημαίνουν πρὸς αὐτὸν ἀξιώμα καὶ τίτλοι·
νομίζει πάντας ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ παρομοίους.»

Τοιαῦτα γέρων ἔμπειρος τοῦ ἥθους τ' Ἀμβροσίου
λίαν ὀρθῶς προείκαζεν. Ἐν τούτοις δ' αἱ σταγόνες
τοῦ αἵματος καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνακτος ἐγγίζουσιν
πλειότερον ἢ τῶν λοιπῶν, καὶ ἐπίστευσεν ὡσαύτως,
ὕψωσας πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς, τῷ ὄντι
ὅτι τὸ θέατρον ἐκεῖ τὸ ἡμαγμένον εἶδε.
Δεινὴ δ' εὐθὺς συγκίνησις κατέχει τὴν ψυχὴν του,
καὶ τρέμουςι τὰ γόνατα τὰ τρόμον ἀγνοοῦντα
εἰς τοὺς πολέμους· ὡχρίᾳ τὸ πρόσωπον καὶ πάσχει
παλμὸν σφοδρὸν ὀγκώνουσα τὸ στῆθος ἢ καρδία.
Ὅπως δὲ σύμπας ὁ λαός, τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον
ὡσαύτως κάμνει· στρέφει δὲ τὸν νοῦν πρὸς τὴν θρησκείαν,
ζητῶν εἰς τὴν φιλόστοργον μητέρα Ἐκκλησίαν
ἱασιν νόσου ψυχικῆς, σκληρῶς βασανιζούσης.

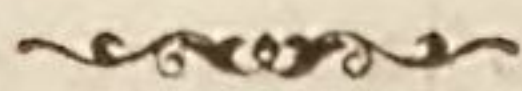
Τοιαύτην πάσχων τῆς ψυχῆς ὁ βασιλεὺς ἀνίαν,
ἀπὸ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ κατέβη διευθύνων
τὰ βήματα πρὸς τοῦ ναοῦ τὴν πύλην τὴν μεγάλην.
Τὴν ὥραν ταύτην ὁ σεπτὸς ἀνύψων· ἱεράρχης
τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν κύλικα ἐπαίρων·
καὶ μετ' αὐτοῦ ἠκούσθησαν οὐράνιαι νὰ ψάλλουν
φωναί, ὡς νὰ συνώδευεν αὐτὸν χορὸς ἀγγέλων.

Ἐξαίφνης δὲ τὸ ἱερὸν ἐγκαταλείπει βῆμα,
κι' ὥς ἦτο μετὰ τῆς λαμπρᾶς στολῆς τὰρχιερέως,
τὰ βήματα πρὸς τοῦ ναοῦ τὴν πύλην τὴν μεγάλην
διεύθυνε· κι' ὥς ἔφθασεν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας,
ἐντόνους δίδει προσταγὰς νὰ κλείσωσι τὴν πύλην.
Θάμβους πληροὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸν τὸ πρᾶγμα τοῦτο,
κι' ὁμοίως σπεύδει σωρηδὸν ἐκ τῶν θυρῶν τῶν ἄλλων
νὰ φθάσῃ ἔξω, ἀγνοῶν τί ἔμελλε νὰ γείνη.

Ἦδη δὲ σχίσας τοῦ λαοῦ τὸ πυκνωμένον πλῆθος,
ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τὴν ἔμπροσθεν τῆς πύλης
ὁ βασιλεὺς, ὅτ' ἐκθαμβὸς τὸν ἱεράρχην βλέπει
τὸ ἅγιον ποτήριον κρατοῦντα μὲ τὰς χεῖρας,
κλεισμένην δ' ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν πύλην τὴν μεγάλην.
Ὡς δ' ἦτον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ σκληρῶς τραυματισμένη
ἐκ τῶν σταγόνων καὶ νεφῶν, πλειότερον εἰσέτι
κατάπληξις τὸν δύστηνον κατέλαβε μονάρχην,
καὶ κλίνει κάτω πρὸς τὴν γῆν θολὰ τὰ ὄμματά του·
μόλις δ' ἄργα τὴν κεφαλὴν ὀλίγον ἐπεγείρας,
προσβλέπει τὸν ἐπίσκοπον, τοιαῦτα δὲ τῷ λέγει·
«Ἐπίσκοπε, μὲ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν προικισμένε,
πρὸς τί τὴν πύλην τοῦ ναοῦ διατηρεῖς κλεισμένην;
Μήπως φοβεῖσαι βάρβαρον μὴ στίφος εἰσελάσῃ,
καὶ μὲ τὸ σύμβολον αὐτὸ τὸ ἱερὸν προέβῃς
νὰ συμποδίσῃ ὁ σταυρὸς τῶν ἐθνικῶν τοὺς ἵππους;»
Οὕτω μὲ σχῆμα ταπεινὸν ὁ βασιλεὺς ἠρώτα,
ὁ δὲ ποιμὴν τοῦ λογικοῦ ἀπήντησε ποιμνίου·
«Ἐχθροὶ μὲ λόγχας σήμερον δὲν ἀπειλοῦν νὰ ἔμβουν
εἰς τοῦ Κυρίου τὸν ναόν· ἐξήρκεσ' ὁ βραχίων
τάνδρειου αὐτοκράτορος αὐτοὺς νὰ ποδιώξῃ.
Πλὴν ἄγγελος ἐκ τοῦρανοῦ τὴν ὥραν ταύτην ἦλθεν
εἰς τὴν παλάμην φλογερὰν ῥομφαίαν ἀναπάλλων,
καὶ μ' εἶπε· «κλείσε τοῦ ναοῦ τὴν πύλην, μήπως ἔμβῃ
ὁ μολυσμένος μ' αἵματα τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.—»
«Καὶ ποῖος εἶναι ὁ σφαγεὺς;» ὑπέλαβε μὲ βίαν

ὁ αὐτοκράτωρ· αὐτὴν ζωὴν εἰς κίνδυνον πολλάκις
δὲν ἔβαλα, σώζων πολλὰς ἀνθρώπων χιλιάδας;
μεγάλην ἐπιείκειαν δὲν εἶχον δείξει ὅτε
τοὺς ἀνδριάντας ἔθραυσεν ἐμοῦ καὶ τῆς συζύγου
παραφρονήσας ὁ λαὸς ὁ τῆς Ἀντιοχείας;
Σὺ τότε· αὐτὸς δὲν μ' ἔγραψας ἐπιστολὴν συγχαίρων
τὸν τρόπον μου τὸν εὐμενῆ, τὴν μεγαλοφροσύνην;
Εἶπε καὶ πάλιν ἔκυψεν ὁ βασιλεὺς ὡς πρῶτα·
στενάξας δ' ὁ Ἀμβρόσιος τὸ ἱερὸν ὑψώνει
ποτήριον, καὶ ἀπαντᾷ τοιαῦτα μετὰ τόνου·
«ὦ βασιλεῦ! τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπέγειρε καὶ ἵδε!
ἐνώπιον παρίστασαι τοῦ δικαστοῦ ἐκείνου,
ὅστις κι' αὐτοὺς τοὺς μυστικοὺς γινώσκει λογισμοὺς σου.
Κι' ἄλλοτ' ἐγὼ σ' ἐπέπληξα μετὰ δριμείας γλώσσης,
ὁπότε πρὸς αἵρετικούς ἐπιεικὴς ἐδείχθης,
κι' ὡς ὁ Σαοὺλ ὁ σφάγια γευθεὶς τῶν Φιλισταίων,
ἐπέτρεψας συναγωγὴν νὰ ἔχουν οἱ Ἑβραῖοι.
Μὴν ταῦτα δὲν ἐμίαινον μὲ αἶμα τὴν ψυχὴν σου.
Ἄλλ' ἤδη στρέψε, τοῦρανοῦ πέριξ ἰδὲ τὸν θόλον·
ἐμίγη μετὰ τῶν νεφῶν τὸ αἶμα τὸ ἀθῶον,
καὶ πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ ἀνέρχεται φωνάζον
ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ἔνοχος νὰ λάβῃ τιμωρίαν.
Φεῦ! βασιλεῦ, τὰς ἀγαθὰς τοῦ παρελθόντος πράξεις
μὴ μνημονεύης· ἐπειδὴ κι' ὁ Ἑωσφόρος οὕτω
ἐξύμνει τὸν Δημιουργόν, ἐκ τοῦρανοῦ πρὶν πέσῃ·
ἀλλὰ ταχέως ὑπάγε, κατάρθεσε τὸ στέμμα,
τῆς μετανοίας φόρεσε τὸν τρίχινον χιτῶνα.
Τέσσαρα ἔτη ὁ κανὼν τῆς Ἐκκλησίας λέγει
ὀφείλει νὰ μετανοῇ ὁ ἄνθρωπον φονεύσας·
σὺ ἄνθρωπον δὲν ἔσφαξες, ἀνθρώπων χιλιάδας,
καὶ διὰ βίου νὰ ἀσκῇς μετάνοιαν ὀφείλεις.»
Τόσον σκληρὰν ὠμίλησεν ὁ ἱεράρχης γλῶσσαν·
κι' ἀπέμεινεν ὁ βασιλεὺς ὡς κτυπηθεὶς ἐξαίφνης
ὑπὸ βροντῆς· μόλις ἀργὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπαίρει
καὶ προσφωνεῖ μετὰ φωνῆς ταπεινωμένης οὕτω·

«Ἐπίσκοπε, διάδοχε τῶν ἀποστόλων, εἶμαι,
τὸ βλέπω, ἔνοχος δεινῆς, φρικώδους ἀμαρτίας·
πλήν δός μοι καὶ τὴν ἄδειαν μὲ πόδας γυμνωμένους,
μὲ κεφαλὴν μὴ φέρουσιν οὐδὲν ἀρχῆς σημεῖον,
εἰς τὸν ναὸν τὸν ἅγιον μετανοῶν νὰ ἔμβω·
ὡς ὁ τελώνης, ὁ πολλῶν ἀνομιῶν ἐργάτης,
ὁμολογῶν τὸ ἔγκλημα, τὸ στήθός μου δὲ τύπτων,
παρὰ τοῦ θεοῦ ἄφεσιν ἀμαρτιῶν νὰ λάβω.—»
«Ὁχι,» μὲ βροντερὰν φωνὴν ἀπήντησε καὶ πάλιν
ὁ τοῦ Ὑψίστου λειτουργός· «ὁλοτελῶς ἐκλείσθη
τῆς Ἐκκλησίας διὰ σὲ ἡ πύλη, καθὼς βλέπεις·
δὲν θὰ εἰσέλθῃς εἰς αὐτήν, οὐδὲ θὰ μεταλάβῃς
τὰ ἄχραντα μυστήρια.» Τὸν λόγον τοῦτον εἶπεν
ὁ ἱεράρχης ὁμιλῶν τῶν προφητῶν τὴν γλῶσσαν·
κι' ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τᾶνω, μὲ τὰς χεῖρας
ὡσαύτως καὶ τὴν κύλικα τὴν ἱερὰν ἐπαίρων·
κι' ἐφάνη ὡς μετέωρος ὑπὲρ τὴν γῆν νὰ ἦρθῃ,
καὶ πέριξ ἄγγελοι πολλοὶ αὐτὸν νὰ διηκόνουν.
Δεινὸν δὲ θάμβος τὸν λαὸν κατέλαβε τὸν πέριξ·
τὰ γόνατα δὲ κάμπτουσι, πρηνεῖς τὴν γῆν ἐγγίζουιν,
σχεδὸν μὴ ἔχοντες ἰσχὺν τὴν λάμψιν νὰ προσβλέπουν.
Μόλις δ' ἄργα ἐπὶ τῆς γῆς ἰστάμενος ἐφάνη,
ὁπότε ὁ Θεοδόσιος μὲ χεῖρας σταυρωμένας,
τὸ στέμμα τὸ βασιλικὸν ἀφείς καὶ τὴν πορφύραν,
πρὸς τὰ ὀπίσω ἔστρεψε τοὺς πόδας, διευθύνων
ἤδη τὰ βήματα πεζὸς πρὸς τὸ ἀνάκτορόν του.
Εὐλόγησε δὲ τὸν λαὸν ὁ ἅγιος κατόπιν,
κ' ἐπρόσταξε νὰ νοίξωσι τὴν πύλην τὴν μεγάλην,
ὅπως εἰς τέλος τοῦ θεοῦ τὴν λειτουργίαν φέρῃ.

Β'.

Ὅτ' ὁ Δαβὶδ τὴν σύζυγον τοῦ ἀτυχοῦς Οὐρίου
ἐπλάνησε, κ' ἐπρόσταξεν αὐτὸν νὰ θανατώσουν,
μὲ γλῶσσαν ἤλθεν αὐστηρὰν ὁ Νάθαν ὁ προφήτης.
Τότε δ' ὁ τάλας αἰσθανθεὶς δεινὴν πατρὸς ὀδύνην,
ἐκλείσθ' εἰς τὸ ἀνάκτορον, παρενοχλῶν τὸ θεῖον.
Κι' ὁ Μέγας Θεοδόσιος περιπεσὼν ὁμοίως
εἰς ἔγκλημ', ἀποτέλεσμα παραφορᾶς ἀλόγου,
ὑπὸ δεινῆς κατέχεται βαρυθυμίας· κρύπτει
τὸ πρόσωπον, δὲν δύναται ἀνθρώπους νὰ προσβλέπη,
καὶ μὲν' εἰς τὸ ἀνάκτορον κλεισμένος τὴν ἡμέραν,
ἢ μόνος περιφέρεται εἰς τὸν πλησίον κῆπον.

Ἐν τούτοις δὲ τοὺς ἐθνικούς, τοὺς πρὶν ταπεινωμένους,
ἐλπίς τις θάλπει ἀμυδρά· νομίζουν ὅτι τώρα
εἶνε καιρὸς ἀρμόδιος τὸν εὐκλεῆ μονάρχην

νά φέρουν πρὸς τὸ μέρος των. Πομπὴν προετοιμάζου
εὐθὺς μεγάλην· τοῦ Διὸς τὸ ἄγαλμα τὸ μέγα
βασιλικὸν ἐνδύουσι διάδημα ὠραῖον,
καὶ ῥίπτουν εἰς τὰ νῶτά του τὸν πορφυροῦν μανδύαν·
λευκὴν δὲ φέροντες στολὴν καὶ στέμμα ἐκ μυρσίνης,
τάκολουθοῦν οἱ ἱερεῖς, καὶ ψάλλουσι τοὺς ὕμνους,
οὓς ποιηταὶ συνέθηκαν τῶν παρελθόντων χρόνων.
Ῥήτωρ δ' ἐμπρὸς διάσημος κομίζει ἐπὶ λόγχης
τὸν ἄετόν, τὸ σύμβολον τοῦ Νεφεληγερέτου,
καὶ λόγον μέλλει εὐφραδῆ νὰ εἴπῃ πρὸς ἐκεῖνον,
ὅστις τὸ στέμμα ἔφερε τῆς Ῥώμης τῆς ἀρχαίας.
Ἀπὸ ναοῦ δ' ἐκίνησεν, ἐγγὺς τῶν ἀνακτόρων
κειμένου, ἡ λαμπρὰ πομπή, κ' ἐστάθη μετ' ὀλίγον
ἀπέναντι τοῦ χλοεροῦ τοῦ βασιλέως κήπου.
Προχείρως δὲ ποιήσαντες μικρὸν βωμόν, αὐτόθι
οἱ ἐθνικοὶ διέταμον παχὺν κριὸν ταχέως,
καὶ τὰ σημεῖα εὐμενῇ νομίσαντες τῶν σπλάγχχνων,
τὴν πιμελὴν εἰς τὸν βωμόν νὰ καύσῃ πῦρ ἀφίνουν.
Δαυλὸν δ' ἐπαίρων ἱερεὺς ἐρράντισε τοὺς πέριξ,
βαπτίσας πρότερον αὐτὸν ἐντὸς λευκῆς λεκάνης·
κι' ἀρχίζουσι τοὺς ὕμνους των μ' ἰσχὺν νὰ ψάλλουν νέαν.
Ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἤκουσε τῆς μουσικῆς τοὺς τόνους,
τὴν ὥραν ταύτην εἰς αὐτὸ περιπατῶν τὸ μέρος·
κ' οἱ πόδες του αὐτόματοι ἐστράφησαν πρὸς τοῦτον
τὸν τόπον, ὅθεν ἤκουσε φωνὰς ἐναρμονίους.
Ὡς δὲ τὸν εἶδον στρέψαντα τὴν ὄψιν πρὸς ἐκείνους
οἱ ἐθνικοί, τὸν ῥήτορα προτρέπουσι ν' ἀρχίσῃ·
κι' ἐκεῖνος λέγει ἀναβὰς ἐπὶ μεγάλου λίθου·
«Διάδοχε τοῦ Καίσαρος καὶ πρῶτε τῶν Ῥωμαίων!
τὸν Δία, βλέπεις, φέρομεν τὸν νεφεληγερέτην,
ὅστις τὴν Ῥώμην ὕψωσε τὴν παλαιὰν εἰς κράτος,
περιλαμβάνον ἅπασαν τὴν οἰκουμένην ἤδη·
τὴν Ῥώμην, ἥτις σήμερον εἰς δάκρυα πνιγμένη,
νυχθημερόν ἀναφωνεῖ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους οὕτω·
«ὦ τέκνα μου! τί μ' ἔχετε παρερριμμένην τόσον ;

ἐγὼ δὲν ἀπεδίωξα τοσάκις τοὺς βαρβάρους
μακρὰν τῶν Ἀλπεων ; ἐγὼ τοὺς ναύτας τῆς Λιβύης
δὲν ἔκαμα νὰ τρέμωσι τῶν Ἰταλῶν τὸ δόρυ ;
Σεβάσθητε τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα καθεστῶτα,
δι' ὧν καθυπετάξατε τὸν κόσμον, καὶ μὴ τρίχας
περιφρονεῖτε πολιάς· τὸ θρήσκευμα τὸ νέον
ἢ γηραιὰ δὲν δύναμαι διόλου νὰ νοήσω.
Ἐγὼ, ἐγὼ ἐδίδαξα τὸν μέγαν Κιγκιννάτον
ταχέως πρὸς τὸ ἄροτρον τὸ ξίφος νὰνταλλάσσει,
τὸν Ῥήγουλον τὸν λόγον του ἐκπνέων νὰ φυλάξῃ·
κ' ὁ Κοριολάνος ψυχὴν ἀγέρωχον νὰ κάμπτη,
ὁπότε μήτηρ εἶχε· αὐτὸ προστάζει σεβασμία.
ὦ ! δός, ναί, δός, ἐπίτρεψον νὰ στήσωμεν καὶ πάλιν
εἰς τῆς Συγκλήτου τὴν στοὰν τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης,
ὅπως σκιρτήσῃ μὲ χαρὰν ὁ Καῖσαρ ἐκ τοῦ τάφου.»

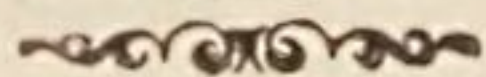
Οὕτως ὁ ῥήτωρ τὸ ποτὲ τῆς Ῥώμης μεγαλεῖον
εἰς τοὺς θεοὺς τῶν παλαιῶν μὲ τέχνην ἀποδίδων,
τοῦ βασιλέως τὴν ψυχὴν ἐζήτει νὰ κινήσῃ.
Οὐδ' ἔμειν' ἀσυγκίνητος ὁ βασιλεὺς τῷ ὄντι,
καὶ κᾶτι θέλει πρὸς αὐτὸν σπουδαῖον νὰπαντήσῃ,
ὁπότε ἐφάνη πόρρωθεν κονιορτός, ὥς ὅταν
προβαίνουν ἄνθρωποι πολλοὶ ταχύνοντες τὸ βῆμα·
οἱ πάντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἐκεῖσε στρέφουν,
κ' ἠπύρουν ποῖον αἴτιον διήγειρε τὸ πλῆθος,
ὁπότε τὸν Ἀμβρόσιον ἐμπρὸς ἀπάντων βλέπουν
κρατοῦντα μὲ τὴν δεξιὰν σταυρὸν καὶ μὲ τὴν ἄλλην
τὴν ῥάβδον τὴν ποιμενικὴν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου.
Ὡς δὲ τὸν εἶδ' ὁ βασιλεὺς, τὸν κυριεύει θάμβος,
μὴ ἐννοοῦντα διατὶ τοσοῦτον αἰφνιδίως
ἐπρόβαλε· τοὺς δ' ἐθνικοὺς ὡσαύτως μέγας τρόμος
κατέχει, καὶ προσβλέπουσιν ἀλλήλους μ' ἀπορίαν.
Τοιαῦτα δ' ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὸν μονάρχην εἶπεν·
αἰὲν βασιλεῦ ! παράδοξον σοῦ φαίνεται πῶς τόσον
αἰφνίδια προσέρχομαι· πλὴν ἄκουσον· ὁπότε

θεις τέλος εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην λειτουργίαν,
καθ' ἣν ἐντὸς εἰς τὸν ναὸν σ' ἐμπόδισα νὰ ἔμβῃς,
ἐκάθισα τῶν μόχθων μου ἀνάπαυσιν νὰ λάβω,
μεγάλη τὴν ἐμὴν ψυχὴν κατέλαβεν ἀνία.
Ὑπὸ καμάτου δὲ δεινοῦ καταληφθεὶς, ταχέως
ἀπεκοιμήθην, κι' ἄγγελος καθ' ὕπνον μ' ἐπεφάνη
τοιαῦτα λέγων μὲ φωνὴν γλυκεῖαν· ἀπῶς ; κοιμᾶσαι,
ἐν ᾧ τὸ ποίμνιον ὠμὸς θέλει σπαράξει λύκος ;
ἐγέρθητι καὶ τάχιστα πρὸς τὸν μονάρχην σπεῦσον
νὰ εἴπῃς ὅ,τ' εἰς τὴν ψυχὴν θέλω ἐγὼ σ' ἐμπνεύσει·
κι' ἂν ἀπιστῇς, τεκμήριον θέλω σοὶ δώσει μέγα.
Σκάψον μ' ἀξίνην τοῦ ναοῦ τὸ κέντρον, καὶ θὰ εὕρῃς
ὅστ' αἱ μαρτύρων γίγαντος ἀνάστημα ἔχοντων·
θαύματ' αὐτοὶ θὰ κάμωσι κι' ἡ ἐκκλησία μέλλει
νὰ λάβῃ δόξαν δι' αὐτῶν τὴν σήμερον μεγάλην.»
Εἶπεν ὁ ἄγγελος, κ' εὐθὺς τὰς πτέρυγας τανύσας
ἐπέταξε πρὸς τοῦ ναοῦ τὸν ἐν τῷ μέσῳ θόλον·
ἐγὼ δ' ἠγέρθην· θαυμασμὸς μὲ κυριεύει μέγας·
ἐν τάχει δὲ τοὺς κώδωνας νὰ κρούσουν παραγγέλλω,
νὰ καύσωσι λιθανωτόν, νὰ νάψωσι λαμπάδας·
συνῆλθε δ' ὁ λαὸς εὐθύς, κι' ἐκόμισαν ἀξίνας,
ὅπως ἐγὼ προσέταξα, νὰ σκάψωσι τὸ χῶμα.
Ἀφοῦ δ' ὡς μίαν ὀργυιὰν ὠρύξαμεν, ἠδεῖαν
αἶφνης ἡσθάνθημεν ὁσμὴν, καὶ μετ' ὀλίγον δύο
μαρτύρων σκελετοὶ μακροί, γιγάντειοι προβαίνουν.
Σύμπας δὲ τότε ὁ λαὸς τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον
ποιεῖ, τὸν ὕψιστον Θεὸν δοξολογῶν, καὶ πλῆθος
δαιμονισμένων φέρουσιν ἐκεῖ νὰ ἰαθῶσι·
εἰς δ' ἐξ αὐτῶν ἐβόησε· ἀφεῦ ! μὲ ἀποδιώκουν
οἱ ἐκχωθέντες μάρτυρες· θέλω εὐθύς ὑπάγει,
ἐνθα μοῦ ἔστησαν βωμόν, εἰς τοῦ Θεοδοσίου
τὸν κῆπον.» Οὕτως ἔκραξε, κ' ἐννόησα τὸν λύκον,
ὅστις ζητεῖ τὸ πρόβατον νὰ μοῦ κατασπαράξῃ.
Ὅπως εὐρέθην, τὸν λαὸν παρακαλῶ νὰ σπεύσῃ,
πρὸς σὲ νὰ ἔλθῃ μετ' ἐμοῦ . . . Πλὴν φεῦ ! βωμόν τῷ ὄντι

ἔδῳ θεῶμαι, βασιλεῦ . . . Ὁ δαίμων οὗτος εἶνε,
ὅστις ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ νοσοῦντος. Ἴδε!
τὸ ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς κατόκησεν ἐνταῦθα.»
Μόλις τὸν λόγον ἔπαυσεν ὁ μέγας ἱεράρχης,
ὁπότε μετὰ σεβασμοῦ τῶν ἐθνικῶν ὁ ῥήτωρ
προσῆλθε, κ' εἶπε ταπεινῶς τοιαύτην ὁμιλίαν·
«Ἐπίσκοπε χριστιανέ, δὲν θέλω νὰ ἐλέγξω
τὸν τρόπον, ὅστις τοὺς πολλοὺς ζητεῖ νὰ σαγηνεύσῃ·
ἂν δὲ τῷ ὄντι θαύματα στηρίζουν τὰς θρησκείας,
τοὺς λίθους ἄλλοτ' ὁ Ὀρφεὺς καὶ παρ' ἡμῖν ἐκίνει,
ἀνίστα δὲ καὶ τὴν νεκρὰν ὥραϊαν σύζυγόν του.
Πλὴν τὸ μυστήριον ἐγὼ νὰ ἐρευνῶ δὲν θέλω,
ὅπερ τοῦ κόσμου τὴν ψυχὴν, ὡς καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου,
συνέκρυψ' ὑπὸ ἄρρηκτον εἰς τοὺς θνητοὺς καλύπτραν.
Ἐν μόνον θέλω σεβασθῇ, τὰ ἦθη τὰ πατρῷα.
Ἀπόδος, ὦ χριστιανέ, εἰς τοὺς Ῥωμαίους πάλιν
τὰς νίκας, ὅσας οἱ θεοὶ ἐχάριζον ἐκεῖνοι,
καὶ πάντες θέλομεν ἡμεῖς θεὸν ὁμολογήσει
τὸν Ναζωραῖον· ἔχομεν ἀναγνώρισει κι' ἄλλους.—»
«Οὐχί,» διέκοψε τανῦν τὸν λόγον του μὲ τόνον
ὁ ἅγιος Ἐπίσκοπος· «Θεὸς εἷς μόνος εἶνε,
ὁ ἔχων ὑποπόδιον τὰ νέφη, καὶ τὸν θρόνον
στηρίζων εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὰς κυανᾶς ἐκτάσεις.
Θεοὺς ἡμεῖς δὲν θέλομεν μοιχοὺς καὶ βρεφοκτόνους,
οὐδὲ θεοὺς, οὓς πλάττουσιν ἀπὸ πηλοῦ καὶ ξύλου·
εἰς θύματα δὲν χαίρομεν καὶ τελετὰς ἀσέμνους,
ἀλλὰ τὸν ἄϋλον Θεόν, τὸ πνεῦμα προσκυνοῦμεν.
Πλὴν τί; τί βλέπω; ἔστησεν αὐθάδης ἐδῳ δαίμων
βωμὸν καὶ θρόνον! Ποῖος Ζεὺς πορφύραν ἐνεδύθη;
ὦ τοῦ Ὑψίστου ἄγγελε, ὅστις καθ' ὕπνον ἦλθες
κελεύων τοῦ ποιμνίου μου τὸν λύκον νὰ διώξω,
τὸν ἐωσφόρον σύντριψον, ὅστις ἐδῳ ἐστάθη!»
Μόλις τὸν λόγον ἔπαυσεν, ὁπότε ἠκούσθη μέγας
σεισμός, ὡς ἂν ὑπὸ τὴν γῆν συνεμυκῶντο βόες,
καὶ σίφων μέγας ἄρχεται ἐκ νότου νὰ ὑψοῦται.

Τὸ ἄγαλμα δὲ τοῦ Διὸς ἑξαίφνης καταπίπτει,
 συντρίβεται, καὶ γίνεται τόσον λεπτὰ τεμάχην,
 ὥστε τάρπάζει τάχιστα μακρὰν ὁ μέγας σίφων.
 Δεινὸς δὲ τρόμος τὸν λαὸν κατέλαβε καὶ φεύγουν
 οἱ ἔθνηκοί, ἀφήσαντες καὶ θῦμα καὶ θυσίαν·
 τὸ Ἀκύριε δ' ἐλέησον· ἀδιαλείπτως λέγουν
 οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοί· τὰ γόνατα συγκάμπτουν
 καὶ βλέπουν εἰς τὸ πρόσωπον τᾶγίου τί θὰ εἴπῃ.
 Οὕτω δ' ἐκεῖνος ζωηρὰ πρὸς τὸν μονάρχην, λέγει·
 «Εἶσαι τῆς γῆς ὁ βασιλεύς, τῆς οἰκουμένης πάσης·
 πλὴν ἄλλος εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν θρόνον ἔχει στήσει,
 εἰς τὸν ὁποῖον πείθονται τὰ κύματα τοῦ πόντου
 καὶ ἡ δύναμις ἡ σείουσα τὴν γῆν ἐκ θεμελίων.
 Ἐκεῖνος μὲ διέταξεν οὕτω πρὸς σὲ νὰ εἴπω·
 μηδόλως στρέφε, βασιλεῦ, εὐνοϊκὸν τὸ βλέμμα
 πρὸς μυσαροὺς προσκυνητὰς εἰδώλων τῶν δαιμόνων,
 διότι μᾶλλον γίνεται βαρὺ τὸ ἑγκλημά σου·
 ἀλλ' ἄκουσον· ἔνθα τὴν γῆν καλύπτει τῆς Αἰγύπτου
 ὁ Νεῖλος μὲ τοὺς φοίνικας, κατώκησ' ἐρημίτης
 τρεφόμενος μ' ἀκρόδρυα, καθὼς ὁ Ἰωάννης,
 ὡσαύτως δὲ ζωννύμενος μὲ ζώνην δερματίνην·
 ἐκεῖνον στεῖλ' ἐρώτησον· ἐκεῖνος θέλει σ' εἶπει
 τί μέλλει τὸ ἀνόμημα τὸ σὸν νὰ ἐξαλείψῃ.»
 Τοιαῦτ' ἀγγέλλει δι' ἐμοῦ ὁ Κύριος, καὶ ἐν τάχει,
 ὦ βασιλεῦ, τὸν ἅγιον ἐρώτησ' ἐρημίτην,
 ὅπως καὶ πάλιν μ' ἀνοικτοὺς ἡ Ἐκκλησία κόλπους
 τὸν Θεοδόσιον πιστὸν ἀποκαλέσῃ τέκνον.»
 Εἶπε καὶ ἡ ὄψις ἐνθεὸς περιχαρῶς ἀστράπτει·
 ὡσαύτως δὲ τοῦ ἀνακτος τὸ στῆθος ἐνεπλήσθη
 χαρᾶς ἀφάτου, καὶ ἡ προτοῦ βαρυθυμία ἤδη
 ὡς νέφος ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ βορρᾶ διεσκορπίσθη·
 Τοιαῦτα δ' εἶπ' εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας ἀνατείνων·
 «ὦ Ὑψιστε, ὁ τὸν ληστὴν τὸ πάλαι συγχωρήσας,
 ἰδὲ καὶ τῆς καρδίας μου τὴν συντριβὴν καὶ χύσον
 παρηγορίας νάματα, αἰσχύνων τοὺς ἐχθροὺς μου.»

Εἶπε κ' εὐθὺς διαταγὴν ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην
μὲ πρέσβεις ἱεροὺς μακρὰ τριήρης νὰ ἐκπλεύσῃ,
νὰγγείλῃ πρὸς τὸν ἅγιον τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου,
καὶ φέρῃ τὴν ἀπόκρισιν ὀπίσω μετὰ τάχους.

Γ.

Μετὰ ῥυθμοῦ τὰ μελανὰ τοῦ Νείλου πλήττουν ῥεῖθρα
τριήρους κῶπαι σύμβολον τὸ λάβαρον ἐχούσης·
προστρέχουσι δ' οἱ κάτοικοι οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας,
περίεργοι νὰ ἴδωσιν ὅποιον νέον φέρει.

«Μήπως,» ἀλλήλους ἐρωτοῦν, ἀδιάταγμά τι νέον
«προστάσσει νὰ ἐκριζωθῇ τὸ δόγμα τοῦ Ἀρείου,
ἢ τῶν ναῶν τῶν ἐθνικῶν αἱ πύλαι νὰ κλεισθῶσι ;
καὶ ὅμως ἂν διαταγὴ ἐπέμπετο τοιαύτη,
ὁ ἑπαρχος ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ μόνος.»

Τοιαῦτα πάντες ἐρωτοῦν, ὁπότεν καταπλήρ,
τοῦ Νείλου διασχίσασα τὸ ῥεῖθρον ἢ τριήρης,
ἐμπρὸς τοῦ οἴκου τοῦ ἐκεῖ βασιλικοῦ ἐπάρχου,
καὶ πάραυτ' ἀποβαίνουσιν ἐπὶ τῆς γῆς οἱ πρέσβεις·
ὀλίγην δ' ὥραν μείναντες ἐντὸς τοῦ οἴκου, πάλιν
ἐμβαίνουν εἰς μονόζυλα μεθ' ὁδηγοῦ Νιγρίτου.

Ταῦτα δὲ σύρουν ἐκ τῆς γῆς οἱ δοῦλοι μὲ σχοινίον,
κι' ἀνέρχονται τοῦ ποταμοῦ τὰ ὕδατα νὰ φθάσουν
εἰς τὴν Λυκόπολιν, μικρὰν τῆς Θηβαίδος πόλιν.

Εἰς ὄρος ταύτης ὑψηλὸν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος,
ὃν ἤλθον νάρωτήσωσι, μὲ τὰς ἰδίας χεῖρας
καλύβην κατεσκεύασεν, ἣν οὐδαμῶς οἱ λύκοι
νὰ βλάψουν ἐπεχείρησαν, καίτοι πολλοὶ τὴν νύκτα
πέριξ αὐτῆς ὠροῦντο. Ἐνταῦθα δὲ κατῴκει
ἔτη πεντήκοντα, χωρὶς τὴν θύραν τοῦ νανοίξῃ
ἢ νὰ γευθῇ τροφὴν τινὰ μὲ πῦρ ἡτοιμασμένην.
Ἡμέρας δὲ διέτριβε τῆς ἐβδομάδος πέντε
μονάζων, προσευχόμενος καὶ μελετῶν τὰ θεῖα,
καὶ μόλις κατὰ σάββατον διήνοιγεν ὀλίγον
τῆς ταπεινῆς καλύβης τοῦ τὴν χαμηλὴν θυρίδα,
ἀκρόασιν εἰς εὐσεβεῖς νὰ δώσῃ, πανταχόθεν
τῆς γῆς ἐνταῦθα φθάνοντας νὰ μάθουν ποίαν μέλλει
ὁ ἅγιος παρήγορον παραίνεσιν νὰ εἴπῃ,
ἢ ψαύσῃ μὲ τὴν δεξιὰν ἀπέλπιδας ἀρρώστους.
Παρασκευὴν δ' οἱ πρεσβευταὶ τοῦ βασιλέως ἤλθον,
κ' ἐδέησε τὸ λάβαρον ἐμπρὸς αὐτῶν νὰ ἔχουν,
ὅπως τὸ πλῆθος σχίσωσιν ὑποχωροῦν μὲ σέβας.
Τὴν νύκτα δ' ἐκοιμήθησαν οἱ πρέσβεις ὑποκάτω
τῆς χαμηλῆς θαυματουργοῦ θυρίδος, καὶ μὲ τρόμον
τὴν νύκτα ὅλην ἤκουον ὠρυομένων λύκων
ἀγέλας, πέριξ τοῦ λαοῦ διηνεκῶς φοιτώσας.
Πλὴν ἅμα λύχνον ἀναψε μικρὸν ὁ ἐρημίτης,
καὶ τοῦτον ἔθηκε' ὀπισθεν τῆς χαμηλῆς θυρίδος,
ἐχούσης πλῆθος χαραγῶν ἀνάμεσα τῶν ξύλων,
εὐθὺς τῶν λύκων ἔφυγε τὸ πλῆθος, οὐδ' ἠκούσθη
θηρίου πλέον ὠρυγμὸς καθ' ἅπασαν τὴν νύκτα.

Ἐν τούτοις δ' ἤλθεν ἡ ἡὺς κι' ἀρχίζει νὰ χρυσώνῃ
τὰ πέριξ τοῦ ὀρίζοντος διεσπαρμένα νέφη,
βαθὺ δὲ χρῶμα ἐρυθρὸν νὰ χύνη πρὸς τοῦ Νείλου
τὰ ὕδατα τὰ μ' ἥρεμον τὸ ῥεῦμα προχωροῦντα,

Κατεῖχε δὲ τοὺς πρεσβευτὰς τὴν ὥραν ταύτην ὕπνος,
ὁπότε ἑξαίφνης ἤνοιξε τὴν χαμηλὴν θυρίδα
ὁ ἅγιος, καὶ μὲ φωνὴν στεντόρειον κραυγάζει·
«Ἐγέρθητε! νᾱκούσετε τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.»
Ἐμβρόντητοι δ' ἠγέρθησαν εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνην
οἱ πρεσβευταί, καὶ τρίβοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς προσέχουν
νᾱκούσουν τί ὁ σεβαστὸς θὰ εἴπῃ ἐρημίτης.
Οὕτω δ' ἐκεῖνος τὴν φωνὴν ἐκ νέου ἐπιτείνει·
«Τοιαῦτα λέγει δι' ἐμοῦ ὁ Κύριος ὁ ἔχων
σαλπίγγων ἦχον τὰς βροντάς, τὰς ἀστραπὰς δὲ βλέμμα·
«Ὑψοῦνται θρόνοι μέγιστοι ἐγγὺς τῶν ἀποστόλων,
ἐφ' ὧν οἱ δύο μέλλουσι μεγάλοι νᾱ καθίσουν
τοῦ κόσμου τούτου βασιλεῖς· ὁ μέγας Κωνσταντῖνος
κι' ὁ μέγας Θεοδόσιος· ὅμως ἡ ὥρ' ἀκόμη
δὲν ἦλθ' ὁ Θεοδόσιος ἄγνός ἐκεῖ νᾱνέλθῃ·
ἀνάγκη μάχην πρότερον σκληρὰν νᾱ συγκροτήσῃ
πρὸς πολεμίους καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀδου φρικτοτέρους.
Εἰς ταύτην θέλει πληγωθῇ ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅπως
τοῦ αἵματος τὸ μόλυσμα τὸ αἶμα πάλιν πλύνῃ·
μετέπειτα μὲ τρίχινον χιτῶνα μετανοίας,
γυμνώσας δὲ τοὺς πόδας του, συγγνώμην θὰ ζητήσῃ
παρὰ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας.»
Τοιαῦτα πρὸς τὸν εὐσεβῆ νᾱ εἶπετε μονάρχην·
εἰς δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, «Θεόφιλε,» μνηύω
«πρὸς τί βωμὸν ἀφίνετε δαιμόνων ἀλαζόνων
ἀνέπαφον; ἐβάρυνεν ἡ κνίσσα τὴν ψυχὴν μου,
ἣν πέμπει πρὸς τὸν οὐρανὸν συχνὰ τὸ Σεραπεῖον.»
Οὕτως εἰπὼν ὁ ἅγιος εὐλόγησε τοὺς πρέσβεις·
κ' ἐκεῖνοι σπεύδουν τάχιστα νᾱναχωρήσουν, ὅπως
εἰς τὸν μονάρχην παρευθὺς τοὺς λόγους ἀναγγεῖλουν.
Ὁ δ' ἐρημίτης τὸν λαὸν μετέπειτα τὸν ἄλλον
εὐλόγει, κ' ἡγγίζον αὐτοῦ οἱ ἀσθενεῖς τὸ ράσσον.

Οὕτως οἱ πρέσβεις τάχιστα πρὸς τὴν τριήρη φθάνουν,
καὶ τὰ ἰστί' ἀπλόνουσι νᾱ πλεύσουν πρὸς τὴν Ῥώμην·

ἐν ᾧ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως τοῦ Νείλου
ἐπίτηδες ἀπέστειλαν διάκονον τοῦ τόπου,
τοῦ ἐρημίτου ταῦστηρὸν παράγγελμα νὰ εἴπῃ.
Συνέβη δὲ ὁ σεβαστὸς ἐπίσκοπος νὰρχίζῃ
νὰ ψάλλῃ τὸν ἐσπερινόν, ὅτ' ἤλθ' ἡ ἀγγελία·
κ' εὐθὺς τὴν θείαν ᾤφησεν ὠδήν, λαβὼν δ' ἄξίνην
αἶσσοι πιστοί! » ἐφώναξεν, ἀκολουθεῖτε· μέγα
ὁ ἐρημίτης κέλευσμα μοι πέμπει ἐκ τοῦ ὄρους.
Τὸν Βελζεβοῦλ τὸν ἔχοντα τὸ Σεραπεῖον θρόνον
ἀνάγκη νὰ κρημνίσωμεν· βαρύνουν αἱ θυσίαι
αἱ μιαραὶ κι' αἱ τελεταὶ αἱ ἄσεμνοι τὸ θεῖον.
Ἀξίνας πάντες λάβετε, μοχλοὺς, καὶ πορευθῶμεν,
τὸν Σέραπιν κρημνίσωμεν ἐκ τοῦ μεγάλου θρόνου.»
Εἶπε κ' οἱ κώδωνες ἤχοῦν, ὡς ὅταν προσκαλῶσι
τὰ πλήθη πρὸς πυρκαϊᾶν ἐπίκουροι νὰ δράμουν.
Ἐν τάχει δὲ πληθὺς πολλὴ χριστιανῶν συνῆλθε,
τὸ Σεραπεῖον μὲ μοχλοὺς κι' ἄξίνας νὰ κρημνίσουν.

Εἰς λόφον δ' ὕψος ἔχοντα ὡς ἑκατὸν βημάτων
ἦτο ναὸς πελώριος ὡς φρούριον κτισμένος
μὲ θόλους καὶ ὑπόγεια, μὲ κίονας καὶ τόξα.
Αἰθούσας δὲ πολετελεῖς, κεκοσμημένας πέριξ
διὰ στοῶν ἀπὸ λαμπροῦ μαρμάρου εἰργασμένων,
ἐκάλλυνον ἀγάλματα τῶν τεχνιτῶν τῶν πρώτων.
Καὶ μέγα οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ κυλίνδρους εἶχον
βιβλίων ὅλων ἐκλεκτῶν, ἀντὶ τοῦ πρὶν Μουσείου,
τοὺς ὁπαδοὺς προσεῖλκυε τῆς Μούσης τῆς ἀρχαίας.
Πρὸς τοῦτον τῶρα τὸν ναὸν ἐκσπῶσι τὸν θυμὸν τῶν
τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν· οἱ δ' ἐθνικοὶ δὲν θέλουν
τὸ μόνον καταφύγιον αὐτῶν νὰ καταλίπουν
(ἄλλος ναὸς μὲ εἰδῶλα κἀνεῖς δὲν ἦτο τότε)·
διὸ ταχέως σπεύδουσι μὲ δόρατα καὶ λόγχας,
λαμβάνουσι δ' ὀχύρωμα τοὺς τοίχους καὶ τοὺς στύλους,
κι' ἄρχεται μάχη φοβερὰ τῶν δύο ἄλλοθρήσκων·

τοιαῦτα δ' εἷς χριστιανὸς φωνάζει λογχοφόρος·
 «Τοὺς θόλους ἀνατρέψατε, ἔνθα χοροὺς ἀσέμνους
 χορεύουσιν οἱ ἐθνικοί, πλανῶσι δὲ παρθένους
 ἄθώας, ἐνδύόμενοι οἱ ἄνδρες ὡς γυναῖκες·
 συντρίψατε τὰ γάλατα τὰ κλαίοντα μὲ σπόγγους
 θεμένους εἰς τὸ κοίλωμα τῶν ὀφθαλμῶν, φωνοῦντα
 διὰ παιδίων ἐνδοθεν τοῦ ξύλου τεθειμένων·
 φονεύσατε τοὺς τοῦ Βαάλ προσκυνητὰς ἀσπλάγχνως,
 ὡς ἔκαμνον τοῦ Ἰσραὴλ οἱ ἅγιοι προφῆται.»
 Εἶπε κ' ἡ μάχη γίνεται φοβερωτέρα τώρα,
 ταχέως δὲ φονεύονται τῶν ἐθνικῶν οἱ πρῶτοι,
 καὶ φεύγουν οἱ ἐπίλοιποι, νοσοῦντες ὅτι μάτην
 βοήθειαν ἐπρόσμενον ἀπὸ ἀψύχων λίθων·
 ὁ ἴδιος δ' ἐπίσκοπος ἐπαίρει τὴν ἀξίνην,
 καὶ θραύει τὸν λευκότατον τῶν ἀγαλμάτων λίθον.
 Μάτην φιλόκαλοί τινες χριστιανοὶ νομίζουν
 ὅτι τινὰ νὰ ἔμενον ἴσως κακὸν δὲν ἦτο·
 ὁ ζῆλος ὁ τῆς πίστεως δὲν θέλει νὰ γνωρίζῃ
 τοιοῦτον αἶσθημα· κί' αὐτὰς τὰς βίβλους πυρπολοῦσι,
 καὶ φλόγες ἀνυψώνονται, τὸ ὕδωρ δὲ τοῦ Νείλου
 ἀντανაკλᾷ τὴν φοβερὰν ἐκ τῆς διφθέρας λάμψιν,
 καὶ μαῦρος αἶρεται καπνὸς τὴν πόλιν συγκαλύπτων.
 Ἀλλ' ἤδη πρόσκομμα δεινὸν τοὺς ζηλωτὰς κωλύει·
 τοσοῦτον ἦσαν ἰσχυρὰ τὰ τεῖχη καὶ οἱ στῦλοι,
 ὥστ' οὐδαμῶς ἢ τῶν χειρῶν πληθὺς τὰ καταρρίπτει,
 καὶ κτύπον κάμνουν μάταιον αἱ σιδηραῖ ἀξίναι.
 Κ' ὅμως δὲν ἔπρεπεν ὀρθοὶ οἱ κίονες νὰ μείνουν,
 μυρία δὲ τεχνάσματα ἐπινοοῦν, καὶ τέλος
 κοιλαίνουσι τὰ θεμέλια, κατόπιν δ' εἰς τοὺς λάγκους
 ἄπτουσι πῦρ, σωρεύσαντες πληθὺν εὐφλέκτων ξύλων.
 Ὡς δ' εἰς κλιθάνους ἀσβεστος ὁ λίθος ἀποβαίνει,
 ὁμοίως ἡμερόνυχτα καέντες δύο, θρύβουν
 οἱ κίονες, καὶ χύνονται οἱ σπόνδυλοι μὲ κρότον,
 ἀποτελοῦντες εἰς τὴν γῆν σειρὰν τροχῶν στιλβόντων.

Κι' ὅμως δὲν ἔφυγ' ἄπελπις ὁ Σατανᾶς ἀκόμη,
εἰσέτι δ' ἔμενεν ὀρθὸν τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνο,
ὅπερ ἐκάθητο κρατοῦν τὸ σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρα
τὴν μίαν, εἰς τὴν ἄλλην δέ, τὴν δεξιόθεν, ὄφιν,
τέρας δεινὸν εἰς τρεῖς οὐράς πρὸς τᾶκρον καταλῆγον,
αἵτινες πάλιν ἔληγον, εἰς κεφαλὴν ἢ μία
λεόντειον, ἢ ἄλλη δὲ εἰς λύκειον κ' ἢ τρίτη
κυνεῖαν· εἰς τὴν κεφαλὴν κανίστριον ἐκράτει.
Τοιοῦτον ἦτο τᾶγαλμα τὸ μέγιστον αὐτόθι.
Καὶ τρεῖς μὲν ἐπεχείρησαν μ' ἀξίνην νὰ τὸ πλήξουν·
πλὴν τρεῖς αὐτοὺς ἀπέστρεψε τὸ θεῖον μεγαλεῖον
τᾶγάλματος, τὸ ὄμμα του τὸ ζωηρόν κ' ἡ ὄψις,
ἣτις ἐνόμιζες θεὸν ὅτι παρίστα ζῶντα·
τοιαῦτα δ' ἀνεφώνησεν εἰδωλολάτρης γέρων,
θάρρος λαβὼν ἐκ τοῦ δειλοῦ τῶν πολεμίων τρόπου·
«Μὴ πλήξετε τὸν Σέραπιν, διότι παραχρῆμα
ὁ οὐρανὸς μέλλει κ' ἡ γῆ νὰ καταντήσῃ πάλιν,
ὡς ἦτο πρὸ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου, μέγα χάος·
θὰ παύσῃ τὰς πλημμύρας του ὁ Νεῖλος, καὶ θὰ γείνη
πεδῖον ἔρημον ἢ νῦν εὐφορωτάτη χώρα,
ἢ πλημμυρῶν διηνεκῶς τοὺς ἀσεβεῖς θὰ πνίξῃ.»
Εἶπεν ὁ γέρων, νέα δὲ κατέλαβε δειλία
τὰ πλήθη τῶν χριστιανῶν, ὅτ' αἰφνης στρατιώτης
εἰς μάχας εὐρεθεῖς πολλάς, ψυχὴν μεγάλην ἔχων,
μὲ κλίμακα πρὸς τᾶγαλμα ταχέως ἀναβαίνει,
κ' ἐπαίρων πέλεκυν ὀξὺν τὴν παρειάν του πλήττει·
δεινῶς δὲ νῦν ἀντήχησε τὸ εἶδωλον, καὶ νέα
κατέχει πέριξ τοὺς πολλοὺς μεγάλη ἀγωνία.
Προσμένουσιν οἱ κεραυνοὶ τὴν γῆν νὰ καταφλέξουν,
κι' ὁ ποταμὸς τὰ ὕδατα νὰ ῥίψῃ πρὸς τὴν πόλιν.
«Ὅμως τὸ πᾶν, κι' ὁ οὐρανὸς ἐσίγα καὶ τὸ ὕδωρ,
λαμπρὸς δ' ὡς πρὶν ὁ ἥλιος ἐφώτιζε τὴν κτίσιν.

Ὁ στρατιώτης ἔπειτα ὁ τολμηρὸς ἐκ νέου
πλήττει σφοδρῶς τὸ εἶδωλον, καὶ πάντες ἤδη θάρρος

λαμβάνουν κι' ἀλλεπάλληλοι ἀξίνοι καταπίπτουν.
Νῦν δ' ὁ πρὶν φόβος ἔγεινε θρασύτης, δηλουμένη
διὰ φωνῶν εἰς τὰς ὁδοὺς· ὡς ἐν θριάμβῳ σύρουν
τὰ θραύσματα, τὸν δὲ κορμὸν κυλίουν καὶ κομίζουσιν
κατόπιν νὰ γελάσωσιν ἐντὸς τὰμφιθεάτρου·
δεινὸς δὲ κρότος τῶν χειρῶν καὶ γέλως παταγώδης
ἤκούσθη ὅταν ἔπεσε χαμαὶ εἰς τὴν ὀρχήστραν·
ὁ δαίμων δὲ μὲ βλοσυρὸν τὸ βλέμμα ἐκ τοῦ Ἄδου
τὴν κεφαλὴν ἐπήγειρε, τὸν ἐμπαιγμὸν νὰ ἴδῃ
τῶν τέως δούλων τοῦ θνητῶν· πλὴν εἶχε τελειώσει
ὁ χρόνος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ὡς βασιλέως
ἐπὶ τῆς γῆς, κ' ἐβύθισε τὴν κεφαλὴν ἐκ νέου,
βαθὺν ἐκπέμψας στεναγμὸν, ὑπὸ τὸν μαῦρον ζόφον.

Οὕτω λοιπὸν τὸ κέλευσμα τοῦ ἐρημίτου εἶχεν
ἐκτελεσθῇ πιστότατα ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Νείλου.
Ἐν τούτοις δὲ πλησίστιον ἐξ αὐρας τοῦ Αἰγαίου
τὰ κύματα διέσχίζε τῶν πρέσβων τὸ πλοῖον·
γαλήνιος δ' ἡ θάλασσα τὸν κόλπον τῆς ἀνοίγει
ὡς μήτηρ, καὶ τὰ κύματα μὲ φλοῖσθον εἰς τὴν πρῶραν
παραμερίζουν ἐλαφρόν, ὥσάν κι' αὐτὰ ἐπόθουν
τὸν πλοῦν νὰ ἐπισπεύσωσι τῆς ἱερᾶς τριήρους·
τὴν τρίαιναν ὁ Ποσειδῶν κι' οἱ Τρίτωνες ἀφίνουν
σεβόμενοι τοὺς τὸν σταυρὸν ἐπαίροντας σημεῖον.
Εἰς τρεῖς δ' ἡμέρας ἔφθασαν οἱ πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην·
κ' ἀφοῦ τὸ πλοῖον ἀφῆσαν, ταχεῖς λαβόντες ἵππους,
εὐθὺς πρὸς Μεδιόλανα τοὺς χαλινοὺς εὐθύνουν.

Δεινὴ δὲ τότε συμφορὰ τῶν Γαλατῶν τὴν πόλιν
κατεῖχε· μέγας πρὸ μικροῦ συμβᾶς σεισμὸς ἐν μέρος
τοῦ τείχους κατεκρήμνισε· τρεῖς δ' εὐσωμοὶ ὀπλῆται
ἦλθον μὲ ῥίνας ἐντελῶς κομμένας κι' ἄλλος μ' ὦτα
κ' ἐφώναζον· ατὶ κάθεσθε, ὦ δύστηνοὶ πολῖται;
ἐντὸς ὀλίγου αἱ ὀρδαὶ τῶν Οὐννων καταφθάνουν,
κ' ὑπὸ τῶν ἵππων τὰς ὀπλάς, τὸ πέλμα τῶν ἀγρίων,

χόρτον ἢ γῆ οὐδέποτε θὰ παραγάγη πλέον.
Ὁ Ἄδης δὲν ἐξήμεσεν ὁ μαῦρος ἕως τώρα
θηρία τόσον δύσμορφα, ἀνθρωποκτόνα τόσον·
ἔχουν μικροὺς τοὺς ὀφθαλμούς, πλὴν λάμποντας ὡς ἄνθραξ,
τὴν ὄψιν δὲ τὴν δυσειδῆ ὁ πώγων δὲν στολίζει,
ἀλλ' ὠτειλαὶ τὰς παρειὰς ἐντέμνουν τὰς τραχείας,
ἅς ἐγχαράττουν εἰς αὐτοὺς μὲ ξίφη νηπιόθεν.
Τίγρεων δέρματα φοροῦν κι' ὤμὸν τὸ κρέας τρώγουν·
αἰλούρους δ' ἔχουν πάντοτε συντρόφους, τοὺς ὁποίους
γυμνάζουν νὰ σπαράττωσι τὰς σάρκας τῶν ἀνθρώπων.
Ὅπλίσθητε! μὴ πῖωσι τῶν τέκνων σας τὸ αἷμα.»
Τοιαῦτα οἱ ῥινότμητοι φυγάδες διαδίδουν,
καὶ φρίκη πάντα τὸν λαὸν κατέχει· τόλμην ὅμως
κάνεις δὲν ἔχει μηνυτῆς νὰ ἔλθῃ νᾶναγγεῖλῃ
τὸ νέον εἰς τὸν ἄθυμον μονάρχην τῶν Ῥωμαίων.
Ἀλλ' αὖθις ὁ καλὸς ποιμὴν θὰ δώσῃ τὴν ζωὴν του,
ἵνα τὸ ποίμνιον αὐτοῦ σωθῇ ἐκ τοῦ κινδύνου.
Φορέσας ὁ Ἀμβρόσιος τὸ μαῦρον ἔνδυμά του,
καὶ μόνον ἔχον σύντροφον τὸ ἱερόν του βᾶκτρον,
προσῆλθε τὸν βαρύθυμον νὰ ἴδῃ βασιλέα.
Τότε κ' οἱ πρέσβεις ἔφθασαν συγχρόνως, καὶ πρὶν ἔτι
καθίσουν, τοὺς διέταξεν ὁ βασιλεὺς νὰ εἴπουν·
οὕτω δ' ἐκεῖνοι παρευθὺς πρὸς τὸν μονάρχην λέγουν·
«Τοιαῦτα ὁ Αἰγύπτιος μηνύει ἐρημίτης·
«Ἐψοῦνται θρόνοι μέγιστοι ἐγγὺς τῶν ἀποστόλων,
ἐφ' ὧν οἱ δύο μέλλουσι μεγάλοι νὰ καθίσουν
τοῦ κόσμου τούτου βασιλεῖς, ὁ μέγας Κωνσταντῖνος
κι' ὁ μέγας Θεοδόσιος· ὅμως ἢ ὥρ' ἀκόμη
δὲν ἦλθ' ὁ Θεοδόσιος ἀγνὸς ἐκεῖ νᾶνέλθῃ.
Ἀνάγκη μάχην πρότερον σκληρὰν νὰ συγκροτήσῃ
πρὸς πολεμίους καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἄδου φρικτοτέρους.
Εἰς ταύτην θέλει πληγωθῇ ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅπως
τὸ μόλυσμα τοῦ αἵματος τὸ αἷμα πάλιν πλύνῃ.
Μετέπειτα μὲ τρίχινον χιτῶνα μετανοίας,
παρὰ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν συγγνώμην ἅς ζητήσῃ.»»

Μόλις τὸν λόγον εὐλαβῶς κατέπαυσαν οἱ πρέσβεις,
 ὅτε τοιαῦτα ὁ σεπτὸς ὠμίλησ' ἱεράρχης·
 αἰὲν βασιλεῦ! ὥς μελανὴ νεφέλη τοῦ Μαΐου
 παρῆλθ' ἡ ἀθυμία σου· οἱ δὲ φρικτοὶ ἐκεῖνοι
 πολέμιοι, οὓς εὐκλεῶς ὀφείλεις νὰ δαμάσῃς,
 ἐπῆλθον, πλησιάζουσι νὰ φθάσουν εἰς τὰς ὄχθας
 τοῦ ποταμοῦ. Διάταξον ταχέως νὰ συνέλθουν
 οἱ στρατιῶται, ζώσθητι τοῦ Γεδεὼν τὸ ξίφος,
 καὶ τῶν μαχῶν ὁ ἄγγελος πλησίον σου θὰ στέκῃ.
 Ἐγέρθητι! τὸ ἦθός σου ἀνάλαβε τὸ πρῶτον·
 θέλω στρατεύσει μετὰ σοῦ· τὸ ἱερόν μου βάκτρον,
 τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον, τὸ ξίφος μου θὰ εἶνε.»
 Εἶπε κ' εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ὡς ἐγερθεὶς ἐξ ὕπνου
 βαθὺν ἐκπέμπει στεναγμόν· ἀνέλαμψε δ' ἡ ὄψις
 κατόπιν, ὡς ἐὰν χαρὰ ἐνέπλησε τὸ στῆθος·
 ἀνύψωσε τὰ ὄμματα πρὸς οὐρανὸν καὶ εἶπε·
 αἰὲν Ὑψιστε, τίς δύναται τὸ ἄπειρον νὰ ἴδῃ
 τῆς ἀγαθότητος τῆς σῆς; προσέρριψας εἰς δοῦλον
 εὖνουν τὸ βλέμμα καὶ χαρᾶς ἀφάτου ἐνεπλήσθη·
 διέταξες τὸν ἅγιον τοῦ Νείλου νὰ μοι πέμψῃ
 τὴν προφητείαν του κ' εὐθὺς θέλω ζωσθῇ μὲ ξίφος·
 τὸ αἶμά μου, τὸ αἶμά μου εἰς τὸν βωμόν σου χύνω.
 Νομίζω πλέον γόνατα δὲν ἔχω ἀσθενοῦνα·
 τοῦ ἀετοῦ κουφότερον μὲ φέρουσιν οἱ πόδες.
 Ποῦ εἶσαι, δορυφόρε μου; δός μου εὐθὺς τὸ δόρυ·
 νὰ τρέξωμεν πρὸς τὸν λαόν, νὰ ἔλθουν οἱ ὀπλῖται
 ἐν τάχει νὰποκρούσωμεν τοὺς νέους Φιλισταίους.
 Δὲν θέλω πλέον σκυθρωπὰς ἡμέρας νὰ διάγω,
 τοῦ Ἀρεως ἐπόθησα τὸν θόρυβον νὰκούσω.»
 Εἶπε, τὸ δόρυ δ' ἔφερεν εὐθὺς ὁ δορυφόρος
 καὶ τοῦ πολέμου τὴν στολὴν· εἰς τὰς ὁδοὺς δ' ἐξῆλθεν
 ὁ βασιλεὺς, κι' ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος κατόπιν,
 καλοῦντες πάντας τάχιστα νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα,
 προσέλθουν δ' εἰς τοῦ Ἀρεως τὸ χλοερὸν πεδῖον,
 ἔνθα συνήθως ὁ στρατὸς ἐποίει τὰς ἀσκήσεις.

Ὡς δ' ὅτε σμήνη μελισσῶν περιβομβοῦν τὸ ἔαρ
ἐντὸς λειμῶνος γέμοντος ἀνθῶν ποικιλοχρόων,
ὁμοίως βόμβον συνεχῇ τῶν ὀπλιτῶν ποιῶντα
τὰ τάγματα προσήρχοντο ἐδῶ ἀπανταχόθεν.
Πρῶτοι δὲ πάντων ἔφθασαν οἱ Ἰβήρες, σπινθῆρας
ἀπὸ τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν ἐκπέμποντες, διότι
χαρὰν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν μεγάλην ἐνεποίει
ἡ σάλπιγξ ἡ πολεμικὴ. Ὡς νέαι δ' Ἀμαζόνες
τρεῖς Ἰσπανίδες ἔφερον ἐμπρὸς ἀπάντων δόρυ,
κ' ἐφαίνοντο διδάσκουσαι τοὺς ἄνδρας πόσον πρέπει
εἰς τοὺς πολέμους εὐθυμον νὰ φέρωσι τὸ βῆμα.
Χυμένην δ' εἶχον τὴν ξανθὴν εἰς τὰ ὀπίσω κόμην,
κι' ἀντὶ ταινίας στέφανος τὸ μέτωπον ἐκόσμει,
ὃν εἶχον γέρας εὐκλεές εἰς μάχην ἀποκτήσει.
Κατόπιν δοῦπος δυνατῶν βημάτων ἀναγγέλλει
ὅτι βαρεῖς προβαίνουσι Ῥωμαῖοι στρατιῶται·
κ' αἱ λεγεῶνες ἀληθῶς καλύπτουν μετ' ὀλίγον
ὅλον σχεδὸν τὸ χλοερὸν πεδῖον, ἔνθα μόλις,
θέσιν εὐρήκαν νὰ σταθοῦν οἱ Πάρθοι καὶ οἱ Κρήτες,
οἱ σφονδονῆται, οἱ ἵππεῖς καὶ τινες μὲ καμήλους
ἐλθόντες Ἀραβες, ἀφοῦ ἐπέστρεψ' ἡ τριήρης.

Ἀφοῦ δὲ πάντες ἔλαβον τὴν θέσιν τὴν οἰκείαν,
ὁ βασιλεὺς τὸ λάβαρον λαβὼν ἐκ τοῦ ὀπλίτου
τοῦ Λάκωνος, ὃν μέγιστον ἀνάστημα ἐκόσμει,
τοιαῦτα εἶπ' εἰς τὸν λαὸν μὲ ὀφθαλμοὺς βρεγμένους·
«Συστρατιῶται! ἡμαρτον εἰς Κύριον τὸ αἶμα
προστάξας τῶν χριστιανῶν νὰ χύσουν εἰς τὴν πόλιν,
ἐνθα πολλὰς διήγαγον τοῦ βίου μου ἡμέρας·
κι' ὁ τοῦ Ὑψίστου λειτουργός, ὡς ἄγγελος ῥομφαίαν
κρατῶν πυρίνην, τοῦ ναοῦ μου ἔκλεισε τὴν πύλην.
Κ' ἤδη τὰ πάντα δι' ἐμὲ ἀπώλλυντο, διότι
τὴν θεῖαν χάριν ἐμελλον νὰ στερηθῶ τελείως,
ὅτ' ἐρημίτης, κατοικῶν εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου,
ἀπέστειλε τὸ αἷμά μου κελεύων παρομοίως

εἰς πόλεμον αἵματιρὸν σπονδὴν κ' ἐγὼ νὰ δώσω.
Ποία χαρά! ὁ πόλεμος πρὸ τῶν θυρῶν μας εἶνε.
Τώρα δὲν θέλω τῆς ζωῆς φεισθῆ, ὡς συνειθίζουν
οἱ συνετοὶ νὰ πράττωσι στρατάρχαι εἰς τὰς μάχας·
πρῶτος ἀπάντων μὲ γυμνὸν θὰ ἐφορμῶ τὸ ξίφος,
ποθῶν νὰ λάβω τὴν πληγὴν, τὸ αἷμά μου νὰ χύσω,
ὅπερ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ καὶ πάλιν θὰ μοῦ δώσῃ.
Ἵπάγωμεν! θέλετ' ἐμὲ σημαιοφόρον ἔχει.
Ἀκολουθεῖτε· ὁ Θεὸς τοὺς Φιλισταίους θέλει
θυσίαν εἰς τὸ λάβαρον τοῦ Κωνσταντίνου δώσει.»
Εἶπε, τὴν χεῖρα δ' ὑψηλὰ τὴν δεξιὰν ἐπαίρει,
ὑψώνων ἅμα τὸν χρυσοῦν σταυρὸν τὸν ποικιλμένον
μ' ἀδάμαντας, κοσμοῦντα δὲ τοῦ δόρατος τὸ ἄκρον,
τοῦ φέροντος τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν τοῦ πολέμου.
Ἀπήστραψαν δ' εἰς τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου
οἱ λίθοι οἱ πολύτιμοι, καὶ ἀμέγα τῶνομά σου,
ὦ Ὑψιστε! ἀναβοᾷ τὸ πλῆθος· οἱ δ' ὀπλῆται
σκιρτῶσι περιμένοντες τὴν ὥραν, καθ' ἣν μέλλει
τὴν τοῦ πολέμου ἑναρξιν ἢ σάλπιγγ' ἀναγγεῖλῃ.

Ὡς δ' ὅτε πλῆθος φαίνεται κοράκων καταβαῖνον
ἀπ' ὄρους, ἐνθα φωλεὰς τὰ ὄρνεα ποιοῦσιν,
ὁμοίως ἐκ τῶν Ἀλπεων ἐφάνησαν ὡς νέφος
κατάμαυρον ἐρχόμενα τὰ σμήνη τῶν βαρβάρων.
Οὐδ' εἶχον τέλος αἱ ὀρδαὶ τῶν Οὐννων, ἀλλ' ὡς ὅταν
βορρᾶς σφοδρὸς τεμάχια χιόνος καταρρίπτει,
καὶ ταῦτα κυλινδούμενα προσέλκουσιν ὀπίσω
καὶ ἄλλα, καταθάπτοντα πολλάκις κωμοπόλεις·
ὁμοίως καὶ τὰ τάγματα τῶν φοβερῶν ἀγρίων
προβαίνουν ἐκ τῶν σκιερῶν τῶν Ἀλπεων κοιλάδων,
καὶ χύνοντ' εἰς τὴν χλοερὰν τ' Ἀδδοῦα πεδιάδα·
καὶ τρόμος τοὺς χριστιανοὺς κατέχει θεωρῶντας
ἀπὸ τῆς ὄχθης ἐκ δυσμῶν τὰ στίφη τῶν δαιμόνων.
Τὰ τόξα δ' ἐτοιμάζουσιν οἱ Κρήτες καὶ οἱ Πάρθοι,
καὶ θέλουσιν εἰς τὰς πυκνάς ὀρδὰς νὰ σημαδεύουν·

ὅμως αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς μὲ σύνεσιν κωλύει,
τὰς λεγεῶνας δ' εἰς πυκνὰ τετράγωνα συντάττει,
καὶ τοὺς ἵππεῖς ἐξόπισθεν τοποθετεῖ· κ' εἰς θέσεις
ὕψηλότερας ὀπωσοῦν τοὺς σφενδονήτας πέμπει.

Ἦδη δ' ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ τοσοῦτον εἶχον φθάσει,
ὥστ' οἱ Ῥωμαῖοι κάλλιστα τοὺς ἔβλεπον, καὶ νέα
κατέχει τοὺς χριστιανοὺς ἐκ τῶν βαρβάρων φρίκη.
Ὅμᾳς ἄγριων τοξοτῶν τὰ τόξα τῶν ἐντείνουν,
εἰς τρόπον ὥστε συριγμὸς δεινὸς ἀπετελεῖτο,
σημεῖον ὅτι ἔμελλε συνέλευσις νὰ γείνη·
καὶ μετ' ὀλίγον ἅπαντες οἱ ἀρχηγοὶ συνῆλθον
ἐφ' ἵππων, συνεδρίασιν καὶ σύσκεψιν νὰ κάμουν,
πῶς ἔμελλον πρὸς τὴν σφαγὴν ἐντέχνως νὰ τραπῶσιν.
Οὕτω δ' εἰς μέγας ἀρχηγὸς ἐβόησε πῖσας
σφικτὰ τοὺς πόδας τοὺς στραβοὺς ἐπὶ πυρρόχρου ἵππου·
«Οὐδόλως εἶνε φρόνιμον τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥεῦμα
νὰ διαβῶμεν, μᾶλλον δὲ νὰ βιασθοῦν ἐκεῖνοι
τὸ πρᾶγμ' αὐτὸ νὰ κάμωσι, χωρὶς ποσῶς νὰ θέλουν.
Ἐπιφανεῖς δὲν ἔχομεν Ῥωμαίους αἰχμαλώτους·
μετὰ πομπῆς ἅς καύσωμεν αὐτούς, ἢ ἅς τοὺς σύρουν
δεμένους ἵπποι ἄγριοι πρὸς δάση καὶ χαράδρας.
Ἡ θεὰ τούτων τοὺς λοιποὺς Ῥωμαίους θάναγκάσῃ
νὰ σπεύσουν πρὸς βοήθειαν, νὰ διαβοῦν τὸ ῥεῦμα·
κι' ὁ Ἄρης τότε εἰς χεῖράς μας αὐτοὺς θὰ παραδώσῃ.»
Εἶπε καὶ πάντες ὠρυγμοὺς ὡς ἄγρια θηρία
ἐκπέμπουν κ' ἐπινεύουσιν· οὐδὲν δ' ἐκ τῶν λεχθέντων
οἱ δύστηνοι χριστιανοὶ νοήσαντες, προσμένουν
νὰ ἴδουν τί θὰ κάμωσι, τὴν μάχην πῶς θ' ἀρχίσουν.

Ὡς δ' ὅταν μέλλουν ν' ἄψωσι τὸ πάσχα τοὺς κλιβάνους,
καὶ φέρουν ἀδιάκοπα εἰς τὰ χωρία κλάδους,
ὁμοίως κλάδους ῥήξαντες μεγάλων δένδρων, φέρουν
οἱ ἄγριοι, καὶ τρεῖς πυρὰς ἐκ τούτων συσσωρεύουν·

τὴν δ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν λοιπῶν ὑψηλοτέραν κάμνουν,
 κ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῆς τοῦ Ἄρεως ἐμπήγουν
 τὸ ξίφος· ἀλαλάζουσι κατόπιν ἀνυψοῦντες
 τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ φέρουσι δεμένους
 τριάκοντα χριστιανούς, οὓς εἶχον εἰς τὰς μάχας
 αἰχμαλωτίσει· σφάζουσιν αὐτούς, καὶ μὲ τὸ αἷμα
 ῥαντίζουν τὴν πυράν, ἐφ' ἧς τοὺς θέτουν μετὰ τοῦτο
 κι' ἀνάπτουν πῦρ προστρίβοντες πολλὰ ξηρὰ κλαδία.
 Οὐδ' ἤρκεσ' εἰς τοὺς μιαροὺς ἀγρίους ἡ θυσία
 ἐκείνη, ἀλλὰ φέρουσιν ἄλλοῦ χιλίους ἵππους
 ἀγρίους, ζῶντας ὡς αὐτοὶ εἰς τῶν Σκυθῶν τὰ δάση.
 Ἀπὸ τῆς χαίτης τοὺς κρατοῦν σφαδάζοντας ἀπαύστως,
 τὴν μαύρην γῆν μὲ μανικοὺς χρεμετιστοὺς κτυποῦντας,
 κ' εἰς τούτων δένουν τὴν οὐρὰν σφικτὰ μὲ τέχνην ἄλλοι
 χιλίους, φέροντας στολὴν Ῥωμαίων, αἰχμαλώτους.
 Ἀφοῦ δὲ δοκιμάσαντες καλῶς ἂν εἶχον σφίξει,
 ἐβόησαν βοὴν δεινὴν κι' ἀνέτειναν τὴν χεῖρα
 τὴν δεξιάν, κατέλιπον ἐν ἀκαρεὶ τὰς χαίτας
 τῶν ἵππων οἱ κατέχοντες αὐτοὺς διὰ τῆς βίας.

Νῦν δ' ὡς μυρία ἐνταυτῷ νὰ εἶχον πλήξει κέντρα
 τὰ ζῶα, μὲ παραφορὰν ὀρμῶσι μανιώδη
 τοσοῦτον, ὥστε παντελῶς σχεδὸν ὑπὸ τοῦ τάχους
 οἱ πόδες δὲν ἐφαίνοντο τῶν ἵππων τῶν τρεχόντων·
 ἀλλὰ ταρτάρειος βοὴ ἠκούετο καὶ ἦχος,
 ὃν αἱ κραυγαὶ τῶν δυστυχῶν ἐποιοῦν αἰχμαλώτων,
 οἱ ἄγριοι χρεμετισμοὶ τῶν παραφόρων ζώων
 κ' οἱ κτύποι τῶν ὀπλῶν αὐτῶν ἐπὶ κρημνῶν καὶ βράχων.
 Πλὴν φεῦ! ταχέως κ' ἡ βοὴ ἐκείνη κατεπαύθη
 καὶ θέαμα φρικτότατον τὸν ἦχον διεδέχθη·
 ἀνθρώπων ἔντερα, μακρὰν χυμένα τῆς κοιλίας,
 χεῖρες κομμέναι, κεφαλαὶ εἰς δύο τεθραυσμέναι,
 καὶ ὀφθαλμοὶ μὲ ζωηράν τὴν πρόσοψιν εἰσέτι,
 ὡς ἂν τὸν οἶκτον καὶ νεκροὶ ἀκόμῃ νὰ ἐζήτουν.

Ἐν τούτοις δὲ θεώμενοι ἐκ τῆς ἐτέρας ὄχθης
οἱ δύσμοιροι χριστιανοὶ τῶν ἀδελφῶν τὰ πάθη,
τὰ ὅπλα δράττουν· θέλουσι τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥεῦμα
νὰ διαβῶσι πάραυτα οἱ πάντες κολυμβῶντες
(εἶχον προτοῦ τὴν γέφυραν ἐπίτηδες κριμνίσει),
καὶ ταῦτα τάνθρωπόμορφα νὰ σχίσωσι θηρία.
Πλὴν ἡ φωνὴ τοῦ συνετοῦ κωλύει βασιλέως·
«ὦ ἀδελφοί μου!» ἐκβοᾷ, «ὦ τέκνα μου, σταθῆτε·
μὴ σπεύδετε, κρατήσατε τὸν δίκαιον θυμόν σας.
Εἶνε τὰ πλήθη τῶν ἐχθρῶν ἀμέτρητα, κ' ἐκεῖσε
ἂν διαβῶμεν, ἅπαντας ἡμᾶς θὰ καταπνίξουν·
προσμένετε· ἡ τοῦ χρυσοῦ θὰ τοὺς προτρέψῃ δίψα
τὸ ρεῖθρον νὰ διέλθωσιν, ἐδῶ νὰ μᾶς προσβάλουν.»
Οὕτω πονῶν ὁ βασιλεὺς τοὺς στρατιώτας λέγει,
κ' ἡ σύνεσις ὑπερνικᾷ· τὰς θέσεις των κρατοῦσι,
καὶ μ' ὀφθαλμοὺς δακρύοντας προσέχουσι τί μέλλουν
οἱ βάρβαροι νὰ κάμωσι, ποῦ θέλουσι διέλθει.

Οἱ δ' Οὔννοι τοὺς ἀπέναντι μὴ βλέποντες ὀρμῶντας
μετὰ τοσαῦτα βάσανα Ῥωμαίων αἰχμαλώτων,
ἐκ νέου συνεδρίασιν ποιοῦσι τῶν προκρίτων·
καὶ μετὰ τοῦτο μ' ὠρυγμοὺς ἀρχίζουσιν ἀγρίους
νὰ τρέχουν πρὸς τὰ κείμενα ἐκεῖ πλησίον δάση,
ὄξεῖς πελέκεις φέροντες εἰς τὰς ὀζώδεις χεῖρας.
Δεινὸς δὲ κτύπος ἀντηχεῖ, ἀμέτρων φερομένων
ἐπὶ τῶν δένδρων πλήξεων· καὶ μετ' ὀλίγον δρύες
κι' ἐλάται προαιώνιοι κομίζοντ' εἰς τοὺς ὤμους
βαρβάρων, οἵτινες μ' ἰσχὺν κατέρχονται θηρίων.
Σωροὶ δ' ἐκ τούτων γίνονται πελώριοι, καὶ πλέκουν
μὲ ταύτας, περιδένοντες τοὺς κλάδους μετὰ τέχνης,
σχεδίας, ἃς ἐμβάλλουσιν κατόπιν εἰς τὸ ῥεῦμα
τοῦ ἔχοντος ὕδωρ θολὸν ὠχρόφαιον Ἀδδούα.
Ὅμως κι' ὁ ποταμὸς αὐτὸς δὲν δέχεται νὰ φέρῃ
ἐπὶ τῶν νώτων τοὺς σφαγεῖς τῶν προσφιλῶν γειτόνων·
συστρέφει δίνας ἰσχυράς κι' ἀπάγει τὰς σχεδίας,

ἅς χεῖρες εἶχον ἄπειροι συνδέσει μετὰ κόπου.
Ἀπέλπιδες δ' ἐκβάλλουσι δεινὰς ἀράς οἱ Οὔννοι,
ὁπότ' εἰς γέρων τεχνικὰ πολλὰ σχοινία δέσας,
ἐν μέγα παλαμάριον συνέπλεξε, καὶ τοῦτο
εἰς πάσσαλον προσήρμοσε· κατόπιν δὲ κελεύει
νὰ τὸ κομίσῃ ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄχθης
εἰς δεξιὸς κολυμβητής· ταχέως δὲ τοιοῦτοι
ἐνεφανίσθησαν πολλοί· εἰς δ' ἐξ αὐτῶν λαμβάνει
μὲ τοὺς ὀδόντας τοῦ πλεκτοῦ παλαμαρίου τᾶκρον
τὸ ἕτερον καὶ πάσσαλον, καὶ κολυμβᾷ μὲ βίαν.
Πλὴν μόλις τὴν ἀπέναντι εἶχε πατήσῃ ὄχθην,
καὶ κατὰ γῆς βέλος Κρητὸς τὸν καταρρίπτει ἄπνουν.
Ἄλλος δ' εὐθὺς ταχύτερος δελφῖνος διαπλέει·
ἀλλὰ καὶ τούτου Πάρθος τις διέσχισε τὸ στῆθος·
ὁμοίως ἔπεσαν ἐκεῖ ἀκόμῃ ἄλλοι δέκα.
Καὶ ὅμως θεὰ προφανὴς τοσοῦτον τοῦ θανάτου
διόλου δὲν ἐτρόμαξε ψυχὰς θηριωμένας,
ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τρέχουσι τὸν θάνατον νὰ εὔρουν,
ἕως κατῶρθωσ' εἰκοστὸς ἀριθμημένος ἤδη
εἰς γιγαντώδης βάρβαρος τὸν πάσσαλον νάμπήξῃ,
καὶ περιδέσῃ στερεὰ τὸ δυνατὸν σχοινίον.

Νῦν δὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρασύρῃ πλέον
τὸ ρεῦμα τὸ ποτάμιον τῶν δένδρων τὰς σχεδίας·
διὸ μὲ κῆους ὠρυγμοὺς γυμνώνουσι τὰς Ἀλπεις
οἱ ἄγριοι, κατὰγοντες ἐλάτας πελωρίας,
καὶ γεφυρώνουν ἱκανὸν εἰς τὸν Ἀδδούαν μέρος,
τοσοῦτον ὥστε χιλιάς ἠδύνατο περίπου
διὰ μιᾶς νὰ διαβῇ τὴν γέφυραν· καὶ τότε
οὐδόλως χάνουν τὸν καιρὸν, πυκνοῦνται κατὰ σχῆμα
σφηνοειδές, κι' ἀρχίζουσι νὰ διαβαίνουν ἤδη.
Ἐφ' ἵππου δὲ προέβαινον οἱ πλεῖστοι καὶ τοὺς πόδας
συνθλίβουν τοὺς στραβοὺς μ' ἰσχὺν ἐπάνω τῆς κοιλίας,
τὰς πτέρνας πλήττοντες ἀντὶ τῶν σιδηρῶν κεντρίων.
Ὅπισω δ' ἀμαξῶν πληθὺς πολλὴ παρηκολούθει,

ἐνθα τοὺς παῖδας ἔθετον, τοὺς ἀσθενεῖς πρεσβύτας
καὶ τὰς γυναῖκας· ἄλλοι δὲ κατόπιν τούτων ἦσαν
ἐφ' ἵππου, νὰ φυλάττωσι τὰ δύνата ποθοῦντες.
Τόξα δ' οἱ πάντες ἔφερον καὶ βέλη μ' ὀστεῖνῃν
αἰχμὴν· τὸ στῆθος δὲ σκληραὶ δοραὶ περιττυλίσσούν
καὶ πᾶν τὸ σῶμα· κρέματα μακρά, βαρεῖα σπάθη
εἰς τὴν ὀσφύν, μὲ δυνατόν βουβάλινον λωρίον
δεμένη· καὶ τὴν κεφαλὴν δερμάτινον ὡσαύτως
εἰς κώνου σχῆμα τριχωτὸν περικαλύπτει κράνος.

Οὕτως ἐνῶ προάγουσι, νομίζεις ὅτι μαύρων
δαιμόνων νέφος πρὸ μικροῦ κατέλιπε τὸν Ἄδην
νὰ σύρῃ πρὸς τὰ Τάρταρα τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων·
καὶ φρίκη κατ' ἀρχὰς πολλὴ κατέχει τρούς Ῥωμαίους.
Φοβοῦνται μήπως τῶν ἐχθρῶν τὸ πλῆθος τοὺς σκεπάσῃ,
πρὶν ἔτι χρῆσιν δυνηθοῦν νὰ κάμουν τῶν δοράτων.
Πλὴν φύλαξ ἔμεν' ἄγρυπνος ὁ βασιλεὺς εἰς λόφον·
ἐκεῖθεν μὲ τὴν χεῖρά του τὸ λάβαρον ὑψώσας
ἐφώναξε· «μὴ πλήττετε ποσῶς τοὺς ἀναβάτας·
τοὺς ἵππους σημαδεύετε, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ζώων.»
Εἶπε, τὸ πρόσταγμα δ' εὐθύς ἐκεῖνο τοῦ μονάρχου
ἅπανταχόσ' ἐκόμισαν οἱ κήρυκες βοῶντες·
κ' ἐνόμιζες ὅτι φωνὴ ἐπέμφθη οὐρανόθεν
τοὺς ὑπὸ τρόμου μένοντας ἐμπλήκτους νὰ ἐγείρῃ.
Ὁ λήθαργος δ' ἀπέλιπε τοὺς ἀδρανεῖς ὀπλίτας,
ὁπότε τὸν Ἀμβρόσιον ἐγγὺς τοῦ βασιλέως
προσέβλεψαν, τὴν ἱερὰν στολὴν αὐτοῦ φοροῦντα·
τὰς χεῖρας δ' ὁ ἐπίσκοπος ἀνέτεινε καὶ εἶπε·
«Λάβετε θάρρος, τοῦ Χριστοῦ ὀπλῖται· προσεγγίζου
βοήθειαν νὰ φέρωσι μ' ἀστράπτουσιν ῥομφαίαν
οἱ ἄγγελοι ἐξ οὐρανοῦ.» Δὲν εἶχε τελειώσει,
ὁπότε εἰς γέρων πολίος· «Κονιορτὸν θεῶμαι,»
ἀνέκραξεν· «ἴδετ' αὐτούς! Ἅγιε Ἰωάννη
καὶ Φίλιππε! σᾶς βλέπουσι καλῶς οἱ ὀφθαλμοί μου·
φορεῖτε στέμμα τούρανοῦ, καὶ φέρετε τὸ δόρυ

τὸ τοῦ Σαμψών. » — « ὦ ὕψιστε, » νῦν ἅπαντες βοῶσι,
 δεδοξασμένον τῶνομα τὸ σὸν εἰς τοὺς αἰῶνας ! »
 κι' ἀρχίζουν τὰ κόντια νὰ ρίπτουν οἱ ὀπλῖται,
 καὶ βέλη λίαν κοπτερὰ οἱ Πάρθοι καὶ οἱ Κρήτες·
 ὥς δὲ τοὺς εἶχε πρότερον ὁ βασιλεὺς προστάξει,
 τοὺς ἵππους πάντες πλήττουσι μὲ τέχνην, αἰσθανθέντες
 ἤδη τὰς χεῖρας ζωηράς· σωρὸς δὲ μετ' ὀλίγον
 ἵππων πολλῶν ἐκώλυε τὸ βῆμα τῶν κατόπιν
 βαρβάρων. Πλὴν δὲν χάνουσιν οἱ ἄγριοι τὸ θάρρος·
 ἐκ νέου ἀλαλάζοντες πυκνώνουσι τὰ στίφη,
 κι' ὀρμῶσι βρόχους ἔχοντες πλεγμένους ἐκ σχοινίων,
 οὓς ρίπτουν νὰ ἐμπλέξωσι πολλοὺς ἐκ τῶν Ῥωμαίων.
 Πλὴν κ' εἰς αὐτὸ προέβλεψεν ὁ νοῦς τοῦ βασιλέως.
 Βραδεῖαν ὑποχώρησιν κελεύει νὰ ποιῶσι,
 κ' εἰς λόφους ἀναβαίνοντες νὰ ρίπτωσιν εὐστόχως·
 τὰς δὲ καμήλους ἔμπροσθεν νὰ φέρωσι τῆς μάχης,
 ὥστε τοὺς ἵππους ἐξ αὐτῶν νὰ κυριεύῃ τρόμος.

Νῦν δὲ τὰ κτήνη τὰ προτοῦ πειθόμενα προθύμως
 εἰς τὰς ἡνίας, φοβεράν ἀντίστασιν παρέχουν,
 ἐπὶ πτωμάτων νὰ πατοῦν μὴ θέλοντα, κ' εἰς αἶμα
 ἀπαύστως ὀλισθαίνοντα· χρεμετισμοὺς ἐκβάλλουν
 ἄγριους, κι' ἀνασεύοντα ὑγρὰν ἐκ τοῦ ἰδρώτος
 τὴν χαίτην, φοβερώτατα λακτίζουσιν ὀπίσω.
 Μάτην ἐπίσης ὡς φρικτὰ κραυγάζουσι θηρία
 οἱ Οὔννοι, καὶ μὲ τοὺς ραιβοὺς αὐτῶν κτυποῦσι πόδας
 τὰς ἰσχυρὰς κοιλίας των· νὰ προχωροῦν δὲν θέλουν,
 ἀλλὰ τινα καὶ ρίπτουσι μ' ὀργὴν τοὺς ἀναβάτας,
 καὶ τότε μὲ θυμὸν πολὺν τὰ δαίρουσιν ἀσπλάγχχνως
 ἢ καὶ τὰ σφάζουν κάποτε πληθύνοντες τὸ αἶμα.
 Τέλος δ' εἰς Οὔννος γηραιὸς ἐκραύγασε τοιαῦτα·
 « Τὸ πρᾶγμα τοῦτ' ὀργὴ θεοῦ θὰ εἶνε, συντοπῆται·
 ἀφήσατε τοὺς ἵππους σας, κ' ἐλκύσατε τὸ ξίφος·
 μὲ τοὺς ὀδόντας θέλομεν τοὺς μαλθακοὺς Ῥωμαίους
 ξεσχίσει. » Λέγει κι' ἅπαντες ἀφέλκουν τὰς ῥομφαίας

κι' ὁρμῶν πεζοὶ ἀφῆσαντες ὀλοτελῶς τοὺς ἵππους.
 Κι' ὅμως ἀργὰ ἐννόησαν τὸ σφάλμα των, καθότι
 νὰ τρέξουν δὲν ἠδύναντο ἐπὶ τῆς γῆς εὐκόλως.
 Τὴν τάξιν δὲ πυκνώνουσιν εὐθὺς αἱ λεγεῶνες·
 κι' ὡς ἤρχοντο μετὰ ὁρμῆς οἱ ἄγριοι μεγάλης,
 τὴν λόγχην τείνοντες τρυποῦν μὲ τέχνην οἱ Ῥωμαῖοι,
 καὶ τοίχους στήνουν νεκρῶν, οὓς δύναμιν δὲν ἔχουν
 οἱ ὀπισθεν ἐρχόμενοι μὲ βίαν νάνατρέφουν.
 Τὸ δ' ἵππικόν δὲν ἤργησεν ἤδη νὰ λάβῃ μέρος·
 ἀλλ' οἱ ἵππεῖς χριστιανοὶ ἐπιδρομὰς ποιῶντες
 τεχνικωτάτας κ' ἐλιγμούς, καταστροφὴν μεγάλην
 εἰς τὰς ὁρδὰς ἐπάγουσι τῶν Οὐννων πεζεούτων.
 Σφενδόναι δὲ συρίττουσι καὶ βέλη πανταχόθεν·
 κι' ὅπως τὰ πάντα προστεθοῦν εἰς τῶν ἐχθρῶν τὴν φρίκην,
 ἐπῆλθ' ἡ νύξ ἀσέληνος, κι' οἱ βάρβαροι δὲν ξεύρουν
 ποῦ πρέπει νὰ ὁρμήσωσι ξιφῆρεις, ποῦ θὰ πλήξουν.
 Τότε δ' ὁ μέγας βασιλεὺς διέταξε νάνάψουν
 πυρὰ εἰς λόφους, κάτοπτος δ' ἡ γέφυρα νὰ γείνῃ,
 ἣν ἀπὸ δένδρων εἶχον πρὶν οἱ βάρβαροι ποιήσει·
 καὶ τότε ὡς ἂν πύλη τις ἐξαίφνης νὰ ἡνοίχθῃ,
 δι' ἧς νὰ φύγουν ἔμελλον ὡς ἐκ δεινῆς ἀβύσσου
 οἱ Οὐννοι, πάντες στρέφουσι πρὸς τὰ ἐδῶ τὸν πόδα.
 Ὅπισω των δ' ἐπαίροντες τὰς σπάθας οἱ Ῥωμαῖοι
 ἀκολουθοῦν, κ' ἐχόρταινεν ἡ χεὶρ αὐτῶν δημίους
 φονεύουσα, σκοπεύοντας τὰ τέκνα των νὰ φάγουν.
 Τὸ αἶμα δ' ἔκαμν' ἐρυθρὰ τὰ ρεῖθρα τοῦ Ἀδδούα,
 ὡς ὑπ' ὀργῆς κι' ὁ ποταμὸς αὐτὸς νὰ ἐρυθρίῃ,
 διότι τόσον ἀπηνεῖς ὁρδὰς δὲν εἶχε πνίξει,
 ὅτε τὰ νῶτά του προτοῦ κατέθλιβον μὲ δένδρα.
 Νῦν δ' οἶονεὶ μετάνοια τὸν εἶχε καταλάβει,
 κι' ὡς κάτοπτρον παμμέγιστον τὴν λάμψιν ἀντηνάκλα
 τῶν πέριξ πολλαπλῶν πυρῶν, ποθῶν νὰ καταδείξῃ
 εἰς τοὺς Ῥωμαίους πῶς βολὴν κάμμίαν δὲν θὰ χάσουν.

Οὕτω φθορὰν ἐπήνεγκον μεγάλην εἰς τοὺς Οὐννους

αἱ λεγεῶνες· κάποτε δὲν λησμονοῦσιν ὁμῶς
καὶ τὴν ὤμην ἀνδρείαν τῶν τὰ στίφη τῶν ἀγρίων.
Εἷς δέ τις μὲ βραχύτατον τὸ σῶμα, πλὴν μὲ στῆθος
πλατύτατον καὶ κεφαλὴν καλῶς θρεμμένου ταύρου,
ἰδὼν τὸν Θεοδόσιον μὲ ξίφος γυμνωμένον
ἐμπρὸς ὀρμῶντα τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν, ἐξαίφνης
τὸ βῆμα στρέφει· βέλος δὲ ταχέως ἐτοιμάζει,
καὶ σύρει τὴν σκληρὰν νευράν· ὁ δάκτυλος δ' ἀγγέλλει
ὅτι δὲν εἶχεν ἄσκοπα τὸ τόξον τοῦ ἐντείνει.
Τῷ ὄντι δ' ὑπὸ τὸν μαστὸν τὸν δεξιὸν ἐκεῖνο
τὸ βέλος τὸ προδοτικὸν ταχέως ἐνεπάγη·
τὸ δ' αἷμα ῥεῦσαν ἄφθονον, δεινὴν λειποθυμίαν
ἐπήγαγε. Πλὴν οὐδαμῶς ἀπώλεσεν ὁ μέγας
μονάρχης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀλλ' εἶπε·
«ποῦ εἶσαι, Σπαρτιάτά μου, σὺ ὅστις πάντα φέρεις
τὸ λάβαρον μετ' ἰσχυροῦ βραχίονος;» — «Ἐνταῦθα,»
εἶπεν ὁ Ἕλληνας «πρόσταξον, ὦ βασιλεῦ!» — «Τὸ δόρυ
τὸ φέρον ἄνω τὸν σταυρὸν ἀνύψωσον φωνάζων·
«ὁ μέγας Θεοδόσιος διώκει τοὺς βαρβάρους.»»
τῶν πέριξ δὲ τὸ τραῦμά μου κάνεις μὴ ἀναγγείλῃ.»
Εἶπε κι' ὁ Λάκων πάραυτα τὸ λάβαρον ἐπαίρει,
κ' ἐντείνας τὴν φωνὴν αὐτοῦ κραυγάζει στεντορείως·
«Ὁ μέγας Θεοδόσιος διώκει τοὺς βαρβάρους.»
Ἦκούσθη δ' ἡ στεντόρειος φωνὴ καὶ εἰς τὰ δύο
στρατόπεδα· καὶ τρόμον μὲν ἐμβάλλ' εἰς τοὺς βαρβάρους,
νέον δὲ θάρρος ἐμποιεῖ εἰς τοῦ Χριστοῦ τοὺς λάτρεις.
Ἐκ νέου δ' ἀνεβόησεν ὁ Σπαρτιάτης οὕτω·
«Διάβητε τὴν γέφυραν, συλλάβετ' αἰχμαλώτους!
χρειάζονται τὸν θρίαμβον οἱ Οὐννοὶ νὰ κοσμήσουν.»
Λέγει καὶ νέαν δύναμιν οἱ πόδες τῶν Ῥωμαίων
λαμβάνουν· οἱ δὲ βάρβαροι ἀδιαλείπτως τρέχουν
νὰ φθάσουν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Ἀλπεων, κ' ἐκεῖθεν
εἰς δάση κι' ἄντρα νὰ κρυβοῦν ἢ φύγουν πρὸς ἐρήμους,
ἐνθα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φθάσουν λεγεῶνες.
Πλὴν πάντες δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς τὰ ὄρη,

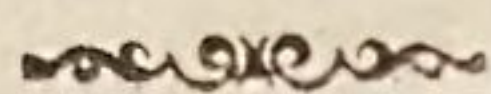
ἀμάξας δ' οἱ χριστιανοὶ πολλὰς λαμβάνουν λείαν
γεμούσας παίδων, γυναικῶν καὶ πολιῶν γερόντων,
ἐπάνω δὲ μὲ δέρματα θηρίων σκεπασμένας.

Καὶ ὅμως τὴν ὥμην αὐτῶν δὲν λησμονοῦν ἀνδρείαν
οἱ Οὔννοι, ἀλλ' ἀεκδίκησιν» τρεῖς ἀρχηγοὶ βοῶσι·
ἐν τάχει δὲ χαράκωμα ἐξ ἀμαξῶν ποιοῦσι,
κ' ἐνταῦθα ἐτοιμάζονται νὰ μείνουν κι' ἀποθάνουν,
ἀφοῦ χορτάσουν σφάζοντες πολλοὺς ἐκ τῶν Ῥωμαίων.
Τοὺς βρόχους δὲ προσρίπτουσι μὲ τέχνην, καὶ λαμβάνουν
τρεῖς ζωντανοὺς διὰ μιᾶς· λυσσῶντες δὲ τοὺς θέτουν
νὰ τοὺς πατῶσιν οἱ τροχοὶ τῶν ἀμαξῶν, καὶ νέαν
ἀρχίζουν μάχην· πλὴν βαρεῖς ἐπάραντες πελέκεις
ἐξ γίγαντες χριστιανοί, συντρίβουν τὰς ἀμάξας,
καὶ μένουν ἄνευ ὀχυροῦ τειχίσματος οἱ Οὔννοι.
Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σφάζουσιν, ὅτ' αἴφνης μετὰ τρόμου
εἰς μίαν ἀμαξάν μικράν τὸ βῆμα σταματῶσιν.
Ἐνταῦθα μήτηρ θέσασα τὰ τέκν' ἀπέναντί της,
ἐκ τῆς ὀσφύος μάχαιραν ἀκονισμένην ἔλκει,
καὶ πρὸς αὐτὰ βαρβαριστὶ τοιοῦτον εἶπε λόγον·
«ὦ τέκνα, δοῦλοι πώποτε δὲν ἔγειναν ὡς τώρα
οἱ πάπποι κ' οἱ προπάτορες· σεῖς δ' ἐὰν δοῦλοι πρέπη
ζωὴν ἀθλίαν, σκάπτοντες τὴν μαύρην γῆν, νὰ ζῆτε,
καλλίτερα ὑπὸ τὴν γῆν νὰ μείνετε κρυμμένοι.
Ἐκεῖ τὸ στῆθος παντελῶς δὲν πάλλεται, δὲν ἔχει
κάμμیان πλέον αἰσθησιν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἴδῃ
ὅποσον εἶνε δύσμοιρος ὅστις καλεῖται δοῦλος.»
Λέγει κι' ἀστράπτουν φοβερὰ οἱ δύο ὀφθαλμοὶ της·
τὴν μάχαιραν δ' ἐπαίρουσα ἐμπήγει τὴν κοπίδα
εἰς τὴν καρδίαν τῶν μικρῶν, καὶ σφάζετ' ἡ ἰδία
κατόπιν, πρὶν ἢ δυνηθοῦν νὰ λάβουν οἱ Ῥωμαῖοι
τὰς χεῖράς της· τόσον αὐτοὺς εἶχε παγώσ' ἡ φρίκη!

Παρέκει μάχην κρατερὰν πεντήκοντα περίπου
συνάπτουν Οὔννοι, θέλοντες τοὺς τρεῖς νὰ προασπίσουν

γενναίους ἀρχηγούς αὐτῶν· καὶ πίπτουν μετὰ πάλιν
 δεινὴν, ἐν ᾧ ἐπὶ πυρᾷ μεγάλης ἀναβαίνουν
 οἱ ἀρχηγοί, καὶ στήνουςι τοῦ Ἄρεως τὸ ξίφος·
 ἀλλήλους δὲ φονεύοντες μὲ μάχαιραν προστάττουν
 νὰ βάλουν πῦρ εἰς τὴν πυρὰν οἱ πέριξ συνοπλῖται,
 μὴ θέλοντες νὰ λάβωσι τὸ σῶμά των κατόπιν
 κ' ὑβρίσωσιν οἱ μαλθακοὶ τῆς Ῥώμης στρατιῶται.
 Μετὰ κραυγῶν δὲ φοβερῶν τῶν κύκλῳ σφαζομένων
 τριγμὸς μιγνύεται πολὺς τῶν καιομένων κλάδων·
 καὶ λάμψις ἐν καιρῷ νυκτὸς φωτίζει διαμάχην,
 ἐξ ἧς οὐδεὶς ἐπὶ στιγμὴν διόλου δὲν ἐσκέφθη
 νὰ φύγῃ· ἀλλὰ πίπτουσι νεκροὶ ἀλλεπαλλήλως
 οἱ Οὔννοι πάντες· καὶ πολλῶν ἐθρήνησαν Ῥωμαίων
 αἱ σύζυγοι τοὺς ἄλλοτε ὠραίους ἐρωμένους,
 μ' αἷμα δὲ νῦν καὶ μὲ πηλὸν πολὺν ἀσχημισμένους.

Οὕτω τρυπῶσιν ἑαυτοὺς μὴ θέλοντες νὰ σύρῃ
 εἰς θρίαμβον τοὺς ἀρχηγούς ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥώμης.
 Τόσον ἀγρίως τὴν τιμὴν ποθοῦν κ' ἐλευθερίαν
 οἱ βάρβαροι, οὓς τρέφουσιν αἱ στέππαι τῆς Ἀσίας!
 Καὶ ὅμως δὲν κατῴρθωσαν νὰ διαφύγουν πάντες,
 κι' ἀφίνοντες τὰς ἐλαφρὰς ἀμάξας καὶ τὰ ὅπλα,
 νὰ φθάσωσιν ἐπέκεινα τῶν δασωδῶν ὁρέων.
 Πολλοὺς δ' αὐτῶν συνέλαβον οἱ τοῦ Χριστοῦ ὀπλῖται·
 καὶ δέσαντες τὰς χεῖράς των σφικτὰ ἐπὶ τῶν ὤμων
 δι' ὀπλοφόρων ἀκριβῶς φυλάττουν τοὺς βαρβάρους.
 Κι' ἀμάξας δ' ἔλαβον πολλὰς μὲ τέκνα καὶ γυναῖκας,
 καὶ πλείστους ἠλευθέρωσαν Ῥωμαίους αἰχμαλώτους,
 οὓς εἶχον πρὶν οἱ ἄγριοι εἰς τοὺς ἀγροὺς ἀρπάσει.
 Ἐφαίνοντο δ' οἱ τάλανες ἰσχυροί, καθότι μόνον
 ὀλίγον σῖτον ἔδιδον εἰς τούτους, καὶ σπανίως
 κρέατος τμῆμα, κάτωθεν ψηθὲν τοῦ ἐφιππίου,
 ἐν ᾧ μὲ βίαν ἔτρεχον καλπάζοντες οἱ ἵπποι·
 διότι μαγειρείου πῦρ οὐδέποτε ἀνῆπτον.

Δ'.

Ἐν τούτοις δὲ περίλυποι ἐκτὸς τῆς μάχης φέρουν
τὸν βασιλέα προσφιλεῖς ὑπασπισταί, μεγάλας
ὀδύνας αἰσθανόμενον ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ βέλους.
Ἐν τάχει δ' ἐπροσκάλεσαν τὸν Ἑλληνα χειροῦργον,
ὃν εἶχε· ὁ ἐλευθέριος μονάρχης ἱατρὸν του·
κ' ἐκεῖνος ἤδη προσπαθεῖ μὲ δέματα, βοτάνας,
τὸ ῥέον αἷμα τῆς πληγῆς ἐντέχνως νὰ κρατήσῃ.
Πλὴν οὐδαμῶς ἱατρικὸν εἶχεν ἰσχὺν τὸ αἷμα
νῆ στήσῃ, καὶ κατέπιπτον ἐξ ἀτονίας ἤδη
τὰ βλέφαρα τοῦ ἀσθενοῦς, ὁπότε μ' ὄψιν ἦλθε
φαιδρὰν ὁ φέρων τοῦ Χριστοῦ τὸ βάκτρον ποιμενάρχης·
τὸν ἄρρωστον εὐλόγησεν, πρὸς οὐρανὸν δ' ἐπάρας
τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, τοιαῦτα προσηυχήθη·
αἶΩ Ὑψιστε, τὴν δέξιν τοῦ ταπεινοῦ σου δούλου
ἐπήκουσας, καὶ σύνεσιν πολλὴν εἰς τὸν μονάρχην

ἐνέπνευσας, τὰ μάρτημα τὸ μέγα νὰ νοήσῃ.
Ἀλλ' ἤδη μὲ τὸ αἷμά του τὰ νόμῃμα ἐκπλύνει.
Ἐπίνευσον τὸ τραῦμά του νὰ ἰαθῇ ταχέως,
ὅπως μεθ' ὕμνων ὁ λαὸς τὰ θαύματά σου ψάλλῃ.»
Εἶπε, τὴν χεῖρα δ' ἔτεινε τὴν δεξιὰν ἐκ νέου
κ' εὐλόγησεν, ἥ δὲ ῥοὴ τοῦ αἵματος ἐστάθη
ἐν ἀκαρεί, κι' ὁ ἀσθενὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξας,
«ὦ ἄγγελ',» εἶπε, «τοῦρανοῦ! . . . ὦ Κύριε, σοὶ δόξα·
ἀνέστησας τὸν δοῦλόν σου, ἐξήγαγες ἐξ Ἀδου
τὴν τεθλιμμένην μου ψυχὴν. Εἰς μάτην οἱ ἐχθροί μου
ἐζήτησαν τὸ αἷμά μου νὰ πίνουν· τὴν ἀσπίδα
τοῦ ἀρχαγγέλου μ' ἔδωκας καὶ φεύγουν ἡσχυμμένοι.»
Εἶπε καὶ πάντες ἔνθεοι ἐκ τῆς χαρᾶς σκιρτῶσι,
τὸν βασιλέα ὑγιᾶ ἰδόντες παρ' ἐλπίδα·
τὸν Κύριον δοξάζουσι, ζητοῦν τὴν εὐλογίαν
τοῦ ἐπισκόπου, σπεύδουν δὲ καὶ πάλιν πρὸς τὴν μάχην.

Πλὴν ἤδη φθάνουν μηνυταὶ, ὀπλῖται νικηφόροι,
ἀγγέλλοντες ὅτι οὐδεὶς τῶν πολεμίων πλέον
ἀνθίσταται· καὶ μουσικῆς εὐθύμου ἀντηχήσεις
φαιδρούς ἐπίσης καθιστοῦν τοὺς πάντας· τὴν δὲ πόλιν
οἱ τέως φόβον ἔχοντες πολὺν δειλοὶ πολῖται
κατέλιπον, κ' ἐξέρχονται τὸν νικητὴν νὰ ἴδουν
στρατόν, ἐπανακάμπτοντα μ' ἀγέρωχον τὸ βῆμα.
Πλὴν αἰφνης πάντας κατηφεῖς κατέστησέ τι νέον·
τὸ ἄγγελμα τὸ πρὶν κρυβέν ὅτι πληγὴν σπουδαίαν
ὑπὸ τὸ στήθος ἔλαβεν ὁ βασιλεύς, κι' ἀφθόνως
τὸ αἷμα ἔρρευσεν αὐτοῦ, ταχέως διεδόθη·
ὁ δὲ λαὸς τὸν προσφιλῆ μονάρχην μὴ προσβλέπων,
ἐπίστευσεν ὅτι δεινὸν τὸ τραῦμα αὐτοῦ θὰ ἦτο.
Πλὴν δὲν ἐβράδυνε κι' αὐτὴ νὰ φύγῃ ἡ ἀθυμία·
πορφύραν καὶ διάδημα φορῶν ἐνεφανίσθη
ὁ Μέγας Θεοδόσιος, ἥ δ' ὄψις του τοσοῦτον
ἦτο ῥοδόχρους καὶ φαιδρά, καὶ εὐρωστον τὸ σῶμα,
ὥστε ποτὲ δὲν θάλεγες πῶς εἶχεν ἀσθενήσει.

Τὸ σκῆπτρον δὲ τὸ ἱερὸν ὑψώσας μὲ τὴν χεῖρα,
 πρὸς τὸν στρατὸν ἀπέτεινε τοιαύτην ὁμιλίαν·
 ἄΩ φίλοι, τοὺς ἀγγέλους τοῦ ἀπέστειλεν ὁ Πλάστης
 κι' ἀπέπνιξαν τοὺς ἀσεβεῖς βαρβάρους εἰς τὸ ὕδωρ·
 ἐφρύαξαν ὑβρίζοντες τὸν Κύριον ἀπαύστως·
 ἀλλὰ τοὺς ἔρριψε πνοὴ ἀνέμου ἐκ τῶν ἵππων,
 κι' ὠλίσθησαν εἰς τῶν πληγῶν αὐτῶν τὸ μαῦρον αἷμα.
 Μὴ μένωμεν ἄργοι κ' ἡμεῖς· τὴν γέφυραν τῶν δένδρων
 ταχέως διαλύσωμεν, μὴ αἴφνης ἐπιστρέψουν
 καὶ πόρον εὗρουν ἔτοιμον ἐδῶ νὰ πλημμυρήσουν.
 Τὴν δ' αὔριον εἰσέλθωμεν νὰ εἴπωμεν τὴν νίκην
 εἰς τοὺς προσμένοντας ἡμᾶς περιχαρεῖς πολίτας.
 Κι' ὅταν μεθαύριον αὐγὴ Κυριακῆς χρυσώσῃ
 τὰ πέριξ ὄρη, τὴν πομπὴν ἀφήσαντες τοῦ κόσμου,
 τὸν Ὑψιστον δοξάσωμεν μὲ συντριβὴν καρδίας.
 Πρὸς τὸ παρὸν καθάρατε τὰ ὅπλα σας, κ' ἡ σάλπιγξ
 ὅταν σαλπίσῃ αὔριον τὴν ὥραν τοῦ θριάμβου,
 μετ' εὐκοσμίας φέρετε τὴν δάφνην εἰς τὰς χεῖρας.

Εἶπε καὶ πάντες πάραυτα μετὰ χαρᾶς ἀρχίζουν
 τὰ ὅπλα νὰ καθαίρωσι, νὰ βάλλωσιν εἰς τάξιν
 τὰ λάφυρα, τὸ κόσμημα τὸ μέγα τοῦ θριάμβου.
 Καὶ πρῶτον ὅσους εὗρηκαν Ῥωμαίους αἰχμαλώτους,
 δὲν ἄφησαν ὀλοτελῶς νὰ ρίψουν τὰς ἀλύσεις,
 μεθ' ὧν τοὺς εἶχον στερεὰ οἱ βάρβαροι δεμένους·
 ἀλλὰ παρήγγειλαν αὐτὰς πολλάκις νὰ κροτῶσι.
 Κατόπιν τὰ περίεργα τῶν Οὐννων ὅπλα φέρουν
 καὶ θέτουν εἰς ἀμάξια· δοραὶ δ' ἐνταῦθα ἦσαν,
 βέλη μ' αἰχμὴν ἀπὸ ὀστοῦ καὶ ρόπαλα ὀζώδη,
 ἀκόντια καὶ κρέατα ὠμὰ κι' ὀλίγος σῖτος.
 Ὅμοῦ δὲ πλῆθος ἀμαξῶν διευθετοῦσιν ἄλλοι,
 ἐν αἷς τοὺς παῖδας ἄφησαν καὶ γέροντας νὰ μένουν·
 γυναῖκες ἀνυπόδητοι πολλαὶ παρηκολούθουν
 ὀπίσω μόλις ἔχουσαι λεπτὸν ὀλίγον δέρμα
 καλύπτον τὴν ὀσφύν αὐτῶν· κ' αἱ δυστυχεῖς ἐθρήνουν,

διότι πλεῖσται νήπια πρὶν εἶχον ἀπορρίψει,
ὑπὸ τοῦ τρόμου ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπελπισθεῖσαι.
Οὕτως ἀφοῦ εὐθέτησαν τὰ πάντα, συνδειπνοῦσι
κ' εἰς ὕπνον ἔπειτα γλυκὺν βυθίζοντ' οἱ ὀπλῖται,
φρουροὺς ἀφήσαντες πολλοὺς ἀπαύστως νᾶγρυπνῶσι.

Μόλις δὲ τ᾽άστρον τῆς αὐγῆς ἀνήγγειλ' ὅτι μέλλει
ταχέως τάρμα τῆς Ἥοῦς νὰ ἔλθῃ ῥοδοδόλον,
καὶ σάλπιγγες εὐθὺς πολλαὶ τοὺς πάντας ἀνεγείρουν.
Πρὸς τοὺς πλησίον δ' ἔτρεξαν λειμῶνας, ἵνα δρέψουν
ἐκ δάφνης κλάδον, κι' ἔπειτα τὴν θέσιν των λαμβάνουν,
ὅπως τὴν χθὲς οἱ στρατηγοὶ τοὺς εἶχον διατάξει.
Ἐμπρὸς δὲ πάντων μουσικοὶ τὸ θούριον συνηύλουν,
κ' οἱ στρατιῶται μὲ ῥυθμὸν τὰ ῥήματα προῆγον,
κρατοῦντες δάφνην ἅπαντες εἰς τὴν ἀδρὰν παλάμην.
Ἐν πρώτοις δ' οἱ εὐκίνητοι προβαίνουσι τοξόται
κ' οἱ σφενδονῆται ποικιλτοὺς φορέσαντες χιτῶνας·
αἱ λεγεῶνες ἔπειτα μὲ κράνος ἀπαστράπτουν
εἰς τοῦ ἡλίου τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας βηματίζουν.
Κατόπιν δὲ τὰ λάφυρα κομίζοντ' εἰς ἀμάρξας,
κι' ὀπίσω τούτων οἱ πιστοὶ προάγουν δορυφόροι,
μεθ' οὓς ἐν ἄρμα ἔρχεται μετὰ πυρρόχρων ἵππων,
ἐφ' οὓ τὸ λάβαρον ἔμπρὸς ἀνύψωνεν ὁ Ἕλληνας,
ὃν εἶχε· ὁ Θεοδόσιος πιστὸν σημαιοφόρον·
καὶ μετ' αὐτὸ μετὰ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων
πεποικιλμένα ἄρματα βασιλικά προάγουν.
Ἦσαν δὲ δύο· κ' εἰς τὸ μὲν ἐκάλπαζον μὲ τέχνην
τέσσαρες ἵπποι ὡς χιῶν λευκοί, τὸν βασιλέα
κομίζοντες, τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας πάντα
φοροῦντα, δάφνην δ' ἔχοντα ὡσαύτως εἰς τὰς χεῖρας·
τὸ ἄρμα δὲ τὸ ἕτερον ἐλαύνουν ἵπποι χρῶμα
ἔχοντες μαῦρον, πλὴν λαμπρόν, καὶ τέσσαρες ὡσαύτως
τὸν ἀριθμόν, τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον κομίζουν,
ὁμοίως μίτραν φέροντα ὡς βασιλεὺς καὶ σκῆπτρον.

Εὐλόγει δ' ὁ Ἀμβρόσιος τὴν δεξιὰν ἐκτείνων,
καὶ μ' ἐκστασιν καὶ σεβασμὸν τὸν ἔβλεπε τὸ πλῆθος.

Οὕτω προῆγεν ἡ πομπή, ἐν ᾗ ἀργοὶ δὲν μένουν
οὐδ' οἱ πολῖται· στρώννουσι μὲ τάπητας ὠραίους
τὸ μέρος ἐνθα ἔμελλε νὰ καταβῇ τῶν ἵππων
ὁ βασιλεὺς κι' ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος πλησίον.
Προετοιμάζεται δ' ἄψις μὲ δάφνας στολισμένη,
καὶ μὲ σημαίας τῶν λαῶν, οὓς εἶχεν ὑποτάξει
ὁ μέγας Θεοδόσιος, τὸ κράτος ἐνισχύων.
Εἰκόνες δὲ παρίστανον τὰς διαφοράς χώρας
ὡς Ἀμαζόνας, στέφανον κρατούσας εἰς τὴν χεῖρα
χρυσοῦν, δι' οὗ τὸν μέγιστον μονάρχην ἐστεφάνουν.
Εἰς Ἑλλήν σκηνογραφικὸς τὰς εἶχε ζωγραφῆσαι
προχείρως, καὶ τὴν εὐκλεᾶ πατρίδα τοῦ Ὀμήρου
εἰκόνισε διώκουσαν τὰ ὄργια τοῦ Βάκχου,
ὅπως τὸ κήρυγμα δεχθῇ τῶν θείων ἀποστόλων·
κι' ἡδέως μὲν προσέβλεπε τὸν ἄνακτα Ῥωμαῖον
κεκοσμημένον μὲ σταυρόν, πλὴν τὸ μειδιάμα της
ὀδύνη τις ἐνδόμυχος κάπως πικρὸν καθίστα·
διότι κι' ἄλυσις μικρὰ τῆς ἔσφιγγε τὴν χεῖρα,
ἥτις ἐκράτει ἄλλοτε τοῦ Λεωνίδα ξίφος.
Τοιαύτην τὴν πατρίδα του εἰκόνισ' ὁ ζωγράφος·
τὰ δ' ἄλλα ἔθνη παντελῶς συναίσθησιν δὲν εἶχον
ὁποῖον ἔφερον ζυγόν· ἀλλὰ προσεμειδίων,
καὶ πανταχόθεν ἔφερον τῆς οἰκουμένης δῶρα,
εὐνοϊκὸν νὰ ἔχωσι ποθοῦντα τὸν μονάρχην.
Κι' αὐτοὶ δ' οἱ βάρβαρ', οἱ τὸ πρὶν θρασέως ἐφορμῶντες,
τὸ ξίφος ἔρριπτον μακράν, ἐπὶ τοῦ θρόνου τώρα
νοοῦντες ὅτι κάθηται μὲ δύναμιν μονάρχης.
Γότθοι, Βανδάλοι, Ἀραβες, Γεπίδαι, νέοι Πέρσαι,
οἱ πάντες πρέσβεις ἔπεμπον κι' ἰκέτευον νὰ ἔλθουν
εἰς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατὸν νὰ γείνουν μισθοφόροι.

Τοιαύτας ἡ θριαμβικὴ ἄψις εἰκόνας εἶχε.
Ἀφοῦ δ' ἐκεῖθεν ὁ στρατὸς διῆλθ' ὁ δαφνηφόρος,

ἐπιτροπή τῆς πόλεως πρὸς τὸν μονάρχην ἦλθε,
καλοῦσα νὰ παρευρεθῇ εἰς ἵππικὸν ἀγῶνα.
Μετὰ χαρᾶς δ' ὁ βασιλεὺς τὴν πρόσκλησιν ἐδέχθη·
καὶ μετ' ὀλίγον δεξιὰ κι' ἀριστερὰ καθίζουν
εἰς ἀμφιθέατρον εὐρύ, τοῦ ἵπποδρόμου κύκλῳ,
παντοῖοι θεαταί, πολὺ περίεργοι νὰ ἴδουν
εἰς τίνα τᾶθλον ἔμελλε νὰ δώσ' ὁ αὐτοκράτωρ.
Ταχέως δὲ προέβησαν μὲ ἄρματα ποικίλα
ἡνίοχοι, διάφορον στολὴν κατὰ τὸ χρῶμα
φοροῦντες, κ' εἰς γραμμὴν μακρὰν ἐτάχθησαν, τὴν ὥραν
προσμένοντες, καθ' ἣν φωνὴ τὸ σύνθημα θὰ δώσῃ,
ἐλεύθερον τὸν χαλινὸν νὰ φήσουν εἰς τοὺς ἵππους.
Μόλις δ' εἰς γέρων ὑψηλὰ ἐπήγειρεν ἓν βᾶκτρον,
κ' ἀέμπρὸς, ἐμπρὸς» μία φωνὴ ἀντήχησε μεγάλη,
κ' εὐθὺς τριάκοντ' ἄρματα ἐμβαίνουν εἰς τὸν δρόμον,
νεφέλη δὲ κονιορτοῦ πέριξ αὐτῶν ὑψοῦται,
καὶ τῶν τροχῶν οἱ ἄξονες δὲν φαίνονται διόλου.
Βοοῦν, συρίττουν δυνατά, μαστίζουσιν προσπαθοῦντες
νὰ ὑπερβῶσι τοὺς λοιπούς, τὸ ἄθλον νὰ κερδήσουν.

Ἐνθα δὲ κύκλον ἔμελλον νὰ κάμουν ὅπως στρέψουν,
ὑπῆρχε στήλη (νύσσαν δὲ τὴν ἐπεκάλουν τότε),
καὶ περὶ ταύτην ἔπρεπε τρεῖς τᾶρματα νὰ τρέξουν.
Κι' ἰσοταχῶς μὲν ἔτρεξαν τοὺς δύο πρώτους δρόμους,
πλὴν ὅτε τρίτην ἔμελλον φορὰν νὰ περιτρέξουν,
κ' ἐμάστιζον συχνότερα τοὺς ἵππους ὑπὸ ζήλου,
διεύθυνον δ' ἐγγύτερον τῆς νύσσης τὰς ἀμάξας,
ὅπως προλάβουν τάχιστα νὰ δράμωσιν ὀπίσω,
ἐνταῦθα πλέον φανερὰ ἐδείχθη τίνας ἦσαν
οἱ ἵπποι μᾶλλον καρτεροί, τίς εἶχε πλειότεραν
τὴν τέχνην, ὅτε χαλαρὰς κατέλειπεν ἡνίας.
Τρία δ' αὐτόθι ἄρματα ἀνατροπὴν λαβόντα,
τοὺς ἡνιόχους ἔρριψαν μακρὰν, καὶ συνετρίβη
τεσσάρων ἄλλων ὁ τροχὸς ὁ εἷς, ὥστε μὲ κόπον
οἱ ἵπποι τὰ πεκόμιζον ἐκτὸς τοῦ ἵπποδρόμου.

Καὶ τ᾿ ἄλλα δ' εἴκοσιν ὁμοῦ δὲν ἤλαυνον οἱ ἵπποι,
 ἀλλὰ τινες αὐτῶν βραδεῖς κατέστησαν, καὶ μάτην
 μετὰ φωνῆς ἐκέλευον σφοδρᾶς οἱ ἀναβάται.
 Μόνον δὲ τρία τὴν ὁρμὴν ἐφύλαξαν τὴν πρώτην,
 κ' ἐν πάντων ἦλθε πρώτιστον νὰ λάβῃ τὸ βραβεῖον,
 ἐγγὺς τῆς θέσεως ἐν ᾗ ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο.
 Οἱ ἵπποι του δὲ τρόφιμοι τῆς Καμπανίας ἦσαν
 ἐκ Νεαπόλεως, ἐγγὺς τοῦ ὄρους τοῦ ἀπαύστως
 καπνὸν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐρευγομένου.
 Τὸ δεύτερον τοὺς ἵππους του ἐκ Σαρδηνίας εἶχε
 μικροὺς μὲν τὸ ἀνάστημα καὶ μὲ ὀλίγην χαίτην,
 ἀλλὰ τὸ βῆμα τὸ ταχὺ ποτὲ μὴ χαλαροῦντας·
 τὸ τρίτον δ' ἐξεπίτηδες ἐκ τῆς Ἡλείας εἶχε
 κομίσαι νέος εὐγενὴς πολὺ πεπαιδευμένος,
 ὅπως τὴν δόξαν τὴν πολλὴν τῶν πάλαι Ὀλυμπίων
 ἀναπολήσῃ. Κι' ἀληθῶς τινὲς εἰδωλολάτραι,
 τὸν Δία τὸν Ὀλύμπιον ἐνθυμηθέντες, ὅστις
 ὑπὸ τοῦ θείου ἄλλοτε Φειδίου ἐποιήθη,
 ἐδάκρυσαν· πλὴν ἔκρυψαν τὰ δάκρυα ἐντέχνως,
 διότι δόξαν ὁ σταυρὸς μεγάλην εἶχε λάβει.

Εἰς ταῦτα τ᾿ ἄρματα λοιπὸν τὴν δάφνην δίδει τώρα
 ὁ αὐτοκράτωρ, κ' ἔπειτα τὸν στέφανον ἐδέχθη,
 ὃν εἶχε· ὁ δῆμος εἰς αὐτὸν τῆς πόλεως δωρήσει,
 μνημόσυνον περὶδοξὸν τῆς νίκης τῶν βαρβάρων.
 Κ' οἱ ἐθνικοὶ δ' εὐγνώμονες, διότι τοὺς ἀγρίους
 σφαγεῖς τῶν τέκνων ἔρριψε μακρὰν τῆς Ἰταλίας,
 εἰς γλύπτῃν εἶχον Ἑλληνα παραγγελίαν δώσει
 ὥραϊον Νίκης ἄγαλμα ἐκ ξύλου νὰ τορνεύσῃ·
 καὶ τοῦτο, στέφανον χρυσοῦν κρατοῦν μὲ τοὺς δακτύλους
 τῆς δεξιᾶς, ἐφ' ὕψηλοῦ εἶχον ἰδρύσει βάθρου,
 εἰς μέρος ὅθεν ἔμελλεν ὁ ἀναξ νὰ διέλθῃ.
 Ὅτε δ' ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς διήρχετο, μὲ τέχνην
 τὸν στέφανον ἢ δεξιὰ τ᾿ ἀγάλματος ἀφῆκε,
 ὥστε τὸ στέμμα ἠκόσμησε τοῦ εὐκλεοῦς μονάρχου.

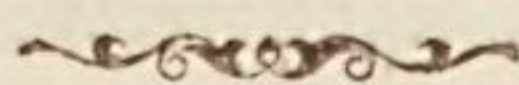
Σόμπας δ' ἐκρότησ' ὁ λαὸς τὰς χεῖρας, καὶ θαυμάζει
τὴν τέχνην τοῦ εἰς ἄψυχον ζωὴν ἐμφύχου δόντος.

Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ὁ θρίαμβος, καὶ πάντες
περιχαρεῖς ἀπέρχονται νὰ κοιμηθοῦν ταχέως,
διότι λίαν ἔμελλον πρωτὶ νὰ ἐξυπνήσουν.
Μόλις δ' ἐκ νέου ἔλαμψεν τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας,
κ' ἡ σάλπιγξ τοὺς πολεμιστὰς καλεῖ μετ' εὐλαβείας
πρὸς τὸν ναὸν τὸν ἅγιον ἐν τάξει νὰ προσέλθουν.
Πᾶν δ' ὄπλον οἱ πολεμισταὶ ἀφίνουνσι, καὶ μόνον
τὴν εὐπρεπῆ στολὴν αὐτῶν φοροῦσι καὶ βαδίζουν
πεζοὶ κι' αὐτοὶ οἱ πάντοτε ἐλαύνοντες ἐφ' ἵππου.
Μόνος δ' ἐφ' ἄρματος λαμπροῦ ὁ βασιλεὺς προάγει,
πλὴν ὅταν ἔφθασεν ἐγγὺς τῆς πύλης τῆς μεγάλης
τῆς ἐκκλησίας, θέαμα τὸ πλῆθος εἶδε μέγα.
Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποθεὶς τὴν ἐκλαμπρον πορφύραν,
τὸ στέμμα καὶ διάδημα, ἐφάνη φέρων μόνον
τῆς μετανοίας τρίχινον χιτῶνα· τοὺς δὲ πόδας
γυμνώσας ἔπειτ' ἐντελῶς, μὲ ταπεινὸν τὸ σχῆμα
καὶ κύπτουσιν τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν ναὸν ἐμβαίνει.
Κατάπληξις δὲ τὸν λαὸν κατέλαβε καὶ μένουν
οἱ πάντες ὡς ἐμβρόντητοι· τὸ ἄσμά των δὲ παύουν
οἱ ψάλται, τὸν πανίσχυρον μονάρχην θεωροῦντες
γυμνόποδα κ' ἰστάμενον μὲ χεῖρας σταυρωμένας
ἐνθα ἡ πάνσεπτος εἰκὼν τῆς Θεοτοκου ἦτο.
Τοιαῦτα δ' εἶπ' ὁ βασιλεὺς ἀργὰ κινῶν τὰ χεῖλη·
ᾠ Παναγία Δέσποινα, ἡ μήτηρ τοῦ Ὑψίστου,
μεσίτευσον εἰς τὸν υἱὸν καὶ πλάστην σου νὰ ἴδῃ
εὐσπλάγχχνως τῆς καρδίας μου τὴν συντριβὴν...» Κἀμμίαν
δὲν ἠδυνήθη μετ' αὐτὰ νὰ εἶπῃ πλέον λέξιν
ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ βροχὴ τὸν ἔπνιξε δακρύων·
καὶ τοῦ λαοῦ δ' ὑγράνθησαν τὰ ὄμματα ὡσαύτως,
ἐπὶ μαρμάρων βλέποντος ῥιγοῦντα τὸν μονάρχην.
Ἀργὰ δὲ λύει τὴν σιγὴν, τοῦ ἱεροῦ τὴν θύραν
ἀνοίξας ὁ Ἀμβρόσιος κ' εἰπὼν τοιοῦτον λόγον·

«ὦ βασιλεῦ ! τὴν συντριβὴν τῆς σῆς καρδίας εἶδεν
ὁ Ὑψιστος, καὶ τῆς ποινῆς συνέτεμε τὸν χρόνον.
Τὸ πρόβατον τὰπολωλὸς τοὺς κόλπους τῆς ἀνοίγει
ἵνα δεχθῇ μετὰ χαρᾶς ἡ μήτηρ ἐκκλησία.
Πλὴν αἷμα, αἷμα ἔχυσες χριστιανῶν, τὸ ξεύρεις·
συγγνώμην παρὰ σύμπαντος τοῦ πλήθους θὰ ζητήσης,
κ' ἐνώπιον πάντων ἡμῶν ὑπόσχεσιν θὰ δώσης,
ὅτι ποτὲ κατὰδικος δὲν θέλει ἀποθάνει,
μετὰ τὴν καταδίκην του τριάκοντα ἡμέραι
ἂν δὲν παρέλθουν· ἐπειδὴ τῆς δίκης ἡ ταχύτης
ἀθῶον αἷμα ἔχυσε πολλάκις μέχρι τοῦδε.»
Εἶπε κ' εὐθὺς ὁ βασιλεὺς τὸ πρόσωπόν του στρέφει
πρὸς τὸν λαόν· «συγγνώμη,» δέ, «συγγνώμη, ἀδελφοί μου!»
φωνάζει, ἐν ᾧ τὴν φωνὴν λυγμοὶ πυκνοὶ συμπνίγουν.
«Συγγνώμη ἔστω!» κ' οἱ πολλοὶ περιχαρεῖς βοῶσι.
Τὸν λόγον δ' αὖθις ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε·
«Εἰς τὸ ἐξῆς κατὰδικος κἀνεὶς δὲν θὰποθάνῃ,
μετὰ τὴν καταδίκην του τριάκοντα ἡμέραι
ἂν δὲν παρέλθουν βασιλεὺς τὸν λόγον τοῦτον λέγει.»
Εἶπε κι' ὡς ἄστρον ἔλαμψε φαιδρὸν τὸ πρόσωπόν του.
Τὰ δ' ἄχραντα μυστήρια λαβὼν ὁ ἱεράρχης,
εἰς τὸν μονάρχην τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα
προσφέρει, τὴν καρδίαν του ἱαίνων τὴν νοσοῦσαν.
Τότε δ' ἐλύθη κ' ἡ τὸ πρὶν βαρεῖα γλωσσοπέδη·
κι' οἱ ψάλλται πρὸς τὸν Ὑψιστον ἐντείνουσι τὸν ὕμνον,
ὃν ἐν κινύρᾳ ἔψαλε ποτὲ ὁ προφητὰνάξ·
«Ὁ Κύριος μ' ἐκάθηρε μὲ ὕσσωπον καὶ μᾶλλον
λευκῆς χιόνος καθαρὸν τὸ πρόσωπόν μου εἶνε.
Εἰς τὴν δικαιοσύνην του ὁ βασιλεὺς εὐφράνθη.
Τίς γλῶσσα τὰ θαυμάσια θὰ εἴπῃ τοῦ Ὑψίστου;
ἔχει φωνὴν τὴν ἀστραπὴν, καὶ παίζει πρὸς τὸ κύμα
τὸ κῆτος, ὅπερ ἔπλασε κυρίαρχον τοῦ πόντου.»

Οὕτως οἱ ψάλλται ψάλλουσι τὸν Κύριον ὑμνοῦντες.
Ἀφοῦ δὲ πέρας ἔλαβεν ἡ θεία λειτουργία,

τὸ στέμμα καὶ διάδημα ἐφόρεσεν ἐκ νέου
κ' ἐκάθισ' εἰς τὸ ἄρμα του ὁ εὐλαβὴς μονάρχης·
κ' ἐφαίνετο πλειότερον αὐτὸν κοσμοῦσα τώρα,
ὁπότε ἐνίκησ' ἑαυτόν, ἡ λάμπουσα πορφύρα.
Ὁ δ' ἱεράρχης ἄφησε τὴν μίτραν καὶ τὴν ζώνην
καὶ τὴν στολὴν τὴν ἱεράν, καὶ μέλανα μανδύαν
ἄπλουν φορῶν, νὰ συγχαρῇ τὸν βασιλέα ἦλθε,
διότι μᾶλλον φοβεροὺς ἐνίκησ' ἐναντίους
τῶν Οὐννων καὶ τῶν Γεπιδῶν, τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου.
«Ἀνάβα,» τότε πρὸς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ εἶπε·
«ἀνάβα, θεῖε λειτουργέ· τὴν σήμερον ἐφάνης
ὕπερτερος ἐμοῦ πολὺ, ἀνδρείαν ἐπιδείξας,
ὁποῖαν μόν' οἱ μάρτυρες τῆς ἐκκλησίας ἔχουν.
Ἐγὼ νικῶ τοὺς φέροντας τὰ ὅπλα πολεμίους,
ζωννύμενος τὴν σιδηρᾶν τοῦ Ἀρεως ῥομφαίαν·
πλὴν σὺ νικᾷς τοὺς βασιλεῖς, ἀσπίδα μόνην ἔχων
τὸ ὄνομα τοῦ Σαβαώθ, τοῦ Ἰησοῦ τοὺς λόγους.
Δεῦρο! ἐκ δεξιῶν ἐμοῦ τὴν ἑδραν θέλεις ἔχει,
διότι μᾶλλον ἐνδοξος εἰς τὸ ἐξῆς θὰ εἶμαι,
ἐὰν τηρῶ τοὺς λόγους σου, ἢ ἂν ἐχθροὺς μυρίους
εἰς μάχας πλήρεις αἵματος φονεύω καθ' ἐκάστην.»
Εἶπε κι' ἀπήστραψεν αὐτοῦ ἡ ὄψις, τὸ δὲ πλῆθος
ἐνθουσιῶν χειροκροτεῖ, ἐν ᾧ φαιδρὸς ἀνέβη
εἰς τᾶρμα τὸ βασιλικὸν ὁ μέγας ἱεράρχης.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ.

† Μητροπολίτης Ἀθ. Προκόπιος
Π. Σ. Κυριακός, Δήμαρχος
Ν. Παρίσης, ἐξ Ὑδρας Φ. Ἱατρ.
Γεώργ. Τσαμαδός » » Νομ.
Γ. Δ. Καλλίτσας »
Π. Καρίντζης » Φαρμκ.
Σπυρίδων Α. Παυλίδης
Χριστοφόρος Ε. Ἀγγελίδης Κρής
Ἰωάννης Α. Κατσιγαράκης »
Ἀναστάσιος Α. Λιναράκης »
Νικόλαος Κοτσιφάκης »
Σπυρίδων Κοσμάς
Στ. Ναρλῆς, ἐκ Δαρδανελλίων
Ν. Νικολαΐδης » »
Δ. Μ. Στάμος, Μονοδένδρι Ἡπείρ.
Κωνστ. Ζησιμόπουλος
Ἀλέξ. Γ. Βέϊκος, Ἐπιβάται Θράκ.
Γ. Χ. Θεοφίλου » »
Φωτεινὴ Γ. Δαγλῆ » »
Ἀχιλλ. Δ. Βαλῆς » »
Παν. Μ. Ψαρράς, φ. Ἱατρ.
Κωνσταντῖνος Χατζῆς »
Δημ. Α. Μαρκόπουλος »
Δημ. Μ. Ψαρράς, φ. Φαρμκ.
Πέτρος Γρηγορόπουλος, φ. Νομ.
Γεώργιος Δροσίνης, »
Γεώργιος Π. Γεωργόπουλος
Ε. Πονηρόπουλος, Πρ. Ἐθν. Συλλ.
Κ. Κυριακός μέλ. Ἐθ. Συλλόγ.
Ἀντ. Βωβολίνης » » »
Κ. Κολιάτσος » » »
Α. Μιλιώτης » » »
Ἀλ. Δεσποτόπουλος » »
Κ. Σαντοριναῖος » » »
Νικόλ. Βῶκος » » »
Ν. Ἀντωνόπουλος » » »

Δ. Τραντόπουλος
Γ. Ζαμάς
Θ. Παναγόπουλος

ΑΙΓΙΝΗΣ.

Παῦλος Π. Πέππας, δημοδιδάσκ.
Νικόλαος Δ. Πέππας
Π. Ν. Ἡρειώτης
Μ. Παππαλεονάρδου, ἱερεὺς
Σωτήρ. Ν. Πέππας
Νικόλαος Μ. Γκίκας
Παντελῆς Ι. Πετρίτης.

ΑΙΓΙΟΥ. (Μονὴ Ταξιαρχῶν).

Τὸ κοινὸν τῆς Μον. Ταξ. σωμ. 2
Μ. Ἀλεξανδρόπουλος, Ἡγούμεν.
Α. Νικολαΐδης, Σύμβουλος
Χ. Α. Ῥέπας, τελειόφ. τῆς Φιλ.
Σ. Α. Κωσταντόπουλος δόκιμος
Α. Ἀναστασίου »

ΒΩΛΟΥ.

Ἀρ. Ἡγουμενίδης
Δημ. Ζησιάδης
Ἰωάν. Κ. Εὐσταθίου
Κωνστ. Γ. Πετρίνης
Κωνστ. Ζ. Λιβανός
Νικόλ. Λάμπρου
Κωστῆς Ἀλεξίου, Ζαχαροπλάστ.
Ἀντώνιος Χ. Δημήτρης
Νικόλ. Α. Ἰωαννίδου
Κ. Κουκουδάκης
Ἐ. Δ. Ἐμμανουήλ, Θεσσαλονικ.
Μιχαὴλ Αὐδῆς
Περικλῆς Κ. Κωστῆ
Ἰω. Ζησάκης
Νικόλαος Σαμαρᾶς
Ἀθ. Ἐ. Γκρινιάτσας.

ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ.

Δ. Ι. Χατζάκης Ἱατρός
Γ. Φεττάνης Φαρμακοποιός
Β. Ζ. Μελατσής
Γεώρ. Α. Ἀκρίδας
Χαρ. Ι. Τσιγκόλης
Δημ. Ι. Ρικόπουλος
Π. Χατσόπουλος
Γ. Δ. Τσιτσάρας
Π. Δ. Κοντοπάνος
Χρυσόγ. Οἰκονομίδης
Α. Ζ. Μπλατσής
Γ. Αθ. Ἀναγνωστόπουλος

ΖΑΚΥΝΘΟΥ.

Π. Δ. Ἡλιόπουλος Καθηγητῆς
Μ. Μαρτζώννης »
Κωνστ. Ἰωαννίδης Πρωτοδίκης
Ἀγγελοῦ Κοντονῆς, Συμβολ.
Παναγ. Κ. Χρονόπουλος μαθη-
τῆς τῆς Δ'. τάξ. τοῦ Γυμν.
Χαράλ. Κοντονῆς » »
Ἀνδρ. Χ. Μαρκόπουλος » »
Βαπτιστῆς Κ. Γκοῦσκος » »
Π. Π. Θερειανός »
Γεώργ. Βασιλάκης » »
Νικ. Αἰθαθινός »
Ἰωάννης Α. Κοκκίνης » »
Ἰωάνν. Ν. Φιλιώτης » »
Διον. Ε. Λογοθέτης » »
Διον. Δ. Πολίτης

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

Ἀθαν. Ἀντωνιάδης
Δημ. Ι. Ῥίζος Ἱατρός
Ἰωάννης Σαμαριναῖος
Δ. Ἀγγελάκης
Σ. Γ. Δάτσικας

Γ. Γρηγοριάδης
Ἀριστείδης Δ. Ῥήγας.

ΚΟΡΙΝΘΟΥ.

Γεώρ Σ. Γαρέζος
Γεώρ. Ῥέντης Ἱατρός
Δημ. Κορωνάκης
Ἡλίας Ἀντωνόπουλος
Ἀριστείδης Γκιζίνης
Περίανδ. Ι. Σωτηρόπουλος
Δημοσθένης Νικολόπουλος τηλ.
Δημοσθένης Γαρέζος
Ὅθων Φραντζῆς
Ἀθαν. Ἡλιόπουλος
Γεράσιμος Ἡλιοῦ
Σταῦρος Τσιρογιάννης.
Σωτήριος Σωτηρόπουλος.
Σωτήριος Παπαγιάννης.
Γ. Σ. Γαρέζος
Ἀγγελοῦ Κροκιδᾶς.
Μ. Γ. Στυμφαλιάδης φοιτητῆς
(ἐφεδρος).
Γεωρ. Δ. Κεκερῆς μαθητῆς τοῦ
Πολυτεχνείου
Ἀναστασόπουλος Κωνσταντῖνος
φοιτητῆς (ἐφεδρος)
Ἀσημ. Δ. Λινάρδος φοιτητῆς
Θεοφ. Ἡ. Σταθόπουλος
Βλάσιος Δημόπουλος Σικυώνιος
Δημ. Ἀχ. Μηταισῆς Κρυσσαῖος.
Κωντ. Γ. Κυριακόπουλος Κορίνθ.
Λεωνίδας Σταθόπουλος »
Ἀ. Κ. Ἀναγνωστόπουλος
ἐπιστάτης Γυμνασίου
Ἀπόστ. Γ. Ἀναγνωστόπουλος
ἐκ Σαραντ. τῆς Εὐρωστίνης
Θεόδωρος Μάρκελλος Σολήγειος
Δημ. Παππαγιανόπουλος Σικυών.
Γεώρ. Οἰκονομόπουλος Καριεύς
Γεώρ. Σ. Γενίσαρλης Ἀθηναῖος

Γ. Ματζαβίνος, Τοπόλια Ἀμφίσ.
 Βασ. Παπαγεωργίου Ῥαυτ.Στυρ.
 Ἐλευθέριος Ν. Γαρδέλης Κορίν.
 Γ. Δ. Σπυρόπουλος ἐκ Σαρ. Εὐρ.
 Κ. Α. Σακελλαρίου Κλεωναῖος
 Ἀναστ. Παππαδημόπουλος Τε-
 λωνοσταθμάρχης Κιάτου
 Κων. Καζαγκῆς ἐξ Εὐρωστίνης

ΚΑΛΑΜΩΝ.

Ἀδελφοὶ Κυριακοῦ
 Δημ. Μπενῆς
 Παναγ. Μ. Ἀναγνωστόπουλος
 Ἀνδρέας Ἰω. Κεφαλαῖς
 Χαράλαμπος Καμσῆς
 Ν. Ευπόλυτος, Δημοδιδάσκαλος
 Γ. Θ. Βολωνόπουλος, Ἐμπορος
 Σπύρ. Γεωργαντάκης
 Ἀθ. Διπλαρίδης
 Σ. Μ. Ἐφέσιος
 Σ. Μεγακλῆς
 Ν. Πολυχρονόπουλος
 Π. Δ. Ζούπυκάκης
 Ἀναστ. Γ. Παναγιωτόπουλος
 Δημ. Δούσμανης
 Π. Γ. Φωκᾶς

ΚΥΘΗΡΩΝ.

Ἀνδρέας Δ. Κατσούλης
 Θεόδ. Κατσούλης
 Μπ. Σ. Καλοπαίδης
 Π. Βοστιζάνος
 Ν. Γ. Κορωναῖος
 Π. Α. Δελεκουβέας
 Β. Καβεζὸς
 Γεώρ. Καλούτσης
 Γεώρ. Ἐμ. Κοντολέων
 Ἰωάννης Δ. Καστρισιᾶδης
 Ν. Σοφ. Καλούτσης
 Ἀντώνιος Τριφύλης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Οἱ κ. κ. Μαθηταὶ τῆς Μ. τοῦ Γένους
 Σχολῆς

Ἀθαν. Π. Σουτάκης, τελειόφοιτος
 Γ. Δ. Σύρμας »
 Ἀθανάσ. Κ. Μαζαράκης »
 Ἀριστείδης Οἰκειάδης »
 Ἡλίας Κλήμεντος »
 Ἰωάννης Δημητρίου »
 Μ. Κ. Λογοθέτης, μαθητῆς
 Ἀχιλλεὺς Δ. Βαλλῆς »
 Ἀθ. Ἀγγέλου, Ἡπειρώτης. »
 Ἰω. Πετρακίδης, Στενημ. »
 Σωκρ. Κ. Διαμαντόπουλος. »

ΛΕΥΚΑΔΟΣ.

Ζαφείριος. Α. Βρετός
 Τηλ. Σουλαϊδόπουλος
 Σ. Ε. Κοντογούρης
 Σ. Ι. Μεταξᾶς
 Γ. Λοταννάκης Soldatos Κεφαλλ.
 Πάνος Σ. Θεοχάρης.
 Περ. Π. Σταῦρος.
 Κ. Χ. Γιώτης λοχίας 5^{ου} Συντγ.
 Δ. Σκένας Τηλεγραφετής.
 Κ. Πουριάρας.
 Ε. Δ. Μαντζαβίνος.
 Πέτρ. Γιώτης ἐπιλ. 8^{ου} Συντγμ.
 Νικόλαος Σταῦρος.
 Χ. Λακούδης.
 Γεωρ. Κανδάρης.
 Ἰωάννης Φ. Φραγγούλης.

ΛΑΥΡΙΟΥ.

Μ. Φοντριέρ.
 Ν. Ἀξελὸς
 Ε. Μ. Γιαννόπουλος.

Π. Σ. Μπασιάκος
 Ί. Βρόντοβιτς
 Δημ. Καφετζόπουλος.
 Ἰωάννης Σύνης Ἱερεύς.
 Ῥίζος.

ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ.

Μιχαήλ Ζωγράφος.
 Δημήτριος Τράκας.
 Θεόδωρος Καλλιγᾶς
 Μιχαήλ Χαζτῆ Παναγιώτου.
 Νικόλαος Παλλάδιος.
 Ἀλέξανδρος Καλλιγᾶς

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.

Κ. Ι. Χατσόπουλος
 Π. Γ. Δημητριάδης δικηγόρος
 Π. Βαλτινός Ἱατρός
 Σ. Τσιμπουράκης δικηγόρος
 Παναγ. Παπαϊωάννου Γυμνασιάρ.
 Ἀλφρέδρος Μπὸν καθηγητῆς
 Βασ. Γκολφινόπουλος »
 Ἰωάν. Στεριόπουλος ἀντιμοίραρ.
 Χρῆστος Καψάλης δικηγόρος
 Τ. Θ. Τσαγκαράκης »
 Δ. Δεσποταῖος »
 Σ. Δ. Ῥαυτόπουλος φαρμακοπ.
 Ἀτώνιος Βάλβης δικηγόρος
 Θρασ. Γέροντας ἀνθυπολοχαγός
 Κωνστ. Π. Βορίλλας φοιτητῆς
 Κων. Δ. Δεσποτόπουλος φοιτητ.
 Χρῆστος Μ. Παλαμᾶς δικηγόρος
 Σ. Ν. Σολδάρης Πρωτοδίκης

ΝΑΥΠΛΙΟΥ.

Δ. Τσέγκος καθηγητῆς
 Παναγ. Μητρομάρας δικηγόρος
 Ἐμμ. Ῥούκης »

Ἀδ. Καζακόπουλος μαθ. Γυμν.
 Σπυρ. Πάτσης » »
 Ἀγαμ. Φυκιώτης » »
 Δημοσθ. Τριανταφυλλάκος »
 Ἐμμ. Μαρούδης » »
 Παῦλος Ἱατρός » »
 Ἰωάνν. Καλλούτσης » »
 Θεοδ. Λύρας » »
 Δ. Θ. Καμαρινός » »
 Βασίλ. Καραγιάννης » »
 Γεώρ. Α. Σοφός » »
 Δ. Χ. Μαντζαγριωτάκης »

ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Ὁ Δῆμ. Πειραιῶς	σωμ.	10
Λέσχη Πειραιῶς	»	2
Τρύφων Μουτσόπουλος		
Λ. Ῥάλλης		
Γ. Καψαμπέλης		
Θεοδ. Ῥετσίνας		
Ἰω. Σέρμπος		
Γ. Βασιλειάδης		
Ἀθαν. Βολονάκης		
Μιλτ. Βολονάκης		
Π. Κορωναῖος		
Ἀθ. Ζωγράφος		
Ἀναστ. Μελετόπουλος		
Ἰωάνν. Μελετόπουλος		
Γ. Βαρουζάκης		
Β. Βαρουζάκης		
Ἰω. Ζαρόκωστας		
Π. Κολοσούκας		
Γεώρ. Π. Βούλγαρης		
Τηλέμαχος Κομνηνός		
Πελοπίδας Μαυρομμάτης		
Δ. Δαμιανός, Τελώνης		
Μ. Διαμαντόπουλος		
Εὐστ. Λύτσικας		
Σοφία Βαμβακάρη		2
Ἰω. Δημόκας		

Ἀναστ. Μπόνης	Γεώρ. Βούλγαρης
Γ. Σεφερλῆς	Ὅθων Παππαλεονάρδου, Βουλ.
Ἰω. Χριστοφίδης	Εὐγεν. Φεράλδης
Ν. Βλάχκαλης	Π. Δαμάσκος
Κ. Ἀναστασιάδης	Ἀλ. Δαμάσκος
Ν. Βέργος	Λουδ. Ἰβίτς
Ἀναστ. Πεπεμούνδας	Ἰωακείμ. Γαλλιάνης
Κ. Πεπεμούνδας	Ὅθων Σουνιέρης Ἰατρός
Ἀθ. Λάμπρου	Στυλ. Ἀναστασόπουλος
Ν. Ζέρβας	Ν. Κοκκινόπουλος
Π. Ζέρβας	Μ. Ῥοδοκανάκης
Ἀν. Διαμαντίδης	Γ. Κουράντης
Γ. Σταματούπουλος	Ἰωάν. Κανδρῆς
Ἀλκ. Κυδωνάκης	Ἡλ. Κανδρῆς
Γ. Ζολώτας	Ἰωάν. Μπαρμπάρεσσος
Σ. Σταυριανάκος	Π. Ἰωάν. Δαμάσκος
Κ. Λιγηνός	Γεώρ. Λυμπερόπουλος
Τζών Μακ Δούαλ	Γεώρ. Βραχνός
Ἀλ. Ρετσίνας	Στέφανος Παππᾶς
Βασ. Τσάτσης	Λεων. Χούπης
Χρῆστος Σταμόπουλος	Γεώρ. Πετούσης
Δημ. Σταματούπουλος	Ἡλ. Διαμαντῆς
Ἰφιγένεια Κ. Παναγιωτοπούλου	Γεώρ. Ἀναγνωστόπουλος
Ἰω. Σέρρος	Χρ. Βρυχωρόπουλος
Δ. Σούρμπας	Ἀνδ. Γιαννόπουλος
Νικόλ. Γιουρδῆς	Ἀντ. Καραμάνος
Δημ. Πικλῶνης	Κωνστ. Στρατήγης
Ἰω. Μηταράκης	Θωμᾶς Μέρμιγκας
Ἀθ. Βαρλάμος	Ἀντ. Χριστοφίδης
Γεώρ. Δανιήλ	Αὐγουστός Ῥότσιλδ
Α. Ἡσαΐας	Ἰωάν. Σαρηγιάννης
Νικολ. Ἀναγνωστόπουλος	Παναγ. Κουμάνταρος
Ἀνδρέας Τριανταφύλλου	Δῆμος Κουμάνταρος
Θεοφ. Παναγιωτόπουλος	Κυρ. Κυριακόπουλος
Ἰωάν. Μέρμιγκας	Κ. Τροχάνης
Κ. Μέρμιγκας	Ἀντ. Παππαλεονάρδος
Ἰω. Κουκιᾶς	Σταμ. Παππαλεονάρδος
Παῦλος Ἰωάννου Ἰατρός	Ἀλέξ. Δ. Παππαγεωργάκης 8
Κωνστ. Μπράτιμος »	Κωνστ. Ι. Μαλέας
Λεων. Ῥαυτόπουλος φαρμακοπ.	Γεώρ. Πολίτης φοιτ. Νομικῆς
Στίλπων Χοϊδᾶς ἰατρός	Λεωνίδας Δούνιας » »

Δημ. Ματθαϊόπουλος
 Κωνστ. Κουνουπιώτης
 Ξενοφ. Στεριόπουλος
 Ἰω. Μηταράκης
 Θ. Ν. Ὀρλώφ
 Δ. Βράτιμος
 Ν. Ἱερομνήμων
 Α. Παπασμύρης
 Δ. Λαζαρίμος
 Ι. Γ. Κούτσης
 Ι. Ζουρόφσκης
 Θ. Βογιαντζής
 Δ. Καβελάρης
 Α. Γ. Δαφνόπουλος
 Π. Βερδεσόπουλος
 Αθ. Θ. Ῥετσίνας
 Ἰωάν. Οἰκονόμου
 Γκίκας Χρυσούλης
 Ἀντώνιος Ῥέστης
 Α. Α. Παππαδόπουλος
 Σ. Καπράνος
 Φώτιος Κόλλας.
 Ἀνας. Τριανταφυλλόπουλος.
 Ἀλφρέδος Βούχερερ.
 Γεωρ. Α. Δαμάσκος.
 Νικολ. Μουτζόπουλος.
 Α. Τριανταφυλλόπουλος
 Γ. Ῥουσόπουλος
 Πλάτων Παρασκευᾶς
 Ἰωαν. Δεβέρης
 Στ. Σταυρόπουλος Συμβολ.
 Θεοδ. Μιχαλινός
 Βασ. Κοζαδῖνος
 Ἰωαν. Τσουρῆς
 Γεωρ. Ζίγκλας
 Χρ. Στασινόπουλος
 Δημοσθένης Πουρῆς
 Γεωρ. Γιαννούλης
 Δημ. Λοῦμος

Ἀντ. Συχνῆς
 Ἀδ. Φινόπουλοι
 Λαζ. Δοντᾶς
 Νικ. Χριστοφίδης
 Παν. Κατσαίτης
 Κωνστ. Δαρδούγιας
 Ἰωαν. Λοῖζος.
 Κωνστ. Τσακαλῶτος
 Ἐμ. Φουντουῖκος
 Ἀντ. Μανίνας
 Κωνστ. Καραγιαννόπουλος
 Ἐμ. Γκίγκιζας
 Σπ. Μεταξᾶς

ΡΟΣΤΟΒΙΟΥ (Ῥωσσίας)

Ἰωάννης Ζ. Πετροκόκκινος	
Παῦλος Ζ. Πετροκόκκινος	2
Φαννὴ Π. Ποτροκοκκίνου	
Κ. Α. Κρεῖνος	
Α. Κ. Νεγρεπόντης	2
Ν. Ζαφειρόπουλος	
Α. Νομικός	
Ν. Α. Σκαναβῆς	
Ι. Α. Σκαναβῆς	
Α. Α. Σκαναβῆς	
Κ. Α. Σκαναβῆς	
Μ. Πετροκόκκινος	2
Α. Πίλλικας	
Ε. Α. Σκαρμαγκᾶς	
Π. Σουγδουρῆς	
Γ. Ι. Σκαρμαγκᾶς	4

ΡΕΘΥΜΝΟΥ (Κρήτης)

Ἐμμ. Πετυχάκης
 Στυλιανός Ν. Δάνδολος
 Alexandre Barbieri
 Δημ. Α. Δροσάκης

Αὐγουστῖνος Μαγουλᾶς
Νικόλαος Ἀσκούτσης
Στυλιανὸς Ἰατρουδάκης
Δημ. Γ. Λεφάκης
Ἰωάν. Α. Τσουδερός
Ν. Σταυράκης
Κωνστ. Καλοκαιρινὸς
Ὅδυσ. Σταυριανίδης
Νικόλ. Σ. Βολανάκης
Παῦλος Παππαδάκης
Βαλ. Καλούτσης
Γεώρ. Χ. Μανιουδάκης

ΣΠΕΤΣΩΝ.

Ἰωάννης Γ. Στεμιτσιώτης

ΥΔΡΑΣ.

Π. Κ. Θεριακόπουλος
Δ. Ι. Καλογιάννης
Κ. Π. Ντοῦσκος
Δ. Μ. Θεριακόπουλος
Γεώρ. Δ. Φωτιάς
Ι. Κ. Τζάθας
Νικόλ. Δαλμάτας
Κ. Ἡλιάδης
Ε. Συμεών
Ἰωαν. Καλογιάννης
Εὐστρ. Ν. Δημητριάδης

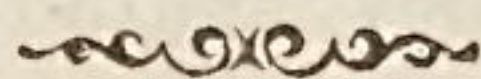
Ε. Ν. Ξανθὸς
Δ. Ἀθ. Πρωταῖος
Παναγιώτης Ἰωαν. Ἐλευθερίου

ΧΑΝΙΩΝ (Κρήτης)

Σπυρίδων Κιαγιάδης
Ἀνδρέας Ἀρχοντάκης
Ἀριστείδης Βαρουδάκης
Ἀντώνιος Ε. Παυλάκης
Ἰωάννης Α. Κνιθάκης
Μιχαήλ Παπαδάκης
Ἀν. Θ. Φουλάκης
Στυλ. Κνιθάκης
Νικόλ. Θ. Κουφάκης
Ἰωάν. Καρεβινάκης
Α. Μερκουράκης
Γ. Μ. Ἀντωνακάκης
Ἐμμ. Καλλογεράκης
Ἀθαν. Πασχάλης ἐκ Πρεμετῆς
τῆς Ἡπείρου
Ἐμμ. Σκουλουδάκης
Νικόλ. Κ. Χρυσουλάκης
Νικόλ. Μ. Μαυράκης
Γεώρ. Κοντάκης

ΧΑΛΚΙΔΟΣ.

Δημ. Γ. Τάτζης
Νικόλ. Δ. Φίφας.

Ζητοῦμεν συγγνώμην παρὰ τῶν ΚΚ. Συνδρομητῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἀγγε-
λῖαι δὲν ἔφθασαν ἐγκαίρως.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Οὐδέποτε τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἡ καρδία τοσοῦτον ἡματώθη, ἢ ὅτε ἀφαρπάζοντες τὰ ὠραιότατα καὶ ῥωμαλεώτατα αὐτοῦ τέκνα τῆς Ἀσίας οἱ βάρβαροι, ἔστρεφον αὐτὰ εἰς τὸν ἰσλαμισμόν, καὶ διὰ τῶν ἰδίων τέκνων ἐσπάρασσον κατόπιν τοὺς Ἑλληνας ἀδελφούς. Ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε μετὰ τοιαύτης ἐντάσεως ἐξεδηλώθη τὸ πρὸς τὴν πατριὸν θρησκείαν καὶ γῆν αἶσθημα, ἢ ὅτε μητέρες ἐλάμβανον τοῦ συζύγου αὐτῶν τὸ ξίφος, καὶ ἔσφαττον μᾶλλον τὸν ἴδιον υἱόν, ἢ νὰ καταλίπωσιν αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ πατρίδα καὶ πίστιν. Τοιούτου πάθους τὴν ἀπεικόνισιν προτίθεται τὸ ποίημα *H MANNA TOY GENITSAPOY*. Δύσμοιρος χήρα ἀνάπτει τὰς λαμπάδας τοῦ Πάσχα, καὶ ὑπὸ τὴν ὥδην τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» ἐμπηγνύει τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς υἱοῦ· ἀπλεκομένης δὲ τεχνικῶς καὶ σαφῶς τῆς ὑποθέσεως, ἀποτελεῖται, κατὰ τοὺς Ἑλλανοδίκας, ἀπὸ ποιητοῦ γενναίου ἔπος τραγικώτατον, παρέχον ἐντελῇ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων χρόνων εἰκόνα, μετ' ἀληθῶν καὶ γνησιωτάτων Ἑλληνικῶν χαρακτήρων, ὁρθῶς εἰς δημώδη διαγραφομένων γλῶσσιν». Διὸ τῆς τε δάφνης καὶ τοῦ ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου καὶ τῆς Ἀδελφότητος καταλειφθέντος γέρας ἔτυχε.

Μετὰ τοῦ ἔπους τούτου θέλει συνεκδοθῇ καὶ ἕτερον ἐπικὸν ποίημα, *AMBROSIOS O MEDIOΛΑΝΩΝ*, ἐκτυλίссον εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσιν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην τῆς ἱστορίας εἰκόνα, καθ' ἣν ὁ ἅγιος οὗτος ἐπίσκοπος, σταθεὶς εἰς τὴν πύλην τῆς μητροπόλεως τῶν Μεδιολάνων, ἀπεκώλυσε τῆς εἰσόδου εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν ἐκ τῆς σφαγῆς τῆς Θεσσαλονίκης καθημαγμένον αὐτοκράτορα Θεοδόσιον.

Τὰ δύο ταῦτα ποιήματα, μέλλοντα νὰ ποτελέσωσι βιβλίον 15 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων ἐκδίδονται προσεχῶς καὶ τιμῶνται δραχμῶν τριῶν. Παρακαλοῦνται δὲ οἱ Κύριοι συνδρομηταὶ νὰ ἐγγράφωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν εὐαναγνώστως, ὅπως καταχωρισθῶσιν ἐπιμελῶς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου.

Ἐν Πειραιεῖ, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1877.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΙΩ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ,
γυμνασιάρχης.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1. The first part of the paper is devoted to a discussion of the general principles of the theory of the structure of the atom. It is shown that the structure of the atom is determined by the laws of quantum mechanics, and that the laws of quantum mechanics are in agreement with the experimental facts.

2. The second part of the paper is devoted to a discussion of the application of the theory of the structure of the atom to the study of the properties of the elements of the periodic table. It is shown that the theory of the structure of the atom can be used to explain the periodicity of the properties of the elements, and that it can be used to predict the properties of the elements which have not yet been discovered.

3. The third part of the paper is devoted to a discussion of the application of the theory of the structure of the atom to the study of the properties of the compounds of the elements. It is shown that the theory of the structure of the atom can be used to explain the properties of the compounds of the elements, and that it can be used to predict the properties of the compounds which have not yet been discovered.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

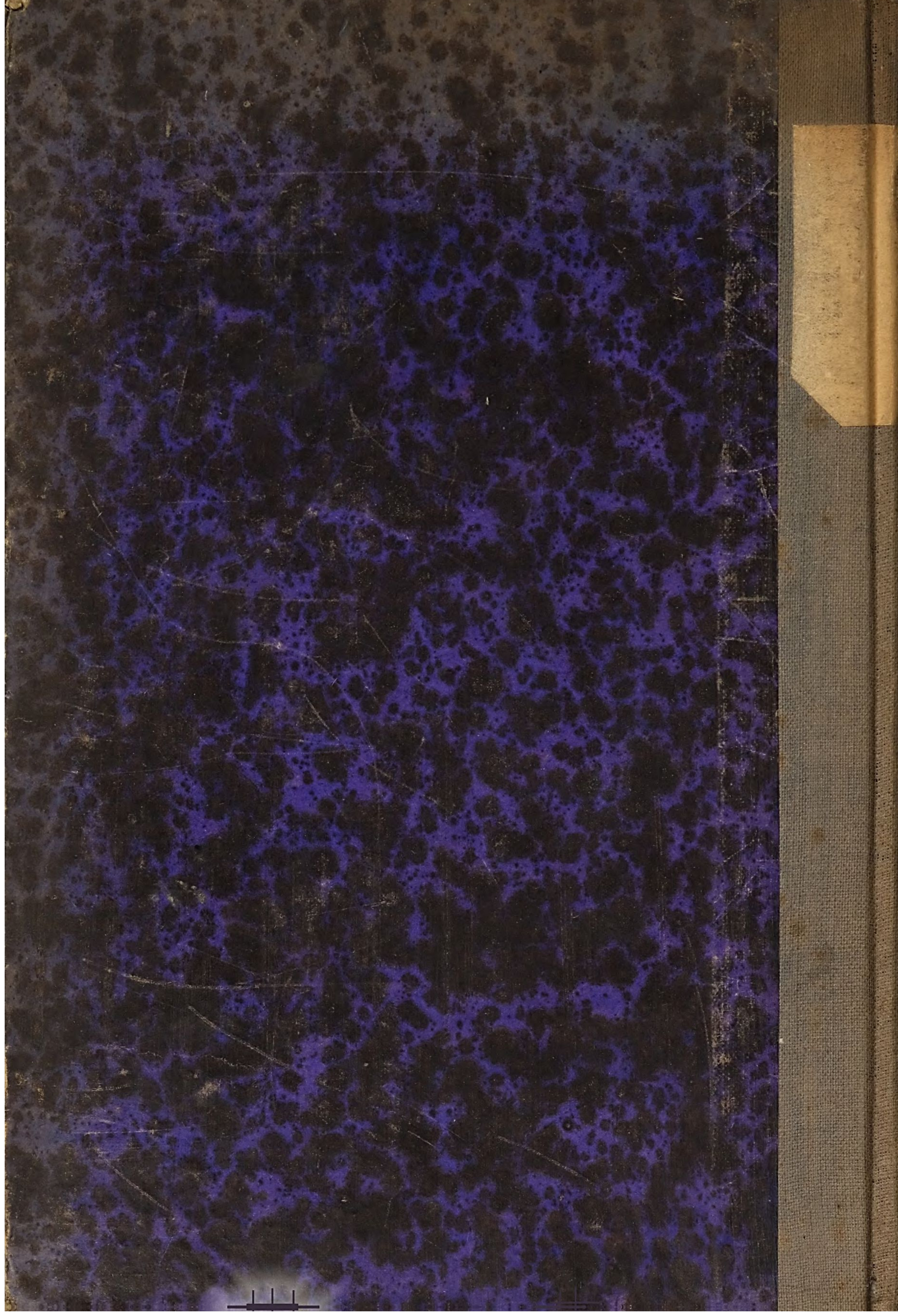
ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ.

ΚΡΗΤΗΣ, ἔπος.....	Δραχ.	5
Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ, ἐποποιία τῶν ἄρματωλῶν.	»	7
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΑΣ, ἔπος ἱστορικόν.....	»	4
ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ, δράμα.....	»	1
Ο ΠΛΟΥΤΗΣΑΣ ΣΚΥΤΟΤΟΜΟΣ, κωμωδία.....	»	3
Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΗ ΕΥΓΕΝΙΑ, τραγωδία.....	»	2
ΑΓΙΣ Ο ΕΥΔΑΜΙΔΑ, τραγωδία.....	»	2
ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ Ο ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΣ, τραγωδία	»	4 ¹ / ₂
Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΜΑΝΝΑΣ, τραγωδία		
Ο ΤΟΚΟΓΛΥΦΟΣ ΨΗΦΟΘΗΡΑΣ, κωμωδία		
Η ΑΠΙΣΤΟΣ, κωμωδία		
Ο ΚΡΙΣΠΟΣ, τραγωδία (ἐκδοσις 6'.).....	»	2
Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, εἰς τόμους 4.....	»	10
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς.....	»	3.

Ὑπὸ τὰ πιεστήρια ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣ-
ΣΗΣ ΜΕΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΩΝ.

Τιμᾶται δραχμῶν 3

καὶ εὐρίσκεται παρὰ τοῖς βιβλιοπώλαις Κ. Ἀντωνιάδῃ,
Ἀδελ. Βλαστοῖς, Δ. Ἀθανασοπούλῳ, Νάκῃ
καὶ Μιχαλοπούλῳ.

Antōniadēs, Antōnios I.,

[Nichtlateinische Schriftzeichen]

Athen 1878

P.o.rel. 1507 e

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11377633-0